

LIDIJA TAVČAR

POSKUS
REKONSTRUKCIJE
NEURESNIČENEGA
SLOVENSKEGA
NARODNEGA MUZEJA
V GORICI • 1910–1914 •

LIDIJA TAVČAR

POSKUS REKONSTRUKCIJE
NEURESNIČENEGA
SLOVENSKEGA
NARODNEGA MUZEJA
V GORICI • 1910–1914 •

UREDILA PETRA KOLENC

POSKUS REKONSTRUKCIJE NEURESNIČENEGA SLOVENSKEGA NARODNEGA MUZEJA V GORICI • 1910–1914 •

LIDIJA TAVČAR

Uredila: Petra Kolenc

Spremna beseda: Kaja Širok

Recenzenta: prof. dr. Branko Marušič, doc. dr. Luka Vidmar

Strokovni pregled besedila: Mojca Jenko

Slikovno gradivo izbrala in uredila: Lidija Tavčar, Marko Pirnat

Fotografije: Fondo Mischou, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia,

J. B. Rottmayer, Damjana Fortunat Černilogar, Hinko Dolenc, Igor Dolinar,
Anton Jerkič, Karla Kofol, Tomaž Lauko, Nina Mertik, Matija Pavlovec, Andrej Peunik,
Davorin Rovšek, J. Ruwner, Lidija Tavčar, Franc Weiss

Oprema, oblikovanje in prelom: Darko Turk

Obdelava slikovnega gradiva: Marko Pirnat

Izdajatelj: ZRC SAZU, Raziskovalna postaja Nova Gorica

Zanj: Oto Luthar

Založnik: Založba ZRC

Zanj: Oto Luthar

Glavni urednik: Aleš Pogačnik

Tisk: Present, d. o. o.

Naklada: 300 izvodov, prva izdaja, prvi natis / Prva e-izdaja.

Ljubljana, 2023

Slika na naslovnici: Anonimni avtor, Gorica (Piazza della Vittoria, già Piazza grande), ilustrirana razglednica, fototipia, 13,8 cm × 8,9 cm, 1910, © Fondo Mischou, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, inv. št. 00035.

Prva e-izdaja je pod pogoji licence Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0
prosto dostopna: <https://doi.org/10.3986/9789610507574>.

Monografija je del projekta *Zahodna slovenska narodnostna meja v luči sprememb časa*, ki ga financira Mestna občina Nova Gorica.

Izid knjige je finančno podprla Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

069.5(494.4Gorica)"1910/1914"

719(494.4Gorica)"1910/1914"

TAVČAR, Lidija

Poskus rekonstrukcije neuresničenega slovenskega Narodnega muzeja v Gorici : 1910-1914 / Lidija Tavčar ; uredila Petra Kolenc ; [spremna beseda Kaja Širok ; slikovno gradivo zbrala in uredila Lidija Tavčar, Marko Pirnat ; fotografija Fondo Mischou ... et al.]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : ZRC SAZU, Založba ZRC, 2023

COBISS.SI-ID 158167043

ISBN 978-961-05-0756-7

COBISS.SI-ID 157972739

ISBN 978-961-05-0757-4 (PDF)

KAZALO VSEBINE

5	KO SO SLOVENCİ V GORICI PRED PRVO SVETOVNO VOJNO PRIPRAVLJALI NARODNI MUZEJ • BRANKO MARUŠIČ
7	SPREMNA BESEDA • KAJA ŠIROK
9	ZAHVALA
11	UVOD
19	ZGODOVINSKI KONTEKST
22	POLITIČNI IN KULTURNI POLOŽAJ SLOVENCEV NA GORIŠKEM
28	PRVA ISTRSKA DEŽELNA RAZSTAVA
31	GORIŠKI ZBIRALCI „NARODNEGA BLAGA“
32	NARODNI MUZEJ MARIBOR, 1909
33	NACIONALNI MUZEJI
37	SLOVENSKI NARODNI MUZEJ V GORICI
41	MUZEJSKO DRUŠTVO IN SOSLEDJE DOGODKOV
65	METODA DELA
72	UVRŠČANJE V ZNANSTVENO PODROČJE
72	ARHEOLOŠKI PREDMETI
73	ARHIVSKO GRADIVO
73	ETNOLOŠKO GRADIVO
75	FOTOGRAFIJA
75	KARTOGRAFSKO GRADIVO
76	KNJIŽNO GRADIVO
92	LIKOVNA UMETNOST
94	NABOŽNI PREDMET
95	NAKIT
95	NARAVOSLOVJE
95	NOTNO GRADIVO IN GLASBILA
95	ODLIKOVANJA
96	OROŽJE, VOJNA ZGODOVINA
96	PEČATNIKI
96	POHIŠTVO

96	TEHNIČNA KULTURA
96	UMETNOSTNA OBRT
97	ZGODOVINSKI PREDMETI
97	NUMIZMATIKA
99	ZLATA KNJIGA: DAROVALCI–ZBIRALCI
179	TABELA–POSKUS REKONSTRUKCIJE VPISA V SEZNAM PRIDOBLJENIH PREDMETOV
235	PRILOGA I
235	SEZNAM PODARJENIH KNJIG SLOVENSКИH AVTORJEV ZA SLOVENSKI NARODNI MUZEJ V GORICI
260	PRILOGA II
260	SEZNAM PODARJENIH KNJIG TUJEJEZIČNIH AVTORJEV ZA SLOVENSKI NARODNI MUZEJ V GORICI
265	SKLEPNE MISLI
271	VIRI IN LITERATURA
291	IMENSKO KAZALO

KO SO SLOVENCİ V GORICI PRED PRVO SVETOVNO VOJNO PRIPRAVLJALI NARODNI MUZEJ

Pri zbiranju gradiva za politično zgodovino Slovencev na Goriškem sem v slovenskem časopisju (*Soča, Primorski list, Gorica, Novi čas*), ki je izhajalo v Gorici pred prvo svetovno vojno, zasledil vesti o zbiranju in darovanju gradiva (predmeti, arhivsko gradivo, knjige, fotografije), ki naj bi se hranilo in razstavilo v nastajajočem Narodnem muzeju v Gorici. Leta 1934 je eden vodilnih goriških javnih delavcev Andrej Gabršček v svojih spominih zapisal: »V skrbi za *vesplošni napredek smo goriški Slovenci mislili tudi na narodni muzej*«. Z nameravanim muzejem naj bi tudi Slovenci na Goriškem pokazali na svojo stoletja trajajočo prisotnost in dejavnost na zahodnih slovenskih tleh. Tak pa gotovo ni bil namen v italijanstvo usmerjenega pokrajinskega muzeja v Gorici. Leta 1861 ustanovljeni muzej je bil osrednja ustanova te vrste v deželi, v kateri so Slovenci sicer sestavljali dve tretjini prebivalstva, a tega v pokrajinskem muzeju ni bilo mogoče spoznati. Ko sem bil še muzealec, so mi bili podatki o zbranem starinoslovskem gradivu še posebej koristni, zanimivi in dragoceni. Za obdelavo in analizo ter objavo tega zbranega gradiva sem zaman nagovarjal svoje muzejske sodelavce. Toda po tem, ko sem zapustil muzejsko službovanje, sem misel, da bi se kar sam lotil naloge, povsem opustil. Mnogo kasneje me je radostno vznemirila vest umetnostne zgodovinarke dr. Lidije Tavčar, Novogoričanke s Pristave (Rafuta), da obdeluje časopisne podatke o zbiranju gradiva za »bodoči« Narodni muzej v Gorici in da pripravlja temeljito analizo za njihovo knjižno objavo. Pobu-

do sem pozdravil in presodil, da bi bila priprava in izdaja take knjige v prvi vrsti naloga Goriškega muzeja. Žal se to ni uresničilo in je pobudo za objavo sprejel ZRC SAZU.

Dr. Lidija Tavčar, upokojena kustosinja pedagoginja Narodne galerije v Ljubljani, se je tako s svojo novo raziskavo posvetila poglavju iz slovenske politične in kulturne zgodovine Goriške iz obdobja prvih dveh desetletij 20. stoletja – nastajanju Narodnega muzeja od leta 1910. Zastavila si je visoko strokovno, zelo izvirno in težko nalogo, da na podlagi časopisnih virov sestavi nekakšno neuresničeno muzejsko knjigo prihodov oziroma inventarno knjigo bodočega slovenskega Narodnega muzeja v Gorici. Vanjo naj bi bili vključeni vsi potrebni dodatki in pojasnila.

To veliko nalogo je že od nastajanja spremljala posebna značilnost – virtualnost, saj gradivo, ki ga je obravnavala ni bilo ohranjeno in si ga zato ni mogla ogledati. Muzealije, arhivsko in knjižnično gradivo se je takrat zbiralo ter začasno hranilo v Gorici, ki pa je bila kmalu zatem vpletena v dogajanja prve svetovne vojne. Usoda gradiva med vojno, kdo naj bi ga hranil in zanj skrbel v deloma porušeni ter po vojni obnavljajoči se Gorici, ni natančno znana. Prav tako ni znano, kako je preživelo ves ta čas in v čigavo upravljanje je prešlo po vojni, če sploh je. Za reševanje premične in nepremične kulturne dediščine na zasedenem ozemlju je sicer skrbela posebna služba v italijanski vojski, ki je po koncu vojne nekaterim lastnikom vračala zaseženo gradivo. Lahko še dodam, da sem se pri nekaterih

še živečih javnih delavcih na Goriškem izpred prve svetovne vojne veliko let kasneje pozanimal o usodi muzejskega gradiva, a nisem prejel nobenega koristnega podatka, morda le kak nepreveren namig.

Ustanovitev slovenskega Narodnega muzeja v Gorici in njegovo nastajanje je bilo nedvomno narodno napredno dejanje, enakovredno in enakomerno vpeto v razmere, skozi katere je potekal družbeni razvoj pri vseh Slovencih. Razlaga o tem stanju pri Slovencih, ki se ji je avtorica knjige posebej posvetila, je bila potrebna zaradi lažjega razumevanja razmer, ki so pripravljale pot kulturnim pojavom in dejavnostim, tudi takim, ki so skrbele za kulturno dediščino in njeno ohranjanje v ustanovah, kot so bili muzeji, knjižnice in arhivi ter sorodne zasebne zbirke pri posameznikih ali v ustanovah (župnijski arhivi, knjižnice raznih društev, šole). Središčno vlogo naj bi opravljal Narodni muzej oziroma slovensko Muzejsko društvo v Gorici.

Na Goriškem so že pred tem predvsem posamezniki zbirali gradivo, ki je sodilo v sklop kulturne dediščine. Tako je na primer semeniški profesor Štefan Kociančič s pomočjo hrvaških istrskih semeniščnikov na bogoslovju v Gorici zbiral glagolske rokopise, ki jih je nato predal semeniški knjižnici. Kociančič je tudi napisal prvo starinoslovsko topografijo Goriške; prečkal je državne meje in v svoj delokrog vključil še Beneško Slovenijo ter Rezijsko. Poznavanje razmer na ozemlju je vodilo priprave za nastanek Narodnega muzeja v Gorici.

Po pregledu raziskave je mogoče ugotoviti, da ima dva enakovredna vsebinska in med sabo prepletana dela, čeravno tega avtorica posebej ne poudarja. Prvi del je predvsem teoretičen z razlago temeljnih principov mu-

zeološke in galerijske stroke ter obsega tudi obravnavo, posvečeno vsestranskemu pregledu družbenega razvoja pri Slovencih na Goriškem. Drugi del knjige, ki ga sestavlja več poglavij, je namenjen osrednji temi – neuresničnemu slovenskemu narodnemu muzeju v Gorici. Opis začenja z ustanovitvijo in delovanjem Muzejskega društva z razkrivanjem načina zbiranja predmetov kulturne dediščine, pri čemer se opira predvsem na poročanje v prej navedenih listih.

Avtorica je opisala tudi svojo metodo dela pri razvrščanju zbranega gradiva. Temeljila je na klasifikaciji gradiva po vsebini, razpeti med arheološkimi predmeti, knjigami, numizmatiko, naravoslovjem, likovno umetnostjo, listinskim gradivom, fotografijami, nakitom itd. Seznam je naštel več kot 500 darovalcev s približno 4000 darovanimi predmeti. Prav v seznamu darovalcev, ki ga avtorica imenuje »zlata knjiga«, je draž besedila, saj zelo zgovorno priča o odnosu slovenskih Goričanov do dediščine, ki je vredna, da se ohrani. Sestavljanje tega seznama je zahtevalo veliko zbranosti in raziskovalne volje, pogosto je mejilo na forenzičen način delovanja.

Narodni muzej, ki so ga Slovenci pred prvo svetovno vojno osnovali v Gorici, se je mogel uresničiti šele po drugi svetovni vojni v novih okoliščinah in novih izzivih. Takrat je pričela nastajati nova muzejsko-galerijska mreža. Ta se razteza po celotnem ozemlju slovenskega dela nekdanje Goriško-Gradiške dežele (Trenta, Bovec, Kobarid, Vrsno, Tolmin, Cerklje, Zakojca, Vojsko, Kanal ob Soči, Dobrovo, Medana, Nova Gorica, Kromberk, Solkan, Ajdovščina, Štanjel, Lipica).

Prof. dr. Branko Marušič

SPREMNA BESEDA

Nastanek (državnih) muzejev v zgodovini opisju povezujemo z oblikovanjem nacionalne identitete in predpostavko, da ravno te ustanove krepijo zavest o naši edinstvenosti in vrednotah, ki potrjujejo naš občutek pripadnosti. Muzeji so varuhi izbranih podob o preteklosti in interpretaciji dogodkov, ki opredeljujejo naše kolektivno dožemanje identitete in naporov naših prednikov, da kot skupnost obstajamo. Materialno te dokaze utemeljujemo skozi hranjeno nacionalno dediščino in z zavestjo, da je skrbno zbrano gradivo dokaz našega legitimnega obstoja v določenem prostoru in času. Potreba, da skozi ključne predmete in zgodbe skupnost osmisli svoj obstoj, je še posebej prisotna v večjezikovnih okoljih. Torej tam, kjer je bila identiteta prostora utemeljena na sobivanju različnih jezikov (in veroizpovedi), v oblikovanju identitet, ki niso povsem ustrezale definiciji nacionalnega. Razmah nacionalnih idej v 19. stoletju je prispeval k nastanku novih držav in oblikovanju nove politične krajine sodobne Evrope. Paradigma sodobnega je bila jasna: nacionalna država je temeljila na nacionalni čistosti prostora, in češar ni storila prva svetovna vojna, je zaključila druga. Multikulturna mesta, ki so stoletja ohranjala edinstvene elemente pripadnosti in izključevanja, so po obeh svetovnih spopadih postajala izrazito nacionalna okolja. O nekoč raznoliki kulturi prostora mest danes pričajo zbledeli napisi in simboli na stavbah, ki jih je načel čas, ter jedi, ki so se kot nesnovni ostanke drugih časov ohranili na mizah tistih, ki so ostali.

Takšna usoda je doletela tudi mesto Gorica, kraj prepletanja furlanskih, italijanskih, nemških, slovenskih in judovskih elementov, ki so tu sobivali in trgovali v svet. Z naraščanjem nacionalnih gibanj in teženj, da ena skupnost nadvlada prostor, je bila pot v katastrofo neizbežna. Sto let pred začetkom gradnje mesta Nova Gorica so se v tedanji Gorici začeli odvijati žgoči pogovori o tem, komu mesto pripada in kdo ima pravico, da v njem živi. Podjetnik Giuseppe Persa je leta 1848 napisal javen odgovor (t. i. Risposta) na insinuacije iredentistov, da je Gorica italijanska. Sam je zagovarjal mnenje, da je Gorica mejno mesto:¹

Pa vendar je danes moderno ponašati se z narodnostjo, brez natančne določitve, brez opredelitve. Zatorej vsem vam, ki bi vsak po svoje hotel, da bi bila Gorica italijanska, slovenska ali nemška, vsem vam odgovarjam, da mesto, postavljeno na mejo teh treh narodnosti, ne more in ne sme dajati prednosti enemu narodu, kajti če prav razumem svobodo, niso opravičilo ne število oseb kake narodnosti v primerjavi z drugo ne zgodovinsko poreklo narodov ne politični pogledi, prav nobenega opravičila ni za to, da bi si kak narod podredil drugega, da bi se oklical za prevladujočega v mejnem mestu, kjer živijo različni narodi.

Besedilo Giuseppeja Perse je zaradi svoje izrazite odprte politične naravnosti danes verjetno veliko bolj aktualno in drugače razu-

¹ Branko Marušič: Graziadio Isaia Ascoli in Slovenci, *Zgodovinski časopis*, Letn. 30, št. 3/4, 1976, str. 291–298.

mljeno kot v obdobju svojega nastanka. Poleg tega, da reflektira stanje v mestu, tudi nakaže dogodke podrejanja, nasilja in vojn, ki bodo to območje v naslednjem stoletju razdelili ter poredili dikcijam nacionalnih držav.

Kulturna dediščina bo pri tem igrala posebno vlogo, kjer se bodo potencirale pripovedi o italijanski izvornosti prostora in brisali vsi materialni dokazi prisotnosti drugih v mestu. V obeh mestih se bodo muzejske pripovedi sčasoma razvile v dve diametralno nasprotni zgodbi o zmagi in uspehu: kjer bo Gorica postavila park spomina prve svetovne vojne in utrjevala podobo junaka osvobojenega mesta, bo Nova Gorica razvila nacionalno pripoved, ki bo osnovana na zmagah druge svetovne vojne. Tak pristop ločevanja in praznovanja zmag nad drugimi bo zagotavljal dolgotrajen občutek nacionalne pripadnosti, kulture in vrednot skupnosti. Ne preseneča dejstvo, da o dediščini in tradiciji tistih, ki so morali oditi ali so se asimilirali, vemo danes izjemno malo. Definira jih odsotnost. Kjer v muzejskih narecijah spremljamo zgodbe, ki kreirajo občutke pripadnosti in identitete, zmanjka perspektive o ljudeh, ki se z dominantno zgodbo ne identificirajo. O njih govori praznina.

Zato je pričujoča knjiga toliko bolj pomembna, saj nam odstira pogled v čas bogatega kulturnega delovanja slovenske skupnosti in njenih naporov, da vzpostavi slovenski Narodni muzej v Gorici. Nastajajoča zbirka predmetov kulturne dediščine za načrtovani slovenski muzej je neprecenljiv vir podatkov o naporih skupnosti, da ustrezno predstavi in le-

gitimira (tudi) slovenski značaj mesta. Prizadevanja posameznikov, spodbujanje h kolektivnemu zbiranju in aktivno soustvarjanje muzeja so le del slabo poznane zgodbe, ki jo Lidiya Tavčar rekonstruira sistematično in na podlagi jasne metode znanstvenega dela. Vse napore in sanje o ustanovitvi muzeja, ki bo predstavil *narodovo samoniklost*, uniči prva svetovna vojna.

Danes o muzejih razmišljamo skozi zgodbe, ki temeljijo na sodelovanju in predstavljanju različnih perspektiv o družbeno aktualnih vprašanjih, o izkušnjah in stališčih ljudi, ki v prostoru sobivajo. Demokratičnost se danes izkazuje skozi vključevanje, skupno načrtovanje in ustvarjanje prostorov, kjer se promovirajo različna stališča, slišijo različni jeziki in imajo obiskovalci možnost, da soustvarjajo dialog razstav. Laskavi naziv evropske prestolnice kulture, ki si jo bosta obe Gorici nadedli v letu 2025, ponuja enkratno priložnost, da se vrzeli pozabe in praznine napolnijo. Napolniti jih moramo z zgodbami in predmeti, ki več kot stoletje čakajo na drugačne perspektive razumevanja obmejnega prostora, in neizgovornimi bolečinami, ki živijo v družinskih pripovedih. Spodbuditi moramo ustvarjanje prostorov dialoga, ki sprejemajo vse travme prejšnjega stoletja in naslavlajo aktualna vprašanja o razumevanju identitete, človekovih pravicah in pripadnosti. Nobena institucija ni bolj orientirana v oblikovanje družbeno aktivnih platform sodelovanja, kot so to muzeji.

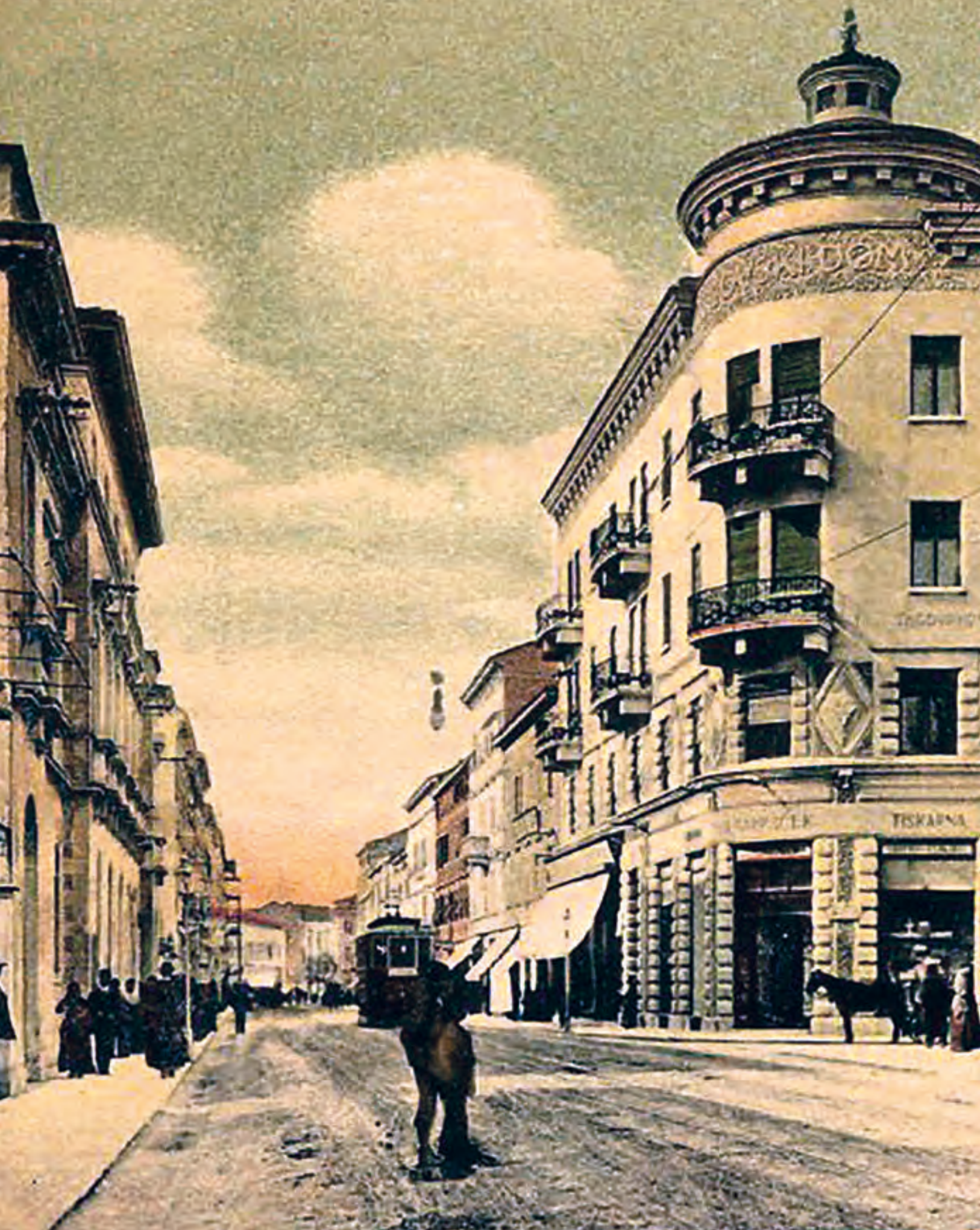
doc. dr. Kaja Širok

ZAHVALA

Iskrena hvala pričevalkam in pričevalcem, strokovnjakinjam in strokovnjakom, raziskovalkam in raziskovalcem za altruistično sodelovanje pri razreševanju problematike, ki je sama nisem znala ali mogla razrešiti. Navajam jih po abecednem redu: Mara in Radoslav Bončina, Rajka Bračun Sova, Katarina Brešan, Nataša Ciber, Jan Češcut, Romi Češcut, Duša in Janez Fischinger, Damjana Fortunat Černilogar, Nina Frakelj, Manica Hartman, Mojca Jenko, Tomislav Kajfež, Maša Klavora, Alenka Klemenc, Branka Klemenc, Zdenko Kodelja, Eva Kodrič-Dačić, Karla Kofol, Petra Kolenc, Tadej Koren, Mateja Kos, Tomaž Lauko, Matjaž Lulik, Elena Makorič, Branko Marušič, Nina Mertik, Alenka Miškec, Luka Pintar, Marko Pirnat, Urška Podvratnik, Alessandro Quinzi, Marijan Rupert, Barbara Savenc, Gvido Stres, Sonja Svolfjšak, Kaja Širok, Ivanka Uršič, Branka Ušaj, Luka Vidmar, Elena Vidoz, Mojca Višner in Janja Winkler.

Posebno zahvalo namenjam avtoricam in avtorjem leksikalnih gesel tako v *Primorskem*

slovenskem biografskem leksikonu kakor v *Slovenskem biografskem leksikonu*, kjer je na svojih straneh zbrana raznolika pahljača, pravzaprav zbirnica zaslužnih osebnosti, ki mi je bila v neprecenljivo pomoč pri razpoznavanju donatorjev za nastajajoči slovenski Narodni muzej v Gorici. Njihova dognanja sem nekoliko priredila, vendar ne tako, da bi bilo bistvo sporočila okrnjeno. Zahvale vredni so mladi s svojimi diplomskimi nalogami in disertacijami, dosegljivimi na spletu, s pomočjo katerih sem prav tako pridobila uporabne podatke o darovalcih. Anonimni knjižničarji in bibliotekarji, hvala vam, da ste skenirali ogromno količino časopisnega gradiva in poskrbeli, da je digitalizirani periodični tisk javno dostopen vsem uporabnikom. Tako lahko raziskovalci različnih področij kadarkoli in od koderkoli, tudi iz udobja domačega stanovanja, iščemo in pregledujemo gradivo, ne da bi pri tem kvarno vplivali na originalno čtivo, natisnjeno na vsak dan bolj krhek papir.

UVOD

Ena od obžalovanja vrednih posledic prve svetovne vojne je tudi uničenje nastajajoče zbirke predmetov kulturne dediščine za načrtovani slovenski Narodni muzej v Gorici. O njem je ne samo v širši javnosti, temveč tudi v slovenski muzealski stroki znanega manj, kot bi si po mojem mnenju zaslužil. Med slovenskimi muzealci se še nihče ni poglobljeno posvetil tej problematiki, obrobno pa so na slovenski Narodni muzej v Gorici opozarjali v svojih raziskavah predvsem primorski avtorji: Ludvik Zorzut, Branko Marušič, Inga Miklavčič Brezigar in pred nekaj leti v svoji disertaciji Vesna Mia Ipavec. To bi bil namreč prvi slovenski, to se pravi narodni muzej, v takratni pokneženi grofiji Goriška in Gradiška, ki je kot kronska dežela habsburške monarhije leta 1861 pridobila avtonomijo, ki je trajala vse do konca prve svetovne vojne. Istega leta je sicer že bil ustanovljen prvi muzej v Gorici,¹ toda pri tem je treba poudariti, da je bil ta muzej zasnovan kot deželni muzej, ki je v nasprotju z narodnim muzejem hranil historične in naravoslovne zbirke predmetov, povezanih z goriško deželno, ne pa s tem ali onim narodom. Deželni oziroma pokrajinski muzej (Museo provinciale) je bil koncipiran kot ustanova, katere namen je, da v skladu s takrat prevladujočim pozitivizmom dokumentira »posebnosti in izredne lastnosti pokrajine z zgodovinskega in naravoslovnega vidika po shemi avstrijskega deželnega muzeja (Landesmuseum)«. Od leta 1871 je bil muzej razdeljen na dva oddelka, zgodovinskega in za naravno zgodovino. Ta ureditev je trajala do konca prve svetovne vojne.² Muzej in njegove zbirke so odražale etnično sestavo pokrajine kot celote, ki je bila posledica sobivanja treh glavnih skupin, italijanske, slovenske in nemške.³ Ustanovljen je bil, kot je razvidno iz pobude za ustanovitev muzeja, v imenu znanosti in navezanosti na *patrio*, ki si zasluži »skrb dobrih patriotov«. Pri tem je bila, kot je poudarjeno v dostopnih virih, s *patrio* mišljena goriška pokrajina, umeščena v habsburško monarhijo,⁴ in ne avstrijska država.

Takšno pojmovanje *patrie* in patriotov je značilno za čas, ko se pomen besede »*patria*« in njen pojem še nista enačila z

¹ Zbirke pa so v Gorici obstajale že veliko prej. Prvi goriški zgodovinar pater Martin Bavčer (1595–1668), jezuit, iz Sela v Zgornji Vipavski dolini, je že leta 1660 v svojem objavljenem slavnostnem govoru podal natančen popis zbranih predmetov in slik v dvoranah takratnega goriškega gradu, v: Bavčerjev zbornik, *Goriški letnik 1997*, Goriški muzej, Nova Gorica 1997, 24, str. 209–283. Toda verodostojnost tega opisa grajske zbirke je, kot opozarja Peter Štih, odprto vprašanje, v: Peter ŠTIH, Obisk cesarja Leopolda I. v Gorici leta 1660 in govor jezuita Martina Bavčerja, v: *Pater Martin Bavčer. Ob štiristoletnici rojstva*, (uredila Branko Marušič in Peter Štih, prevod iz latinščine Milko Renner), Goriški muzej, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Znanstveno raziskovalni center SAZU, Nova Gorica 1995, str. 31.

² Prim.: Raffaella SGUBIN, *Alle origini dei Musei Provinciali di Gorizia: preistoria di un' istituzione singolare*, v: *La pinacoteca dei Musei Provinciali di Gorizia, I cataloghi scientifici dei Musei della Regione Friuli Venezia Giulia, Terra Ferma, Vicenza 2007*, str. 11.

³ Prav tam, str. 15.

⁴ Prav tam, str. 11.

- ⁵ Po eni od razlag naj bi bilo istovetenje pojmov »*patria*« in »nacija« značilno že za Rousseauja, ki naj bi bil oddaljeni oče modernih nacionalizmov, v: Federico CHABORD, *L'idea di nazione*, Laterza, Roma-Bari 1996, str. 127. Toda to ne velja za vsa njegova dela, saj v svojih zgodnjih delih ideje patrie ni povezoval z idejo nacije. Robert DERA-THÉ, *Patriotisme et nationalisme au XVIIIe siècle*, *Annales de Philosophie Politique*, 1969/8, str. 75. Podrobnejšo analizo te problematike najdemo v: Zdenko KODELJA, Preliminarije za analizo Rousseauovog razumijevanja pojmov *patria* i *nacija*. *Filozofska istraživanja*, studeni 2014, 34, 1/2, str. 111–120; zgoščen pregled zgodovinskih in filozofskih interpretacij patrie in patriotizma pa v: Zdenko KODELJA, Is education for patriotism morally required, permitted or unacceptable?. *Studies in philosophy and education*. March 2011, vol. 30, no. 2, str. 127–140.
- ⁶ Maurizio VIROLI, *For love of country: An essay on patriotism and nationalism*, Oxford University Press, Oxford 1995, str. 18. V antičnem Rimu, denimo, se je termin *patria* uporabljalo kot oznako za dve različni stvari: prvič, za kraj, v katerem se je nekdo rodil. Ta kraj so imenovali *patria sua*. Drugič, pa za mesto Rim kot mesto »vseh državljanov, ne glede na njihovo pripadnost k *patria sua*. Rim je veljal za njihovo *communis patria*, to je, za njihovo skupno domovino«. (Prav tam, str. 202).
- ⁷ Maurizio VIROLI, *Republicanism*. Hill and Wang, New York 2002, str. 82–83.
- ⁸ Maurizio VIROLI, *For love of country: An essay on patriotism and nationalism*, str. 119–120.
- ⁹ Prav tam, str. 114–124, str. 132.

nacijo ali narodom.⁵ Najdemo ga že v antični dobi, ko je bila ideja *patrie* oziroma domovine razumljena na dva načina: kot *terra patria* in kot *res publica*. V prvem primeru domovina pomeni, dobesedno rečeno, očetnjavo. Tako imenovana »mala očetnjava« je bila za vse tisti del zemlje, »kjer so ležali ostanki prednikov in ki so jih zavzemale njihove duše«, medtem ko je izraz »velika očetnjava« pomenila mesto. V drugem primeru, ko je bila domovina razumljena kot *res publica*, je bila izenačena s skupno svobodo in skupnim dobrim.⁶ Pozneje sta Charles-Louis de Secondat, bolj znan kot Montesquieu, in Jean-Jacques Rousseau poudarjala bistveno povezavo domovine z republiko, ker sta verjela, da je resnična domovina lahko le svobodna država (*état libre*), ki varuje svobodo svojih državljanov. Za Rousseauja sploh ne more biti domovine (*patrie*) brez svobode. Lahko je le dežela (*pays*).⁷

Za razumevanje problematike, ki je tema te knjige, pa je treba upoštevati tudi, da sta bila patriotizem in nacionalizem od sredine devetnajstega stoletja vedno bolj prepletene z novo idejo etnično homogene in centralizirane nacionalne države. Posledično se je razumevanje patriotizma močno spremenilo. Stare republikanske vrednote, kot so svoboda in politične pravice, so bile zamenjane z vrednoto kulturne enotnosti nacije. Ta sprememba vrednot je jasno vidna v nemškem nacionalizmu, ki ga Johann Gottfried Herder, eden njegovih najpomembnejših zagovornikov, opisuje kot »ekskluzivno povezanost z lastno nacionalno kulturo, povezanost, ki jo moramo varovati pred kozmopolitizmom in kulturno asimilacijo«. ⁸ Čeprav je bil patriotizem še vedno razumljen kot ljubezen do domovine, ta ljubezen ni bila več razumljena kot ljubezen do občne svobode, ki jo predlaga razum, ker je svoboda človekovo največje dobro, ampak je bila ta ljubezen razumljena bodisi kot ljubezen do lastne nacionalne kulture, ki je za Herderja naravna nagnjenost, bodisi kot ljubezen do svobode duha, ljubezen, ki je za Johanna Gotlieba Fichteja »ljubezen do večnosti, ki je lahko dosežena na tem svetu le, če obstaja narod, ki mu človek pripada«. ⁹

Fichtejeve in predvsem Herderjeve ideje o patriotizmu in nacionalizmu je deloma prevzel tudi Giuseppe Mazzini, eden od najpomembnejših in najbolj vplivnih italijanskih avtorjev, ki so sredi devetnajstega stoletja razvijali teorijo patriotizma. Toda njegovo pojmovanje patriotizma se od njunih koncepcij nemškega nacionalizma pomembno razlikuje, saj poveže kulturne vrednote nacije s tradicijo republikanizma. Zanj je *patria*, različno od Herderjeve nacije kot hierarhično urejene celote različnih sestavnih delov, demokratično združenje svobodnih in enakopravnih državljanov. Domovina nikogar ne izključuje in nihče

¹⁰ Giuseppe MAZZINI, *Scritti politici*, Utet, Torino 1972, str. 872–878, 881–892; Maurizio VIROLI, *Per amore della patria. Patriotismo e nazionalismo nella storia*. Laterza, Roma-Bari 2001, str. 142–153.

¹¹ Mazzinijev občudovatelj Gabršček, *Gorica*, Gorica, 14. 7. 1908, 10/56, str. 4.

¹² Velikolaške demonstracije, *Edinost*, Trst, 3. 7. 1908, 33/182, str. 3–4.

¹³ Laška veselica, Soča, *Gorica*, 30. 6. 1908, 38/67, str. 2.

¹⁴ Maurizio VIROLI, *Per amore della patria. Patriotismo e nazionalismo nella storia*, str. 152.

¹⁵ B. M. [Branko MARUŠIČ], *Gorizia xe scia-va*, v: *Slovenska kronika XIX. stoletja*. 1884–1899, Nova revija, Ljubljana 2003, str. 272–273.

se v njej ne sme čutiti kot tujec. »Prava *patria* je domovina vseh in za vse.«¹⁰ Kako so bila mnenja med goriškimi Slovenci o Mazziniju nasprotujoča, je razbrati iz pikre notice v časopisu *Gorica*: »[...] Goreč občudovatelj Mazzinijev [...] je goriški Gabršček že od 18. leta svoje starosti. [...] In tako mogočno je bilo občudovanje do tega apostola svobode, da sem shranil od 23. februarja 1885 do danes cvet z njegovega groba [...] Zares ginjivo! Zdaj vsaj vemo, kje je Gabršček srebal 'misel svobodno'. Ustanovitelj laških morilskih družb, karbonarijev, organizator mafije [...] itd., tega moža občuduje Andrej Gabršček, ki si še strastno domišljuje, kako imeniten je, ker hrani cvet z njegovega groba!«¹¹ »Prava patria je domovina vseh in za vse,« o čemer je razglabljal Mazzini, so sprevrženo dojemali ne le v uredništvu *Gorice*, temveč tudi goriški t. i. Mazinijevci. Pred kavarno Europa je bilo njihovo glavno zbirališče. Spuščali so »zeleno-rdeče balončke s privezanim belim papirjem ter jim hrupno ploskali. Zvečer je bila zopet veselica 'Lege' v Ritterjevem parku. Lahki so [...] neovirno dajali duška svojemu mišljenju tako, da se je njih kričanje slišalo malone po vsem mestu. Mestna godba je neprenehano svirala irredentično in politično navdihnjene komade, mej drugimi tudi 'Marameo' in 'Lasse pur'.«¹² Nekaj dni prej je *Soča* podobno poročala: »[...] Godba je igrala 'Marameo', Slovence skrajno žalečo pesem, potem 'Lasse pur' itd. Tako so kričali in tulili, izzivali in surovo se vedli, da je morala slednjič policija prepovedati nadaljevanje takega izzivanja. Po koncertu so tulili po ulicah: Viva Gorizia Italiana.«¹³ Toda to je bil ideal, ki se mu še zdaleč nista približali ne takratno avstrijsko cesarstvo, ne Avstro-Ogrska in ne na novo združena Italija.¹⁴ To seveda velja tudi za takratno goriško pokrajino, v kateri so Slovenci, kot je mogoče sklepati na osnovi polemičnih člankov v takratnih časopisih goriških slovenskih in italijanskih združenj, marsikdaj imeli dobre razloge, da bi se čutili kot nezaželeni tujci v skupni deželi, kot narod, ki ga pripadniki dominantnega italijanskega naroda ne spoštujejo in nimajo za sebi enakovrednega. Eden takih razlogov je razviden že iz Marušičevega prevoda naslova popevke *Gorizia scia-va* oziroma *Marameo*, ki je bila namenjena goriškim Slovencem in se glasi: *Pojdite že nekam*. Še natančneje pa to razkriva zadnja kitica te pesmi (ki »je imela velik uspeh med goriškimi Italijani – zlasti leta 1899 –,« in katere »besedilo in glasbo je napisal«, kar je povedno, »sin goriškega župana«), ki se glasi: »Marameo, cari burloni / Ritorne pur Solcon / Che a Gorizia benedetta / Tutto, tutto xe Italian« (Pojdite že nekam, dragi burkeži, vrnite se v Solkan, ker je v blaženi Gorici vse, vse italijansko).«¹⁵ Vendar se sami nikakor niso čutili manjvredne, prav nasprotno, italijanskim someščanom in sodeželanom so vračali milo za drago, kar

¹⁶ Tako je, denimo, časopis goriških italijanskih liberalcev *L'Isonzo* leta 1871 pisal, »da so Slovenci nezgodovinski narod, slovenski jezik pa zgolj dialekt, da v deželi igrajo Slovenci nepomembno vlogo« in da se morajo ukloniti pred čudežnim vplivom civilizacije in naj z Italijani »dele naprave, navade in jezik«, v: Branko MARUŠIČ, *Doktor Karel Lavrič (1818–1876) in njegova doba*, Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana 2016, str. 67.

¹⁷ Na prej omenjeno pesem je Andrej Gabršček, urednik časopisa *Soča*, odgovoril s svojo parodijo: »In v naši Gorici, / da vse je 'italian' / trde sardaloni / neslanih možgan. / Marameo, vi makaroni, / straši vas že naš Solkan, pa tud' Gorica ta presneta / malo, malo je 'italian'. / Gorica slovenska / je bila in bo, / Slovenci smo tukaj / in z nami nebo. / Marameo, brutti buffoni, / ritorne pur a Milan, / Che a Gorizia benedetta / Poco, poco xe italian.« (ali v Marušičevem prevodu: »Pojdite že nekam, grdi šaljivci, vrnite se že v Milano, ker je v blaženi Gorici malo, malo italijanskega«, v: B. M. [Branko MARUŠIČ], *Gorizia xe sciava*, str. 273. Upor goriških Slovencev pa se ni kazal le v politično inspiriranih pesmih in časopisnih člankih, ampak tudi v dejanjih, denimo, v bojkotu italijanskih trgovcev in obrtnikov leta 1897, ki ga je Gabršček interpretiral kot uresničitev svojega gesla *svoji k svojim*, katerega je »razglasil za sveto dolžnost« (prav tam).

¹⁸ Raffaella SGUBIN, *Alle origini dei Musei Provinciali di Gorizia: preistoria di un' istituzione singolare*, v: *La pinacoteca dei Musei Provinciali di Gorizia*, str. 14.

je razvidno iz uporabljene žaljive in bojevite retorike v polemikah¹⁶ in iz konkretnih dejanj, kot so bojkoti in podobno.¹⁷ Zdi pa se, da so prav ti spori med pripadniki italijanskega in slovenskega naroda razlog, da se številni goriški Slovenci, kot je mogoče domnevati, niso identificirali z goriško pokrajino kot svojo domovino. V tem smislu niso bili patrioti, temveč rodoljubi, narodnjaki, ki ljubijo svoj narod bolj kot domovino v smislu dežele, v kateri imajo svoj dom, kjer so se rodili, v kateri živijo in v kateri bodo umrli.

Zdi se, da že ta rudimentarno prikazan preobrat v razumevanju domovine in domoljubja lahko pomaga razumeti, kaj je tisto, po čemer se ideja slovenskega muzeja bistveno razlikuje od ideje in namena ustanovitve prej omenjenega deželnege muzeja. V obeh primerih so se za ustanovitev muzeja zavzemali domoljubi, toda patriotizem pobudnikov deželnege muzeja je bil domoljubje v smislu ljubezni do goriške avtonomne dežele, medtem ko je šlo pri pobudnikih ustanovitve slovenskega muzeja za patriotizem v smislu ljubezni do naroda, do slovenskega rodu in lastne nacionalne kulture, kar je videti tudi po tem, da so sami sebe razumeli kot rodoljube. Ali drugače povedano, deželni muzej je imel za cilj dokumentiranje, zbiranje in ohranjanje tiste zgodovinske in naravne dediščine, ki je pomembna z vidika goriške pokrajine, kot domovine vseh, ki v njej živijo, načrtovani slovenski muzej pa je zbiral le tisto, kar je pomembno za Slovence kot narod, torej, za narodno in kulturno identiteto Slovencev, ki živijo v goriški pokrajini. Prav po tej značilnosti je bila ideja slovenskega muzeja v Gorici po eni strani blizu ideji nacionalnih muzejev, po drugi pa različna tako od ideje deželnege muzeja kakor tudi od ideje mestnega muzeja, ki je bil v Gorici ustanovljen leta 1912. Za nastanek mestnega muzeja (*Museo civico*) v Gorici je bila ključna velika poletna razstava, ki jo je leta 1908 organizirala Nacionalna liga na pobudo Giovannija Cossarja (1873–1927), akademsko šolanega slikarja, učitelja umetnosti, preučevalca lokalne zgodovine in zavzetega italijanskega patriotata. Na razstavi so bili predstavljeni različni predmeti, značilni in pomembni za meščansko kulturo, ki so jih prinesli goriški meščani. Med zbranimi predmeti je bilo tudi več slik, med katerimi sta bili tudi sliki Franca Kavčiča in Jožefa Tominca, ki ju je za dober zgled prispeval župan. Po končani razstavi so se odločili, da mora ta kulturna dediščina ostati združena kot zbirka, katere kurator je postal Cossar. Naslednji korak je pa bil ustanovitev mestnega muzeja leta 1909, katerega otvoritev je bila leta 1912.¹⁸

Poleg tega je bil tudi osnovni razlog za ustanovitev slovenskega muzeja, kot je mogoče sklepati na podlagi dostopnih virov, drugačen od tistega za ustanovitev deželnege muzeja. Eden

¹⁹ Ta argument je namreč navedel prav gimnazijski profesor Ferdinando Gatti v svojem pismu deželnemu zboru, v katerem je dal pobudo za ustanovitev deželnega zgodovinsko geografskega muzeja (Spletni vir 1).

²⁰ Po sedanjih razlagah Cossar ni dobil mesta vodje enega od oddelkov deželnega muzeja v Gorici samo zaradi nezadostnega znanja nemščine, temveč tudi zaradi svojega patriotizma (Spletni vir 2), pri čemer so, čeprav ni eksplicitno napisano, mišljena njegova domoljubna čustva do Italije in ne do Avstrije. K takšnemu sklepu napotuje tudi njegovo sodelovanje z Nacionalno ligo (Lega nazionale), katere osnovni namen je bil »spodbujati ljubezen do italijanskega jezika in učenje italijanščine«, ustanavljanje italijanskih šol »v mejah cesarstva, v mestih mešanih ustanov, zlasti na jezikovni meji« (Spletni vir 3).

²¹ Prim.: Raffaella SGUBIN, *Alle origini dei Musei Provinciali di Gorizia: preistoria di un' istituzione singolare*, v: *La pinacoteca dei Musei Provinciali di Gorizia*, str. 15.

od uporabljenih argumentov v prid ustanovitve deželnega muzeja je namreč bil, da Gorica, v nasprotju z nekaterimi drugimi središči zgodovinsko manj zanimivih provinc od goriške, nima svojega deželnega muzeja.¹⁹ Temu nasprotno pa razlog za ustanovitev slovenskega muzeja ni bil, da bi s tem Gorica dobila še en muzej, temveč da dobijo svoj muzej Slovenci v goriški pokrajini. Predpostavljamo lahko, da za pobudnike njegove ustanovitve deželni in pozneje tudi mestni muzej nista ustrezno predstavljala slovenske komponente deželne in mestne zgodovinske, kulturne in naravne dediščine, čeprav sta – ali pa ravno zato, ker sta – predstavljala naravne in kulturne znamenitosti, ki so pomembne in zanimive za deželo in mesto, to se pravi tisto, kar je skupna dediščina vseh, ki živijo v goriški pokrajini in v Gorici. Kajti muzeji v deželi in mestu, kjer sobiva več narodov in kultur, so do njih mogoče le navidezno nevtralni, tudi če vodijo politiko, ki je slepa za razlike do etno-kulturnih identitet, saj lahko do teh razlik v resnici sploh niso ravnodušni, ampak se pritajeno ali odkrito nagibajo k interesom in identitetam večinskega naroda. Možno je, da so pobudniki za ustanovitev slovenskega muzeja prav v tej luči videli deželni in še posebej mestni muzej v Gorici, ki ga je naprej pomagal ustanoviti, nato pa vodil izpričani italijanski patriot,²⁰ saj je bil njegov primarni cilj »dokumentirati italijanski značaj soškega glavnega mesta«. Mestni muzej v Gorici (Museo civico) bi moral, kot pravi Cossar, predvsem »documentare anzitutto l'italianità del capoluogo isontino« (Spletni vir 4). Isto mnenje je v svoji študiji navedla tudi R. Sgubin, najprej pa je naštela muzejske zbirke, ki jih je Cossar kronološko razvrstil v pet skupin predmetov: 1. Rimsko obdobje, ki ga predstavljajo predmeti najdeni v Sveti Luciji in bližnji okolici Gorice, v Solkanu, Šempasu, Majnici; 2. Srednji vek, ki ga predstavljajo orožje, oklepi, zvitki; 3. Moderna doba (glavna skupina v muzeju), ki je zastopana z umetnostjo, obrtjo, industrijo, folkloro in zgodovino Gorice in Goriške; 4. Notranjost meščanske kuhinje (18. stoletje). Poročna soba tkalca in kmečke hčerke iz Borgo S. Rocco; 5. Ločena zbirka. Predmeti, ki niso vključeni v izbrani program; ti so predstavljeni s predmeti iz drugih držav in iz različnih obdobj. Avtorica študije je med drugim opozorila, da je bilo z vsebinsko izbiro in po muzeografskih merilih »uprizorjeno« vse, kar je dokumentiralo »italijanski duh« goriškega prebivalstva.²¹ Zato so, ker so bili iskreni slovenski rodoljubi, želeli pokazati enakovrednost svojega naroda z ustanovitvijo slovenskega muzeja. Tako razlago podpira članek v časopisu *Soča* iz leta 1911, ki bo podrobneje predstavljen pozneje v poglavju »Muzejsko društvo in sosledje dogodkov«. A to je bolj na omejenih virih teme-

lječa hipoteza kot nedvomen odgovor na vprašanje, zakaj so hoteli goriški Slovenci ustanoviti narodni muzej.

Pričujoča knjiga pa se ukvarja predvsem z vprašanji, kako je slovenski muzej nastajal, kdo so bili njegovi pobudniki in uredničevalci, kdo so bili darovalci in kaj so darovali za nastajajočo muzejsko zbirko. Že iz tega se vidi, da je knjiga po vsebinski plati poskus miselne rekonstrukcije tega neuresničenega muzeja na osnovi dostopne literature in virov, med katerimi sta še posebej pomembna takratna lokalna časopisa, *Soča* in *Gorica*,²² katerih vsebina nam daje vpogled v zgodovinska dejstva, razkriva pa tudi življenjski utrip takratnega goriškega prebivalstva. Iz objavljenih člankov je mogoče bolje razumeti takratne politične razmere, dobiti informacije o izobraževanju, obrti, trgovini in kulturi. Z vidika problematike, ki je predmet pričujoče knjige, pa imata omenjena časopisa neprecenljivo vrednost, saj je bilo v njih objavljenih veliko podatkov v zvezi z načrtovanim slovenskim muzejem: po eni strani o začetku in poteku tega za goriške Slovence kulturno nadvse pomembnega projekta, po drugi strani pa tako o številnih posameznikih, ki so zbirali in darovali predmete za načrtovani muzej, kakor tudi o samih zbranih predmetih.²³ Prav na osnovi teh podatkov o zbranih predmetih sem namreč poskušala dognati, kakšne vrste muzej bi bil načrtovani muzej, če bi bil organiziran tako, da bi vključeval vso različnost zbranih predmetov. Prišla sem do sklepa, da bi bil najverjetneje podoben deželni muzejem, po zvrsti pa bi sodil med kompleksne muzeje, kakršni so nastali predvsem v 19. stoletju. Po modelu teh muzejev in njihovih zbirk sem razvrstila tudi zbrane predmete za slovenski muzej v Gorici. Zato je tudi osrednji del knjige zamišljen kot nekakšen ogled predmetov, razstavljenih v različnih oddelkih tega imaginarnega muzeja, ali natančneje rečeno, kot branje v mislih retrospektivno rekonstruiranega kataloga možnega slovenskega muzeja v Gorici.

Ker pa domneva o takšni strukturi muzejske zbirke temelji na prej omenjeni predpostavki, da naj bi bili vzor zanjo takratni nacionalni muzeji, se mi je zdelo smiselno, da pred poglavjem, v katerem je obravnavano nastajanje zbirke neuresničenega slovenskega muzeja v Gorici, podam prikaz nekaterih bistvenih značilnosti nacionalnih muzejev v 19. stoletju. Njihovo poznavanje nam namreč pomaga pri iskanju odgovora na vprašanje, kako bi slovenski narodni muzej v Gorici po vsej verjetnosti izgledal, če bi bil uresničen. Podobno velja tudi za poznavanje strukture zbirke predmetov na prvi istrski deželni razstavi, ki je morda – prav tako kot takratni nacionalni muzeji – lahko vplivala na samo idejno zasnovo zbirke nastajajočega slovenskega muzeja. Je pa to zaenkrat le hipoteza, ki jo bo morebitno nadalj-

²² Časopis *Soča* je izhajala od leta 1871 do leta 1915 s podnaslovom: *organ slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic*. Glasilo je bilo sprva bolj liberalno usmerjeno, sledil je razkol med staroslovenci in mladoslovenci. Po spravi je nastopilo novo društvo *Sloga*, katerega glasilo je bila *Soča*. Po letu 1900 postane *Soča* glasilo Narodne napredne stranke za Goriško. Časopis je izhajal večinoma dvakrat tedensko. Založnik je bil Viktor Dolenc.

Drugi časopis, *Gorica*, pa je izhajal med letoma 1899 in 1914, tedensko oziroma dvakrat na teden. Urednika sta bila Anton Bučar in Josip Marušič. Po letu 1914 so časopis preimenovali v *Goriški list*.

²³ Časnik *Gorica* je od 26. 11. 1910 pa vse do 4. 11. 1913 z vso skrbnostjo poročal o začetkih in razcvetu tega muzejskega projekta v kar 75 noticah. Časnik *Soča*, ki je pričel spodbujati k doniranju predmetov 26. 11. 1910, je zadnjo notico na to temo priobčil 23. 10. 1914. Ker je časopis izhajal nekoliko dalje, se je število notic o darovalcih in podarjenih predmetih celo povečalo na 85. Ob teh je *Primorski list* objavil eno notico (24. 4. 1913), *Goriški list* pa tri (9. 4. 1914, 16. 4. 1914), od katerih je zlasti pomembna tista z datumom 12. 2. 1914, ki ni izšla v časnikih *Soča*, *Gorica* in *Primorski list*. Prinaša pa vest o podarjenem knjižnem gradivu.

nje raziskovanje potrdilo ali zavrglo. Pri iskanju odgovora na že prej omenjeno vprašanje, zakaj so goriški Slovenci hoteli ustanoviti svoj muzej, pa je potrebno, da celotno problematiko v zvezi s tem muzejem poskusimo videti v širšem družbenem kontekstu, ki ga v knjigi predstavim s kratkim opisom političnih, gospodarskih in predvsem kulturnih razmer, v katerih so živeli Slovenci v goriški pokrajini v času njenega obstoja kot avtonomne pokrajine (1861–1914).

Zato je v knjigi tej tematiki namenjeno prvo poglavje, v drugem obravnavam prvo istrsko deželno razstavo, v tretjem tematiko nacionalnih muzejev takratnega obdobja. Vsa tri poglavja skupaj oblikujejo v tematskem smislu zgodovinski sklop, po obsegu pa prvi del knjige.

Drugi del knjige, ki ga sestavlja več poglavij, je posvečen osrednji temi: neuresničenemu slovenskemu narodnemu muzeju v Gorici. Najprej v poglavju *Muzejsko društvo in sosledje dogodkov* obravnavam delovanje tega društva in s tem povezano sosledje pomembnih dogodkov, z razkrivanjem logistike zbiranja predmetov kulturne dediščine. Pri nizanju sosledij se izdatno opiram na poročanje v prej navedenih časopisih. Te notice so poglavitni viri tudi za pripravo tabele, kjer so zbrani predmeti razvrščeni po kronološkem pripadu. Ta obsežna, večstranska tabela se nahaja v zadnjem delu knjige. V naslednjem poglavju, *Metoda dela*, je obravnavana metoda uvrščanja predmetov kulturne dediščine v znanstvena področja. Sledi poglavje *Darovalci-zbiralci*. Nekateri darovalce in zbiralce že zaradi njihovega siceršnjega znanstvenega in strokovnega dela obravnavajo različne študije in so jedrnato predstavljeni v geslih tako v *Primorskem slovenskem biografskem leksikonu* kakor v *Slovenskem biografskem leksikonu*, prav tako pa tudi v samostojnih spominskih in zgodovinskih publikacijah, iz katerih sem črpala marsikatero uporabno informacijo. Za druge, manj znane, je bilo potrebno v pridobivanje njihovih osnovnih podatkov vložiti več truda. Nekateri ostajajo le poimenovani, a z vpisom v tabelo ne bodo pozabljeni. Za vse pa velja, da se bo v zavesti kulturno mislečih Slovencev in Slovencev ohranilo njihovo plemenito dejanje. Kot že zapisano, knjigo zaključuje več desetih strani dolga tabela s popisom darovalcev, z navedenimi darovanimi predmeti, s poskusom strokovnega razvrščanja le-teh in z datumom objave notice o pridobljenih predmetih, ki predstavljajo približni čas pridobitve. Podatke, vnesene v tabelo, na nek način lahko razumemo tudi kot akcesijsko oziroma inventarno knjigo.

Naj po tem uvodnem pregledu strukture in vsebine pričujoče knjige še pojasnim, kaj je njen namen. Je dvojen: po eni strani je njen namen vsaj delno zapolniti vrzel v muzealski in tudi drugi literaturi, v kateri o tem muzeju v glavnem ni sledi. Po drugi strani pa knjiga predstavlja *hommage* vsem, ki so kakorkoli prispevali k uresničevanju te plemenite ideje, žal nikoli okronane s slovesnim odprtjem slovenskega narodnega muzeja na prepišnem mejnem obrobju. Prizadevanja mnogih goriških Slovencev iz časa pred prvo svetovno vojno so namreč potonila v pozabo, zato je opomin Renata Podbersiča ml. na tem mestu upravičen: »Ob tem pogosto pozabljamo, da je bila med obleganjem in ob zasedbi uničena oziroma izgubljena tudi pomembna kulturna dediščina, kot so bili predmeti za načrtovani slovenski deželni muzej v Gorici ali fotografski atelje Antona Jerkiča z nekaj sto tisoč posnetki slovenskih krajev in podob iz življenja na zahodnem narodovem robu.«¹ Uničene kulturne dediščine ne moremo povrniti, lahko pa poskušamo obuditi spomin nanjo. Če pričujoča knjiga vsaj malo prispeva k uresničenju tega cilja, je dosegla svoj namen.

¹ (Spletni vir 5).

ZGODOVINSKI KONTEKST

Ustanovitev slovenskega narodnega muzeja in njegovo nastajanje je bilo nedvomno pomemben kulturni in politični projekt Slovencev v Goriški pokrajini. Za njegovo boljše razumevanje, kot je bilo uvodoma že rečeno, je potrebno upoštevati zgodovinski kontekst, pri čemer mislim predvsem na štiri stvari: prvič, na narodno, politično, gospodarsko in v širšem smislu kulturno delovanje takratnih slovenskih rodoljubov v Goriški pokrajini; drugič, na konkreten zgodovinski dogodek – prvo istrsko deželno razstavo, ki z razporeditvijo razstavljenih del kulturne dediščine v posamezne kategorije nakazuje možno, a zaenkrat še ne dokazano, povezavo tako s poznejšo zasnovo zbirke za načrtovani slovenski muzej v Gorici kakor tudi z zbirkami v takratnih kompleksnih muzejih; tretjič, na ustanovitev Narodnega muzeja v Mariboru leta 1909, ki je nastal na vzhodni »jezikovni meji«; četrtič na zgodovinsko določene značilnosti takratnih nacionalnih muzejev.

Poleg tega je z vidika kulturne zgodovine pomembno upoštevati, da v takratni Pokneženi grofiji Goriška in Gradiška sicer niso obstajale fizične meje med v njej živečimi narodi, je pa obstajala delujoča simbolna meja jezika, ki je zarisovala meje med jezikovnimi in s tem tudi kulturnimi območji. Peter Burke v svoji knjigi razmišlja: »V kulturni geografiji je to poziv k izogibanju vrnitvi k tradicionalni ideji 'kulturnih območij', ki prezre socialne razlike in socialne konflikte znotraj določenega območja.«² To svarilo je, po mojem mnenju, v pravi meri upoštevano v pričujoči knjigi, ker opozarja na družbene spopade, na mednarodna trenja. Drugič, ob tem je v knjigi podan pogled na tako imenovano *mikro zgodovino*, kjer dobijo svoj glas posamezniki, osebe v množici. Ali v prispodobni rečeno: »Mikroskop je ponujal privlačno alternativo teleskopu, ker je omogočil konkretnemu posamezniku ali lokalnemu izkustvu ponovni vstop v zgodovino.«³ In tretjič, glavna tema knjige je zbirateljstvo, ki je oblika

² Peter BURKE, *Kaj je kulturna zgodovina*, Sophia, Ljubljana 2007, str. 36.

³ Prav tam, str. 51.

Sl. 1 Anonimni avtor, *Gorica* (Piazza della Vittoria, già Piazza grande), ilustrirana razglednica, fototipia, 13,8 cm × 8,9 cm, 1910, © Fondo Mischou, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, inv. št. 00035.

Sl. 2 Anonimni avtor, *Gorica, Gledališka ulica*, razglednica, 8,8 cm × 13,7 cm, prva polovica leta 1915, © Fondo Mischou, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, inv. št. 0188.

zgodovine praks. V pojasnilo citiram avtorja: »'Prakse' so eno izmed vodil nove kulturne zgodovine: zgodovina religijskih praks prej kot teologija, zgodovina govora prej kot zgodovina lingvistične, zgodovina eksperimenta prej kot pa znanstvena teorija. [...] Zbirateljstvo je oblika zgodovine praks, ki privlači umetnostne zgodovinarje, zgodovinarje znanosti ter osebje galerij in muzejev. Revija *The Journal of the History of Collections* je bila ustanovljena leta 1989 in številne študije 'zbirk dragocenih predmetov', muzejev in umetniških galerij so se pojavile prav v tem desetletju. V središču njihovega zanimanja je t. i. 'kultura zbirateljstva'. Znanstveniki so raziskovali, kaj se je zbiralo (kovanci, školjke in tako dalje), filozofijo ali psihologijo zbiranja, organiziranost zbirk, njihove temeljne kategorije (v smislu teorije, ki utemeljujejo prakso) in, končno, dostopnost zbirk, ki so bile

Sl. 3 Anonimni avtor, *Gorica.-Jos. Verdijevo tekališče*, razglednica, 8,8 cm × 13,7 cm, 1912, © Fondo Mischou, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, inv. št. 00161.

Sl. 4 Anonimni avtor, *Gorica Cesta Franca Josipa*, razglednica, 8,8 cm × 13,8 cm, 1914, © Fondo Mischou, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, inv. št. 00168.

⁴ Prav tam, str. 66–69.

pred francosko revolucijo predvsem v privatni lasti, vendar so od tedaj dalje postajale vse bolj javne.«⁴ V središču zanimanja je tako imenovana »kultura zbirateljstva«, v kateri raziskujem, kaj so rodoljubi zbirali, psihologijo zbiranja in vzroke tega početja.

Zbirateljstvu se je do konca 18. stoletja posvečala predvsem elita; zbirke so bile v privatni lasti in znak njihove veličine in dobrega okusa. V 19. stoletju pa je po Evropi – in v »goriškem« zgledu še pozneje – nastopil obrat »od spodaj«. Zbirateljstva so se lotili predstavniki različnih poklicev in slojev, brez institucionalne moči, ampak iz narodnih vzgibov. V konkretnem prostoru-času so funkcijo kulturnih meja razumeli predvsem kot prepreke. Ali je že prišel čas, da meje lahko pojmujejo kot mesta srečevanj in ne kulturnih barier?

POLITIČNI IN KULTURNI POLOŽAJ SLOVENCEV NA GORIŠKEM

Poglobljena predstavitev političnega in kulturnega položaja Slovencev na Goriškem od sredine 19. stoletja do začetka prve svetovne vojne presega namen te knjige, zato se omejujem le na prikaz nekaterih vidikov te problematike, katere bistvo vidim v kratki in koncizni formulaciji, ki jo poda Branko Marušič, izvrsten poznavalec te problematike, ko pravi: »Gorica se tja do prve svetovne vojne ni razvijala v trden povezovalni člen med Slovenci in Italijani. Druga polovica 19. stoletja je bila tako pri Italijanih kot pri Slovencih namenjena predvsem temu, da vsak zase tudi na Goriškem, izgrajuje lastno družbenopolitično organiziranost, ki prav zaradi tega ni imela posebnih približevalnih ali celo združevalnih ciljev. Slovenci so stremeli za zmanjševanje vsestranskih vplivov, ki so izvirali od Italijanov pa tudi Nemcev, Italijani pa nemškega nadzora.«⁵ V tem kontekstu poskušam predstaviti politična in kulturna prizadevanja takratnih Slovencev na Goriškem na dveh, za razumevanje celotne problematike nastajajočega slovenskega narodnega muzeja pomembnih primerih. Najprej na primeru čitalniškega in taborskega gibanja, nato pa skozi predstavitev vzpona narodnega, političnega, kulturnega in gospodarskega življenja na Goriškem.

⁵ Branko MARUŠIČ, O Slovencih v italijanskem periodičnem tisku na Goriškem (1774–1850), v: Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici, Nova Gorica, 2018, 18, str. 22–27.

ČITALNICE IN TABORI

Parlamentarizem so v avstrijski državi vzpostavili v začetku šestdesetih let 19. stoletja. Tako so tudi Slovenci dobili možnost za samozavestnejše javno politično delovanje, kar je zaznati v avstrijskem Primorju pri naših rojakih in tudi pri njihovih sodržavljanih Italijanih: »Ti so svojo politično delovanje gradili tudi na ideji italijanskega preporoda (risorgimento), ki je v združeno Italijo vključevala, zaradi narodnostnih in strateških razlogov, tudi dežele ob severovzhodnih obalah Jadranskega morja, ne glede na to, da niso bile povsem naseljene z Italijani, da so bile narodnostno mešane (Slovenci, Hrvati) ali pa izključno slovenske. Od tod politična soočanja na Goriškem in v ostalih predelih Avstrijskega Primorja (Trst, Istra), kamor je sodila Goriška. Ti mednarodni nesporazumi po načelu, da so Slovenci na primer le prebivalci Gorice (Sloveni in Gorizia) in ne goriški Slovenci (Sloveni di Gorizia), so dosegli svoj vrhunec v letih pred prvo svetovno vojno.«⁶ Ta čas sovпада z delovanjem čitalnic, katere lahko označim kot meščanske družabno-kulturno-politične

⁶ Branko MARUŠIČ, O Novi Gorici in o okoliščinah njenega nastajanja, v: Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici, Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica, ZRC, ZRC SAZU, Nova Gorica 2020, 17, str. 5.

klube. Na tovrstnih prireditvah so recitali slovenske avtorje, peli domoljubne pesmi in prirejali predavanja pa tudi poveselili so se. V čitalnicah se je utrjevala in širila nacionalna identiteta Slovencev. Ker se naša tema nanaša na zahodno mejno obrobje, menim, da se je umestno posvetiti razvoju čitalnic na tem ozemlju. Med navdušenimi pristaši le-teh je bil v pokrajini Goriški-Gradiški med drugimi tudi advokat dr. Karel Lavrič (1818–1876), ki je ob poklicnem in javnem delovanju med drugim zavzeto pozival k uporabi slovenskega jezika. Leta 1863 je v Tolminu, kjer je tedaj služboval, na predavanju z naslovom *Vsa slovenska dežela naj postane učilnica slovnice in našega slovstva* govoril o potrebi učenja slovenskega jezika.⁷ Spet drugič je v čitalniškem govoru navduševal za narodno petje. Razglašal je slovenski politični program in učil: »Vsi Slovenci naj bi se junaški oprijeli važnega dela; vsak naj bi to misel širil in budil pri družih; vsak naj bi po svoji zmožnosti oslavljal narod, očetje v svojih družinah, duhovni pastirji med svojimi ovcami, učitelji po učilnicah, vzlasti profesorji pri mladini viših učilnic, uradniki pri javnih opravilih, časnikarji po časopisih in poslanci s primernimi zakoni.«⁸

Z navduševanjem nad slovenskim jezikom je Lavrič nadaljeval tudi potem, ko se je preselil v Ajdovščino, kjer so imeli čitalnico od leta 1864 naprej. V čitalniškem govoru je opozarjal: »[...] Ali drugo je, ako država obsega več narodov. Takošna država more, kakor posameznim osebam, tako tudi posameznim narodom podeliti ravno tiste pravice, ravno tisto svobodo, zakaj narodi so tudi osebe, so le združene osebe, in kar velja unim, more doslednje veljati tudi tem. Vrh tega je premisliti, da, kdor je svoboden kot človek, hoče biti svoboden tudi kot član naroda, želi izobraziti (omikati) se ali kot Nemec, ali kot Madžar, Taljan itd., želi veljati v državnopravnem obziru toliko, kolikor veljajo drugi.«⁹ Slovencem je kazal pot, kako to doseči ne le s predavanji, temveč tudi konkretno. Trudil se je s poučevanjem slovenskega jezika dvakrat na teden in žel uspeh, saj so se uradniki v enem letu naučili uradovati in pisati v slovenščini. Lavrič je najpomembnejši organizator čitalništva v zahodni Sloveniji. Program *Zedinjene Slovenije* je postal vseljudeški na taborih v šestdesetih in sedemdesetih letih 19. stoletja, od koder se je med zbranimi predmeti za Narodni muzej v Gorici znašlo tudi nekaj tako imenovanih taborskih *svetinj* (glej str. 95, 98). Tabori¹⁰ so bila množična zborovanja, ki so bila namenjena podpori slovenskega političnega programa po predvideni upravni združitvi vseh slovenskih dežel v okviru avstrijske države. »Taborsko gibanje je zajelo končno vse slovensko ljudstvo iz mest in s podeželja. Sprožila se je narodna-politična aktivnost slovenskega naroda

⁷ Branko MARUŠIČ, *Doktor Karel Lavrič (1818–1876) in njegova doba*, str. 33. Objavo reprodukcije dr. Karla Lavriča mi je dovolil Narodni muzej Slovenije, za kar se zahvaljujem Mateji Kos, Tomislavu Kajfežu in fotografu Tomažu Lauku.

⁸ Prav tam, str. 35.

⁹ Prav tam, str. 41.

¹⁰ Tabori so bili organizirani: na Veliki Otavi pri Šempasu (18. 10. 1868), na potoku Reka pod Drnovkom v biljanski občini v Brdih (25. 4. 1869), v Tolminu (1. 5. 1870), Sežani (29. 5. 1870), Prvi istrski tabor je bil v Kubeđu v Slovenski Istri (7. 8. 1870), Pivški tabor na Kalcu pri Zagorju (9. 5. 1879), zadnji tabor pa se je odvil v Vipavi (14. 8. 1870). Prim.: Branko MARUŠIČ, *Primorski tabori (1868–1871), Goriški letnik, Goriški muzej, Nova Gorica, 1974, 1, str. 51–67*. Ob tem Marušič v drugem članku opozarja: »[...] da so primorski tabori služili Italijanom kot primer, kako bi se v njihovem krogu predramilo ali nastalo živahnejše javno in seveda tudi politično delovanje. Osem let po zadnjem taboru na Goriškem je liberalni list 'L'isonzo' zapisal: 'mi Italijani iz vzhodne Furlanije storimo zelo malo, da bi

Sl. 5 Ludvik Grilc, Dr. Karel Lavrič, druga polovica 19. stoletja, olje na platno, 63,5 cm × 42 cm, © Narodni muzej Slovenije, inv. št. N 7866.

izkoristili pravice, ki nam jih zagotavlja ustava, za razliko od naših sosedov; ti znajo v vsaki kotanji svoje dežele ustanoviti čitalnico in pripraviti od časa do časa veliki zbor, ki ga imenujejo tabor... pred petnajstimi leti nismo niti vedeli, da Slovenci obstajajo, sedaj pa, nasprotno, pridobivajo, če drugega ne, vsaj zavest lastnega obstoja, kar pa za ljudstvo, ki do včeraj – tako lahko rečemo – še ni imelo svojega jezika in zgodovine, pomeni že veliko. [...]

« Branko MARUŠIČ, *Taborsko gibanje na Primorskem*, v: Branko MARUŠIČ, *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 79–93.

¹¹ Monika GOVEKAR-OKOLIŠ, *Srednje šole na Slovenskem pri oblikovanju nacionalne identitete Slovencev v drugi polovici 19. stoletja*, Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2010, str. 41–42. Avtorica poudarja in povzema zgodovinarja Janka Prunka: »Pomen

[...]. K nastanku taborov na Slovenskem je veliko pripomogel objavljeni zakon o svobodi združevanja leta 1868.«¹¹ Program *Zedinjene Slovenije* je zahteval tudi uradno uporabo slovenskega jezika. Tudi v tem gibanju je Lavrič deloval kot nesebični rodoljub, ki je vse žrtvoval za narodne namene. Prav taborsko gibanje je Italijane spodbudilo k ostrejšim protislovenskim nastopom. Razlike v nacionalnih pogledih so prešle v odkrita soočenja in nenehna nasprotovanja. »V deželah delujejo deželni zbori, izvoljeni so na podlagi nedemokratske volilne zakonodaje, zato imajo v njih, kljub demografski premoči tako na Goriškem (Slovenci) kot v Istri (Slovenci in Hrvati), večino Italijani.«¹² Zato so se v deželnih zborih ob italijanski premoči pogosto odvijale polemične razprave o vseh perečih vprašanjih. Kljub zagotovitvi ustave si je slovenski jezik težko utiral pot v urade, sodstvo¹³ in šole. Na Primorskem sta bila italijanščina in nemščina tradici-

taborskega gibanja je bil za oblikovanje slovenske narodnosti največjega pomena. Na njih so sodelovali vsi slovenski sloji, meščanstvo, inteligenca, duhovščina in kmetje. Tabori so veljali resnično za pravi, množični narodni plebiscit, saj takšne narodne-politične enotnosti v slovenskem političnem razvoju ni bilo nikoli več v 19. stoletju.« Prim.: Janko PRUNK, *Slovenski narodni vzpon*, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1992.

¹² Branko MARUŠIČ, Slovensko-italijanski odnosi v 19. stoletju vse do konca prve svetovne vojne, v: *Goriški letnik*, Zbornik Goriškega muzeja, Gradivo predavanj na gradu Kromberk leta 2000, Nova Gorica 2000, 27, str. 153.

¹³ Prim.: Osoda enakopravnosti slovenskega jezika v c. k. uradih na Goriškem, *Soča*, Gorica, 16. 1. 1880, 10/3, str. 1–2; Osoda enakopravnosti slovenskega jezika v c. k. uradih na Goriškem, *Soča*, Gorica, 23. 1. 1880, 10/4, str. 1–2; Osoda enakopravnosti slovenskega jezika v c. k. uradih na Goriškem, *Soča*, Gorica, 6. 2. 1880, 10/6, str. 1.

¹⁴ Branko MARUŠIČ, Slovensko-italijanski odnosi v 19. stoletju vse do konca prve svetovne vojne, str. 153.

¹⁵ Prim.: Slovenski jezik v državnem zboru. Z Dunaja, 12. aprila, *Soča*, Gorica, 23. 4. 1881, 11/17, str. 1.

¹⁶ Goriškim Italijanom resna beseda, *Soča*, Gorica, 12. 6. 1885, 15/24, str. 1.

¹⁷ Branko MARUŠIČ, Štefan Kociančič (1818–1883) in njegov pomen za Slovence, v: *Prispevki k primorski biografiki*, Annales, Koper 2006, str. 56–57.

¹⁸ Več avtorjev je obravnavalo Rutarjevo delo na znanstvenem posvetovanju iz več strokovnih plati, prim.: Ob 125-letnici rojstva Simona Rutarja, *Goriški letnik* 3, Goriški muzej, Nova Gorica 1976, str. 5–42.

onalna jezika javne uradne rabe. »Čeprav se je italijanska stran zoperstavljal nemščini, češ da je njena raba v nasprotju z željami krajevnega prebivalstva in da pomeni nemščina tudi germanizacijo, je vendarle glavno nasprotovanje veljalo slovenskemu jeziku.«¹⁴ Kakor dokazuje ohranjeni izsek iz diskusije v državnem zboru, so se kresala mnenja o rabi slovenščine še leta 1881, o čemer je poročala *Soča*. Diskutant Grof Wurmbrand se je ujel v past »[...]«, iz katere mu ni bilo pomoči. Ta mož je namreč trdil, da nimamo nič literature, da je naš jezik le narečje, torej ne more biti deželni jezik. Odgovor je dobil na to jako dober, namreč ta, da je naš jezik že prej bil uveden v sodnije, da v slovenskem jeziku govore slovenski poslanci v deželnem zboru, da je za tega delj tudi naš jezik deželni jezik, kakor vsak drugi, da je tedaj smešno metati ga mej narečja. Sploh se je celo še to poudarjalo, da je naš jezik več nego samo narečje. [...]«¹⁵ Na deželni ravni pa so se iskrla mnenja, kdo bo prevladal v mestu, kar sočno predstavi notica v časopisu *Soča* »[...] Zgodovina je združila v Gorici Italijane in Slovence; Gorica je brez Slovencev, ki dohajajo z dežele, prazen sod, v katerem niti muha ne živi; Gorica je naravno navezana na Slovence, s katerimi občuje in kupčuje; kdor razdira vez med mestom in Slovenci, je goriškega mesta največji sovražnik.«¹⁶

Slovinci v Gorici so se v tem burnem času soočali ne le z besednimi dvoboji, temveč velikokrat tudi s fizičnimi spopadi. Ker so se dobro zavedali svojih pravic in ker je bilo v mestu veliko slovenskih razumnikov na različnih področjih, so pričele zoreti zamisli o ustanovitvi Narodnega muzeja v Gorici, in sicer ob pomoči ljudi s podeželja. Zamislili so si muzej, v katerem naj bi predstavili izključno slovensko kulturno dediščino. K zorenju te ideje so izdatno pripomogli najprej netilci narodnega osveščanja v prvi polovici 19. stoletja, med katerimi so bili Valentin Stanič, Feliks Anton Caffou/Kafol, Štefan Kociančič, vsi rojeni na Primorskem na slovenskem etičnem ozemlju. Ti so postavili temelj slovenskemu zgodovinopisju v tem prostoru. Šele na prelomu sedemdesetih in osemdesetih let 19. stoletja je nastopila generacija izšolanih zgodovinarjev, ki so utemeljili slovensko zgodovinsko znanost.¹⁷ Med temi osebnostmi so bili Simon Rutar,¹⁸ Franc Kos, Karl Capuder, Miroslav Premru, Karel Štreklj, Ferdo Seidl, Venceslav Bele in Josip Balič. Trije med slednjimi so postali tudi dejavni odborniki in zbiralci za Narodni muzej v Gorici. Ustvarili so strokovne pogoje za nastanek goriškega narodnega muzeja, čigar nastanku so botrovali tudi izrazito narodnoobrambni razlogi, ki so bili spodbuda za navdušeno in množično sodelovanje pri zbiranju gradiva za Narodni muzej.

VZPON NARODNEGA, POLITIČNEGA, KULTURNEGA IN GOSPODARSKEGA ŽIVLJENJA NA GORIŠKEM

Navkljub vsem preprekam, s katerimi so se soočali goriški Slovenci, je bilo njihovo narodno, politično, kulturno in gospodarsko življenje na prelomu 19. v 20. stoletje v vzponu. Leta 1869 so v Gorici ustanovili prvo politično slovensko organizacijo *Soča*, ki so jo obvladovali mladoslovenci, dve leta zatem pa je pričel izhajati še istoimenski časopis. Kot protiutež bolj liberalno usmerjeni *Soči* so staroslovenci leta 1872 začeli izdajati časopis *Glas*, ki je izhajal le do 1875; tudi *Slogo* so tiskali samo nekaj let (1893–1895), medtem ko sta imela *Primorski list* (1893–1914) in *Gorica* (1893–1914) daljšo življenjsko dobo. V prvem desetletju 20. stoletja so luč sveta ugledali še *Naš glas* (1907–1910), *Novi čas* (1909–1915) in *Goriški list* (1914–1915). Že v osemdesetih letih 19. stoletja pa sta začela izhajati katoliška lista *Cvetje z vertov Sv. Frančiška* (1880–1915) in *Rimski katolik* (1888–1906). Slovenci v deželi Goriška-Gradiška so torej imeli dovolj časopisnih informacij o družbenem, kulturnem, gospodarskem in verskem življenju.

Podjetni goriški Slovenci so leta 1883 ustanovili *Goriško ljudsko posojilnico*. Vse več je bilo slovenskih obrtnikov in trgovcev, ki so živeli v Gorici; med njimi so se našli tudi uspešni slovenski industrialci. Nekateri med njimi so tudi darovali predmete kulturne dediščine za nastajajoči slovenski Narodni muzej v Gorici. Potreba po slovenskih učiteljih, profesorjih in uradnikih je skokovito naraščala. Tudi ordinacije s slovenskimi zdravniki so se odpirale. V Gorici je delovalo tudi precej slovenskih odvetnikov. Da bi zadovoljil potrebe slovenskih bralcev, je Andrej Gabršček leta 1893 odprl *Goriško tiskarno*; v njej je tiskal bogat knjižni program.¹⁹ Ob slovenskih izdajah je na Gabrščkovo povabilo Ivan Kušar (1859–1941), Hrvat po rodu, urejal italijanski časopis *Il Rinnovamento*. Ta časnik je bil »rezultat prizadevanj italijanskemu iredentizmu nasprotnih Italijanov, kozmopolitskih Goričanov in Slovencev, ki so želeli slovenske in zlasti slovenske ter kulturne potrebe predstaviti tudi italijanskemu svetu. [...]«²⁰ Ob nasprotovanju iredentizmu je bilo v časniku veliko prostora za kulturna vprašanja in za italijanske prevode iz slovenskega leposlovja. List je izhajal od leta 1892 do aprila 1895,²¹ ko je izšla zadnja številka. Ob slovenskem časopisju sta pričeli izhajati osrednji slovenski reviji *Veda*, dvomesečnik za znanost in kulturo (1911 do 1915), in *Naši zapiski*; zadnji so izhajali najprej s podnaslovom 'socialna', pozneje pa kot 'socialistična' revija. Revija je izhajala mesečno. V njej so različni avtorji razpra-

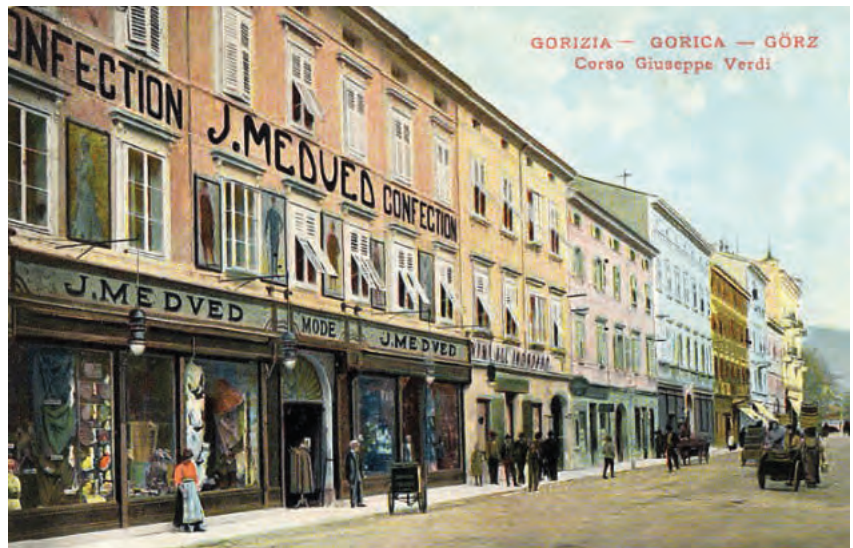
¹⁹ Izdajal je več zbirk: *Slovansko knjižnico*, *Salonsko knjižnico*, *Svetovno knjižnico*, *Knjižnico za mladino*, *Talijo* in *Venec slovenskih povesti*; ob njih pa tiskal tudi publikacije z znanstveno in popularno vsebino. B. Marušič je menil: »[...] Pri vsem tem delu je Gabršček pokazal veliko podjetnosti in smisla za trgovsko manipulacijo, prav tako pa tudi prizadevanja za ažuriranje slovenskega knjižnega trga in Gorica je po obilici prevodov književnih besedil gotovo prednjačila pred Ljubljano.« Branko MARUŠIČ, Andrej Gabršček (1864–1938), v: Branko MARUŠIČ, *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 364–376.

²⁰ B. M. [Branko MARUŠIČ], *Il Rinnovamento*, italijanski list s slovensko dušo, v:

Sl. 6 Anonimni fotograf, Gorica – Gorizia – Görz, Corso Giuseppe Verdi, 1909, razglednica, fototipija, 8,7 cm × 13,7 cm, © Fondo Mischo, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, inv. št. 00218.

Sl. 7 Anonimni fotograf, Corso Giuseppe Verdi (già via del giardino), Trgovina z konfekcijo J. Medved, Gorica, ok. 1905, razglednica, 8,9 cm × 13,6 cm, © Fondo Mischo, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, inv. št. 00214.

Slovenska kronika XIX. stoletja 1884–1899, Nova revija, Ljubljana 2003, str. 175–176.

²¹ Kušar je moral večkrat pred sodnika in dvakrat v ječo. Druga obsodba z dne 4. 4. 1895 je pomenila tudi konec izdajanja lista. »[...] Ker je bil list politično angažiran, je istočasno tudi za Goriško predstavljal poseben primer propagiranja slovensko-hrvaške povezave v boju za avtonomno državo južnih Slovanov. Kušar je bil zaveden Hrvat – znal pa je dobro tudi slovensko – in v svojih člankih je zagovarjal zedinjeno Hrvaško in Slovenijo v avtonomni državi, vedno v okviru Habsburžanov. [...]« Prim.: (Spletni vir 6).

²² »[...] Splošni namen Šolskega doma je ta, da društvo pospešuje v smislu prve točke društvenih pravil vzgojo in pouk med Slovinci na Goriškem. Posebni namen za

vljali o socializmu, pravicah delavcev, politiki in kulturi. Uredništvo je imelo med leti 1909 do 1914 sedež v Gorici.

Slovenska ljudska šola na Goriškem²² je bila vzpostavljena dvajset let prej kakor na Kranjskem. Učiteljstvo, vzgojeno na učiteljskih v Kopru in Gorici, je delovalo v narodnem duhu in »[...] je bilo vzor učiteljstvu v celi Sloveniji. Ko je celo v središču Slovenije cvetelo nemškutarstvo po mestih in trgih, smo imeli na Goriškem tudi vse trge narodno čiste, napredne, zavedne; neznatne izjeme je ljudstvo samo kmalu izločilo in imeli smo kompaktno slovensko ozemlje, strogo ločeno od furlanskega in italijanskega dela dežele. Sporno ozemlje je bila edino le še Gorica, kjer pa se je osredotočevalo vse naše kulturno, politično in gospodarsko življenje. In ker je bilo to središče našega življenja in

sedaj mu je pa ta, da pripravlja s pomočjo društvenikov in dobrotnikov zgradbo šolskega poslopja v Gorici, v katerem bi se nastanili po mogočnosti taki zasebni slovenski učni in vzgojni zavodi, ki nimajo še svojih lastnih prostorov. Taki zavodi so v prvi vrsti otroški vrti za deco v predšolski dobi, ljudska šola, dokler in v kolikor jo mesto ne prevzame, meščanska šola za deklice, obrtno-nadaljevalna šola za učence, obrtna šola za deklice, strokovna šola za umetno vezenje, ter kar bi se pokazalo kot koristno in nujno. Slovenci v Gorici smo sijajni, da si sami pomagamo v vseh teh ozirih, ker javna mestna oblast ustanavlja in vzdržuje tako zavode le tedaj, ako se poučuje v njih v italijanskem, slovenskim otrokom neumljivem jeziku. Edino ljudsko šolo smemo zahtevati od mesta na podlagi izrečene določbe v zakonu; a še za to borimo se že sedmo leto brez pravega uspeha. Požrtvovalno skrbimo za pouk svojih otrok; v toku desetih, petnajstih let smo nabrali toliko radodarnih doneskov za šolske namene, da se nam svet čudi, ter smo dosegli toliko lepih uspehov na polju ljudskega pouka in omike, da smemo biti ponosni na tak napredek. Ne dvomimo, da rodoljubi naklonijo svojo požrtvovalno dobrohotnost tudi novemu društvu. Skušnja petih mesecev, odkar obstoji društvo, je rodila v nas to prepričanje. Ta kratka doba je zadoštovala, da se je slovensko občinstvo z veliko vnemo oklenilo Šolskega doma, od katerega pričakujeboljšanje v svojih šolskih odnosih. [...]«, v: »Šolski dom«, Soča, Gorica, 18. 2. 1898, 28/14, str. 1.

»[...] Za kulturni napredek našega naroda smo postavili v Gorici - Šolski Dom, ki je bil danes blagoslovljen. V tem Domu dobe varno zavetje razni zavodi, ki bodo skrbeli za tako izomiko naše mladine, moške in ženske, kakoršne je bodo potrebovali v svojem poklicu.[...]«, v: 1848–1898, Soča, Gorica, 2. 12. 1898, 28/96, str. 1. Med prvo svetovno vojno pa so bila poslopja uničena, o čemer je poročal novičar v *Učiteljskem tovarišu*: »Gorico je ogenj italijanskega morilnega in uničevalnega orožja razdejal in požgal. Naše krasne zgrajene stavbe z ogromnimi žrtvami iskrenega, se zmagujočega domoljubja - Šolski dom - Gregorčičev dom in Mali dom - so razrušene. Padle so kot žrtve laških granat! Druga škoda je ogromna zlasti na Slovenski posesti. Kdo nam pomaga, kdo nas dvigne?«, v: *g-, Gorico, Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 12. 1915, 55/18, str. 4–5.

²³ Andrej GABRŠČEK, Črtice iz politične zgodovine Goriške, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 157. Prim.: Branko MARUŠIČ, Gli sloveni del Goriziano dalla fine del medioevo ai

dela teritorialno ločeno od laške dežele, je bil napredek našega življa v Gorici povsem naravna prikazen.«²³ Prizadevanja goriških zanesenjakov in razumnikov so obrodila sadove. Leta 1913 je bila v Gorici ustanovljena prva državna gimnazija v monarhiji s slovenskim učnim jezikom.

Konec leta 1904 so naznanili, da Trgovsko-obrtna zadruga obratuje v lastnih prostorih v novo zgrajenem Trgovskem domu.²⁴ Z odprtjem se je pričelo novo poglavje v družbenem in kulturnem življenju med goriškimi Slovenci. Trgovski dom je imel zelo bogat in vseslovansko orientiran program. V vogalnem prostoru je Andrej Gabršček uredil slovensko knjigarno leta 1906. Množila so se prav tako slovenska društva, v katerih so tudi gojili narodnostno zavest: že v letu 1863 je bila ustanovljena Slovenska čitalnica v Gorici, Ciril Metodovo društvo, Kolesarsko društvo Gorica, Goriški Sokol, Društvo slovenskih veleposestnikov, Slovensko bralno in podporno društvo, Slovensko planinsko društvo s podružnicami, Pevsko in glasbeno društvo, Muzejsko društvo za Goriško, Trgovsko in obrtniško društvo, imeli so celo zbornico. V takšnem gospodarskem in kulturnem razcvetu se je rojevala tudi potreba po Narodnem muzeju Gorica, ki naj bi zbiral, hranil in predstavljal izključno slovensko kulturno dediščino.

PRVA ISTRSKA DEŽELNA RAZSTAVA

Leta 1910 so v Kopru organizirali prvo istrsko deželno razstavo, ki je bila pomembna iz treh razlogov: najprej zato, ker dodatno osvetljuje prej obravnavani politični in kulturni boj goriških Slovencev in to prav na primeru zbiranja in razstavljanja del kulturne dediščine; drugič zaradi svoje zasnove (raznovrstnosti zbranih predmetov in načina njihove predstavitve po posameznih kategorijah), ki bi lahko imela neposredni vpliv na idejo o ustanovitvi slovenskega muzeja v Gorici; tretjič pa zato, ker morda nakazuje odgovor na vprašanje, ki sem si ga večkrat zastavljala, namreč, zakaj je prav leto 1910 prebudilo željo nekaterih goriških razumnikov, da so sprožili akcijo zbiranja premične kulturne dediščine na sorazmerno širokem geografskem področju. Vsekakor pa je pri tem treba upoštevati že prej obravnavani politični in kulturni položaj goriških Slovencev. Po desetletjih učinkovitega družabnega in političnega delovanja so pridobili na samozavesti, čeprav so imeli kar dva nasprotnika: avstrijsko uradništvo in italijansko gibanje. Kakor piše zgodovinar Peter Vodopivec, sta v italijanskem gibanju prevladovali dve smeri »ena je bila prikrito iredentistična, druga pa proavstrijska

giorni nostri, v: *Cultura slovena nel Goriziano*, Istituto di storia sociale e religiosa, Forum, Gorizia 2005, str. 39–76.

²⁴ Prim.: Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice od leta 1901 do 1924, II. knjiga*, Samozaložba, Ljubljana 1934, str. 167. »Svoje urade je imela na celem vogalu prvega nadstropja. Poleg velike čakalnice je bila soba za ravnateljstvo in potem uradne prostore, kjer je bilo poskrbljeno tudi za delovanje v največjem obsegu. Trgovski dom je imel centralno kurjavo [...] oder v dvorani je bil izdelan po vzgledu monakovskega (Princ Regent Theater) s čarobno razsvetljavo, ki jih v tistih časih niti večja gledališča niso imela. [...]« Načrt je ustvaril arhitekt Maks Fabiani, vsa gradbena dela je opravila domača tvrdka bratov Mozetič v Gorici, mizarska dela solkanska Mizarska zadruga, ključarska dela so bila zaupana Alojziju Živcu, steklarska dela pa Antonu Korenu. Prim. razglednico Gorice (sl. 6), kjer je na hrbtišču zapisano: »A. Gabršček, Gorica 1909. 4904/4«. V obrazcu k razglednici je v prevodu iz italijanščine dodano pojasnilo: Na desni strani impozantna vogalna stavba, imenovana Trgovski dom, ki jo je zasnoval Max Fabiani (1903–1905).

²⁵ Peter VODOPIVEC, *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, Modrijan, Ljubljana 2006, str. 89.

²⁶ Branko MARUŠIČ, *Prispevki k primorski biografiki*, Annales, Koper 2006, str. 217.

²⁷ Prim.: Branko MARUŠIČ, Slovensko-italijanski odnosi v 19. stoletju vse do konca prve svetovne vojne, str. 143–162. Kot opozarja avtor je slovensko-italijanske odnose v navedenem času mogoče razumeti le na podlagi kompleksne obravnave, ki poleg zgodovinskega dogajanja upošteva in vključuje literarnozgodovinske, narodopisne, sociološke in psihološke vidike.

²⁸ Brigitta MADER, Salvator ŽITKO, *Prva Istrska pokrajinska razstava-100 let*, Histria Documentum 11, Koper 2010, str. 23–24. »Glavar Rizzi je s posredovanjem vlade in c. k. namestništva v Trstu ter s sodobnimi organizacijskimi in tehničnimi pripravami vodil tudi intenzivna politična pogajanja za nacionalni kompromis med italijansko in slovensko stranjo glede udeležbe na razstavi. Toda ko je del slovenskih in hrvaških poslancev v deželnem zboru odrekel finančno podporo razstavi, ker naj bi ta izražala težnjo po manifestaciji italijanstva, je postalo jasno, da se del istrske stvarnosti ne bo priključil razstavi. Polemiko slovenskih in hrvaških liberalnih oziroma klerikalnih glasil je zaradi stališča krškega škofa dr. Antona Mahničča razvnelo tudi predvideno razstavljanje dragocenosti istrskih cerkva. Škof Mahnič je namreč kljub

in liberalna. Obe sta bili Slovincem nenaklonjeni.«²⁵ Čeprav so Slovenci na Goriškem sestavljali dve tretjini prebivalstva, so v Deželnem zboru kljub temu ostali manjšina. Toda italijanska deželnozborska večina je bila prešibka, da bi povsem nadvladala. V Gorici je pred prvo svetovno vojno živelo prek deset tisoč Slovencev, med njimi mnogo intelektualcev: »12 odvetnikov, prav toliko odvetniških pripravnikov, 7 zdravnikov, 60 učiteljev in profesorjev in veliko uradnikov. [...]«²⁶ Po drugi strani pa so se slovenski Goričani še vedno čutili zapostavljene in so svojim italijanskim sodržavljanom, s katerimi so bili na političnem polju in tudi sicer neprestano v konfliktih,²⁷ nameravali z ustanovitvijo muzeja predstaviti lastno samoniklost. Eden od mogočih vzrokov, da so se lotili zbiranja, je bila velika kopraska razstava, odprta leta 1910, z izredno dolgim naslovom *Prima esposizione provinciale Istriana con senzioni internazionali. Mostra agraria, industriale marittima, mostra didattica e di previdenza di belle arti, scienze, lettere, degli stabilimenti balneari, stazioni climatiche e di villeggiatura, sportiva corporazioni autonome, istituzioni sanitarie*.²⁸ Na prvi pogled se zdi tovrstno sklepanje morda neutemeljeno. Toda v pripravi na koprsko razstavo je bilo zaznati tendenco po dokazovanju italijanskega značaja Istre. To pa je Hrvate in Slovence odvrčalo od sodelovanja in skupnega nastopanja na prvi istrski deželni razstavi; medijsko spremljanje dogajanja pa je najbrž spodbudilo pobudo za ustanovitev slovenskega Narodnega muzeja v Gorici. Takratno javnost so na koprsko razstavo opozorili kritični odmevi v časopisnih člankih. Nanašali so se na samo pripravo razstave. Ne Slovenci in ne Hrvati se niso hoteli sprijazniti z neenakopravno obravnavo. Zato obstaja velika verjetnost, da so prav ti polemični časopisni komentarji spodbudili goriške razumnike k razmisleku o ustanovitvi Narodnega muzeja v Gorici z namenom predstavljati dediščino »severno primorske kulturne provenience«. Da ta domneva vzdrži, sta na voljo dva dokaza: prvič, datumsko ujemanje koprške razstave s prvimi razmisleki o ustanovitvi Narodnega muzeja v Gorici, četudi se avtor na koprsko razstavo ne sklicuje; in drugič, sočasni aktivistični zapis v goriškem časopisu, s katerim je izražena potreba po muzejski ustanovi v Gorici, kakor so jo leta 1909 inavgurirali v Mariboru: »[...]Uvideli so potrebo lastnega narodnega muzeja, ker sicer jim tujci pobere njih najlepše stvari. Tako je tudi pri nas na Goriškem. Že več časa sem se opazuje med Lahi neko gibanje in nabiranje, ki se vrši v korist bodočemu laškemu nar. muzeju v Gorici. Sicer imamo že deželni muzej, a kakor hočejo Lahi dati svojemu pristno italijansko lice, tako moramo dati mi naši zbirki pristno slovensko. Najvažnejše pri tem je, da Lahi sedaj pridno nabirajo po naših slovenskih vaseh in selih. Družba mož, ki

številnim namigom, da istrski Slovani na Pokrajinski razstavi naj ne bi sodelovali, župniščem z latinskim obredjem svoje škofije dovolil izposojati umetniških del in cerkvene opreme za razstavo, ostalim pa je prepustil, da se odločijo sami.«

²⁹ Narodni muzej v Gorici, *Gorica*, Gorica, 3. 5. 1910, 12/35, str. 2–3. Že v obstoječem Deželnem muzeju v Gorici Slovenci niso bili enakopravni z italijanskimi prebivalci, kar je avtor priobčil v dveh številkah časopisa *Soča*, in sicer v dveh protestnih smiselno povsem podobnih noticah. Naslovil ju je na strankarske zastopnike. Prim: *Soča*, Gorica, 21. 3. 1911, 41/33, str. 3. »Deželni muzej in slovenščina. — V deželnem muzeju, ki se nahaja na Kornu, je slovenščina čisto po Pajerjevo potisnjena v kot. Kdor vstopi in hodi po tem muzeju, dobi vtis, da je v laškem muzeju [,] ne pa v muzeju dežele Goriško-Gradiščanske, v kateri tvorijo večino prebivalstva Slovenci ter bi moral biti temu primerno upoštevan slovenski jezik v vseh deželnih zavodih. Od slovenščine je le še nekaj ostankov iz starih dobrih časov, pri kakih živali so trojezični napis, darovi n. pr. pa so že lepo po laško napisani. Vsa uprava je seveda laška. — Ko so prenašali muzej na Koren, takrat je bil čas, da bi se bili v deželnem odboru slovenski vrli možje zganili ter zahtevali pravice slovenskega jezika v tej deželni instituciji, ali kdo se bo brigal za take malenkosti! Može S. L. S. piskajo na take pravice slov. jezika, molčijo; če se jih prime za ušesa, pa zakričijo: a jej, pustite nas, smo v manjšini! « Prim. tudi: *Soča*, Gorica, 1. 4. 1911, 41/37, str. 3. »Deželni muzej in slovenščina — Pribili smo že večkrat, da je v muzeju dežele, ki je povečini slovenska, potisnjena slovenščina prav po Pajerjevo v kot. Vprašali smo tudi visoko in mogočno gospodo v S. L. S., kaj misli storiti, da se odpravi kruto žaljenje Slovencev v deželnem muzeju? S. L. S. ima dva zastopnika v deželnem odboru in tudi deželni glavar je Slovenec S. L. S. Dolžnost S. L. S. je bila že takrat, ko so selili muzej na Koren, zavzeti se za to, da bo slovenščina v deželnem muzeju ravnopravna z laščino. Saj stroškov za muzej vendar ne nosijo sami Lahi! Ker takrat niso nič storili, je pa sedaj njihova dolžnost toliko večja, da premorejo v deželnem zavodu slovenščini do one veljave, ki jej pritiče. Ali smemo upati, da storijo svojo dolžnost visoki gospodje vsemogočne S. L. S.?!«

³⁰ Brigitta MADER, Salvator ŽITKO, Prva Istrska pokrajinska razstava, str. 28–35.

imajo smisel za to stvar, je tedaj sklenila temu na vsak način od pomoči. Naše slovenske stvari spadajo v naš narodni muzej, kateri se ustanovi v kratkem v Gorici.«²⁹

Bližina Kopra in medijska odmevnost razstavne prireditve je marsikaterega Goričana spodbudila k obisku te bogato razvejane razstave s številnimi oddelki: kmetijstvo, industrija, pomorstvo, šolstvo, umetnost, znanost, književnost, kopališke ustanove–zdravilišča in letovišča, šport, samostojne korporacije in zdravstvene ustanove. Po treh letih temeljitih priprav so razstavo 1. maja 1910 odprli za javnosti. Brigitta Mader in Salvator Žitko,³⁰ avtorja spremne študije, nastale ob 100. obletnici prve istrske deželne razstave, sta natančno po razstaviščih predstavila eksponate in artefakte. Tu navajam izbrane, ker iščem vzporednice z zbranim gradivom goriških zbirateljev (glej tabelo 179–234). V Kopru je kot razstavišče služila tudi cerkev sv. Jakoba, razširjena z manjšo novogradnjo; v njej so predstavili bogato zbirko moderne umetnosti, in sicer s kipi, slikami ter predmeti dekorativne umetnosti. V prvem nadstropju samostana sv. Klare so bili prostori namenjeni starejši umetnosti, znanosti in književnosti. Tu je bilo mogoče videti lesen model puljske Arene; predstavljeni sta bili prazgodovinska in rimska umetnost, v vitrinah pa so bile razstavljane arheološke najdbe iz nekaterih istrskih krajev, medtem ko so bili po stenah obešeni mavčni odlitki iz kompleksa Evfrazijeve bazilike v Poreču itd. Naslednji prostori so ponujali ambientalno aranžirano rokokojsko meščansko dnevno sobo, potem natančen posnetek istrske kuhinje s tipičnim ognjiščem, kuhinjskimi pripomočki, posodo in pohištvom. Sledila je dvorana z retrospektivno razstavo umetnin 19. stoletja. Geografiji in naravoslovju namenjeni prostori so predstavljali dragocene zgodovinske zemljevide, atlase, upodobitve istrskih mest, v vitrinah pa je zbiralec predstavil 115 primerkov prepariranih istrskih morskih rastlin. Za obiskovalce je bila še posebej privlačna istrska sakralna umetnost: razstavili so okoli 250 izvornih sakralnih umetnin, tudi dela ustvarjalcev z zvenečimi imeni. Seveda ni manjkal prikaz etnografskih znamenitosti; obiskovalci so si lahko ogledali značilne primerke pohištva, narodne istrske noše, glasbila in različno lekarniško opremo iz Istre in s Cresa. V glasbeni dvorani so razstavili spominske predmete Giuseppeja Tartinija, zbirko dragocenih starih violin in zbirko del skladatelja Antonia Smaregia. Zanimivi so bili statuti Kopra in drugih istrskih krajev ter grbi istrskih mest. Nedaleč od glasbene šole je bil poseben prostor, namenjen razstavi šolstva in socialnih ustanov. V pritličnih prostorih samostana sv. Klare so bile obiskovalcem predstavljene različne obrti z značilnimi orodji rokodelcev. Na tretjem samostanskem dvorišču pa so bili

razstavljeni različni stroji - gradbeni, za obdelavo lesa, kamna in drugi.

Razstava je imela daljnoročno, navkljub finančnemu neuspehu in nacionalnim nasprotjem, pozitivne učinke. Avtorja študije ugotavljata, da je razstava vzbudila precejšnje zanimanje za istrsko kulturno dediščino in umetnost »ter pospešila ustanovitev koprskega muzeja.«³¹ Ta je bil ustanovljen leta 1911 kot *Mestni muzej Koper / Museo Civico di Storia e d'Arte*. Sama pa razširjam neposredni vpliv koprške razstave tudi na idejo o ustanovitvi slovenskega *Narodnega muzeja v Gorici*.

³¹ Prav tam, str. 39.

GORIŠKI ZBIRALCI „NARODNEGA BLAGA“

V prid verodostojnosti naj pristavim, da je bila ideja o oblikovanju muzeja živa že pred letom 1910, na kar nakazuje pred kratkim odkriti drobec. Ni pa popolnoma zanesljivo, ali so tedaj goriški rodoljubi razmišljali o spominski sobi posvečeni pesniku Simonu Gregorčiču (1844–1906) ali pa naj bi bila pesnikova zapuščina razstavljena v sklopu slovenskega Narodnega muzeja v Gorici. Pri pregledovanju v opombi navedene korespondence z datumom 15. 1. 1907 sem namreč po smrti Simona Gregorčiča našla naslednji citat: »[...] Bodočega narodnega muzeja nismo pozabili. Za zdaj smo shranili nekaj pesnikove ostaline v 'Šolskem domu'. Odbrali smo obleko in obuvalo pokojnikovo, nekoliko hišne oprave, njegovo pero, palico, svinčnik, itd. [...]«³² In še: »[...] Trije mašni plašči, dve mašni knjigi, kelih itd. so shranjeni v 'Š.[olskem] domu'. Oltarček ima zlatomašnik Mašera v Šentmavru, prijatelj pokojnikov, katerega je pesnik slavil v še ne objavljeni pesmi 'Zlato' mašniku Mašeri. [...]«³³

K vzniku ideje o oblikovanju muzeja so v prvi in drugi polovici 19. stoletja prav gotovo pripomogli nekateri razumniki, ki so oblikovali svoje zbirke. Med njimi so se odlikovali Tomaž Rutar (1807–1877) z arheološko zbirko v Mostu na Soči,³⁴ sledi zasebna zbirka antičnih predmetov lekarnarja Vincenzia Zandonattija (1803–1870), ki je leta 1849 v Gorici tudi natisnil prvi vodnik po Ogleju, katerega je naslovil *Guida storica dell'antica Aquileia*. Pri evidentiranju umetnikov, umetnostnih spomenikov in arheoloških najdišč sta se izkazala Štefan Kociančič (1818–1883)³⁵ in Giovanni Giacomo della Bona (1814–1885); prvi je v svojih spisih navajal vrsto kamnitih znamenj in epigrafskih spomenikov, omenjal nekatera nahajališča starin (Muzej v Čedadu) in zasebne zbirke ter v semeniški knjižnici v Gorici zbiral tudi glagoljaške rokopise. Poljsko-ruski jezikoslovec Baudoin de Courtenay (1845–1929) je na tem skrajnem robu zbiral in popi-

³² NUK Ms 630, mapa III., št. 6 (Gorica 15. 1. 1907, naslovljeno na Ivana Vrhovnika).

³³ NUK Ms 630, mapa III., št. 11 (Gorica 18. 9. 1907, Josip Ivančič Ivanu Vrhovniku).

³⁴ Ko je po letu 1886 zgodovinsko-antikvarnemu oddelku v Deželnemu muzeju Gorica načeloval prof. Enrico Maionica, je spodbujal sistematična izkopavanja v Mostu na Soči. Prim.: Raffaella, SGUBIN, *Alle origini dei Musei Provinciali di Gorizia, preistoria di un' istituzione singolare*, v: *La pinacoteca dei Musei Provinciali di Gorizia*, str. 12.

³⁵ Branko MARUŠIČ, *Goriška Furlanija v delih Štefana Kociančiča*, v: Branko MARUŠIČ, *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 266–279.

soval jezikovne posebnosti slovenskega jezika in dognanja objavljati tudi v slovenskih časopisih. Zbiralec »narodnega blaga« Josip Kenda (1859–1929) je sodeloval s slavistom, jezikoslovcem in folkloristom Karlom Štrekljem (1859–1912) ter mu posredoval nekatere na terenu zbrane ljudske pesmi, pravljice, pripovedke, uganke, pregovore in vraže. Josip Balič (1854–1933), vodilni po pogostosti daril za slovenski Narodni muzej v Gorici, ne bi mogel prispevati toliko raznolikega gradiva, če ne bi pred tem osnoval domačih zbirk. Ne nazadnje je imel pisano paletu zbirk tudi predsednik Goriškega muzejskega društva, slikar Anton Gvajc (1865–1935); ob numizmatični, filatelistični in likovni zbirki je posedoval še nad 200 živih ptic.³⁶

NARODNI MUZEJ MARIBOR, 1909

Če izhajam iz načela od bližnjega k daljnemu je treba opozoriti, ob že naštetih promotorjih, tudi na ustanovitev Narodnega muzeja v Mariboru leta 1909, na katerega se sklicuje novičar v obeh goriških časopisih, ko opominja na pomembnost odprtja muzeja, s katerim naj bi zajezili odtujevanje slovenske kulturne dediščine.³⁷ Novičar je ustanovitev slovenskega muzeja na Štajerskem predstavil kot svetel zgled vsem goriškim Slovencem. Prepoznamo, da je bila inavguracija Narodnega muzeja na spodnjem Štajerskem neposredni vzgib goriškim razumnikom za sprožitev akcije zbiranja premične kulturne dediščine. Kakor je Muzejsko društvo Gorica konec leta 1910 spodbudilo razmišljanja o ustanovitvi muzeja pri širši slovenski javnosti, je nekoliko poprej podobno vlogo odigralo Zgodovinsko društvo³⁸ na spodnjem Štajerskem. Sprva so se kresala mnenja kako naj se društvo imenuje. Franc Kovačič (1867–1939) teolog in zgodovinar je priporočal ime Zgodovinsko društvo za Spodnjo Štajersko, medtem ko se je naravoslovec Henrik Schreiner (1850–1920) ogreval za Muzejsko društvo. Kovačič je ta predlog zavrnil in menil, da mora ime društva izražati bistvo. »Muzejsko društvo bi torej pomenilo, da bo glavna skrb društva ustanovitev muzeja, medtem ko pa ime Zgodovinsko društvo pomeni, da se bo v glavnem pozornost obračala na proučevanje domače zgodovine, muzej pa bo le ena izmed društvenih nalog.«³⁹ Ne glede na začetna razhajanja o poimenovanju je bilo prav gotovo več mož zaslužnih za inavguracijo Narodnega muzeja, vendar sta imela odločilno vlogo predvsem dva: Franc Kovačič in Avgust Stegenšek (1875–1920), pionir slovenske umetnostne zgodovine in konservator. Prvi je posvetil vso pozornost zbiranju gradiva in vzdrževal stike z duhovščino, učiteljstvom in drugimi narodno

³⁶ Breda ILICH-KLANČNIK, *Anton Gvajc 1865–1935*, Umetnostna galerija Maribor, september/oktober 1986, str. 8 [razst. kat.] Avtorica ga osebno predstavi: »[...] Sam strasten zbiralec, predvsem numizmatik in filatelista, gojitelj cvetja in domačih in eksotičnih ptic, kar vse odraža umetniška romantična nagnjenja, si je Gvajc prizadeval kot predsednik muzejskega društva za Goriško, za ustanovitev narodnega muzeja [...]«.

³⁷ Narodni muzej v Gorici, *Gorica*, Gorica, 3. 5. 1910, 12/35, str. 2–3; Narodni muzej v Gorici, *Soča*, Gorica, 3. 5. 1910, 40/50, str. 1.

³⁸ Marjan ZNIDARIČ, *Ob 75-letnici zgodovinskega društva v Mariboru*, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, nova vrsta 14, Maribor 1978, str. 1. Iz podobnih razlogov kot na Goriškem so se Slovenci na Štajerskem pričeli organizirati, da bi se obranili pred vse večjim nemškimi nacionalnim pritiskom. V ta namen so ustanovili Zgodovinsko društvo 17. 3. 1903. Avtor članka je strnil: »Nemški gospodarski in nacionalistični pritisk postaja vse močnejši, ponemčevanje slovenskega prebivalstva vse uspešnejše. Skupina iskreno slovensko mislečih Mariborčanov je prišla do spoznanja, da za enakopravno uveljavljanje slovenstva na Štajerskem ni dovolj samo politična aktivnost in gospodarski odpor, temveč da se moramo Slovenci na tem ogroženem delu slovenske zemlje v boju za svoj narodnostni obstoj upreti nemštvu tudi s kulturnimi in z znanstvenimi dosežki. Društvo je torej zaživelo v obdobju, ko so Nemci odrekli Slovencem tudi sposobnost ustvaritve lastne kulture. Tako je Zgodovinsko društvo v Mariboru postalo prva slovenska znanstvena ustanova na območju nekdanje Spodnje Štajerske [...]«.

³⁹ Gordana RUBELJ, Dr. Franc Kovačič– osrednja osebnost znanstvenega Maribora v prvi polovici 20. stoletja, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, nova vrsta 37, Maribor 2001, 72/ 1–2, str. 83.

⁴⁰ Prav tam, str. 86–87. Prim.: Fran KOVAČIČ, Postanek in razvoj mariborskega muzeja, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, Zgodovinsko društvo v Mariboru, Maribor 1928, 23, str. 256.

⁴¹ Jure MAČEK, Avguštin Stegenšek, v: *Slovenski biografski almanah XIX. stoletja* (ur. Mateja Ratej), ZRC SAZU, Založba ZRC, Ljubljana 2022, str. 237. Avguštin Stegenšek je že leta 1900 namenil duhovnikom poučen sestavek, s katerim je spodbujal ustanovitev škofijskega muzeja: »[...] Pri vsaki cerkvi se nahajajo predmeti, ki imajo zgodovinsko pa tudi umetniško vrednost in se ne bodo nikdar več rabili. Pod strehami stoje na straži stari kipi; udje so se jim polomili, zlato se je oluščilo ali obledelo, revčki so pravi invalidi; nekdam na oltarjih, zdaj v zadnjem kotu pod streho; vendar še morajo hvaležni biti, ko je vendar toliko tovarišev moralo romati iz oltarja–v peč. Za oltarji ali v drugih temnih kotih vise ali slone preprežene s pajčevino stare otemnele slike, ki bi pa bile muzeju v kras, ko bi se ocedile in izmle. Marsikje tudi prhni stara in obrabljena mašna obleka v zaduhlih predalih zakristijskih omar, kazule, štrole, lepo vezena vela za kelih. Ali bi ne bilo boljše jo poslati v muzej, če ne drugače, pa v zameno z bolj cenimi, priprostimi parametri, katere bi oskrbela družba vednega češčenja? Ako bi se vsi taki nerabljivi predmeti zbrali, bi že bila lepa in poučna zbirka. [...] Prim: Avguštin STEGENŠEK, *Voditelj v bogoslovnih vedah*, Maribor 1900, 3/1, str. 84–86.

zavednimi ljudmi in z njihovo pomočjo pridobival za muzej arheološke najdbe ter narodopisno in prirodopisno gradivo. Muzejske zbirke so se množile največ z darovi starinskih novcev; arheološka zbirka je segala vse od neolitika pa tja do starih Slovanov. V narodopisnem oddelku so zbrali precej narodnih noš, orodja in razne hišne opreme, v prirodopisnem oddelku so pridobili precej fosilov iz Slovenskih goric in Ščavniške doline.⁴⁰ Sprva so muzealije shranjevali v majhni sobi dijaškega semenišča, vendar pa je ta kmalu postala premajhna, zato je leta 1909 društvo sklenilo pogodbo s Posojilnico, ki je odstopila društvu v Narodnem domu za muzejske zbirke malo dvorano v drugem nadstropju in za knjižnico malo sobico v istem nadstropju. Vendar pa so bili ti prostori za muzej neustrezni, saj se je v njih tudi marsikaj poškodovalo. Kovačič in Srečko Stegnar (1842–1915) sta ob Ciril-Methodovi slovesnosti 6. 6. 1909, ko so muzej odprli za javnost, za silo uredili muzejsko zbirko. Dokončno pa je bil muzej odprt ob društvenem občnem zboru 28. 11. 1909.

Avgust Stegenšek, kot častni konservator za Štajersko (1908) za okraje Brežice, Celje, Konjice in Slovenj Gradec, je v tej funkciji zagovarjal tezo, da je treba ohraniti vse, kar ima po obliki umetniško vrednost. Že nekaj let pred tem je v enem od znanstvenih sestavkov predlagal tri glavne naloge: »[...] Muzej bi moral hraniti zlasti starine in umetnine, ki niso več v uporabi. Ob tem bi moral učiti in vzgajati ter ob vzpodbujanju umetnostnega ustvarjanja širiti dober umetniški okus. Prepričan je bil, da bi zbrani predmeti, načrti, prerisi, posnetki ter vzorci lesa ali mavca lahko koristili tudi predavateljem cerkvene umetnosti.«⁴¹ Viden pečat je pustil prav tako pri nastajanju društvenega muzeja. Nekajkrat je predlagal različne rešitve s prestavljanjem omar s starinami in poudarjal potrebo po nakupu novih omar ter ureditev muzejskih prostorov. Stegenšek je pred selitvijo muzealij predložil načrt za razvrstitev omar v muzejski dvorani v Narodnem domu. Po otvoritvi novega muzeja so določili poseben muzejski upravni svet, v katerega je bil izbran tudi Stegenšek.⁴² Tako kot Slovenci na Goriškem so se tudi štajerski Slovenci zbirateljstva lotili, s povabilom k doniranju predmetov kulturne dediščine, ki so jih prispevali predstavniki različnih poklicev in slojev, brez institucionalne moči, ampak iz narodnih vzgibov.

NACIONALNI MUZEJI

Preden se podrobneje posvetimo pobudi za nastanek in snovanju slovenskega Narodnega muzeja v Gorici, je potrebno poseči v historiografijo muzejev. Pomembna letnica v zgodovini

⁴² Prav tam, str. 245.

⁴³ Britanski muzej je precej starejši od razcveta muzejev v 19. stoletju po celinski Evropi, kar je MacDonald povezal z državo -narodom kot 'identitetnim kolosom'. Skozi svojo celotno zgodovino se je Britanski muzej izogibal temu, da bi predstavljal naracijo o narodu, namesto katere je imel raje identitetni diskurz 'civilizacije'. Čeprav koncept 'civilizacije' sam po sebi ni inherentno naroden, ga kljub temu povezujejo z določenimi političnimi zgodovinami. Norbert Elias je nekoč namignil, da je beseda 'civilizacija' za Angleže predstavljal 'vsoto narodne samopodobe'. Predstavljal je 'samozavest', ki jo imajo narodi, 'ki so se dolgo časa raztezali izven meja in kolonizirali onkraj njih'. Prim.: (Spletni vir 7).

⁴⁴ Lanfranco BINNI, Giovanni PINNA, Museo, Garzanti, Milano 1989, str. 46. Prim.: Lidija TAVČAR, Zgodovinska konstitucija moderne muzeja kot sestavine sodobne zahodne civilizacije, ISH Fakulteta za podiplomski humanistični študij, Narodna galerija, Ljubljana 2003, str. 135.

⁴⁵ Maria Teresa BALBONI BRIZZA, Annalisa ZANNI, Il museo conosciuto, Franco Angeli, Milano 1984, str. 32. Prim.: Lidija TAVČAR, Zgodovinska konstitucija moderne muzeja kot sestavine sodobne zahodne civilizacije, str. 135.

⁴⁶ Denis DIDEROT, Da Gabinetto di storia naturale, Enciclopedia, v: Maria Teresa BALBONI BRIZZA, Annalisa ZANNI, Il museo conosciuto, Franco Angeli, Milano 1984, str. 183–185. Prim.: Lidija TAVČAR, Zgodovinska konstitucija moderne muzeja kot sestavine sodobne zahodne civilizacije, str. 136–137.

⁴⁷ Stránský ZBYNEK, Pojam muzeologije i temelji opće muzeologije, Muzeologija, 8, Zagreb 1970, str. 6 (Cf. Horst

muzejev je bilo leto 1753, ko so ustanovili prvi nacionalni muzej.⁴³ To je bil Britanski muzej, ki so ga javnosti odprli šest let pozneje. V parlamentarnem odloku so zapisali, da mora biti vsem »uččim se ljudem« zagotovljen prost vstop v muzej. Statut Britanskega muzeja pravi, da ga lahko nekajkrat na teden obiše nekaj desetih učenjakov, ki jim je dovoljen le triurni ogled. Obiskovalci, ki so jih vodili raziskovalci, namreč niso prihajali zato, da bi občudovali eksponate, marveč zato, da bi bili v »učnem procesu«.⁴⁴ Potemtakem je bil Britanski muzej pravzaprav velik, organiziran »znanstveni laboratorij«. Obiske Britanskega muzeja in vodenje obiskovalcev v njem je določal pravilnik iz leta 1789; v skladu z njim so morali posamezniki za obisk muzeja pridobiti dovoljenje, in sicer na osnovi pisne prošnje. Za obisk, ki je bil vnaprej določen, je vodstvo muzeja izdalo le deset vstopnic, vsaka skupina pa si je morala ogledati vse oddelke. Muzej je bil javnosti dostopen od ponedeljka do četrтка, petki pa so bili namenjeni posebnim skupinam.⁴⁵ Zbirke so v Britanskem muzeju še vedno temeljile na principu kopičenja. Tako rekoč istočasno z odprtjem Britanskega muzeja so se francoski enciklopedisti z objavami v *Enciklopediji* (izhajala od 1751 do 1780) posvečali prvim poskusom sistematizacije znanosti. Na podoben način so se izražala njihova dognanja tudi v muzeologiji. Prvi korak, ki ga je bilo potrebno narediti, da so lahko odprli zbirko za javnost, je bila sistematizacija. Le tako razvrščeno gradivo je dopuščalo interpretacijo v skladu z znanstvenimi in umetniškimi predstavami tedanjega časa. Šele z dosegom te stopnje je muzej lahko začel delovati tudi kot izobraževalna institucija. Denis Diderot (1713–1784) je opozarjal, da je za ustanovitev *Kabineta naravne zgodovine* nujno upoštevati red in okus ter razlikovati med tistim, kar je primerno za hranjenje, in onim, kar je treba zavreči. Vsaki stvari je potrebno dati ustrežni red. V primerjavi z naravo, v kateri vlada veličastni nered, zahteva *Kabinet naravne zgodovine* ureditev zbranih naravnih zakladov. Razstaviti jih je bilo potrebno po določeni relativni razdelitvi, kabineti niso smeli biti preobloženi, saj v takšni zbirki ni vrline reda. Kot zgled je priporočil *Cabinet du roi*, kjer so bili produkti narave razstavljeni brez ponarejenih okraskov, nikakršne odvečne opreme itd.⁴⁶ Prav tako je Carl Linné (1707–1778) v delu *Instructio musei rerum naturalium* (1753) v zbiranje vnesel znanstveni, sistematični način razvrščanja; med prvimi je zavestno povezal dva vidika – vidik prirodoslovnih znanosti in muzeologije.⁴⁷ Po opredelitvi Michela Foucaulta⁴⁸ sodijo opisana dognanja v tako imenovano klasično epistemo. Zadnji trdi, da se je prehod iz klasičnega obdobja v moderno dobo zgodil na prelomu iz 18. v 19. stoletje, to je takrat, ko je prišlo do preloma v strukturi vednosti. »Po zlomu

BREDENKAMP, *Nostalgia dell'antico e fascino della macchina*, str. 104–105.)

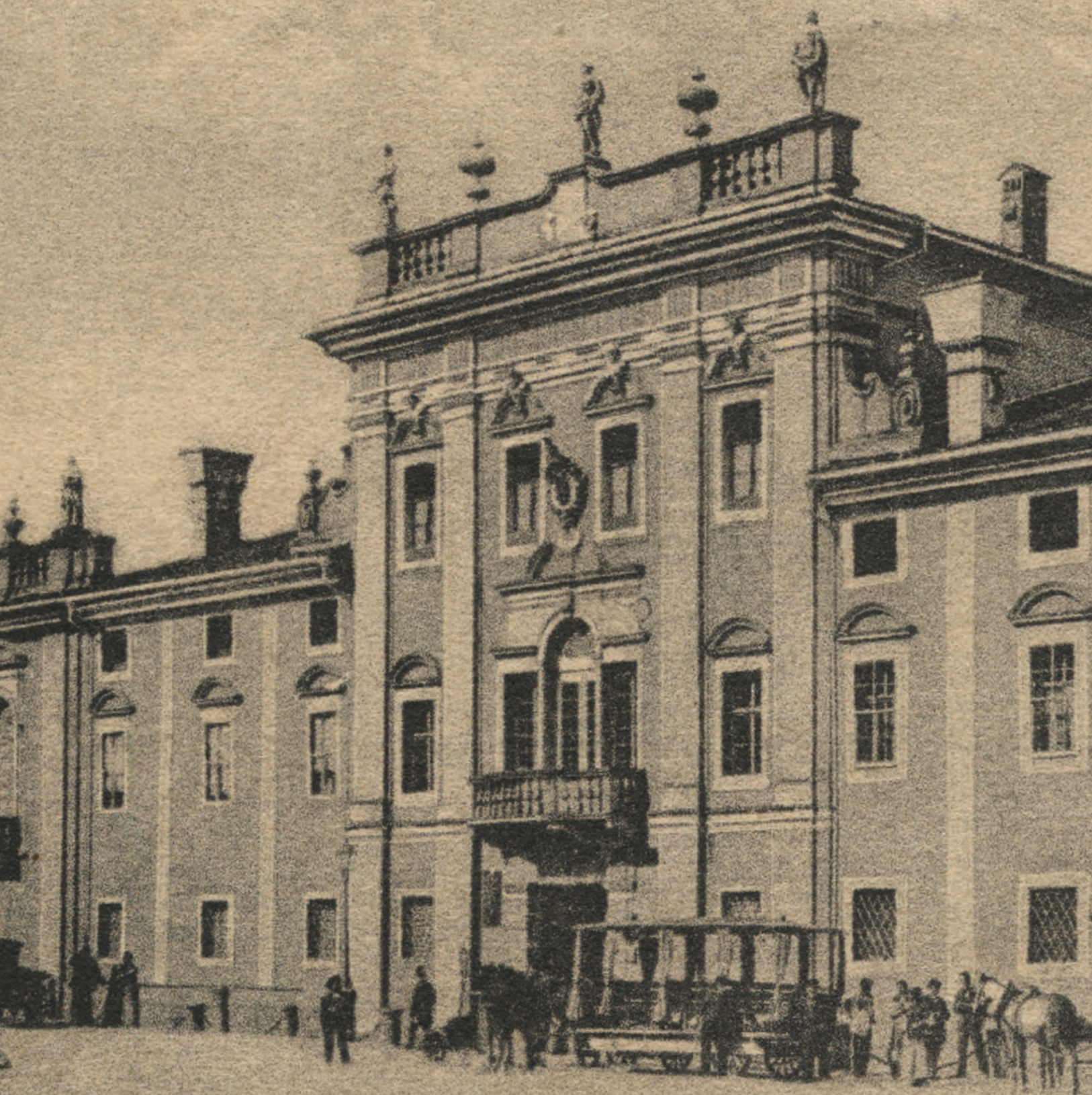
⁴⁸ Prim.: Michel FOUCAULT, *Les mots et les choses*, Gallimard, Paris 1966; Michel FOUCAULT, *L'archéologie du savoir*, Rizzoli, Milano 1980; Michel FOUCAULT, (ur. M. Dolar), *Vednost-oblast-subjekt*, Krt, Ljubljana 1991.

⁴⁹ Jürgen HABERMAS, *Filozofski diskurz moderne*, Globus, Zagreb 1988, str. 250–251. Prim.: Lidija TAVČAR, *Zgodovinska konstitucija modernega muzeja kot sestavine sodobne zahodne civilizacije*, str. 153.

⁵⁰ Tony BENNET, *The Birth of the Museum. History, theory, politics*, Routledge, London in New York 1995, str. 96.

⁵¹ Francis HASKELL, *The manufacture of the past in nineteenth-century painting, Past and Present*, 1971/53, str. 115, cit. po: Tony BENNET, *The Birth of the Museum. History, theory, politics*, str. 166.

klasične episteme, ki pomeni zlom vednosti kot reprezentacije (to je tistih ved, ki so v klasičnem obdobju nastale kot taksonomije), se začne razvoj sodobnih humanističnih ved. Občo gramatiko začne nadomeščati zgodovina nacionalnih jezikov, tabloje naravne zgodovine evolucijska teorija, analizo bogastva pa teorija, ki izvaja uporabne in menjalne vrednosti na delovne sile. S tem se 'vzpostavlja perspektiva, iz katere se človek vidi 'kot živo bitje, ki govori in dela'.⁴⁹ Humanistične vede iz te perspektive analizirajo človeka in zavzemajo prostor, ki se je odprl z aporetičnim samotematiziranjem spoznavnega subjekta. Gre za aporijo spoznavajočega subjekta. Zlom klasične episteme prinese dvoumni položaj človeka kot objekta za neko vednost in spoznavajočega subjekta. Vzpostavitev moderne episteme, za katero sta po Foucaultu značilna nastanek humanističnih ved in pojav človeka, kakor že rečeno, ki je hkrati spoznavajoči subjekt in objekt lastne vednosti. Vpliv novih ved, zgodovine, umetnostne zgodovine, arheologije, biologije in antropologije, skozi predstavitev eksponatov v muzeju se je kazal predvsem v njihovem umeščanju v zgodovinski okvir. Vsaka teh ved je določila predstavitev eksponatov kot del evolucijskega zaporedja oziroma zgodovine človeka, življenja, umetnosti, civilizacije itd.⁵⁰ Zbirke v *Musée des monuments français* je bila na primer urejena tako, da so z njo predstavili večno kontinuiteto francoske nacije. Tako so lahko Francozi, kot pravi Michelet, »končno videli sami sebe, lastni razvoj.«⁵¹ Po francoskem zgledu je ustanavljanje muzejev nacionalne zgodovine tudi drugod po Evropi spremljalo nacionalne revolucije, ki so se odvijale sredi 19. stoletja. Ustanavljali so jih z namenom uveljaviti in utrditi nacionalne kulture in identitete. Porast števila takšnih muzejev je bila v tem času značilna za vso Evropo. Njihov namen je bil skozi urejene muzejske zbirke vsakomur predstaviti nevidno preteklost države in naroda.

SLOVENSKI NARODNI MUZEJ V GORICI

Po jedrnatih predstavitvi razvojne poti, ki je privedla do oblikovanja in ustanavljanja nacionalnih muzejev v Evropi, se bomo zdaj osredotočili na naše ozemlje. Snovalci goriškega Narodnega muzeja so se lotili zbiranja »narodnega blaga« po skoraj 90 letih od ustanovitve Deželnega muzeja za Kranjsko, ki je bil deželne narave, a »Slovenci so ga videli kot narodnega, (tistega, ki obsega območje enega naroda). To se kaže tudi v pismu Jožefa Kamila Schmidburga, guvernerja in predstavnika deželnih stanov februarja 1823 in naslovljenem na domače prijatelje znatnosti.«⁵² Avtor pisma sporoča: »Naš domovinski muzej (Schmidburg uporablja izraz *Vaterländisches Museum* in ne *Provinzial-* ali *Regionalmuseum*) naj bi zajel prvenstveno vse s področja nacionalnega slovstva (*National-Literatur*) in narodne ustvarjalnosti (*National-Production*). Prav tako naj združi vse, kar je v domovini (*Vaterlande*) ustvarila narava ali človeška pridnost. Shrani naj vse spomine na usodo dežele in na zasluge njenih prebivalcev. [...]«⁵³ Kustosinja Mateja Kos se upravičeno sprašuje: »Na kaj se konkretno nanaša izraz domovina (Kranjska? Slovensko etično ozemlje? Avstrija?) in kaj pomeni pridevnik nacionalni (*National*) ne moremo z gotovostjo trditi. [...]«⁵⁴ Na celotno slovensko etično ozemlje se Schmidburgov *National* prav gotovo ni nanašal, sicer goriški razumniki 90 let po ustanovitvi Rudolfinuma v Ljubljani ne bi čutili potrebe po snovanju lastnega muzeja.

Kakorkoli, očitne so stične točke in vzporednice s Schmidburgovimi idejami, saj so goriški zanesenjaki kopicili gradivo, kar nedvomno predstavlja objavljena razpredelnica v drugem delu knjige. Goriški razumniki niso imeli zgledov le na Kranjskem, temveč prav tako v samem mestu, o čemer je pisal Ludvik Zorzut. Leta 1861 je bil v Gorici ustanovljen Deželni muzej za

⁵² Mateja KOS, O nacionalnih muzejih, I. del, Argo, Narodni muzej Slovenije, Skupnost muzejev Slovenije, Slovensko muzejsko društvo, Ljubljana 2016, 95/1, str. 15. Prim.: Jernej KOTAR, Tomaž LAZAR, Dvesto let muzeja, v: *Dragocenosti Narodnega muzeja Slovenije*, Narodni muzej Slovenije, Ljubljana 2021, str. 12–13.

⁵³ Mateja KOS, O nacionalnih muzejih, I. del, str. 16.

⁵⁴ Prav tam, str. 16. Prim.: Mateja KOS, Pomen nacionalnih muzejev pri ohranjanju kolektivnega spomina, *Ars&Humanitas*, Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana 2019, str. 243.

Goriško-Gradiško s sedežem v Attemsovi palači; prav tam je delovala tudi pokrajinska knjižnica. Muzej ni bil narodnostno opredeljen, njegove zbirke so nosile pečat pokrajine, kakršno so ustvarile historične upravne prilike; tako je hranil tudi predmete z območja s slovenskim prebivalstvom. Goriški Slovenci so Deželni muzej v Gorici soustvarjali in vanj prinašali »svoje svetinje, ki so pričale o izkopeninah, narodopisnih zanimivostih in prirodoslovnih posebnostih (Gore, Vipavsko, Kras, Brda, goriška okolica, Trenta, Trnovski gozd, Furlanija), vendar muzej ni izpričeval duhovne vsebine v kulturno-političnem razvoju Slovencev ob Soči in Vipavi [...]«⁵⁵ Že omenjena disertacija Vesne Mie Ipavec, ki je povzela misli Inge Miklavčič Brezigar, navaja, da je prišlo predvsem med Slovenci in Italijani do zaostrenih konfliktov: »Sledil je čas, ko so različne etnične skupine na Goriškem začele oblikovati 'svojo socialno strukturo družbenih inštitucij, dve najživahnejši, italijanska in slovenska, pa sta v svoj politični program vključili tudi muzej'. Tako se je v letih pred prvo svetovno vojno pri Slovencih v Gorici pojavila želja po lastnem narodnem muzeju.«⁵⁶ Avtorica je uporabila simpatično spravljivo formulacijo najživahnejši, ki pa ni ustrezna za takratni zgodovinski trenutek, po mojem mnenju je šlo za zaostren konflikt. Takšno naelektreno vzdušje veje iz člankov, objavljenih v obeh goriških slovenskih časopisih *Soča* in *Gorica*, kar bo razvidno v poglavju Sosledje dogodkov. Zgodovinska dejstva dokazujejo, da je bil porast nasilja vse močnejši, z nastopom fašizma pa je teror dosegel vrhunec.

Prizadevanja so potekala pod okriljem Muzejskega društva za Goriško, uradno ustanovljenega decembra 1910,⁵⁷ ki je poziv za zbiranje predmetov in napoved ustanovitve muzeja že maja istega leta objavilo v obeh goriških časopisih, v *Gorici* in *Soči*.⁵⁸ Tovrstno dogajanje so spodbudili goriški Italijani, ker so obstoječemu deželnemu muzeju hoteli nadeti »pristno italijansko lice,« kakor so zapisali slovenski avtorji v majski številki časopisa *Soča*. Goriški rodoljubi so se vneto lotili zbiranja narodove ustvarjalnosti, kopicili spomine na usodo dežele in na zasluge njenih prebivalcev, zbirali slovensko literaturo in primerke, ki sta jih ustvarila narava in človeška pridnost. K zbiranju jih je »prisilila« samoohranitvena drža, želja po dokazovanju samo-svoje narodne identitete, povsem različne od italijanske. Slovence so na tem obmejnem področju italijanski politični nasprotniki onemogočali, jih želeli asimilirati; naši rojaki pa so se za svoje pravice pogumno borili tudi tako, da so si ob slovenskih časopisih in slovenskih izobraževalnih ustanovah, ki so jih večinoma vzdrževali sami, zamislili še slovenski Narodni muzej v

⁵⁵ Ludvik ZORZUT, Muzejske novice. Goriški muzej, *Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino*, Ljubljana 1953, 1/3, str. 206–207.

⁵⁶ (Spletni vir 8).

⁵⁷ Ustanovni občni zbor »Muzejskega društva za Goriško«, *Soča, Gorica*, 24. 12. 1910, 40/146, str. 3; Ustanovni občni zbor, *Gorica, Gorica*, 24. 12. 1910, 12/120, str. 3.

⁵⁸ Narodni muzej v Gorici, *Soča, Gorica*, 3. 5. 1910, 40/50, str. 1. Prim.: Narodni muzej v Gorici, *Gorica, Gorica*, 3. 5. 1910, 12/35, str. 2–3.

Gorici. Njegov namen je bil s sistematiziranim gradivom predstaviti narodovo samoniklost.

Pravzaprav so slovenski rodoljubi že pred koncem 19. stoletja razmišljali o pomembnosti kulturne dediščine in eden med njimi je svoje misli strnil v članku *Narodno blago na Cerkljanskem. Iz cerkljanskih hribov*.⁵⁹ Podobna razmišljanja so bila podstat za vznik potrebe po oblikovanju »slovenskega muzeja« na obrobem, mejnem območju. Navdušenje vseh vpletenih zanesenjakov je bilo nalezljivo in se je mrežasto širilo po Soški in Vipavski dolini, Brdih ter Krasu in se stekalo v Gorico. Po mnenju tistih, ki so organizirali »zbiralne akcije«, obveščanje prek časopisov ni zadoščalo; aktivni člani Goriškega muzejskega društva so pripravljali predavanja po vaseh in poučili prisotne, kateri predmeti so za nastajajoči muzej zaželeni. Posredno so med prebivalstvom krepili ponos do prednikov, njihove kulture in nasploh do narodne slovenske identitete. Prisotna je bila tudi želja preprečiti odtujevanje predmetov kulturne dediščine na tem teritoriju, še posebej s strani italijanskih zbiralcev.

⁵⁹ SEKEC, *Narodno blago na Cerkljanskem. Iz cerkljanskih hribov*, Soča, Gorica, 1. 3. 1884, 14/9, str. 2.

ni prav za P...
ego smešen izgovor, ki
labo mnenje ima („Edinost“) o raz...
nosti svojih čitateljev“. No, pa saj vemo,
„Edinost“ bo molčala in štrbunknila v
jamo, katero je nam kopala.

Narodni muzej v Gorici.

Dobili smo in priobčujemo:

Kako velikega pomena so muzeji
sploh in narodni še posebno, o tem
skoro ni treba izgubljeni dosti besed.
Vsak količkaj izobražen človek je že
bil v mestu, kjer si je ogledal to in ono
stvar, kar ga je ravno zanimalo. Ne-
kateri z dežele so bili tudi že v raznih
muzejih kot n. pr. v Gorici, v Ljubljani
itd. Tam so videli veliko zbirko raznih
stvari in reči, večkrat iz tujih krajev,
kjer žive nam neznani ljudje, neznane
živali. Toliko tisoč in tisoč stvari zbra-
nih se pač ne vidi nikjer kot ravno v
muzejih in vsak, ki ima potrebo te ali
tam lahko ogleda. Zaka-
da nima pos-
to bi

hovne in u...
žence, splo...
rodnjaka...
ljenje, da...
med ljud...
— pose...
pride n...
naspro...
ponaš...
češ,
sar.
joli...
tre...
ob...
d...

MUZEJSKO DRUŠTVO IN SOSLEDJE DOGODKOV

Najprimernejši uvod v ta del je animacijski razmislek, ki je izšel v časopisu *Gorica* z datumom 3. 5. 1910. Po eni strani spregovori o pomenu muzejev na splošno, po drugi strani pa pri bralstvu vzbuja narodno zavest in krepi zavest o narodni kulturni dediščini ter dviga čut za narodni ponos. »Narodni muzej v Gorici. Dobili smo in priobčujemo: Kako velikega pomena so muzeji sploh in narodni še posebno, o tem skoro ni treba izgubljati dosti besed. Vsak količkaj izobražen človek je že bil v mestu, kjer si je ogledal to in ono stvar, kar ga je ravno zanimalo. Nekateri z dežele so bili tudi že v raznih muzejih kot n. pr. v Gorici, v Ljubljani itd. Tam so videli veliko zbirko raznih stvari in reči, večkrat iz tujih krajev, kjer žive nam neznani ljudje, neznane živali. Toliko tisoč in tisoč stvari zbranih se pa ne vidi nikjer kot ravno v muzejih in vsak, ki ima potrebo te ali one reči, si jo tam lahko ogleda. Zakaj pa je muzej tu? Zato da nima posameznik stroškov in sitnosti. Kdo bi pa tudi skrbel sam za vse; saj to vendar ni mogoče in zato imamo ravno take zbirke, kjer si lahko vse potrebno ogledamo prav poceni. Poleg splošnih muzejev imamo tudi posebne za posamezne stroke. Med temi so zelo važni ravno narodni muzeji, kjer se hrani vse, kar se tiče kakega naroda; n. pr. narodne noše, stare posode, orodja in orožja, stare skrinje, slike in knjige itd. Pomen takih muzejev za vsak narod je zelo velik. Vsak, ki bi n. pr. rad študiral in pisal o naših narodnih nošah, vendar ne more hoditi po celi deželi okoli, ker bi bilo to izguba časa in denarja in vkljub temu morda še ne bo vsega dobil. Če pa imamo vse to že lepo zbrano, potem je delo olajšano in o izgubi časa skoro ni govora. In tako vidimo, da so razni kulturni narodi zbrali ogromne zbirke svojih narodnih stvari. Tako n. pr. Angleži, Francozi, Rusi, Lahi,

¹ Izpuščeni del iz citiranega besedila je že objavljen na str. 21–22.

Nemci, pri nas na Avstrijskem pa posebno Čehi. Slovenci imamo v Ljubljani že precej lepo zbirko, ki pa še ni popolna. Potreba je, da se zgane-
mo tudi mi na jezikovnih mejah, kot so to storili ravno pred kratkim Slovenci na Štajerskem. [...] ¹ Obračamo se tedaj na naše duhovne in učitelje, zavednike in izobražence, sploh na vsakega pravega narodnjaka[,] brez ozira na politično mišljenje, da delujejo vsi v tem smislu med ljudstvom. Paziti je treba na to — posebno v goriški okolici — da ne pride nobena stvar več našim narodnim nasprotnikom v roke, kateri se potem ponašajo z našo narodno umetnostjo, češ, to je laško, Slovenci nimajo ničesar. Skrbno je treba hraniti stare majolike, krožnike, posode itd. Paziti je treba na stare slike, okvirje, na stare obleke, narodne klobuke, kožuhe in drugo. Važne so ženske vezane rute, avbe, peče in podobno. Razen tega je treba hraniti vsa naša orodja, skrinje, oprave in take stvari. V kratkem se ustanovi v Gorici za to potrebni odbor, kateri bo stopil v zvezo z vsemi merodajnimi osebami po deželi. Odbor bo po mogočnosti plačeval za razne predmete primerno odškodnino, ako bo pa kdo naših narodnjakov tako plemenit in podaril kaj zastonj, se bo njegovo ime seveda takoj vpisalo v 'zlate' knjige muzejskega društva za Goriško, kjer se bo svetilo na večane čase drugim v vzpodbudo. Tedaj še enkrat: — Vsakdo naj skrbno pazi na vsako količikaj vredno stvar, bodisi majolika ali ruta, kožuh ali knjiga, vse je treba shraniti. Ne dajajte ničesar iz rok, dokler se ne določi natančnejših pravil iz društva, ki se ustanovi v kratkem. Vsak naj se zaveda svoje narodne dolžnosti, vsak naj po svojih močeh deluje na to, da ta izborna misel kakor hitro mogoče uzraste v mogočno, vse goriške Slovence obsegajoče drevo. Toliko za danes kot prvo obvestilo. Vse potrebno in važno se bo vedno razglašalo v goriških listih, a slavno občinstvo je naprošeno, da nam gre pousod na roko, tako da si v kratkem ustanovimo sliko naše sedanosti in preteklosti, naš pravi narodni muzej. Vse, kar kdo ima v tem oziru, vse je važno. Ničesar ne tedaj tujcem v roke, kar je naše, naj pride v naš muzej in naj priča o naši zgodovini, o naši moči in naši kulturi.«²

² Narodni muzej v Gorici, Gorica, Gorica, 3. 5. 1910, 12/35, str. 2–3; Narodni muzej v Gorici, Soča, Gorica, 3. 5. 1910, 40/50, str. 1.

Stopnjevanje zanimanja za Muzejsko društvo in naloge povezane z njim je objavil razgledani avtor, ki se je podpisal z inicialkama *d. b.* Poudarjeni sta agitacijska-animacijska in izobraževalna vloga, s katerima je želel bralstvo prepričati v delovanje, v zbiranje in s tem ohranjanje in varovanje narodove kulturne dediščine. Pridobljene zbirke naj bi razstavili v narodnem muzeju, z njimi pa pokazali kultiviranost Slovencev na mejnem etničnem ozemlju. Nakazal je strokovna področja v prihodnjem nedvomno kompleksnem muzeju: arheologijo, naravoslovje, etnologijo, likovno umetnost, glasbeno dediščino, orožje. Ob premični je opozoril tudi na nepremično dediščino—na arhitekturo, ki ji je potrebno posvetiti enako skrb kot drugim »dragotinam«. »Varujmo svoje starine! Vsak, četudi ne ravno visoko izobražen človek, ima doma stvari, ki so jih rabili njegovi starši, neko posebno

spoštovanje. Dosti takih slučajev nam je znanih iz zgodovine, dosti jih vidimo še danes, kako tu pa tam še varujejo kako staro orodje, katero je rabil še pokojni ded ali praded! Tudi pri nas na Slovenskem imamo take slučaje in ravno na Goriškem se še naleti tuptatam kmetiča, ki hrani še kako staro majoliko, katero je kupil še njegov praded. Ta lepa navada pa je žalibog večinoma izginila. Kriva je temu dosti industrija, ki izdeluje dandanes vse polno pisanih in lepo slikanih posod v pisanih, kriččih barvah, katere ljudstvu bolj ugajajo kot starejše, mirne in zato tudi kupuje to novo robo, staro pa zametuje. Enak slučaj je tudi z narodno pesmijo. Koliko lepih starih pesmi je izginilo že iz ljudstva, ker so stare, in prišle so na njih mesto tuje, kosmate popevke, ki žalijo čustvo in uho. Dosti, dosti starih pesmi, tudi cerkvenih, je tako lepih, da se človeku milo stori pri srcu, če jih sliši, n. pr. 'Bom šel na planince' ali 'Snoč po noč je slanca padla' ali pa ona stara božična 'Oj kje ste bili, pastirci vi', katero je pela po cerkvi cela občina. Takih narodnih Božičev človek ne pozabi nikoli. Kakor sem že gori omenil, so pa [...] med potrebne ohranitve. Naj tu naštejemo nekatere take podrobnosti. Važno je vse staro posodje. Zelo imenitne so stare majolike, stari krožniki, skledice in druga taka oprava. Tuptatam se dobi na ognjiščih še jako lep zaglavnik (tudi kozel, lisica imenovan), ki ga je izdelala roka starega vaškega umetnika. Razen tega imajo po nekaterih hišah stare slike iz davne preteklosti, ki jih nikdo več ne ceni. Stare omare in skrinje z rožami se še dobijo, le žalibog naši mlajši vse rajši imajo moderno izdelano pohištvo iz mesta, kot pa svoje domače. Velike važnosti so stare nošnje, stare obleke. Tu je treba shraniti vsako stvar, ki se le dobi. Stare avbe in peče so že redke, ker so jih naši ljudje največ prodali tujcem, tako da pri nas doma kmalu ne bomo več vedeli, kako so se oblačili naši stari. Poštenih irhastih hlač, črevljev z golenicami in starega telovnika s srebrnimi gumbi človek skoro več ne vidi pri nas na Goriškem. Vse je moderno, vse po mestno. Poleg tega so naši predniki nosili na oblekah dokaj vezenja v barvah in zlatu, kot je to še pri drugih Slovanih. Zato so velike vrednosti stari kožuhi z rožami, stare 'štikane' rute in podobne stvari. Naši stari so bili tobakarji in kot taki so rabili razno kadilno orodje. N. pr. čedro, kresilo, gobo, mehur za tobak itd. Vse to je zelo redko. Malo naših mlajših še [...] kaj se stvari ohranijo, da jih tudi mladina vidi in se pri tem uči spoznavati in spoštovati svoje očete. Naš narod je od nekdaj ljubil godbo in petje. Naši pradeditve in dedje so gotovo imeli kake posebne inštrumente, kateri so se pa dandanes večinoma poizgubili. Če se še kje dobijo kake stare piščali, citre ali kakov oprekelj, je to za nas toliko bolj zanimivo. V goriški okolici ali na Tolminskem je gotovo se tuptatam kaj dobiti, kar je v tem oziru važnega in zanimivega. Včasih se dobi po kmetih tudi kako redko orodje, ki ga pozna samo en kraj. Take stvari so ravno tako znamenite kot kaj drugega in tudi lovska orožja in stare puške niso brez pomena. Razen teh malih predmetov so pa važne tudi cele stavbe, hiše, kozolci, veliki uhodi (portoni) itd. Take stvari je seveda težje spraviti v kakov

³ Neberljivo (op. avt.).

⁴ Neberljivo (op. avt.).

muzej, zato pa se jih fotografira ali nariše, tako, da si to potem lahko usak ogleda. Tupatam po deželi so tudi stare znamenite kapelice, znamenja ali pili, ki imajo učasi dokaj vrednosti. Take stvari je treba obvarovali pred razpadom, ne pa jih kvariti s predelavanjem in prezidavanjem. To bi bile približno stvari, ki se nahajajo med našim ljudstvom. Morda bi vprašal kedo, zakaj to pa naštevam? Zato, da se ljudi opozori na važnost takih stvari [...]»⁵ zato prodajali ali darovali našim narodnim nasprotnikom. Vse te stvari so važne. Morda nimajo nikake praktične vrednosti več, a naši potomci morajo vendar dobiti za nami dokaz našega dela, naše kulture. In mi hočemo videti, kako so živeli naši očete, kako so se oblačili in kako stanovali. Slabi sinovi bi bili, če bi nas to ne zanimalo. Zato opozarjam še enkrat naše izobražence po deželi, naj si vzamejo k srcu teh par navodil, naj pazijo na take stvari, ki sem jih omenil in naj tudi ljudstvo opozorijo nato. Še ta mesec se ustanovi v Gorici 'Muzejsko društvo', ki bo skrbelo za vsa potrebna navodila. Predpriprave so že vse končane, pripravljalni odbor že deluje in po ustanovitvi društva se raztegne delovanje tudi po deželi. Opozarjamo že sedaj, da se bodo v vsakem večjem kraju vršila tudi tozadevna predavanja, kjer se bo ljudstvu še bolj razjasnilo, zakaj moramo varovati svoje starine, zakaj jih ne smemo uničevati, prodajati tujcem ali pa kvariti. Vsi ste vabljeni na delo, ki se zanimate za te stvari; usak je dobrodošel, bodisi darovalec, bodisi delavec. Nikdo se od sedaj ne sme več izgovarjati, češ sem dal tujcem, ker nisem vedel za slovensko društvo. To ne velja več. Slovenski muzej se ustanavlja, vse, kar je primernega, tedaj hranite za naš pravi narodni muzej, ki naj bo kazal svetu kulturo in omiko goriških Slovencev. d b«⁶

⁵ Neberljivo (op. avt.).

⁶ d. b., Varujmo svoje starine, Gorica, Gorica, 7. 6. 1910, 12/45, str. 3.

Pripravljalni odbor ni miroval; prek poletja so sestavili Pravilnik in ga poslali v potrditev ustreznemu državnemu organu. Sklepamo lahko, da so bili v notici omenjeni gospodje dejavni že v pripravljalnem obdobju. »Narodni muzej. Pripravljalni odbor za narodni muzej v Gorici je imel 1. okt. t. l. zopet svojo sejo, v kateri se je določilo še nekatere točke pravil, ki so se sedaj poslala c. kr. namestništvu v potrditev. Z ozirom na kulturni pomen društva je pričakovati, da bode visoko namestništvo stvar rešilo hitro, da po tem začne društvo lahko redno delovati. Takoj po potrditvi se skliče prvi občni zbor, kjer se bodo rešila najvažnejša vprašanja in določile razne druge stvari glede delovanja po deželi. Omeniti je treba pa že danes, da so se že oglašili razni gospodje s tozadevnimi prispevki. Tako n. pr. je obljubil gosp. prof. Gwaiz krasno starinsko egiptovsko mačko, katero je prinesel od tam naš bivši misijonar p. Knoblehar. Umotvor je velika redkost! Gosp. dr. Levpušček ima za muzej namenjenih nekaj pristnih narodnih majolik in pa starinsko izdelano skrinjo. Gosp. Drufovka je obljubil muzeju več slik domačih umetnikov, kakor tudi tobačnico s krasnimi narodnimi ornamentami. Razen tega je upati, da se razni rodoljubi pozneje in tudi že sedaj oglasijo s primernimi prispevki. Mesto zavreči, darujte raje nar.

Hotel „Zlati Jelen“, – Gorica
 Hotel „Goldener Hirsch“ – Görz
 Hotel „Al Cervo d'oro – Gorizia

Sl. 8 Hotel Zlati Jelen, Gorica, (1915), razglednica 13,9 cm × 9 cm, S1 A11, © Fondo Mischou, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, inv. št. 00759.

Sl. 9 Anton Gvajc (1865–1935), vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

⁷ Narodni muzej, Gorica, Gorica, 11. 10. 1910, 12/81, str. 2. Reprodukcije so objavljene z dovoljenjem Fondo Mischou, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, za kar se še posebej zahvaljujem Eleni Vidoz.

⁸ Ustanovni občni zbor, Soča, Gorica, 20. 12. 1910, 40/144, str. 3. O vzrokih za zaprtje glej omenjeno citirano notico.

⁹ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 20. 12. 1910, 12/101, str. 2.

muzeju, kjer bo ostalo vse lepo shranjeno in obvarovano. Druge potrebne stvari se bo objavilo o pravem času; prispevke in prijave pa sprejema gosp. Drufovka, Gorica, Gosposka ulica.»⁷

Iz naslednje objavljene notice sklepam, da je bil Pravilnik potrjen, saj so sklicali prvi občni zbor. Vendar najavljenega ustanovnega občnega zbora 19. 11. 1910 ob napovedani 20. uri niso izpeljali, ker je organizatorje neprijetno presenetilo zaprtje hotela *Pri zlatem jelenu*.⁸ Odbor je »slavno občinstvo« še enkrat pozval, in sicer za četrtek ob istem času pri *Treh kronah*.⁹ Tokrat so občni zbor izpeljali; prisotnim je uspelo izvoliti gospode, ki so se pozneje izkazali kot zaupanja vredne osebnosti. V časopisu se je ohranil zapis: »Ustanovni občni zbor 'Muzejskega društva za Goriško' se je vršil v četrtek zvečer pri 'Treh kronah'. Ker je bilo radi zaprtja pri 'Jelenu' nekaj zmešnjave, je bila udeležba nekoliko bolj pičla kot bi bila

sicer. Novi odbor se je konstituiral takole: G. prof. Gwaiz, predsednik; g. dr. Eržen, podpredsednik; g. Bratina, tajnik; g. c. kr. p. urad. Diez, blagajnik; g. R. Drufovka, gospodar. Odborniki so: G. c. kr. ravnatelj Bežek; g. prof. dr. Kos Franc; g. prof. Koštiál in g. dr. Levpušček. — Članarina znaša letno 4 K. Člane sprejema lahko vsak odbornik, predmete za muzej tudi, posebno pa g. Drufovka, Gosposka ulica v Gorici. Nadejati se je, da se bo naša inteligenca zanimala za ta narodno kulturni pojav.«¹⁰

¹⁰ Ustanovni občni zbor, Gorica, Gorica, 24. 12. 1910, 12/102, str. 3.

¹¹ Prim.: (Spletni vir 9). O profesorju Gvajcu se je v svojih spomilih pohvalno izrazil Saša Šantel: »Guaiz je bil dober učitelj in je pouk vodil z zanimanjem. Najprej smo risali ornamente (klasične) po predlogah, potem mnogo po mavčnih odličkih, v višji gimnaziji pa tihožitja po naravi. Med zadnjimi risbami je bil interieur risalnice, ki sem ga izvršil v akvarelu. V risanju sem dobil vedno odlično oceno. [...]« Saša ŠANTEL, Spomini, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 205. Ob pričetku prve svetovne vojne se je slikar izkazal kot plemeniti in čuteči gospod, kar je razbrati iz časopisne objave: »Velikodušen dar je naklonil 'Rdečemu križu' v Gorici profesor na c. kr. ženskem učiteljsku v Gorici in akademski slikar g. Anton Gvaiz; svojih izza raznih umetniških razstav znanih mojstrskih slik je podaril v nominalni vrednosti pettisoč (5000) kron imenovanemu društvu z določitvijo, da pritiče izkupiček v enakih delih po eno tretjino — 'Rdečemu križu' samemu, potem ubožnim rodbinam pozvanih vojakov in pa 'Vojno-podpornemu odboru na ckr. okrajnem glavarstvu v Gorici'. Zahvaljujoč kar najtopleje blagosrčnega darovalca na plemenitem činu, pozivljemo imovitejše rojake, da porabijo ugodno priliko ter odličijo svoja stanovanja s pristnimi umotvori, a hkrati zvrše plemenito delo ljudomilosti. Razstavo slik, ki so na prodaj, je drage volje prevzel tukajšnji umetelni vrtnar g. M. Hnatyszyn (na Travniku) na čemer mu bodi tem potem izrečena iskrena zahvala. Slovenski odsek 'Dež. pom. društva Rdečega križa' v Gorici.« Velikodušen dar, *Novi čas*, Gorica, 27. 8. 1914, 5/35, str. 7.

¹² Prim.: Zobozdravniški in zobotehniški atelje, [čas. oglas], Dr. I. Eržen, Soča, Gorica, 7. 1. 1911, 41/3, str. 6.

¹³ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 299.

¹⁴ (Spletni vir 10). Prim.: »† Dr. Janko Bratina, bibliotekar na licealni knjižnici v Ljubljani, je umrl dne 4. t. m. v deželni bolnišnici.

Ker nekatere izvoljene osebnosti niso sodobnikom dovolj poznane, jih bom na kratko predstavila. Izvoljeni predsednik, slikar Anton Gvajc¹¹ (tudi Gvaiz, Gwaiz) (1865–1935) je že v otroštvu, kot sin stavbenika, zbiratelja starin in arheologa, zaužil zbirateljsko strast, umetniško nagnjenje pa je nadgradil na dunajski Akademiji. Leta 1895 je postal učitelj risanja na ženskem učiteljsku v Gorici, kjer si je tudi postavil dom in pričel zbirati. Leta 1901 je postal član izpraševalne komisije za ljudske in meščanske šole. Predaval je o umetnosti in poučeval risanje po Goriškem in v Istri. Leta 1916 je italijanska armada uničila njegov dom in zbirke. Vojno razdejanje ga je prisililo, da je zapustil obsoško mesto.

O podpredsedniku dr. Ivanu Erženu¹² je malo znanega, večkratni časopisni oglasi povedo, da je imel v Gorici zobozdravniško ordinacijo in zobotehniško delavnico. Gabršček je za leto 1909 med Osebnimi vestmi objavil: »V hotelu 'Jelen' v Gorici je otvoril začasno zobozdravniški atelier dr. Ivan Eržen, ki se je malo prej preselil iz Postojne. Na jesen otvori moderen atelier v bivši Winklerjevi hiši na Korsu. To hišo je kupila 'Goriška ljudska posojilnica' ter s tem obogatila slov. hišno posest v Gorici v najlepši ulici, ki je postajala po večini že slovenska. V tej hiši sta bili kmalu dve novi slov. trgovini.«¹³

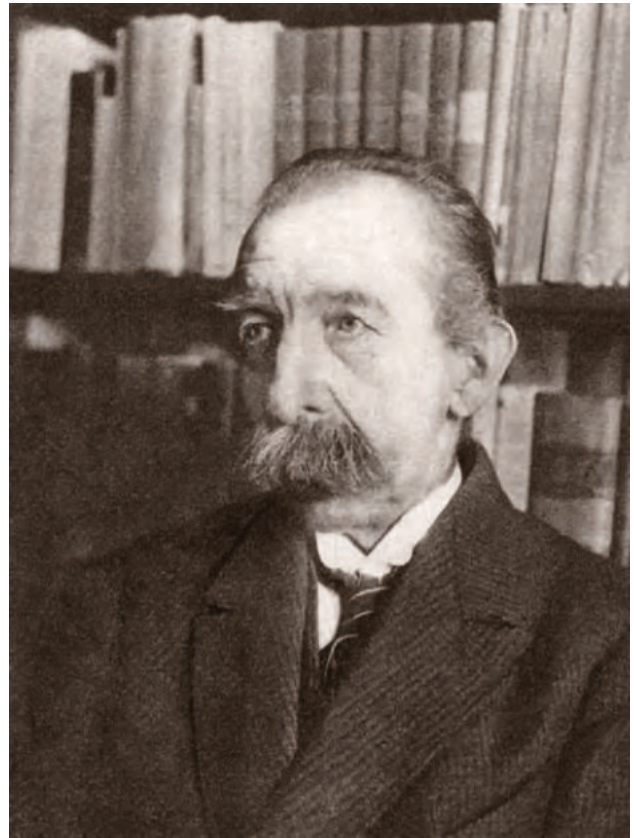
Za tajnika so izvolili dr. Janka Bratino (1882–1920),¹⁴ ki je leta 1908 v Gradcu doktoriral iz slavistike in primerjalne filologije, v januarju 1909 pa je že bil zaposlen kot bibliotekarski praktikant v goriški licejski knjižnici. Ob delu v knjižnici je poučeval slovenščino na goriški gimnaziji in na moškem učiteljsku.

Blagajniške posle je prevzel Anton Dietz, kakor je njegov priimek zapisal leta 1907 Andrej Gabršček. Zadnji je med osebnimi vestmi sporočil, da je bil Dietz imenovan za poštnega kontrolorja.¹⁵ Isti avtor je leta 1908 navedel, da je bil poštni kontrolor A. Dietz premeščen iz Trsta v Gorico, hkrati pa tudi ocenil njegov značaj: »Bil je dober Slovenec in je pospeševal našo stvar na pošti, kjer in kakor je mogel. Zdaj v p. v Ljubljani.«¹⁶

Trgovca s čevlji, Rudolfa Drufovko (1879–?) so izvolili za gospodarja. Na Gosposki ulici 3 v Gorici je vestno sprejemal darovane predmete, prav tako tudi nove člane. Ob vsakokratnih

Sl. 10 Anton Jerkič, Viktor Bežek (1860–1919), vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

Sl. 11 Prof. dr. Franc Kos (1853–1924), vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

Pokojnik je bil rojen leta 1882 na Otlici pri Ajdovščini. Gimnazijo je študiral v Gorici, vseučilišče v Gradcu. Mnogo je deloval znanstveno in je bil tudi sotrudnik 'Popotnikov'. Učiteljstvo, ki se je med njim gibal uprav tovariško in prijateljsko, mu bo ohranilo prijazen spomin. Naj v miru počiva!« *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 7. 1. 1920, 60/1, str. 13.

¹⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 235.

¹⁶ Prav tam, str. 264.

objavah v goriškem časopisju so potencialne darovalce redno opominjali na njegov naslov. Tudi sam Drufovka je marsikateri predmet prispeval v zakladnico nastajajočega muzeja v Gorici. Kakor kažejo pred kratkim srečno ugotovljene najdbe, je vsaj nekaj z njegovim finančnim vložkom kupljenih protestantskih knjig, iztrgano pogubi.

Med odborniki so bili zastopani štirje široko razgledani gospodje. Prvi po abecednem redu je Viktor Bežek (1860–1919), ki mu danes priznavajo vlogo najvidnejšega slovenskega pedagoga z začetka 20. stoletja. Ukvarjal se je tudi z jezikoslovjem in urednikovanjem. »Leta 1909 je v Gorici postal ravnatelj novega slovenskega moškega učiteljskega v Gorici in profesor pedagogike v slovenskem jeziku. Pod Bežkovim vodstvom je učiteljske v Gorici do 1912 postalo prva in edina popolnoma slovenska državna srednja šola v Austro

Sl. 12 Hinko Dolenc, Ivan Koštiál (1877–1949), Novo mesto/Rudolfovo 1899, Spletni vir 84.

-Ogrski, ki je imela slovenščino za učni in uradni jezik, medtem ko je bila nemščina le še učni predmet. Kot ravnatelj je torej dosegel, da je postalo učiteljsiše ob slovenski meji bolj slovensko kot v Ljubljani.«¹⁷

Naslednji imenovani odbornik je prof. dr. Franc Kos (1853–1924),¹⁸ po stroki zgodovinar. V času njegovega drugega bivanja v Gorici, v letih 1890 do upokojitve, je bil spet profesor na ženskem učiteljsišču. Prav v tem obdobju je Kosa začela bolj zanimati zgodovina Goriške. Njegovi članki in razprave kritično presojujejo izbrano arhivsko gradivo. Leta 1912 je A. Gabršček navedel, da je šel prof. dr. Kos v pokoj z naslovom šolskega svetnika in dodal: »Marljiv raziskovalec naših zgodovinskih prastarin.«¹⁹ Ob izbruhu prve svetovne vojne se je Kos v maju 1915 umaknil iz obleganega mesta.

Ivan Koštiál (1877–1949),²⁰ raziskovalec, jezikoslovec, folklorist in kritik je od septembra 1909 učil na slovenskem moškem učiteljsišču v Gorici. Vse Koštiálove raziskave so povezane s knjigo in besednimi pomeni, na kar kaže obsežna bibliografija. Bogata knjižnica je nastajala tudi pri njem doma, a mu jo je v Gorici skupaj s celotnim znanstvenim gradivom uničila vojna. Koštiálu so se že leta 1910 v časopisu zahvalili, ker je daroval dva stara avstrijska bankovca iz let 1806 in 1800. Ob tem je podpisani Odbor pripomnil: »[...] da se društvo za prvi čas ne more postaviti na stališče, da bi sprejemalo edino le slovenske starine z Goriškega.

Sprejeli bomo od slučaja do slučaja tudi druge kulturne predmete, kateri bodo tvorili pozneje svoj oddelek.»²¹

Zadnji imenovani odbornik je dr. Josip Levpušček (1873–1914),²² ki je imel v Gorici odvetniško pisarno. Promoviral je v Gradcu, 17. 11. 1905 za doktorja prava.²³ Poskrbel je, da se je povečevalo število podarjenih predmetov za predvideni goriški narodni muzej. V rubriki osebne vesti je za leto 1914 Gabršček sporočil žalostno vest, da je v umobolnici Steinhof pri Dunaju za paralizno umrl nekdanji odvetnik v Gorici dr. Josip Levpušček; mož je bil več let starosta *Sokola* in delaven član slovenske družbe v mestu.²⁴

Od tu naprej si v sosledju sledijo notice, ki v 75 navedbah v časopisu *Gorica* in 85 omembah v časniku *Soča* sporočajo o darovalkah in darovalcih ter podarjenih predmetih. Prva v obeh glasilih je bila objavljena 26. novembra 1910, datumsko pa se razlikujeta po poslednji. V *Gorici* je bila zadnja natisnjena 4. 11. 1913, v *Soči* pa 23. 10. 1914. Pregleden vtis o zbranem gradivu

¹⁷ (Spletni vir 11). Prim.: Mirjana KONTESTABILE ROVIS, Slovenski oddelki Cesarsko-kraljevega moškega učiteljsišča v Kopru 1875–1909, Arhivi, *Glasilno društva in arhivov Slovenije*: Ljubljana 2011, 34/1, str. 71. Bežek se je dejavno vključil pri organiziranju begunskih šol med prvo svetovno vojno. Za slovenske in hrvaške tečaje na Češkem in Moravskem je bil imenovan prav prejšnji ravnatelj učiteljsišča v Gorici - Viktor Bežek. Prim.: Tatjana HOJAN, Izbor člankov o prvi svetovni vojni v pedagoškem časopisu od leta 1914 do leta 1918, *Šolska kronika*, Revija Slovenskega šolskega muzeja, Ljubljana 2016, 3, str. 335.

¹⁸ (Spletni vir 12). Prim.: Mirjana KONTESTABILE ROVIS, Slovenski oddelki Cesarsko-kraljevega moškega učiteljsišča v Kopru 1875–1909, Arhivi, *Glasilno društva in arhivov Slovenije*: Ljubljana 2011, 34/1, str. 70.

¹⁹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 388.

²⁰ Drago SAMEC, Ivan Koštiál: bibliografija 1901–2011, *Jezikovni zapiski*, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 18/2, 2012, str. 95–121. Prim.: (Spletni vir 13). Prim.: Mirjana KONTESTABILE ROVIS, Slovenski oddelki Cesarsko-kraljevega moškega učiteljskega v Kopru 1875–1909, *Arhivi, Glasilo društva in arhivov Slovenije*, Ljubljana 2011, 34/1, str. 70.

²¹ Za Narodni muzej v Gorici, *Gorica, Gorica*, 26. 11. 1910, 12/94, str. 2.

²² Goriški časopis je objavil obvestilo: »Dr. Josip Levpušček naznanja, da otvori v ponedeljek 4. januarja svojo odvetniško pisarno v Gorici, Gosposka ulica 3 (hiša Drufovka). Dr. Josip Levpušček [čas. oglas], *Soča, Gorica*, 2. 1. 1909, 39/1, str. 3.« Prim.: Nov odvetnik v Gorici, *Slovenec*, Ljubljana 22. 12. 1908, 36/294, str. 2.

²³ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 172.

²⁴ Prav tam, str. 447. Prim.: m, *Smrtna kosa, Goriški list*, *Gorica*, 10. 9. 1914, 1/34, str. 3.

²⁵ Za Narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 14. 2. 1911, 13/13, str. 3.

²⁶ Za »Narodni muzej«, *Gorica, Gorica*, 8. 4. 1911, 13/28, str. 3. Prim.: Muzejsko društvo za Goriško v Gorici, *Soča, Gorica*, 8. 4. 1911, 41/40, str. 3.

²⁷ Za »Narodni muzej«, *Gorica, Gorica*, 2. 5. 1911, 13/35, str. 3.

²⁸ Za »Narodni muzej«, *Gorica, Gorica*, 30. 5. 1911, 13/43, str. 4.

²⁹ Za »Narodni muzej« so darovali, *Gorica, Gorica*, 29. 8. 1911, 13/69, str. 3.

³⁰ Za narodni muzej so darovali, *Soča, Gorica*, 29. 8. 1911, 41/98, str. 2.

nudi tabela (glej str. 179–234), ki predstavlja nekakšno rekonstrukcijo seznama darovanih predmetov. V nadaljevanju so na podlagi objav nanizana opozorila na posebnosti, ki jih je Odbor namenjal »rodoljubom«. Že februarja 1911 so ob darovalcih in podarjenih predmetih sporočili: »Tako se je nabralo že dosti predmetov, a želeti bi bilo še več. Na deželi in posebno v goriški okolici bi moralo biti zanimanje za stvar še večje kot je, da nam bo potem lahko misliti na otvoritev 'Nar. muzeja'. Odbor.«²⁵

Odborniki so bili aprila 1911 vabljeni na sejo. K vabilu so v časopisu priobčili še aktivistični poziv: »'Muzejsko društvo za Goriško' v Gorici prosi tem potom še enkrat svoje prijatelje in zastopnike po deželi, naj kolikor mogoče vplivajo na ljudstvo, da ne bo isto prodajalo ali celo darovalo naših domačih starin v tuje roke. Ravno te dni se je baje dogodilo, da so nekateri laški gospodje pobrali razne naše objekte po nekaterih vaseh. V Gorici imamo sedaj svoje društvo, ki ustanavlja svoj 'Narodni muzej', tedaj le pridno vsi na noge in skrbite, da se nam ne izgubi niti ena stvar več v tuje, nam nasprotne roke.«²⁶

Razbrati je, da je Odbor razpletel mrežo »zastopnikov«, zadolženih za zbiranje raznovrstnega gradiva. Čez približno mesec dni so v časopisu poučno objavili informacijo, katerih predmetov si predvsem želijo: »G. zastopniki na deželi so naprošeni paziti posebno na narodne izdelke noše, posode itd. Kakor se vidi, je takih stvari še dovolj med ljudstvom, torej pogumno naprej. Odbor.«²⁷

Zdi se, da prejšnji poziv ni padel na plodna tla, zato Odbor čez slab mesec bolj šolsko našteva, kaj med do tedaj darovanim gradivom še primanjkuje ter hkrati bralce spodbuja k dejavnemu pristopu: »Odbor prosi gg. člane in zastopnike na deželi naj gledajo posebno na narodne stvari, ki so domačega izdelka. Razne obleke, pokrivala, vezenja, posode, orodja itd. se nam bodo sicer poizgubila, tedaj zganimo se, dokler je še čas. Vse nam je dobrodošlo, da je le v kaki zvezi z našim narodom, seveda v prvi vrsti domači leseni, železni in oblačilni izdelki. Torej pridno na delo! Odbor.«²⁸

Konec avgusta 1911 so bili v obeh časnikih v Gorici in v Soči, k nabiralni akciji spet nagovorjeni tako intelektualci kakor tudi bogatejši sloj: »Odbor se tem potom ponovno obrača na našo p. n. inteligenco in vse premožnejše rodoljube s prošnjo, da bi pristopili v kolikor mogoče velikem številu k 'Muzejskemu društvu' kot člani, kajti le ako bo društvo tudi gmotno podprto, mu bo mogoče doseči svoj visoki kulturni cilj. [...]«²⁹ Prvemu delu notice so v časopisu *Soča* še dodali: »[...] Članarina znaša le 4 K letno in naj se pošilja ali g. predsedniku, c. kr. prof. A. Gwaiz-u ali pa g. blagajniku c. kr. pošt. kontrolorju I. Dietzu — oba v Gorici. Člani 'Muzejskega društva' dobivajo tudi list 'Karniolo', ki ga izdaje 'Muzejsko društvo za Kranjsko' za znižano ceno in sicer za 4 K. Odbor.«³⁰

Januarju 1912 je Soča vabila: »Muzejsko društvo za Goriško' ima svoj letni občni zbor dne 31. 1. 1912. v hotelu pri 'Zlatem Jelenu' ob 8. zvečer. Dnevni red običajen; vabljeni so vsi člani, kakor tudi vsi prijatelji in pospeševalci društva.«³¹

³¹ »Muzejsko društvo za Goriško«, Soča, Gorica, 27. 1. 1912, 42/11, str. 4.

Ne le na sejah in z objavami v časopisju, temveč tudi na izletih je Odbor spodbujal člane k ozaveščanju podeželskega življa glede pomena ohranjanja kulturne dediščine. Naj navedem primer najave: »Izlet muzejskega društva. Na binkoštni ponedeljek napravi muzejsko društvo svoj izlet. Kraj, kamor se bo napravil ta izlet, bode pravočasno naznanjen. Vabljeni so vsi prijatelji tega društva, da se tega izleta udeleže v obilnem številu.«³²

³² Izlet muzejskega društva, Gorica, Gorica, 21. 5. 1912, 13/41, str. 2.

Skoraj sočasno se je odvil v Gorici izjemen dogodek, čeprav le-ta ni direktno povezan z Narodnim muzejem v Gorici, ga pa je po mojem mnenju vredno predstaviti. Po iniciativi goriškega odvetnika Antona Dermote (1876–1914), ki je na svojem domu med 1. in 15. 7. 1912 organiziral prvo razstavo slovenskih umetnikov, je poročala Soča: »Intimna razstava se pripravlja v Gorici in se otvori tekom tega tedna. Razstavile se bodo slike slov. umetnikov, katere se nahajajo v zasebni lasti Goričanov. Razstava naj poda pregled, koliko je na Goriškem pozitivnega zanimanja za slovensko umetnost. Razstava bo v prostorih I. nadstr. hiše št. 8 via Tre Re. [...]

³³ Intimna razstava, Soča, Gorica, 27. 6. 1912, 42/73, str. 3. Prim.: Andrej GABERŠČEK, *Goriški Slovenci, narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, II., od leta 1901 do 1924*, Ljubljana 1934, str. 390.

³⁴ -t.-c., Intimna razstava, Soča, Gorica, 11. 7. 1912, 42/78, str. 3. Na tej prvi galerijski postavitvi slovenskih umetnikov so razstavljali: Avgust Bucik (23 slik in risb), že pokojni Ivan Grohar (4 slike), Pavle Gustinčič (13 slik), Anton Gvajc (16 slik), Langer (1 slika), Hinko Smrekar (3 karikature), Avgusta Šantel (1 pastel), Jeti Šantel (13 slik), Saša Šantel (1 ex libris), Fran Tratnik (6 slik in risb), Onoufrieff (2 sliki), Milan Klemenčič (1 slika) in Venceslav Smrekar (1 slika).

³⁵ -a-a-, O intimni razstavi, Gorica, Gorica, 13. 7. 1912, 13/56, str. 3.

³⁶ R-O-, Intimna razstava v Gorici, Gorica, Gorica, 16. 7. 1912, 13/57, str. 1.

³⁷ B., Umetniška razstava v Gorici, *Zarja*, Ljubljana 26. 7. 1912, 2/341, str. 2.

³⁸ Saša QUINZI, Intimna razstava, leta 1912 prva galerijska postavitve slovenskih umetnikov v mestu (Spletni vir 83).

[...]»³³ Izčrpnjši je članek, v katerem avtor ne samo našteje vse slovenske umetnike, temveč navede tudi skupno število 85 slik postavljenih na ogled. Pisec je nekaterim delom namenil kratke ocene.³⁴ V *Gorici* je novičar manj dobronameren, kljub temu zaključil, da je celotni vtis prve umetniške razstave v Gorici za goriške razmere prav ugoden.³⁵ Isti časopis, je dan po zaprtju razstave, objavil dokaj obširno, a negativno recenzijo. Kritik je že v uvodu oznanil, da na razstavi predstavljeni slovenski slikarji »korakajo vzporedno s sedanjim časom; poznajo več modernih tehnik ter posedujejo tudi moderno praznoto.« Menil je, da se je »večina umetnikov zgubila v raznih tehničnih efektih« na račun »kompozicije«. ³⁶ Tako rekoč uničujoča kritika za nekatere ustvarjalce ni ostala brez odmeva, odziv nanjo je bil podan v ljubljanski *Zarji*.³⁷ Tako kot je sto let pozneje sklicujoč se na citirani članek v *Zarji*, ugotovil Saša Quinzi³⁸, je »intimna razstava« dosegla moralni učinek in gmotni uspeh, saj si je razstavo v dveh tednih ogledalo 258 oseb, prodana so bila štiri dela, ki so bila še v lasti umetnikov. Pomen »intimne razstave« za Gorico je neizpodbiten, saj gre za prvo galerijsko postavitve v sodobnem pomenu besede. Med umetniki je sodeloval tudi predsednik Muzejskega društva Gorica slikar Anton Gvajc in zanimivo bi bilo vedeti, če je ta »intimna razstava« imela kakšen vpliv na likovno zbiralno »politiko«, v okviru načrtovanega Narodnega muzeja v Gorici. Ali so imeli v mislih oblikovati galerijo ali vsaj oddelek s

slovenskimi slikarskimi deli? In nadalje, zakaj med zbranimi predmeti ni sočasnih likovnih umetniških del s slovensko provenienco. Odgovora na to vprašanje nimam. V pisnih virih, ki sem jih preučevala, nisem našla nobenih podatkov, ki bi nakazovali možen odgovor na to pomembno vprašanje. Prav tako takrat v Gorici organizirana »intimna« razstava sodobne slovenske likovne umetnosti, na koncipiranje slovenskega Narodnega muzeja v Gorici ni imela nobenega vpliva. Zakaj ne, mi zaenkrat ni znano.

Povrnimo se ponovno k sosledju dogodkov vezanih na Narodni muzej v Gorici. Poletno mrtvilo je Odbor prekinil z daljšim prispevkom, priobčenim konec oktobra 1912 v obeh časopisih, v *Gorici* in *Soči*; v njem je prvič izpostavil željo po primernem prostoru za muzej. Prav tako je bil tudi ta zapis aktivistično in spodbudno naravnano: *»Za narodni muzej je po deželi precej zanimanja, in nabralo se je že mnogo zanimivih predmetov. Nekaj gospodov je poklonilo muzeju celo vse svoje zbirke, v katerih je več prav redkih predmetov. Seve pa [,] je po deželi še prav mnogo narodnega blaga, in ljudje bi to prav radi darovali muzeju, ako bi jih le kdo opomnil. Povsod se dobe še stare slike, včasih prav umetniške, redke slovenske knjige, orodja iz prejšnjih stoletij, izkopanine, na katere nalete ljudje slučajno, ko obdelujejo zemljo i. dr. Poberimo to, sicer pridejo zopet tujci in odneso še zadnje ostanke. Seve[,] ne more storiti vsega odbor, sodelovati morajo vsi, kateri se zanimajo za stvar in nimajo narodnosti samo na jeziku, da poiščejo starine, ki leže skrite po prašnih policah in zakaženih podstrešjih. Sprejme se vse, kar je zanimivega in kaže življenje naših prednikov. Odbor je sklenil v zadnji seji, da dobi primeren prostor, kjer naj se otvori muzej. Na delo tedaj, da pokažemo svetu, da so tudi naši predniki kaj znali, da so tudi oni kaj imeli. Marsikdo hrani doma kako znamenitost, da tam trohni in gineva. Pošljite to Narodnemu muzeju, tam bo koristil vsej deželi! Odbor.«³⁹*

Ker so člani poskušali prečesati vse dele dežele, so v ta namen organizirali izlet. Spodbujali naj bi podeželsko prebivalstvo o pomenu raznolike kulturne dediščine in o njihovem prispevku za muzej. *»Izlet muzejskega društva v slučaju ugodnega vremena naredi muzejsko društvo v nedeljo dne 27. t. m. izlet na Št. viško-gorsko planoto; odhodi ob 6. zjutraj z državno železnico do Grahovega, potem čez Bukovo na Št. Viško goro. Nazaj čez Pečine in Ponikve v Podmelec. Na šentviški gori se dobi še veliko starinskih predmetov, ter je želeti, da se vdeleži večje število članov, da vzbudimo med tamošnjim ljudstvom zanimanje za Narodni muzej. Odbor«⁴⁰*

Na začetku leta 1913 so v skrajšani obliki spet na podoben način motivirali potencialne donatorje kar v obeh glasilih in svarili pred odtujitvijo za muzej zaželenih gradiv: *»Da bo mogoče muzej čim prej dostojno otvoriti, prosi odbor vse rodoljube, ki imajo kaj*

³⁹ Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 26. 10. 1912, 13/68, str. 3; Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 26. 10. 1912, 42/123, str. 3. Prim.: Verena KORŠIČ ZORN, Zаметki moderne umetnosti med Slovenci na Goriškem, v: *Umetnost 20. stoletja na Goriškem in Posočju*, Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2000, str. 13. Avtorica kritično zapiše: »Za to je poskrbelo Muzejsko društvo, ki je bilo že tako daleč z načrtom, da so na 2. občnem zboru leta 1912 sestavili prošnjo na deželni zbor za podporo in primerne prostore. [...] Do danes se ta sijajni predlog še ni uresničil in slovenski umetnostni delež na Goriškem pod Italijo oz. v Gorici še vedno čaka na primerno predstavitev.« Prim.: Verena KORŠIČ ZORN, *L' arte dall' Ottocento al primo Novecento*, v: *Cultura Slovena nel Goriziano*, Istituto di storia sociale e religiosa, Forum, Gorizia 2005, str. 143.

⁴⁰ Izlet muzejskega društva, *Soča*, Gorica, 26. 10. 1912, 42/123, str. 3.

zanimivih starin, naj določijo te takoj 'Narodnemu muzeju'. Mnogo lepih in važnih stvari leži še po deželi, samo premalo zanimanja je še za naše tako važno društvo. Poberite vsaj zadnje ostanke, predno pridejo zopet tujci. Odbor.«⁴¹

⁴¹ Za »Narodni muzej«, Gorica, Gorica, 18. 1. 1913, 14/5, str. 2; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 18. 1. 1913, 43/8, str. 3.

Če so v prejšnjih nagovorih predvsem spodbujali, so tokrat karali: »Več gospodov je že pred časom obljubilo, da podare svoje zbirke Narodnemu muzeju. Ker so pa najbrž pozabili na svojo obljubo, prosimo, naj se ne ravnaajo po pregovoru, da 'Obljubiti in dati je preveč', ampak naj pošljejo starine čim preje odboru. Drugi zopet pravijo, da bodo dali, ko se muzej otvori. Pri tem pa ne pomislijo, da mora imeti odbor prej predmete, predno jih more razstaviti. Posnemajte vrle rodoljube z Vrha sv. Mihaela in iz Kobarida, ki so darovali muzeju množico prav lepih stvari. Povsod so stanovali tudi poprej ljudje, in povsod se dobi zanimivih starin, samo premalo se zanimajo po nekaterih krajih ljudje za naš muzej. Stare slike, orodje, obleka, izkopanine, knjige, vse se dobi, le poiskati je treba po starih kmetskih hišah. Tega pa ne more vsega odbor, zato se obrača do vseh rodoljubov s prošnjo, naj mu pomagajo nabirati.«⁴²

⁴² Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 4. 2. 1913, 43/15, str. 3; Gorica, Gorica, 8. 2. 1913, 14/11, str. 3.

Najavljeni občni zbor »Muzejskega društva za Goriško« 3. marca 1913 je imel naslednji dnevni red »1. Predsednikov nagovor. 2. Poročila odbornikov. 3. Slučajnosti. Vse člane in tudi nedruštvenike, ki se zanimajo za 'Narodni muzej', vabi k obilni udeležbi Odbor.«⁴³ Zaradi bolezni predsednika ni bil izveden. Sklicali so ga »v ponedeljek, 10. marca, ob 8. uri zvečer pri 'Zlatem jelenu'. Nedruštveniki, ki se zanimajo za Narodni muzej, dobrodošli!«⁴⁴

⁴³ Občni zbor »Muzejskega društva v Gorici«, Gorica, Gorica, 22. 2. 1913, 14/15, str. 3; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 22. 2. 1913, 43/23, str. 3.

⁴⁴ Odbor »Muzejskega društva za Goriško«, Gorica, Gorica, 1. 3. 1913, 14/17, str. 2.

Ugotavljam, da je muzejsko društvo za Goriško v dobrih treh letih obstoja in delovanja uspešno izpolnilo vse zastavljene naloge. Poročilo marčevskega Občnega zbora so dobesedno natisnili kar v treh časopisih: *Gorici*, *Soči* in *Učiteljskem tovarišu*.⁴⁵ Poročilo je zelo povedno in predstavlja ključni zbir podatkov o številu članov (70), o številu sodelujočih darovalcev in zastopnikov (700) ter o visokem izkupičku zbranih predmetov (okoli 7000). Poimensko so bili deležni pohvale najvidnejši donatorji. Ob objavah, sejah in na izletih so odborniki tako ustno kakor pisno nagovarjali posameznike k darovanju. »Muzejsko društvo v Gorici. Občnega zbora muzejskega društva za Goriško, ki se je vršil 10. t. m. pri 'Zlatem jelenu' se je udeležilo precejšnje število članov. Za to važno društvo se kaže vedno več zanimanja in v kratkem bo lahko pokazalo v Narodnem muzeju, da so se tudi naši predniki že lahko kosali s tujimi narodi v marsičem. Predsednik, gospod profesor Gvaiz, je pozdravil vse navzoče, želeč, naj bi pristopilo društvu kolikor mogoče dosti članov, ter mu pripomoglo, da čim preje in kar najdostojneje otvori Narodni muzej. S toplimi besedami se je spominjal pokojnega cesarskega svetnika Vodopivca, ki je bil jako vnet za društvo, katerega je poklical Večni prvega izmed članov Muzejskega društva k sebi. Vsi zborovalci

⁴⁵ Prim.: Muzejsko društvo v Gorici, Gorica, Gorica, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1; Muzejsko društvo za Goriško. Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, Soča, Gorica, 22. 3. 1913, 43/32, str. 3; -g-, Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, Učiteljski tovariš, Ljubljana, 28. 3. 1913, 53/13, str. 3. Prim.: Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 420.

Sl. 13 Davorin Rovšek, Ignacij Gruntar (1844–1912), c. kr. notar v Ribnici, vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

⁴⁶ Med prvo svetovno vojno je napredoval: »V VIII. činovni razred je pomaknjen vadniški učitelj na c. kr. ženskem učiteljišču v Gorici Andrej Lasič, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Tolminu [...]« -g-, iz Šolske službe, Učiteljski tovariš, Ljubljana, 23. 2. 1917, 57/4, str. 5.

⁴⁷ Muzejsko društvo v Gorici, Gorica, Gorica, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1; Muzejsko društvo za Goriško. Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, Soča, Gorica, 22. 3. 1913, 43/32, str. 3.

so ustali s sedežev da počaste s tem pokojnikov spomin. G. tajnik je poročal o stanju društva. Izstopila sta 2 člana, ker sta se izselila iz Gorice, 1 je umrl, na novo sta pristopila 2; vseh članov je sedaj 70. Odbor je prav pridno zboroval. Obrnilo se je pismeno do raznih gospodov, naj prispevajo kaj iz svojih zbirk za naš muzej. Vložilo je tudi prošnjo za podporo in stanovanje na deželni odbor, a do zdaj ta ni še rešil prošnje. Iz blagajnikovega poročila se spozna, da je stanje blagajne sicer skromno, a dovoljno. Veliko stroškov društvo dozdaj ni imelo, zato je ostala skoraj vsa članarina nedotaknjena. Važno je poročilo društvenega gospodarja. Preteklo leto je prispevalo za muzej okrog 700 strank do 7000 predmetov. Največ je daroval učitelj Balič z Vrha sv. Mihaela, ki je poslal društvu 29 darov, v katerih so bile prav redke in zanimive stvari. Krasno zbirko narodnih starin je podaril gosp. Tomaž Einspieler deželnosodni svetnik v Ljubljani. Lepo zbirko slik je poklonil gosp. Stres Ant., nadučitelj v Gorici. Po večkrat sta se spomnila društva z darovi gg. E. Prinčič nadučitelj v Pevmi in Vlad. Koršič, učitelj v Šolskem domu. Nabral pa je za društvo največ g. Josip Prijatelj c. kr. vadniški učitelj v Gorici, kojemu sta prav pridno pomagala urli gg Josip Gruntar in Fran Gruntar iz Kobarida. Prav marljivo sta nabirala tudi g. Peter Jejčič krojaški mojster v Šmarjah in Leopold Brezigar, slikar v Plavah. Občni zbor izreče vsem gospodom, ki so se trudili za prospeh Narodnega muzeja, najsrčnejšo zahvalo, proseč jih, naj ostanejo sotrudniki tudi vbodoče. Mnogo stvari bodo dali še razni gospodje. Gosp. Ignacij Gruntar c. kr. notar v Ribnici, ki je bil najboljši prijatelj Simona Gregorčiča, je obljubil muzeju rokopise in pisma pesnikova. Andrej Lasič⁴⁶ c. kr. okr. šolski nadzornik v Tolminu pa zibelko, v kateri se je zibal Gregorčič. Ker se je nabralo že toliko stvari, sklenil je občni zbor, da najame za sedaj majhno stanovanje v Gosposki ulici št. 8, kjer bo mogoče obširno zbirko osnažiti, urediti in pripraviti za razstavo. Upamo, da dobi med tem društvo kako podporo in bo kmalu lahko otvorilo Narodni muzej. Prosimo pa vse rodoljube, ki so nam obljubili kaj prispevkov, naj nam dotične predmete kmalu pošljejo. Tudi do drugih, ki imajo kaj zanimivega, se obračamo s prošnjo, naj podare te stvari našemu muzeju. Čim večja bo zbirka, tem lažje bomo prosili za podporo in tem preje bomo otvorili Narodni muzej. Mnogo bi lahko storili v tem oziru gg. učitelji in dijaki, ki gredo sedaj na počitnice. Marsikaj je še po deželi kje po podstrešjih ter gineva. Prinesite te stvari nam, da se ne poizgube ali jih ne odnesejo tujci! Odbor upa, da bomo ob prihodnjem občnem zboru že otvorili muzej, ter se zanaša pri tem na podporo vseh pravih rodoljubov.⁴⁷

V začetku aprila 1913 so med na novo pridobljenimi predmeti in, tako kot vedno, tudi poimensko naštetimi darovalci objavili zgovorno vabilo: »Kdor bi si hotel ogledati zbirko Narodnega muzeja, naj se zglesi pri g. Rud. Drufovski, trgovcu v Gosposki ulici št.

⁴⁸ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 6. 4. 1913, 14/27, str. 2; Za Narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 8. 4. 1913, 43/37, str. 2.

3, ki sprejema tudi vse darove za naš muzej. Odbor.«⁴⁸ Očitno so na Gosposki ulici 8 že razpolagali z razstavnim prostorom in najbrž po dogovoru zainteresiranim obiskovalcem omogočili ogled muzejskih eksponatov. Žal ni jasno, ali so eksponate ustrezno restavrirali oziroma konservirali. Prav tako nisem zasledila poročila o velikosti razstavnega prostora, niti o tem, ali so bili darovani predmeti samo deponirani, ali so bili pregledno razvrščeni in razstavljeni po takrat uveljavljenih muzejskih standardih.

Tokrat Gorica ni objavila notice, medtem ko sta Soča (19. 4. 1913) in za spremembo *Primorski list* (24. 4. 1913) razkrila seznam oseb in darovanih predmetov ter oba natisnila še pohvalo: »Za Narodni muzej v Gorici je nabral preč. gosp. Ivan Nep. Vidmar, dekan v Bovcu, precej zanimivih stvari.[...] Preč. gosp. nabiratelju in vsem gg. darovalcem se odbor iskreno zahvaljuje ter želi, da bi se jim pridružilo po vsaj deželi kar največ posnemačev, da bomo mogli čim preje otvoriti Narodni muzej. Odbor.«⁴⁹

⁴⁹ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 19. 4. 1913, 43/40, str. 3; Za Narodni muzej v Gorici, Primorski list, Gorica, 24. 4. 1913, 21/17, str. 2.

Navkljub dotedanjim uspešnim zbirateljskim podvigom, je Odbor odkrival sive cone in pozval: »Zanimanje za Narodni muzej se širi bolj in bolj med ljudstvom. Vendar pa je še jako mnogo krajev, odkoder nismo dobili še ničesar. Ali res ni v teh krajih nikogar, ki bi se zanimal nekoliko za naše društvo ter bi kaj nabral za naš muzej? Odbor.«⁵⁰

⁵⁰ Za Narodni muzej so darovali, Gorica, Gorica, 6. 5. 1913, 14/35, str. 2, 4.

V dokaz, kako so bili posamezniki v odboru podjetni in kako so iskali poti do darovalcev, je objavljeni zapis v junijski številki časopisa *Gorica*. Govori o Josipu Kocijančiču (1849–1878),⁵¹ glasbeniku in skladatelju ter njegovih pismih, naslovljenih na Ignacija Gruntarja. Prav teh so si zaželeli, da bi jih pridobili za muzej. »[...] o III. zvezek *Novih Akordov* prinese životopis Josipa Kocijančiča po podatkih g. dr. Ferjančiča in drugih. Tudi pisma, katera je pisal pokojnik g. c. kr. notarju Ignaciju Gruntarju v Ribnici, bodo natisnjena. Ker so ta pisma skrajno zanimiva, naj si jih vsakdo prečita. G. c. kr. notarja pa prosimo, naj jih prepusti Narodnemu muzeju. Odbor.«⁵²

⁵¹ (Spletni vir 14).

⁵² Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 28. 6. 1913, 43/60, str. 3; Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 1. 7. 1913, 14/51, str. 4. Prim.: Janko LEBEN, Josip Kocijančič, O petintridesetletnici skladateljve smrti, *Novi akordi*, Ljubljana 1913, 12/3–4, str. 17–23. Andrej FERJANČIČ, Spomini na Josipa Kocijančiča, *Novi akordi*, Ljubljana 1913, 12/3–4, str. 23–24. Gojmir KREK, Josip Kocijančič Ignaciju Gruntarju, *Novi akordi*, Ljubljana 1913, 12/3–4, str. 24–30. Gojmir KREK, Kocijančičovo glasbeno delo, *Novi akordi*, Ljubljana 1913, 12/3–4, str. 30–35.

⁵³ Narodni muzej, Gorica, Gorica, 29. 7. 1913, 14/59, str. 3.

Vse pa ni potekalo po načrtovanih poteh. Odbor je neprijetno presenetila novica o prisilni izselitvi zbirk. Na srečo pa jih je iz zagate rešil dobrotnik: »Narodni muzej se je preselil v S. Gregorčičev Dom, ker je prišlo prejšnje stanovanje v italijanske roke. Odbor Muzejskega društva si šteje v dolžnost, da se kar najiskreneje zahvali preč. g. dr. Antonu Gregorčiču, državnemu poslancu, da je brezplačno odstopil društvu potrebne prostore ter s tem izdatno pomogel Narodnemu muzeju.«⁵³ Prav gotovo je članom društva selitev eksponatov povzročila precejšnjo skrb. Ni pa znano, kdaj so bili darovani predmeti obiskovalcem v Gregorčičevem domu ponovno na ogled.

Sl. 14 J. Ruwner, Josip Kocijančič (1849–1878), 1869, vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

⁵⁴ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 12. 7. 1913, 43/63, str. 4; Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 5. 8. 1913, 14/61, str. 3. Prim.: NUK Ms 632 Gregorčič Simon - Ignaciju Gruntarju, Korespondenca št. 1–136.

⁵⁵ Prim.: NUK Ms 632 Gregorčič Simon - Ignaciju Gruntarju, Korespondenca št. 1–136.

⁵⁶ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 30. 8. 1913, 14/68, str. 3.

⁵⁷ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 13. 9. 1913, 14/72, str. 3.

Odborniki so konec julija 1913 izrazili željo po rokopisni zapuščini pokojnega glasbenika in skladatelja Kocijančiča, že v začetku avgusta pa so njihova prizadevanja obrodila sadove: »Za Narodni muzej je daroval gosp. Ignacij Gruntar, c. kr. notar v Ribnici, pisma svojega pokojnega prijatelja, skladatelja J. Kocijančiča. Nekaj teh pisem so priobčili Novi Akordi. Ker so silno zanimiva in poučna, jih bo objavilo v kratkem tudi Muzejsko društvo. Za velikodušni dar se odbor kar najsrčneje zahvaljuje blagorodnemu gospodu notarju ter ga prosi, naj bi tudi pisma in rokopise svojega najboljšega prijatelja, pesnika Sim. Gregorčiča, izročil Narodnemu muzeju, da bo vsa pesnikova zapuščina shranjena v njegovi rojstni deželi. Odbor.«⁵⁴ Neumorni društveniki so imeli, kot kaže ta citirana notica, že izoblikovan naslednji cilj. Ali jim je imenovani gospod daroval Gregorčičeva pisma? Ker Rokopisni oddelek v NUK-u hrani gradivo v t. i. *Gregorčičiani*, menim, da notar Ignacij Gruntar ni predal pesnikove korespondence odbornikom Narodnega muzeja v Gorici in je na tak način v celoti ohranjena.⁵⁵ Za pokušino iz navedenega gradiva objavljam tri reprodukcije razglednic, naslovljene na notarja Ignacija Gruntarja, s pesnikovim podpisom. Kakor je razvidno, je Gregorčič izbiral razglednice, ki jih je fotografiral goriški fotograf Anton Jerkič ali pa jih je izdal slovenski založnik Anton Jere

tič. Pesnik je tako z nakupom podpiral pripadnike slovenske narodnosti.

Ista notica seznanja še z eno dejavnostjo Muzejskega društva – z založništvom, kar je velikopotezna naloga, katere so se nameravali lotiti.

Če se je Odbor do sedaj zahvaljeval samo darovalcem, ki so bili najštevilčnejši, je gospico Gusto Podgornik, učiteljico v Opatjem selu, izpostavil s pohvalo: »Odbor se vsem darovateljem, vzlasti pa neumorni gospici nabirateljici, srčno zahvaljuje, želeč, da bi imeli mnogo posnemateljev. Odbor.«⁵⁶

Ker je najuspešnejši darovalec Josip Balič, učitelj z Vrha sv. Mihaela, 13. 9. 1913 prispeval že svoj 35. dar, med katerimi je bilo vsakokrat precejšnje število posamičnih enot (glej tabelo), so bralci časopisa *Gorica* lahko prebrali: »Požrtvovalni g. darovatelj bodi v vzgled vsakemu rodoljubu. Vzlasti gg. dijaki bi lahko mnogo storili za naš muzej. Torej pridno na delo, da nam prinesete obilo zanimivega s počitnic! Odbor.«⁵⁷

Izjemoma izpostavljam uglednega Karla Ozvalda (1873–1946), ki je poskrbel za po merah velik predmet. Pridobil je *parizar* ali lojtrski voz, s katerim je navdušil Odbor: »M. Keršič[,]»

Sl. 15 Pozdrav iz Gorice, (Šolski dom), Odlik. Fot. atelier A. Jerkič, Gorica, © NUK ms 632 št. 119, 26. 3. 1903.

Sl. 16 Naslovnik.

posestnik v Podkloštru[, je] po gospodu prof. dr. Osvaldu, [daroval] star voz »parizar«, ter ga je tudi brezplačno pripeljal na postajo. Vsem gg. darovalcem Srčna hvala in vivant sequentes! Odbor.«⁵⁸

Če je Odbor v prvih dveh letih naprošal rodoljube, da zbirajo predvsem etnološke predmete, so nadaljevali z naslednjimi pozivi: »Društveni odbor prosi nujno vse rojake, da naj mu blagovolijo naznaniti, če imajo kaj starih slov. knjig, raznih listin ali drugih starin. Darovi se seve hvaležno sprejemajo.-Odbor.«⁵⁹ Ta vsebinska sprememba razkriva, da si je Odbor prizadeval za oblikovanje kompleksnega muzeja, morebiti pa so odborniki pri razvrščanju eksponatov zaznali večji primanjkljaj v pozivu navedenih eksponatov.

⁵⁸ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 20. 9. 1913, 14/74, str. 3.

⁵⁹ »Slovensko muzejsko društvo v Gorici«, Gorica, Gorica, 30. 9. 1913, 14/77, str. 3; »Slovensko muzejsko društvo v Gorici«, Soča, Gorica, 30. 9. 1913, 43/91, str. 3.

Sl. 17 Pozdrav iz Gorice-Gospodska ulica, Založil, Ant. Jeretič, Gorica, © NUK ms 632 št. 124, 2. 7. 1906.

Sl. 18 Naslovnik.

Po tem datumu so se v časopisu *Gorica* z noticami o donatorjih in raznovrstnih podarjenih predmetih oglašili še štirikrat: 14., 18., 31. oktobra in 4. novembra 1913, potem pa je časopis prenehal izhajati. Na srečo so časopis *Soča* tiskali tudi po zadnjem datumu; tako je 24. 2. 1914 objavil vabilo na Občni zbor Muzejskega društva za Goriško z napovedanim datumom: »[...] v četrtek, 12. marca, ob 8. uri zvečer v hotelu pri 'Zlatem jellenu'. Odbor vabi vse člane in prijatelje Narodnega muzeja, naj se mnogoštevilno udeleže zborovanja.«⁶⁰ V *Soči* objavljeni zapisnik poroča, da se je od zadnjega občnega zbora zmanjšalo število članov, in sicer od 70 na 56. Po mnenju prisotnih je bil vzrok za upad zanimanja za Narodni muzej tiskarska stavka, ki je onemogočala sprotno

⁶⁰ Občni zbor Muzejskega društva za Goriško, *Soča*, Gorica, 24. 2. 1914, 44/3, str. 3. Tudi *Goriški list*, ki je prvo številko izdal 7. 2. 1914, je objavil podobno notico: »Muzejsko društvo za Goriško v Gorici. Občni zbor Muzejskega društva za Goriško se bo vršil v četrtek, 12. marca, ob 8. uri zvečer v hotelu pri »Zlatem Jelenu«. Odbor vabi nove člane in prijatelje Narodnega muzeja, naj se mnogoštevilno udeleže zborovanja.« *Muzejsko društvo za Goriško*, *Goriški list*, Gorica, 26. 2. 1914, 1/4, str. 3.

Sl. 19 Pozdrav iz Gorice, Založil, Ant. Jeretič, Gorica, © NUK ms 632 št. 129, 26. 8. 1906.

Sl. 20 Naslovnik.

objavljanje novic o zbranih predmetih, prav tako ni bilo mogoče spodbujati potencialnih darovalcev. Najprizadevnejši darovalci so bili pohvaljeni. Nekaj sprememb je bil deležen tudi novoizvoljeni Odbor. Pomembno je, da se je število zbranih predmetov ponovno povečalo tudi na račun nakupov. »Muzejsko društvo za Goriško je imelo 12. i m. pri Zlatem Jelenu v Gorici svoj redni občni zbor. Društvo ima sedaj 56 rednih članov. Dohodkov je imelo preteklo leto 464 K 21 v, stroškov pa 381 K 45 v. Nabralo je zopet precej lepih predmetov, skoro 3000, ki jih je darovalo 256 darovalcev. Zanimanje za Narodni muzej je bilo zadnje mesece zaradi tiskarskega štrajka nekoliko ponehalo, ker ni mogel odbor prispevkov priobčevati v časnikih.

⁶¹ Gabršček je za leto 1904 zapisal: »Meščanski učitelj v Krškem Josip Cizelj imenovan profesorjem na ženskem učiteljskišču v Gorici.«, v: Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 147. Prim.: »Naučni minister je pomaknil v sedmi činovni razred gg. Josipa Cizel, c. kr. profesorja na ženskem učiteljskišču v Gorici [...]«, v: Osebnosti, *Primorski list*, Gorica, 18. 1. 1912, 20/3, str. 5. »Umril je v petek, dne 1. t. m. v Kamniku profesor Jožef Cizelj. Pokojnik je služboval svojedobno tudi na učiteljskišču v Ljubljani in je bil pozneje premeščen kot profesor v Gorico. [...]«, v: Prim.: † prof. Jožef Cizelj, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 6. 8. 1919, 59/32, str. 3; V drugem nekrologu beremo: »[...] Cizel se je porodil v Kapelah pri Brečicah l. 1860. [...] L. 1896. je položil izpit za I. strok. skupino mešč. šol. v Solnogradu in bil kmalu nastavljen v Koškem na meščanski šoli. Od tam je prišel supilirat na učiteljskišče v Ljubljani in 1. 1904. je bil imenovan na ž. učiteljskišče v Gorico, od koder ga je pregnala kruta vojna v Ljubljano na zaposlovalni tečaj in – v Kamnik. [...]«, v: Josip Cizel. †, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 8. 10. 1919, 59/41, str. 2.

⁶² Muzejsko društvo, *Soča*, Gorica, 24. 3. 1914, 44/14, str. 3. Identični zapis je mogoče prebrati v: m, Občni zbor Muzejskega društva na Goriško, *Goriški list*, Gorica, 18. 3. 1914, 1/7, str. 4.

Sl. 21 Anonimni fotograf, Karl Ozvald (1873–1946), vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

Največ je zopet daroval g. Jos. Balič, učitelj na Vrhu sv. Mihaela, ki je poslal že 39. dar. Lepe darove so naklonili g. Jos. Kenda, učitelj v p. v Gorici in Štefan Šegala in Jos. Hrast iz Kanala. Z veliko požrtvovalnostjo je zbiral po Bovcu starine preč. g. dekan Ivan Vidmar. Tudi gg. učiteljskiščniki so se precej zanimali za Narodni muzej. Vsem gg. darovalcem in nabiralcem izreka občni zbor prisrčno zahvalo, z željo, naj bi jim sledilo mnogo posnemalec. - Odbor je tekom leta nekaj predmetov tudi nakupil. Posebno znamenite so knjige iz protestantske dobe. Kakor hitro bo dobilo društvo primerne prostore, bo razstavilo nabrane predmete. Naprosilo je deželni odbor, naj mu odstopi primerne sobe, a prošnja čaka še vedno rešitve. - Novi odbor se je konstituiral sledeče: predsednik g. Ant. Gvaiz, c. kr. profesor, podpredsednik g. dr. Ivan Eržen, zobozdravnik, tajnik g. Jos. Prijatelj, c. kr. vadniški učitelj, blagajnik g. Ant. Dietz, c. kr. poštni kontrolor, gospodar Rudolf Drufovka, trgovec, odborniki g. Viktor Bežek, c. kr. ravnatelj, g. Josip Cizelj (1860–1919),⁶¹ c. kr. profesor, g. šolski svetnik dr. Fr. Kos, c. kr. profesor v Gorici in Jos. Balič, učitelj in voditelj na Vrhu sv. Mihaela. Da bo otvoritev Narodnega muzeja častnejša, prosi društvo vse rodoljube, ki imajo kaj narodnih starin, naj mu iste odstopijo ali vsaj sporočijo, kdo ima kaj posebnega. »⁶²

Če so podatki, ki jih navajata zapisnika iz let 1913 in 1914, kjer je naštetih najprej okoli 7000 zbranih predmetov, v letu 1914 pa še »skoro« 3000, točni, bi bilo potemtakem skupno število podarjenih in z nakupi pridobljenih predmetov nekaj manj kot 10.000. Zastavlja se vprašanje, kako so člani društva evidentirali predmete. Spomnim naj, da so jih prinašalci-donatorji oddajali trgovcu Rudolfu Drufovki. Kdo je bil v verigi naslednji? Predvidevam, da so jih popisali navdušenci, ki niso bili posvečeni v muzejskih poslih, čeprav je bil predsednik Gvajc slikar in se je verjetno najboljše spoznal na evidentiranje eksponatov. V prostorih, kjer so jih hranili, najbrž niso imeli pravega pregleda nad zbranim gradivom, zato so se pri številčnih ocenah lahko zmotili. Če popisovalcem vseeno dopustimo strokovnost in natančnost, se je vredno vprašati, zakaj niso potem na občnih zborih navajali natančnih podatkov o izkupičku. Druga pomisel pa je, ali so v časopisih pravilno povzemali posredovane številčne podatke. Moj seštevek glede na objave v glasilih *Gorica* in *Soča*, ki sta se jima pridružila v nekaterih številkah še *Primorski list* (z eno objavo) in *Goriški list* (tri objave), je znatno nižji in se zaključuje pri 4.270 zbranih predmetih (glej str. 69–71). To pa je kar precejšnji razkorak od »uradno« navedenih

podatkov. Pripišemo ga lahko nenatančnim objavam v časopisih, pa tudi slabemu tisku, ki mi je onemogočal razbiranje navedenih predmetov. Na drugi strani so jih v časopisnih noticah večkrat navedli le opisno, ne da bi jih opremili z natančnimi številkami, kot n. pr.: »nekaj starih slovenskih testamentov«, »zbirka petrofaktov«, »nekaj mozaiknih kamenčkov«, »slike na steklu«, »razni razglasi«, »več rokopisov«, »solčne ure«, »več dekretov«, »nekaj starih izkopanin«, »nekaj starih novcev«, »stare listine«, »svetinje«, »nekaj starih listin iz 17. in 18. stoletja«, »nekaj zanimivih prirodnin«, »več preostankov prazgodovinskih posod«, »več kosov bakrene rude«, »nekaj pisem slovenskih pisateljev«, »pisma svojega pokojnega prijatelja skladatelja J. Kocijančiča«, »nekaj okraskov«, »več raznih mineralij« itd. Prav zato, ker niso navajali števila pridobljenih predmetov, ni mogoče priti do natančnejše ocene zbranih predmetov. Omeniti moramo, da v časopisnih noticah pod skupnim naslovom Darovali za Narodni muzej ni bila številčno ovrednotena niti zbirka deželnosodnega svetnika, čeprav so na občnem zboru darovalca takole pohvalili: »Krasno zbirko narodnih starin je podaril gosp. Tomaž Einspieler deželnosodni svetnik v Ljubljani.«⁶³ V tabeli prav tako ne najdemo obljubljenih Gvajčeve egiptovske mačke, niti »narodnih majolik« iz zbirke dr. Levpuška, niti slik domačih umetnikov, ki naj bi jih prispeval za Narodni muzej v Gorici Rudolf Drufovka. Ali so jih imenovani vodilni v društvu shranili v »muzejski depo« kar mimogrede?

Najbrž je bilo takšnih nedoslednosti več. Razlika med »uradnim« številom prispelih eksponatov in mojim seštevkom je glede na ugotovljena dejstva možna in očitna. Prav tako se ne ujema število darovalcev: leta 1913 so jih našeli 700, v letu 1914 pa

⁶³ Muzejsko društvo v Gorici, *Gorica, Gorica*, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1; Muzejsko društvo za Goriško, *Soča, Gorica*, 22. 3. 1913, 43/32, str. 3.

Sl. 22 Anonimni fotograf, Gorica po prvi svetovni vojni, Šolska ulica s cerkvijo sv. Ignacija, vir: Koledar za prestopno leto 1920, (ur. dr. A. Pavlica), Koledar goriške matice, Gorica 1919, str. 50.

Sl. 23 Anonimni fotograf, *Goriška kuhinja*, 1932, rekonstrukcija prof. Giov. ER. M Cossàr, razglednica 9,1 cm × 14,1 cm, Palazzo Attems-Petzenstein, Museo della redenzione Gorizia, © Fondo Mischo, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, inv. št. 00819.

Sl. 24 Anonimni fotograf, *Goriška kuhinja konec 19. stoletja*, 1924, razglednica 9 cm × 14 cm, Palazzo Attems-Petzenstein, Museo della redenzione Gorizia, © Fondo Mischo, Fondazione Cassa di Risparmio di Gorizia, inv. št. 00820.

256. V poglavju Zlata knjiga: darovalci–zbiralci pa sem jih evidentirala 569, kar je vsekakor še vedno visoka številka. Razkorak je mogoče razložiti: predvidevam, da so istega prizadevnega darovalca, ki je v različnih časovnih presledkih prinesel nov »ekspонат«, prešteli vsakič posebej, sama pa sem jih v poglavju Zlata knjiga: darovalci–zbiralci upoštevala le enkrat; zato posledično moj seštevek izkazuje skupno nižje število darovalcev. Da pa ne bi prišlo do nesporazuma, so večkratni darovalci, torej tisti dobrotniki, ki so v različnih časovnih zamikih večkrat darovali predmete kulturne dediščine za Narodni muzej v Gorici, v poglavju Tabela–poskus rekonstrukcije inventarne knjige zabeleženi ob vsaki donaciji posebej. Navkljub ugotovljenim nedoslednostim je nedvomno pohvale vredna prizadevnost vseh deležnikov v zastavljenem projektu Narodni muzej v Gorici.

A kmalu zatem je izbruhnila prva svetovna vojna. Tiskani mediji niso več pozivali k zbiranju kulturne dediščine s provenienco v Soški in Vipavski dolini, v Brdih in na Krasu, temveč k povsem drugačnemu darovanju z naslednjimi gesli: »Zlato dam za železo« ali »Zlato za železo«. Tudi zdaj so objavljeni sezname navajali imena tistih, ki so za nakup orožja Avstro-Ogrski prostovoljno darovali svoj zlati in srebrni nakit.

Do odprtja slovenskega muzeja žal ni prišlo. Vzroka sta znana: najprej stopnjevanje vojne vihre, zatem italijanska okupacija in priključitev Primorske in režimska fašistična raznarodovalna politika. Po ugotovitvi Ludvika Zorzuta (1892–1977)⁶⁴ so Italijani ob okupaciji leta 1916 »prenesli vse vrednejše muzejske predmete v notranjost svoje države, a po aneksiji so leta 1924 zbrali vojaške rekvizite ter v starem muzejskem poslopju odprli 'Museo della Redenzione' / Muzej osvoboditve/ s prikazi vojnih prizorov v Gorici, deželo pa so popolnoma izločili. Etnografske, arheološke in druge ostaline so namestili na [goriški, op. avt.] Grad brez najmanjšega sledu o slovenski preteklosti ali o slovenskem značaju pokrajine. V muzeju na Kornju so obdržali le malo galerijo slikarja Josipa Tominca (30 del), goriškega rojaka slovenskega porekla.«⁶⁵ Že v letu 1923 so bili umeščeni predmeti v nekatere prostore v Palazzo Attems, naslednje leto pa je bila v tej palači odprta nova muzejska institucija poimenovana *Museo della Redenzione*. V štiriindvajsetih sobah je bila predstavljena mešanica elementov iz treh muzejev (Museo Provinciale, Museo Civico, Museo Diocesano), združenih v precej edinstveno razstavo, ki jo lahko razumemo kot kombinacijo muzealizacije zgodovine Gorice, interpretirane z vidika italijansko-sti Gorice, in dokumentacije krvave cene, plačane za zagotovitev soške prestolnice za Italijo.⁶⁶

Spomnim naj, da je tukajšnje slovensko prebivalstvo od druge polovice 19. stoletja dalje, torej že pred idejo o ustanovitvi slovenskega Narodnega muzeja v Gorici, prinašalo predmete kulturne dediščine v Deželni muzej v Gorici. Menim, da je Zorzut meril prav nanje, ko je zapisal, da so bile te muzealije tudi rezultat prizadevanj slovenskega prebivalstva oziroma da so izvirale z ozemlja, na katerem je to živel; v nadaljevanju pa je zapisal, da so jih leta 1924 Italijani »odnesli ali pomešali med svoje po etnografskih muzejih, narodnih galerijah in študijskih knjižnicah«,⁶⁷ pri tem pa »etnografske, arheološke in druge ostaline namestili na Grad, brez najmanjšega sledu o slovenski preteklosti ali o slovenskem značaju pokrajine.«⁶⁸ Ker so večja arheološka izkopavanja na Tolminskem (Sv. Lucija / Most na Soči) potekala že pred prvo svetovno vojno, pa tudi po njej, so tamkajšnje najdbe prejeli v hrambo najprej muzeji na Dunaju,

⁶⁴ Prim.: Ludvik ZORZUT, Muzej slovenskega Primorja, *Nova Gorica*, Nova Gorica 1949, III/ 45, str. 6; Ludvik ZORZUT, Muzeji in arhivi, *Nova Gorica*, Nova Gorica 1951, 5/8, str. 4. Citat ponazori, kaj se je dogajalo v vojnem času zavednim slovenskim učiteljem, tudi očetu L. Zorzuta: »Tovariš Anton Zorzut, nadučitelj iz Medane, interniranec v Campagni Prov. Salerno v Italiji, je umrl. - Monsignor Faidutti, goriški deželni glavar, je prejel brzojavko iz Campagne sledeče vsebine: Prego comunicare fratello, sorella, parenti morte nostre padre 29 marzo segue lettera. Seminarista Zorzut Lodovico, prigioniere di guerra. - Rajnki tovariš Zorzut je služboval v vsej dobi svojega službovanja nad 39 let vedno v Medani do izbruha vojne z Italijo. - V Medani rojenemu, mu je bilo 63 let. S sinom Ludvikom bogoslovcem sta bila odvedena iz Medane v Italijo dne 8. junija 1915 in potem internirana v Campagni Prov. Salerno v Italiji. - Soproga njegova z dvema mlajšima hčerkama se nahaja doma pri svojem bratu g. županu Zucchiati v Medani, starejši sin je uradnik na deželnem odboru goriškem. Sedaj na Dunaju, hčerka Olga pa je učiteljica na hrvatski šoli v Pazinu. - Vzroki njegove nenadne smrti so neznani. - Pokojni tovariš Zorzut je bil rojen leta 1856, maturiral je leta 1877, definitivno pa je bil nameščen leta 1882. - Naj mu bo počitek sladak v tuji zemlji! - Preostalih naše iskrene sožalje.« -g-, Anton Zorzut, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 21. 4. 1916, 5/6/8, str. 6.

⁶⁵ Ludvik ZORZUT, Muzejske novice. Goriški muzej, *Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino*, Ljubljana 1953, 1/3, str. 206–207.

⁶⁶ Raffaella SGUBIN, Alle origini dei Musei Provinciali di Gorizia: preistoria di un' istituzione singolare, v: *La pinacoteca dei Musei Provinciali di Gorizia*, str. 16.

⁶⁷ Ludvik ZORZUT, Muzej Slovenskega Primorja, str. 6. [s.n.].

⁶⁸ Ludvik ZORZUT, Muzeji in arhivi, str. 4.

⁶⁹ (Spletni vir 8).

nato pa tudi v Trstu in Gorici.⁶⁹ Kaj pa se je zgodilo z zbranimi predmeti za slovenski Narodni muzej v Gorici? Usoda te s trdom zbrane kulturne dediščine še naprej ostaja nepojasnjena. Najverjetneje je bila med pogromom Italijanov na Gorico med veliko vojno uničena oziroma razpršena. Najdba v Narodni univerzitetni knjižnici Ljubljana pa vliva kanček upanja na še kakšno morebitno odkritje (glej str. 76–83).

Marsikoga med Slovenci je vojna duševno zlomila. Gorica, kjer so si ustvarili dom, kjer so delali in zavzeto sodelovali kot zavedni Slovenci v domoljubnih društvih, je bila dodeljena Italijanom, vključno z mnogimi kraji, od koder so člani goriškega muzejskega društva marljivo dostavljali predmete. Marsikateri rodoljub je moral oditi iz mesta ali katerega drugih severnoprimorskih krajev, ne le začasno; fašistični teror je mnoge prisilil, da so zapustili svoje domove za vedno.

price. Hvala za list. ...
novi kolektivni ...

ampag do se hmal sem bil sader shan) De bi Act. 16.
udi kakou sad imel vmei vami, koker vmei
imi drugimi Aydi. Iest sem en dolshnik
ih Gerkou inu tih kir ne so Gerki, tih vu-
henih inu tih kir ne so vuzheni. Obru kuli-
u ie na meni, sem iest per nare den vom tu-
di kir ste Vrymi ta Euangelium pridigati.
Sakai iest se tiga Cristu seuiga Euangelia
ne framuiem, sakai on ie ena muzh Boshva
41.

popre
vnim
gom vela, (k
ker ie pissan
Vere shiuel.
Sakai ta
zhes vse bud
no tih ludi, k
der shuio, sak
ga, ie nim
dil, v
ie ta n
dio, k
Seua
isgoud

se refodeua is nebes, D.
zhi, inu zhes kriui-
zo vci hriui

Verena Vero, ko- Ga
auizhni bo Hel

Verena V
vode is jute
Heb. 10

veritati od Bu-
Bug ie nim reso- Act. 14
lezhe rizbi, tu Heb. 11

METODA DELA

Metoda dela je bila dokaj preprosta. Omislila sem si razpredelnico s šestimi stolpci, v katere sem vpisovala zbrane podatke. Zajemala sem jih iz notic *Za Narodni muzej darovali*, ki sem jih odčitala po kronološkem zaporedju, iz objav v obeh časopisih: *Gorica* in *Soča*. Neredko sem imela težave pri razbiranju podatkov zaradi slabe kvalitete tiska, zato mi je bila v pomoč in istočasno tudi v kontrolo natisnjena notica z istimi navedbami v drugem časopisu. V prvi stolpec v tabeli sem vnašala objavljena imena in priimke darovalcev. Zapisovalci niso bili vedno dosledni in večkrat so pozabili navesti ime. S primerjanjem podatkov, ko so se denimo isti darovalci pojavljali večkrat v različnih številkah časopisov, skupaj z novimi podarjenimi predmeti, sem pri popolnejših zapisih poprej pomanjkljivim podatkom v prvi stolpec v oglatih oklepajih pripisovala ustrezna imena. Rekonstrukcija je bila neizbežna. V naslednjem stolpcu v tabeli sledi poklic donatorja, če so ga seveda v noticah priobčili. Med temi je bilo največ oseb moškega spola. Njihovi poklici so bili sila raznoliki: veliko je učiteljev, profesorjev, ravnateljev, doktorjev, čeprav ni vedno natančno definirano, ali so doktorji znanosti ali so zdravniki, med slednjimi so tudi okulist in zobozdravnik ter otorinolaringolog; kar nekaj je državnih uradnikov (župan, sodni official, kontrolor, deželni uradnik, davčni asistent, knjigovodja, pismonoša itd.); precej je obrtnikov (trgovec, urar, kovač, klepar, ključavničar, mesar, mizar, brivec, čevljar, dimnikarski pomočnik, krojač, tiskar, gostilničar in še nekateri drugi); pojavljajo se tudi posestniki; sorazmerno malo je teologov: med njimi je župnik, dva sta se opredelila kot vikar in cerkovnik, spet dva kot dekan in katehet; med darovalci sta tudi slikarja, fotografa in arheolog. Precejšnje število je učencev, dijakov in učiteljiščnikov. Darovalk je v primeri z darovalci manj in še te so navedene kot profesorjeva žena, nadučiteljeva vdova, županova soproga, če jih navedem nekaj. Ob večini žensk ni zabeleženih poklicev, pri nekaterih so zapisali samo priimek; da so jih ločili od moških, so dodali naziv gospica ali gospa, vdova, tudi učenka. Izgleda, da so bile poklicne opredelitve deležne le učiteljice in poštarica.

Nujno je opozoriti, da so bile učiteljice tudi najbolj uspešne pri zbiranju predmetov. Tretjemu stolpcu je namenjen darovalčev oziroma darovalkin kraj bivanja, ki so ga poročevalci zapisali, včasih pa tudi nanj pozabili. Nato sledi četrti stolpec, ki je namenjen navedbi darovanih predmetov. Ti niso vsebovali tehničnih podatkov (mere, material, tehnika), kar otežuje vrednotenje. Večkrat sem bila prisiljena predmete uvrstiti v strokovno področje le približno. Komu se bodo uvrstitve zdele preveč drobnjarske, vendar ker je bilo premalo zanesljivih podatkov, je previdnost botrovala taki odločitvi. Razvrščanju v stroke je dodeljen peti stolpec. Kar tu naj naštejemo široko paleto področij, kamor sem uvrščala darovane predmete: arheološki predmeti, arhivsko gradivo, etnološko gradivo, fotografija, kartografsko gradivo, knjižno gradivo, likovna umetnost, nabožni predmet, nakit, naravoslovje, notno gradivo in glasbila, numizmatika, odlikovanja, orožje in vojaška zgodovina, pečatniki, pohištvo, tehnična kultura, umetnostna obrt, zgodovinski predmeti. Ob klasificiranju znanstvenih strok so se hkrati izkristalizirala tudi področja kompleksnega muzeja in nakazala možne ambientalne postavitev eksponatov. Našteta področja niso zastopana enakomerno. Dobrodošli so bili vsi darovi. Mnenja sem, da so darovalci v precejšnji meri izbirali čudesa, ki so bila za zbirke značilna v 17. stoletju, denimo razne naravoslovne posebnosti in raritete (čudno zraščeno kos lesa, izrodek kokošjih jajc itd.).⁷⁰ S poučnimi časopisnimi prispevki so osveščali prebivalstvo o primernih predmetih za nastajajoče zbirke. Vodilno vlogo med tako imenovanimi zastopniki so odigrali učitelji. Na terenu so prirejali predavanja, na katerih so podeželsko prebivalstvo poučili o pomenu zbiranja in predvsem o zelenih predmetih, ki naj bi bili razstavljeni v novem muzeju. Pristavim naj, da je bila glede na popisane podarjene predmete večina kakovostnih, čeprav so najbrž klicali po temeljitem konserviranju in restavriranju. Med njimi so bili zelo občutljivi, krhki predmeti: sorazmerno veliko slik na steklo, oljne slike, na svilo izvezene slike, raznovrstne tekstilije, etnološki predmeti iz naravnih materialov (čepica iz drevne gobe, pelerina iz lipovega lubja, tobačnica iz lipovega lubja), arhivsko gradivo na pergamentu in papirju, redke knjige, fotografije, fosili, če naštejemo le nekatere. Poimenovanja predmetov so v tabeli zapisana tako, kakor so bila objavljena v noticah. Na ta način je ohranjena tudi jezikovno-narečna dediščina. Že hiter pogled na razpredelnico pove, da je precejšnje število ljudi prispevalo novce, za katere ni popolnoma jasno, ali so bili mišljeni kot samoprispevki ali kot eksponati. V članarino jih zagotovo ne moremo uvrstiti, ker je ta znašala 4 K. Prav zaradi pomanjkljivih podatkov sem vse novce – od bronastih in srebrnih

⁷⁰ Prim.: Patrick MAURIES, *Cabinets of curiosities*, Thames&Hudson, London 2002. Avtor v navedenih kabinetih čudes našteva tako samorogove rogove, minerale dih jemajoče lepote, korale fantastičnih oblik, skrivnostne fosile, nagačene živali, posušene rastline, morske školjke, nenavadne in deformirane stvore. Tu je bilo zbrano vse znanje, ves kozmos, ki so ga razporedili na policah ali so viseli s stopov.

do zlatih – uvrstila v numizmatiko. Zadnji, šesti stolpec, navaja vir informacije o donaciji – z datumom in številko *Gorice* in *Soče*, kar hkrati tudi nakazuje približen čas pridobitve in vpis v seznam pridobljenih predmetov, če je ta obstajal. Evidenca darovalcev in podarjenih predmetov je bila vsekakor zapisana, kar je razvidno iz objavljenega zapisnika Občnega zbora Muzejskega društva z datumom 10. 3. 1913, kjer so poročali o številu članov (70), o številu sodelujočih darovalcev in o zastopnikih (700) ter o visokem izkupičku zbranih predmetov (okoli 7000).⁷¹ V zapisniku Občnega zbora so – najbrž v prisposodbi – zapisali, da bodo vsakega rodoljuba-darovalca vpisali v »zlato knjigo«.

⁷¹ Prim.: Muzejsko društvo v Gorici, *Gorica*, Gorica, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1; Muzejsko društvo za Goriško, *Soča*, Gorica, 22. 3. 1913, 43/32 str. 3.; -g-, Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 28. 3. 1913, 53/13, str. 3.

Statistika postreže z naslednjimi podatki: v *Gorici* so notice *Za Narodni muzej darovali* objavili 77-krat, v *Soči* 85-krat. Razumljivo je, da je bilo več objav v *Soči*, saj je izhajala dlje, nekajkrat pa so daljše sezname, natisnjene v *Gorici*, razdelili na več krajših objav v *Soči*. Kar 34-krat sta se izida obeh listov z objavami darovalcev datumsko ujemala. V tem primeru sem najprej citirala *Gorico*, ker sem upoštevala abecedni red. V primeru, ko so se objave datumsko razlikovale, pa sem najprej navedla časopis, ki je prvi objavil notico o darovalcih in zbranih predmetih, nato pa sledi še drugi časopis, z datumsko poznejšo objavo, vendar z istimi donatorji. Kakor sem že omenila, so nekaj daljših seznamov v enem časopisu razdelili v več zaporednih krajših objav v drugem glasilu. Pri analizi podatkov je bilo primerjanje in usklajevanje pogosto in zamudno. Sorazmerno malo je napak; se je pa tudi primerilo, da so iste donatorje nekajkrat po pomoti objavili dvakrat. Teh v tabelo drugič nisem vpisala. V opravičilo naj v prid verodostojnosti zapišem, da so nastala manjša odstopanja prav pri deljenju daljših seznamov v krajše. Prav tako sem upoštevala navedke v *Primorskem listu* in *Goriškem listu*; ti so bili v primerjavi z objavami v *Gorici* in *Soči* zanemarljivi, ker se v celotnem obdobju pojavijo samo štirikrat. Na tak način niso bistveno prispevali k spremembi tudi zato, ker so se prekrivali s podatki v *Gorici* ali *Soči*, razen v enem primeru, ko je natisnjeno darovano knjižno gradivo, ki pa ni bilo navedeno v drugih goriških glasilih.

V krajši priloženi tabeli so zapisani kraji, od koder so Slovenke in Slovenci prinašali predmete kulturne dediščine. Kot že rečeno, v časopisih *Gorica* in *Soča* niso navajali dosledno; večkrat so jih izpustili. Če bi kraje ob vsakem prejemu daril navedli, bi bil ta seznam zagotovo precej daljši. Drugi stolpec v tabeli je namenjen podatku, kolikokrat so iz določenega kraja prispevali predmete kulturne dediščine; v tretji stolpec pa predstavlja seštevke podarjenih predmetov. Iz razpredelnice razberemo, v katerih krajih so bili najbolj podjetni, darežljivi in organizirani.

Sl. 25 Zemljevid s severnoprимorskimi kraji, kjer so darovalci-zbiralci pridobivali predmete kulturne dediščine.

	KRAJ	ŠTEVILO DAROVANJ V KRAJU	ŠTEVILO DAROVANIH PREDMETOV KULTURNE DEDIŠČINE
1.	Ajdovščina	4	42
2.	Avške Srednje (Avče)	1	1
3.	Bate	2	10
4.	Batuje	1	2
5.	Bilje	3	94
6.	Bovec	13	68
7.	Branica	1	3
8.	Brje	2	6
9.	Bukovo	1	1
10.	Cerkno	1	1
11.	Cerovo	2	2
12.	Cesta pri Ajdovščini	2	15
13.	Čepovan	2	28
14.	Čezsoča	1	1
15.	Črniče	3	4
16.	Deskle	3	3
17.	Dobrovo	1	1
18.	Dol	2	4
19.	Dol. Branica	5	20
20.	Dolenja Trebuša	3	5/*
21.	Dornberk	1	1
22.	Drežnica	2	59
23.	Dunaj	1	3
24.	Dutovlje	1	112
25.	Dvor	1	1
26.	Gorica	198	887/*
27.	Gorenje polje (Kanal)	1	5
28.	Gorenja vas	1	1
29.	Gradišče (Prvačina)	1	4
30.	Hruševje	1	1
31.	Jagršče	1	2
32.	Jasna Poljana (Police nad Cerknim)	1	2
33.	Jurdani	1	4
34.	Kal	8	61
35.	Kanal	12	214/*
36.	Kobarid	51	141/*
37.	Kojsko	1	3
38.	Koritnica	2	3
39.	Krmin/Cormòns	4	58
40.	Kostanjevica	1	1
41.	Levpa	1	27
42.	Na Livadi (Solkan)	1	3
43.	Ljubljana	2	4

44.	Log (?)	1	17
45.	Lokovec	2	3
46.	Miren	18	58
47.	Nemški Rut (Rut)	2	28
48.	Opatje Selo	1	5
49.	Osek	2	3
50.	Ozeljan	4	5
51.	Paljevo	3	9
52.	Pečine	3	17
53.	Pevma/Piuma	12	37
54.	Plave	8	14
55.	Podgora/Piedimonte	8	17
56.	Podgrad	1	1
57.	Podklošter	1	1
58.	Podmelec	2	15
59.	Podsabotin	1	1
60.	Plužna	1	1
61.	Ponikve	1	7
62.	Pulj/Pula	1	1
63.	Ribnica na Dolenjskem	1	1/*
64.	Rihemberk (Branik)	3	28
65.	Robič	2	42
66.	Rubije	6	19
67.	Rupa	3	9
68.	Sedlo	2	7
69.	Solkan	5	26
70.	Sovodnje ob Soči/Savogna d'Isonzo	3	22/*
71.	Sv. Križ	7	16
72.	Sv. Lucija (Most na Soči)	2	4
73.	Sv. Tomaž (Stomaž)	1	1
74.	Šebrelje	1	21
75.	Šempas	8	12/*
76.	Šmarje	23	69
77.	Štandrež/Sant' Andrea	2	3
78.	Števerjan/San Floriano del Collio	1	1
79.	Št. Peter (Šempeter pri Gorici)	3	3
80.	Šentviška gora	3	5/*
81.	Tevče	1	25
82.	Tolmin	9	15
83.	Trnovo	1	5
84.	Trst (Katinara/Cattinara)	5	48
85.	Velike Žablje	1	1
86.	Vitovlje	2	2
87.	Vogrsko	3	7
88.	Vojščica	1	1

89.	Volčja Draga	1	4
90.	Volče	1	221
91.	Kanalski Vrh	1	1
92.	Vrh sv. Mihaela/Monte San Michele	39	410
93.	Vrtojba	1	4
94.	Vrsno	4	12/*
95.	Vrtovin	1	6
96.	Zagora	1	1
97.	Zakojca	1	15
98.	Žaga	2	24
Skupaj: 98		Skupaj: 570	Skupaj: 3.239

Kot središče izstopa Gorica, ne samo ker je bila po številu prebivalstva najštevilčnejša, temveč tudi zato, ker so se tu šolali dijaki iz vseh predelov Soške in Vipavske doline, Brd ter Krasa. Sledi Kobarid, tretji po pogostosti oddanih predmetov je Vrh sv. Mihaela, in sicer po zaslugi samo enega darovalca; Vrh sledijo Šmarje, Miren, Kanal, Pevma, Bovec, zatem je še nekaj krajev, kjer so darovali nekaj manj kot 10-krat. V zadnjem stolpcu so ob nekaterih seštevkih dodane zvezdice (/*) kot opozorilo, da pri darovanih predmetih ni bila navedena točna količina, ampak je bilo pavšalno zapisano: *nekaj, več*, itd. Na osnovi razpoložljivih podatkov je ob zaključku tabele podan celoten izkupiček darovanih predmetov, ob katerih v časopisih niso navajali krajev.

Naštela sem še 1.031 predmetov kulturne dediščine, pri katerih ni bilo v časopisju zapisanih krajev. Če prištejemo k tem še 3.239, je skupno število darovanih predmetov 4.270. Opomnim naj, da je to le zaokroženo število. Kakor že rečeno, v časopisju kar nekajkrat ob daritvah ni bil naveden kraj. Prav tako ob teh marsikdaj predmeti kulturne dediščine niso bili opremljeni s konkretnim podatkom o številu, temveč so bili navedeni le kot: *nekaj* ali *več* predmetov, zato so ti v tabeli označeni z zvezdico (/*) .

Označeni kraji na zemljevidu in tabeli kažejo, od kod so darovalci zbrane predmete dostavljali v Gorico.⁷² Prinašali so jih iz kar 98 različnih krajev, kar je izjemno in kar ponovno kaže, kako razširjeno in razvejano mrežo so imeli goriški organizatorji. Kot je razvidno iz razpredelnice, v stolpcu podatek o kraju žal velikokrat manjka, zato obstaja verjetnost, da so darovalci prihajali tudi od drugod, pa jih v goriških časopisih niso navajali. Geografsko gledano so predmete zbirali predvsem v današnji severno-primorski regiji in v slovenskih vaseh, ki so po prvi svetovni vojni pripadli Italiji, vključno z Gorico. Od tod je bilo največ darovalcev. Med vasmi onstran današnje državne meje še posebej opozarjam na Vrh sv. Mihaela (San Michele del Carso),

⁷² Med kraji sta omenjeni tudi Sv. Lucija, danes Most na Soči, in Rihemberk, danes Branik, ter Sv. Križ, danes Vipavski križ.

od koder je po zaslugi slovenskega učitelja Josipa Baliča nastajajoči Narodni muzej v Gorici pridobil največ dragocenosti. Naj naštejemo še druge kraje s tega območja, od koder so prihajali darovalci: Krmin, Pevma pri Gorici, Podgora pri Gorici, Sovodnje, Števerjan, Štandrež. Najprizadevnejši darovalci-zbiralci so prihajali iz Kobarida, Šmarij, Mirna, Kanala, Bovca; iz drugih krajev je število zbranih predmetov znatno nižje. Nekateri kraji pa ne sodijo v ta pokrajinski kontekst. Predmete za muzej so pridobili še z Dunaja, iz Ljubljane in iz treh hrvaških krajev (Jurđani, Pulj, Rupa), iz Podkloštra (Arnoldstein) v Ziljski dolini (današnja Avstrija), iz Ribnice na Dolenjskem in Trsta (posebej omenjena Katinara).

UVRŠČANJE V ZNANSTVENO PODROČJE

Dolžna sem podati nekaj pojasnil v zvezi z darovanimi predmeti. Ostaja kar nekaj dilem pri določanju funkcije predmeta in posledično, v katero »znanstveno« stroko bi jih uvrstili. Med njimi je včasih zelo tanka meja. Čeprav sem »starinsko lepo rezljano skrinjo« uvrstila med *etnološke predmete*, bi bila lahko uvrščena tudi med *pohišstvo*. Naslednji primer: rastlina povodni oreh spada med *naravoslovje*, ker pa niz orehov sestavlja »romarski rožni venec«, je zato uvrščen med *nabožne predmete*. Kam postaviti »Jesenko, Prirodnoznanstvi zemljevid«? Ali med *kartografsko gradivo* ali med *knjižno gradivo*? Po preučitvi spada med knjižno gradivo, saj je »[...] zaradi svoje razsežnosti bolj primeren učitelju kot pomožna nego učencu kot učna knjiga [...]«⁷³ Težka je bila odločitev pri *zgodovinskih predmetih*, saj bi marsikateri lahko sodil tudi v razdelek denimo *arhivsko gradivo, odlikovanja, pečati*.

⁷³ (Spletni vir 15).

ARHEOLOŠKI PREDMETI

Kdo je med rodoljubi-organizatorji določil, če gre resnično za ostaline iz rimske dobe? Ali je bila »1 skleda, 1 lonca, 1 krožnik« resnično iz rimskega časa (glej str. 180)? Cesarsko-kraljevemu kontrolorju Dietzu najbrž lahko zaupamo, da sta bila novca resnično rimska (glej str. 182). In naprej, ali je v Rupi najdeno »rimsko bodalce« iz omenjenega časa (glej str. 182)? Kdo bi lahko danes glede na skopi opis: »1 rim. puščica, 2 rim. bronza z ornamenti, 2 prahistorična lonca« potrdil navedeno (glej str. 187)? Morda pa so bili Anton Ferlat (nadučitelj), dr. Josip Levpušček in Rudolf Drufovka ljubiteljski arheologi, saj so celo navedli

⁷⁴ Čisto drugačnega kova je bil ljubiteljski arheolog Tomaž Rutar (1807–1877). Kot kaplan je služboval na Mostu na Soči že pred 1846, pozneje kot župnik. Leta 1848 je začel nabirati na griču Mirišče nad Mostom na Soči prazgodovinske predmete: imel je lepo zbirko bronastih kotlov, fibul, korald itd., kar pa so po njegovi smrti raznesli in le ostanek je prišel v goriški in dunajski muzej. O svojih najdbah je poročal v *Arkiv za poviestnico jugoslavensku III* (1854). Prim.: (Spletni vir 16). Zgodovinar »[...]Simon Rutar je 5. sept. 1872 pri njem videl 'en prsten vrč, en segnit kotel, lepo okinčan, več lepotičja in reči za ženski kinč, kakor npr. male bucike s tremi konji, male kroglice, na katerih je bil pepel itd.' [...] Okoli 1850 je Tomaž Rutar rešil tudi nekaj predmetov in več žganih grobov, ki jih je na svojem travniku [...] izkopal Jožef Štrukelj – Johan [...] Rutar je o arheoloških najdbah z Mosta na Soči prvič poročal že 1853 in nato še 1854. [...] Rutar je zaslužen, da je prišel Most na Soči v evidenco avstrijske spomeniškovarstvene službe in s tem že 1879 tudi v strokovno arheološko literaturo [...] Na podlagi Rutarjevih priporočil in odkritij je goriški advokat P. Bizzarro, konservator avstrijske zaščitne službe na Dunaju za področje Gorice, Tolmina in Sežane, 1879 obvestil c. k. Centralno komisijo na Dunaju o arheoloških najdbah na Mostu na Soči, si zagotovil njeno denarno pomoč za izkopavanje in nato 1880 začel s sistematičnim raziskovanjem. [...]« Svd. [Drago SVOLJŠAK], Rutar (Ruttar, Rutter) Tomaž, *Primorski slovenski biografski leksikon*,¹³ Rebula-Sedej, (ured. Martin Jevnikar), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1987, str. 257–258; Drago SVOLJŠAK, Janez DULAR, *Železnodobno naselje Most na Soči. Gradbeni izvidi in najdbe. The Iron age settlement at Most na Soči. Settlement Structures and Small Finds*, Opera Instituti Archeologici Sloveniae 33, Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, Založba ZRC, Ljubljana 2016, str. 17–18.

⁷⁵ Na tem mestu je umestno opozoriti na zasebno zbirko in sicer zbirko antičnih predmetov Vincenzia Zandonattija (1803–1870). Ta tržaški lekarnar in zbiratelj starin je leta 1849 pri tiskarju Seitzu v Gorici natisnil prvi vodnik po Ogleju z naslovom *Guida storica dell'antica Aquileia*. Prim.: Alenka di BATTISTA, Zanimanje Štefana Kociančiča za goriško umetnost in umetnostne spomenike, *Izvestje Raziskovalne*

datum (13. IV. 1911) naslednje najdbe v Rupi, v kraju, kjer je Ferlat že našel zgoraj navedeno rimsko bodalce (glej str. 187). Podobna dilema velja tudi za »1 rim. bronasti okrask«. (glej str. 187). V premislek, naj ostane le pri teh navedbah. Je pa Tomaž Rutar (1807–1877)⁷⁴ zasnoval v župnišču prvo arheološko zbirko na Mostu na Soči. Žal se je po njegovi smrti razpršila in so jo deloma hranili v goriškem in dunajskem muzeju. Po mnenju Draga Svolfjšaka je Rutarjevo arheološko delo pomembno kot pričevanje o tedanjem prebujanju slovenske narodnostne misli. Prav po njegovi zaslugi je Most na Soči eno redkih slovenskih arheoloških najdišč, o katerem so prva strokovna poročila napisana v slovenščini.⁷⁵

ARHIVSKO GRADIVO

V nadaljevanju so kot zgledi, »iztrgani« iz Tabele, nekateri darovani predmeti, s katerimi sem nazorno predstavila, zakaj so ti uvrščeni v prav dotično znanstveno področje. Če se pri arheoloških artefaktih pojavlja dvom o pristnosti, je manj skeepse pri podarjenih datiranih testamentih, zapisnikih, letakih, listinah, spisih, oklicih, darilnih pismih, pri tiskanih pravdah, urbarju. Tovrstno gradivo ima lahko tudi zelo osebno noto: »original S. Gregorčičeve pesmi, zložene gospici Amiliji Čebren, sedaj gospej Baličevi«, »razglednico, katero je pisal Gregorčič gospej Baličevi«, »S. Gregorčiča lastnoročno varijanto pesmi 'V celici' in varijanto pesmi 'Zvonček', obe pisani na listek, katerega je podaril pesnik svoji bivši postrežnici g. Amiliji Čebren, zdaj omoženi Balič«, »pismo S. Gregorčiča g. Jos. Baliču«. ⁷⁶ Franc Merkel, ⁷⁷ učitelj v koprskem učiteljsišču, je prepisal razne slovenske cerkvene pesmi, katere uvrščam tudi v ta sklop (glej str. 203). Bojim se, da to krhko, vendar zelo dragoceno zgodovinsko gradivo vojne ujme ni preživelo.

ETNOLOŠKO GRADIVO

Etnološki predmeti so odlično zastopani, kar potrjuje, da so znali zastopniki prebivalstvo dobro motivirati za Narodni muzej v Gorici. Prav ti predstavljajo samobitnost in svojskost prebivalstva na tem prostoru. Razdelila sem jih v več sklopov in nakazala, kako bi jih bilo mogoče po skupinah razstaviti v muzeju. Pri tej predstavitvi sem se omejila le na izbor. Nekaj je prav redkih: »čepica iz drevesne gobe«, »1 stara usnjata nožnica za

postaje ZRC SAZU v Novi Gorici, Nova Gorica 2017, 14, str. 20.

⁷⁶ Namera, da bi v Rokopisnem oddelku NUK našla v zajetni ohranjeni Gregorčičevi zapuščini katero od Baličevih daril za Narodni muzej v Gorici, se žal ni uresničila. Gradivo v Rokopisnem oddelku sicer razkriva Gregorčičevo dopisovanje z Amalijo Čebtron, por. Balič in njenim soprogom. Gre predvsem za vljudnostna sporočila; našla sem štiri. Za pokušino eno citiram: »(1902-jul.) z Gradišča - Velecenjeni gospod! Amalija mi je povedala, da sta se zaročila. Dobite pridno, varčno in pošteno ženko. Čestitam Vam, a jaz ne vem od kod enako nastopnico dobim. Zmenila sta se menda, da bi šla v Gorico in da bi se vsa slavnost doli zvršila. Moja želja je, da bodi to pri meni: služila mi je zvesto in njen dolžnik sem. Izprosite vse tri oklice hkratu in določite dan koncem avgusta. V tem času pozovem v hišo svojo nečakinjo šiviljo, da Amaliji kaj priredi. O priliki več. Pozdrav od mene in Amalije. Vam udani S. Gregorčič« (Gregorčič Simon-Ignaciju Gruntarju, NUK Ms 636, Mapa VI., 1901–1902, št. 1080 - Gregorčič Baliču)

⁷⁷ Mirjana KONTESTABILE ROVIS, Slovenski oddelki Cesarsko-kraljevega moškega učiteljskega v Kopru 1875–1909, *Arhivi, Glasilo društv in arhivov Slovenije*, Ljubljana 2011, 34/1, str. 67, 70–71.

⁷⁸ »Pomena slik na steklo v zgodovini tako imenovane tradicionalne ljudske kulture se v današnjem času lahko zavemo le z veliko mero domišljije, s katero si približamo čas, ko so te steklene podobe razveseljevale oko in duha kmečke družine. Zamisliti si moramo čas 18. in 19. stoletja, čas črne kuhinje z ognjiščem, zakajeni prostor, kjer ni bilo prostora za stensko okrasje, ter izbo ali hišo s pečjo in družinsko mizo, kjer se je odvijalo življenje družine. [...]« Nad družinsko mizo je bil tako imenovani *bohkov kot*, kjer so zaživele slike na steklo. Prim.: Inga MIKLAVČIČ BREZIGAR, O pomenu slik na steklo, v: Ana SIRK FAKUČ, *O restavriranju slik na steklo in o tehnikah slikanja*, Goriški muzej, Nova Gorica 2011, str. 2.

nož in vilice«, »1 kljukica iz roga za kolovrat«, »1 tobačnica iz lipovega lubja«, »1 stara svilena listnica (vezenina)«. Ni odveč opozorilo, da bi jih morali še posebej skrbno varovati, če bi jih razstavili.

Naštejem naj še primerke **oblačilne kulture**: »1 jopič, kakor so jih nosile kmetice okoli l. 1850«, »1 palerina iz lipovega lubja, 1 pastirski klobuk«, »stara kraška ruta, dobljena na Vojšćici«, »1 stara pečča«, »3 stari jopiči, dobljeni v Šempetru pri Gorici«, »1 čepica (črnogorsko ročno delo)«, »1 par coklov pletenih, kakor so jih nosili v Drežnici«, »1 telovnik«, »1 par čevljev spletenih iz ličja (prineseno iz Afrike)«, »4 stari vezani robci«, »star okoličanski robec, Gabrje«. Med drugimi etnološkimi predmeti je zbiralka podarila tudi »moderc«, ki je uvrščen med oblačilne kose.

Orodja: »(kosa vile cepec) domače delo«, »orodje iz kresilnega kamna«, »nož za trske«, »stari srp«, »star model za sir«, »uteži«.

Stanovanjska oprema in gospodinjsko-gospodarski pripomočki: »1 čutarica (staro domače delo)«, »1 leščerba«, »2 stari lampi«, »1 lepa pisana majolika iz dobe ok. Ivana Svetokriškega, dobljena na rihemberških Brjah«, »starinska, lepo rezljana skrinja«, »stara stolica, 1 kolovrat in pripravo za trenje beta«, »1 prsten vrč, 2 lončena modela, 1 motovilo, 1 zaglavnik, priprava za praženje, 2 ročna ražnja«, »1 lesen vrč«, »1 ključavnica«, »1 star glavnik«, »čevljarski stol iz l. 1717, železen lonec«.

Slike na steklo: Nekaj več pozornosti zahtevajo slike na steklu,⁷⁸ ki jih je sorazmerno veliko in so jih izročali iz zelo različnih krajev: iz Dola, Zakojce, Vojšćice, Kobarida (»Sv. Anton«, »Sv. Frančišek«), Mirna, Dolenje Branice, Gorice (»Sv. Leonard«), Ajdovščine (»Zadnja večerja«), Drežnice, Žage, Ponikve (»Kristusovo trpljenje«, »Marija«, »Sv. Genovefa«), iz Bukovega (»star križev pot na steklo«) in Vogrskega. Pri popisu ime lokacije izvora ponekod manjka, pri vseh pa ni zapisanih naslovov; tam, kjer so, so nabožne narave. K temu »slikarskemu sklopu« pogojno uvrščam tudi »2 končnici čebelnega panja zelo dobro ohranjena slikarija iz leta 1867«.

Pipe: »1 čedra z Gorenjskega« (domače delo), »pipa z okraski (iz zapuščine pok. vikarja Štruklja iz Čezsoče)«, »izrezljana pipa iz l. 1762«, »1 škatljica za užigalice«.

Izpostavljam dva artefakta, ki sta na splošno manj poznana: »Stare vénge za kotel«, narečno veriga za kotel nad ognjiščem, in »munga«.

»Star lesen gladilnik (mungo)« je priprava za likanje in je hkrati uvrščen med *orodja* in *etnološko gradivo*. Je neke vrste predhodnica likalnikov (monga je gorenjska beseda, munga dolenj-

Sl. 26 Enostavna monga – priprava za likanje ali ožemanje perila. V uporabi je bila v začetku 20. stoletja pri družini trgovca Franca Medika iz Velike Nedelje. © Pokrajinski muzej Ptuj - Ormož, Etnološka zbirka Velika Nedelja, inv. št. L/38.

⁷⁹ Manica HARTMAN, *Pranje in likanje nekoč. Mar res radost in veselje žensk?*, Pokrajinski muzej Ptuj Ormož, Ptuj 2015, str. 47–48. Avtorica razstavnega kataloga mi je priskrbelo dovoljenje za objavo Monge, za kar si ji zahvaljujem.

ska, die Mange – priprava za likanje perila, valjak). Uporabljali so jih za glajenje tistega perila, ki ni imelo gumbov (rjuhe, brisače, prte, prtice, robce itd.). Danes priprave ne poznamo več, zato je predstavljena na sliki. Bila je sorazmerno velika, zato je deponiranje takšnih artefaktov za nastajajoči Narodni muzej v Gorici zahtevalo precej prostora. Citiram opis delovanja: »V bistvu je bilo monganje osnovano samo na principu teže. Na približno meter široki in dolgi mizi sta bila postavljena dva lesena valja, nad njima pa zaboj s 50 kg težkim kamnom, ki je močno pritiskal na valja. Tako se je monga s prenosom sile gibala sem in tja, perilo pa se je, navito na valj, lepo ravnalo. Posamezne kose perila so navijali samo na en valj, drugi je bil vedno prazen. Pri monganju je bilo delo razdeljeno. Oče in mati sta mongala, otroci pa so zgibali posamezne kose skupaj. [...] Znana pa je bila tudi enostavna mônga, ki je bila sestavljena iz dveh valjev (skozi katera so vlekli perilo) in močnega okvirja. Posebno primerna je bila za likanje ravnih kosov blaga, kot so npr. rjuhe, prti, spretnješi pa so z mongo zlikali tudi oblačila. Mongo so kot pripomoček pri pranju in likanju iznašli v 18. stoletju.«⁷⁹

FOTOGRAFIJA

Darovalci so prinašali predvsem fotografske portrete znanih slovenskih osebnosti: »Mirosl. Vilhar«, »fotografije iz 1870 leta (dr. Lavrič, dr. Razlag, Tomšič (1. ured. 'Slov. Nar.'), Levec, Šuklje itd.)«, »Fotografija Avgusta Schlegla«. Poleg teh so dostavljali tudi fotografske posnetke pomembnih dogodkov, n. pr. »fotografija 'Tabora v Šempasu'«. Med zadnjimi je tudi dokumentarni foto-album »Bau des Wocheiner Tunnels« / Gradnja bohinjskega predora.

KARTOGRAFSKO GRADIVO

Nekateri zemljevidi niso bili natančno označeni in zato ni jasno, katero ozemlje predstavljajo; ob drugih pa so navedli nekaj več podatkov: »1 zemljevid l. 1800«, »Zemljevid Španije in Portugalske, Zemljevid kraljestva Ilirskega«, »zemljevid Italije in Avstrije z leta 1838«, »tri zemljevidi in 1 prirodopisna karta«, »1 stenski zemljevid Istre«, »zemljevid 'Carta delle Contee di Gorizia 1805'«, »17 starih zemljevidov«.

KNJIŽNO GRADIVO

Tako kot pri drugih podarjenih predmetih so bili tudi bibliografski podatki darovanih knjig večkrat navedeni pomanjkljivo. Nekatere publikacije so bile navedene zgolj kot knjige, brez vsakršnih drugih referenc. Spet drugje so bili priobčeni le knjižni naslovi z letnicami, imena avtorjev pa manjkajo: n. pr. »Katekizem 1869; slov. knjiga l. 1846 in 1875«, »3 stare Pratique (1 še v bohoričici)«, »Povestice l. 1846«, »3 stare knjige«, »84 knjig iz l. 1720–1820«. Študijo iz leta 1777 naj bi napisal ljubljanski zdravnik Anton Kastelic. Pogojno jo pripisujem Kastelicu, ki je opravil prvo analizo termalne vode v današnjih Dolenjskih Toplicah in na Dunaju izsledke objavil pod naslovom *Prüfung und Gebrauch des warmen Bades zu Töplitz in Unterkrain* (Dunaj, 1777, latinsko-nemško).⁸⁰

⁸⁰ Dušan ŠTEPEC, *Kronika, v: Dolenjske Toplice v odsevu časa* [znanstvena monografija ob 800-letnici prve omembe Dolenjskih Toplic v zgodovinskih virih] (ur. Robert Peskar), Občina Dolenjske Toplice, Dolenjske Toplice 2015, str. 535.

A) PROTESTANTSKE KNJIGE

Ker slovenskih protestantskih piscev ni bilo med pridobljenimi knjigami za Narodni muzej v Gorici, je Slovensko muzejsko društvo v Gorici leta 1913 »kupilo pred kratkim štiri redke slovenske knjige iz protestantovske dobe, prav dobro ohranjene, namreč: 1. Ta Celi Psalter Daudou. Isloshen skufl Primosha Truberia, Crainza — V Tibingi 1566. [...] 2. Ta Celi Catehismus, eni psalmi, inu teh vekshih Godov Stare inu Nove Kërsfzhanke Pejfnî, od P. Truberja, S. Krellia, inu od drugih sloshena v Bitembergi, anno 1584 [...] 3. Karszanske lepe molitve Jurja Dalmatina, Wittenberga, 1584. [...] 4. Biblia.... skusi Juria Dalmatina Witembergae 1584. 2°, z lesorezi.[...]»⁸¹

Če bi muzej odprli javnosti, bi slovenski razumniki tujejezičnim obiskovalcem to novo pridobitev zagotovo razkazovali z velikim ponosom. Protestantski pisci so poskrbeli, da je slovenski jezik postal knjižni jezik, njegovi govorniki pa so bili v tej literaturi prvič omenjeni kot Slovenci.

Za večji del v Gorici zbrane kulturne dediščine domnevamo, da je bila uničena med prvo svetovno vojno, pa vendar je posvetil svetel žarek prav v povezavi s protestantskimi pisci. To nenadejano odkritje zahteva pojasnilo in kronologijo dogajanja. Da so se knjige ohranile, nam sporoča članek iz leta 1931. Zapisal ga je Fran Kotnik, na podlagi pričevanj Joža Glonarja, ko je slednji pregledoval slovenske protestantske knjige, »ki jih ima g. Rudolf Drufovka, vodja trgovske družbe Commerce d. d. v Ljubljani, v Šelenburgovi ulici [...]»⁸² Fran Kotnik si je iz Drufovkovih knjižnic vzel pod drobnogled samo *Postilo* iz leta 1578,

⁸¹ Ivan KOŠTIJÁL, *Bibliografske zanimivosti iz reformacijske dobe, Veda, Gorica 1913*, 3, str. 622. O nakupu je po pričevanju Rudolfa Drufovke o omenjenih protestantskih delih poročal tudi: Fr.[an] KOTNIK, *Izviren Drabosnjakov rokopis, Časopis za zgodovino in narodopisje*, (ur. F. Kavčič), Zgodovinsko društvo Maribor, Maribor 1931, 26, str. 123. Prim.: Mirko RUPEL, *Nove najdbe naših protestantov XVI. stoletja, SAZU, Ljubljana 1954* (Dela 2. razreda, 7.), str. 7. O eni izmed štirih protestantskih knjig Rupel zapiše: »Ta celi psalter Davidov 1566. Pred prvo svetovno vojno je bil last Slovenskega muzejskega društva v Gorici. Izvod je precej dobro ohranjen in mu manjkajo le štiri listi. Večan je v lesene platnice, prevlečene z rjavim usnjem.«

⁸² Fr.[an] KOTNIK, *Izviren Drabosnjakov rokopis, Časopis za zgodovino in narodopisje*, (ur. F. Kavčič), Zgodovinsko društvo Maribor, Maribor 1931, 26, str. 123.

⁸³ Mirko Rupel je k *Postili* dodal: »Izvod ni popoln, ker ima samo I. in II. del in sta še dva precej pomanjkljiva. Vezan je v lesene, z usnjem prevlečene platnice. Na praznem listu, ki v II. delu nadomešča manjkajoči 5. list, je Drabosnjakov avtogram.«

⁸⁴ Kotnik je pojasnil, da je bila gospa Schmidt vdova po goriškem evangelskem pastору W. A. Schmidtu. Dalmatinovo biblijo je dobil »W. A. Schmidt v Gorici dne 26. avgusta 1903 od p. d. Čikofa h. št. 4, v Zagoričah (protestantovske vasi pri Pod'kloštru), kakor je sam zapisal na drugo stran lesenih platnic.« Fr.[an] KOTNIK, *Izviren Drabosnjakov rokopis, Časopis za zgodovino in narodopisje*, (ur. F. Kavčič), Zgodovinsko društvo Maribor, Maribor 1931, 26, str. 123.

⁸⁵ Mirko RUPEL, *Nove najdbe naših protestantov XVI. stoletja, SAZU, Ljubljana 1954* (Dela 2. razreda, 7.), str. 7–8.

⁸⁶ Zgodovinski arhiv Ljubljana, SI ZAL LJU 500, MF 516. Za pomoč pri iskanju podatkov se zahvaljujem gospe Nini Frakelj.

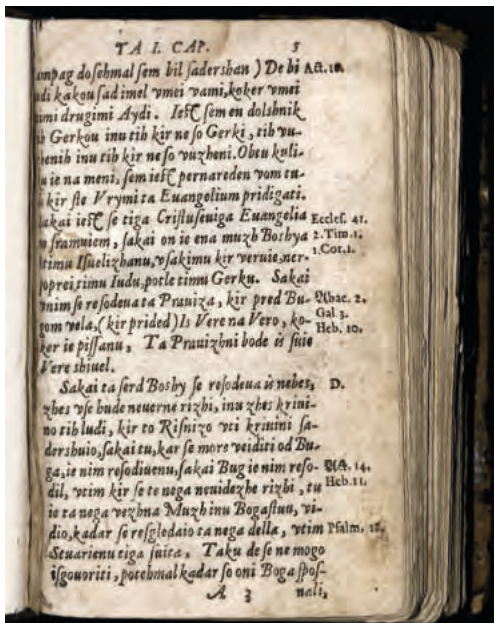
⁸⁷ Ivan Drufovka je pred drugo svetovno vojno živel v Ljubljani kot trgovec (1927–1939). Navedene letnice ljubljanskega bivanja se razlikujejo z onimi pridobljenimi v ZAL. Zaradi vohunjenja v korist Italije je bil obsojen na 20 let ječe. Prim.: Boris MLAKAR, Dr. Marko Natlačén o svojem delovanju med 6. aprilom in 14. junijem 1941. K poročilu bana dr. Marka Natlačéna o dogodkih v Sloveniji v prvih mesecih okupacije (opombe napisal Zdenko Čepič), v: *Pri-spevki za novejšo zgodovino*, Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana 2001, 41/1, str. 139.

⁸⁸ Študijska knjižnica Maribor, *Časopis za zgodovino in naravoslovje*, Zgodovinsko društvo Maribor, Maribor, 29/1–2, 1934, str. 94.

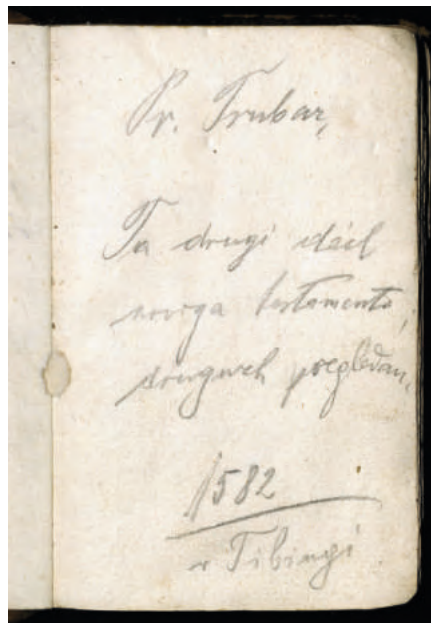
zaradi Drabosnjakovega rokopisa v njej. Tudi Mirko Rupel je pozneje leta 1954 potrdil, da je bila *Postila* prej v lasti Rudolfa Drufovka.⁸³ Ker so zelo zgovorne Ruplove ugotovitve še za preostale protestantske knjige, jih v celoti citiram: »[...] *Ta drugi dejl noviga testamenta 1582*. Bil je prej last R. Drufovka, ki ga je kupil 27. septembra 1923 v Gorici od vdove Schmidt (vpis na prvem uvezanem listu). Izvod ni popoln. Vezava ni sodobna. [...] *Ta celi katehismus, eni psalmi inu ... 1584*. Privezan je Krščanskim lepim molitvam iz istega leta [...] Pred prvo svetovno vojno je bil last Slovenskega muzejskega društva v Gorici. Dne 29. septembra 1923 ga je kupil od vdove Schmidt⁸⁴ Rudolf Drufovka (zapis na notranji strani prve platnice). Platnice so sodobne: iz lesa, prevlečenega s črnim usnjem; ohranjen je tudi tok. Vendar izvod ni popoln.«⁸⁵ Poraja se vprašanje, kako ga je lahko Drufovka odkupil, če pa so bile last Slovenskega muzejskega društva?

Najprej razjasnimo delček življenjske poti Rudolfa Drufovke, da bo razumljivejše prehajanje protestantskih knjig iz Gorice v Ljubljano. Kakor sporočata zglaševalni poli Mesta Ljubljana,⁸⁶ se je Rudolf Drufovka, tako kot mnogi Goričani po prvi svetovni vojni preselil v Ljubljano; s seboj je prinesel tudi protestantske knjige. V zgodovinskem arhivu mesta Ljubljane je Nina Frakelj s sodelavci našla poli za Rudolfa in Ivana Drufovko (SI ZAL LJU 500, MF 516). Na njih so vpisani tudi rojstni podatki, in sicer: »Rudolf Drufovka, trgovec, ravnatelj tvrdke »Comerce d.d.«, rojen v Gorici 26. 9. 1879 (sin Ivana in Amalije roj. Kerševan), poročen z Anico (roj. Jurkovič) 24. 2. 1930 v Ljubljani, otrok ni vpisanih; Ivan Drufovka,⁸⁷ knjigovodja, bančni uradnik, rojen v Gorici 25. 7. 1906 (sin Rudolfa in Josife roj. Nadüs), poročen z Ano (roj. Stüchly) 3. 9. 1930 v Ljubljani, vpisan tudi sin Boris, rojen 19. 9. 1932 (m.). Na hrbtni strani obeh pol so zapisani naslovi, kjer sta živela v Ljubljani Ivan in Rudolf Drufovka. Leta 1927 sta živela na istem naslovu (Pod turnom 4), prav tako pa v letu 1935 (Tyrševa c. 15/I. oz. Dunajska c. 15/I.). Pri obeh pa je zapisano, da sta se na isti datum, 26. 8. 1937, s tega naslova odjavila: Rudolf naj bi šel v Gorico, Ivan pa neznano kam. Glede na zapisane podatke na zglaševalnih polah še vedno ne moremo biti prepričani ali je Ivan Rudolfov sin ali ne, saj se je Ivan rodil preden se je Rudolf poročil z Anico (Anica je bila rojena 8. 5. 1900); možnost obstaja, da je bil Rudolf v Gorici poročen z Josifo, s katero sta imela otroka Ivana, pozneje pa se je ponovno poročil z Anico.«

Da je Rudolf Drufovka leta 1934 poskušal prodati protestantske knjige, sporoča tudi najden zapis: »[...] Pogajanja za nakup nekaterih protestantov, ki jih je ponudil R. Drufovka v Ljubljani, radi pretiranih zahtev niso dovedla do cilja. [...]«⁸⁸

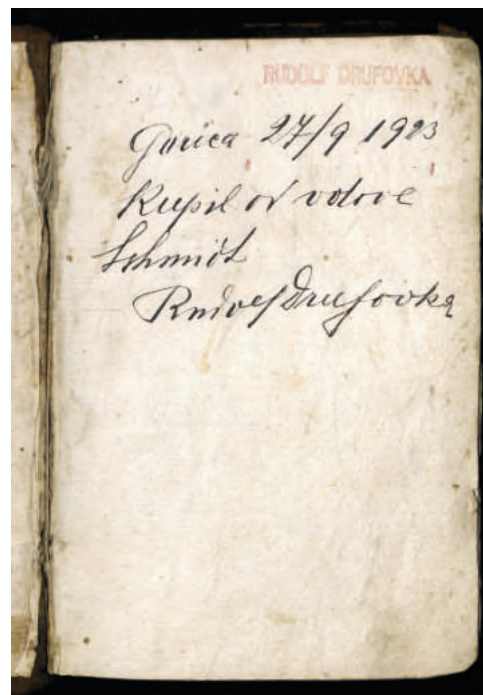
Sl. 27 Ta celi noui Testament nashiga Gospudi inu Isuelizharie Iesusa Christusa, na dua maihina deilla resdilen, vtim ie is tiga stariga Testamenta dopolnene, suma inu praua islaga, druguzh pregledan inu v kupen drukan, skusi Primosa Truberia Crainza Rastzhizheria, Tübingen 1581, Zbirka starih tiskov, © NUK, sign.: R 97937.

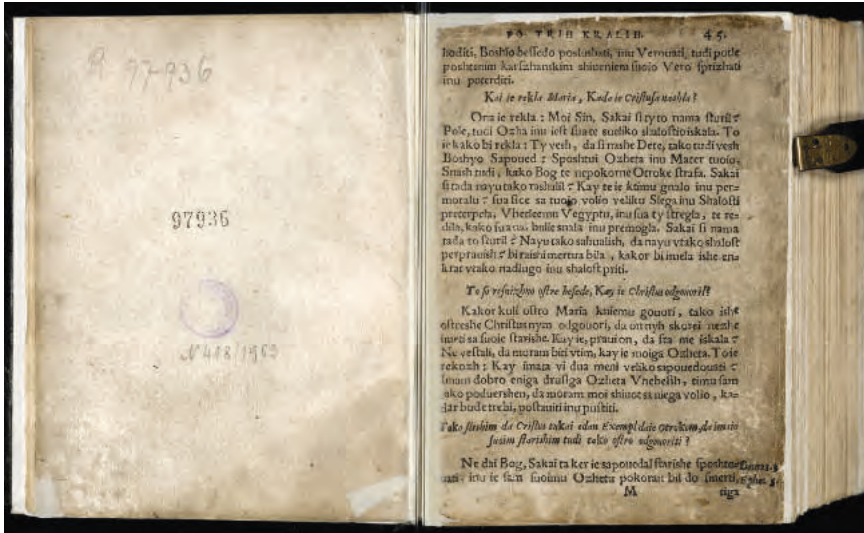
Sl. 27 a Prvi predlist, Zbirka starih tiskov, © NUK, sign.: R 97937.

Sl. 27 b Tretji predlist, Zbirka starih tiskov, © NUK, sign.: R 97937.

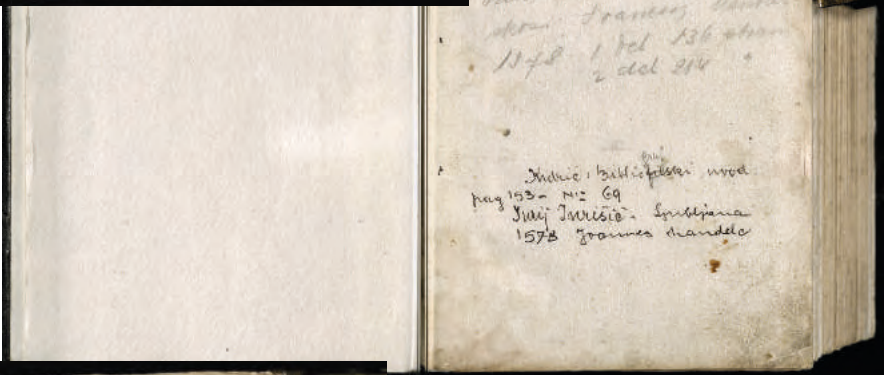

Sl. 27 b Iz knjižnice Rudolfa Drufovke z njegovim lastniškim vpisom, Zbirka starih tiskov, © NUK, sign.: R 97937.

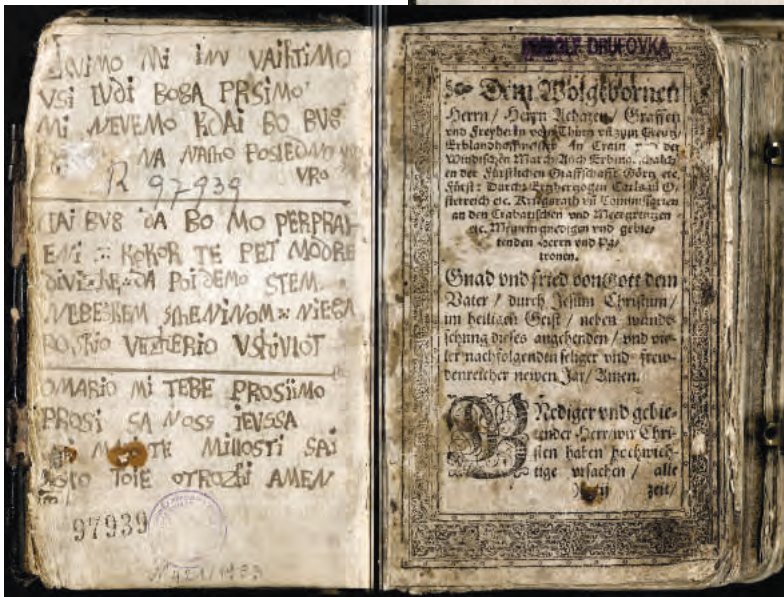

Sl. 28a Prva natisnjena stran, Zbirka starih tiskov, © NUK, sign.: R 97936.

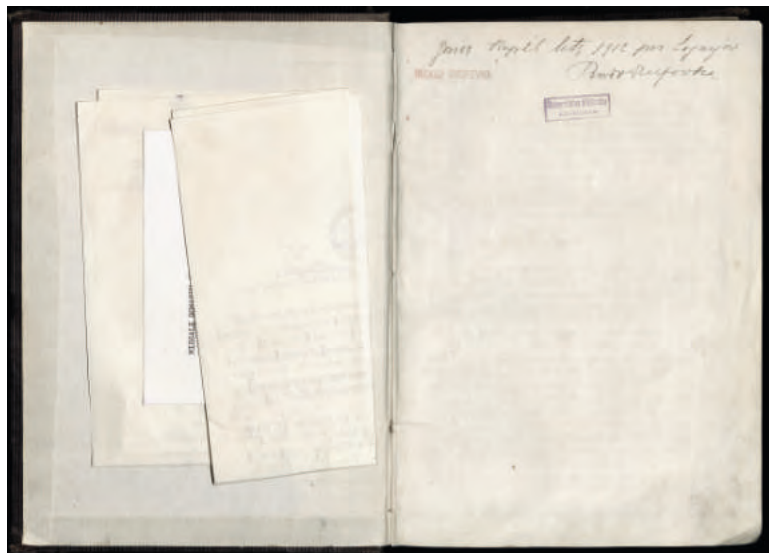
Sl. 28 Postilla, to ie Kerszhanske evangelske predige, verhu vsakiga nedelskiga euangelia, od Adventa do Paske ali Velikenozhi : sa hishne gospodarie, shole, mlade inu preproste liudi, od Ioan. Spangenberg, na vprashanie, inu odgouor isloshe-na, prvi del : sdei, Ljubljana 1578, Zbirka starih tiskov, © NUK, sign.: R 97936.

Sl. 28b Prvi predlist, Zbirka starih tiskov, © NUK, sign.: R 97936.

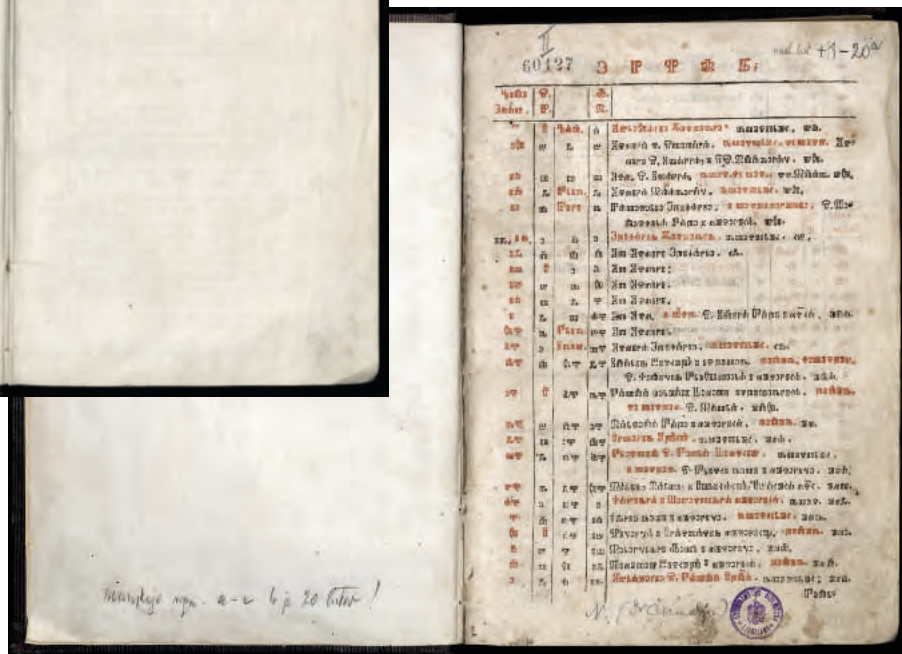

Sl. 28 c Izvod v usnjeni kaseti Karszhanske lepe molitve, Tübingen 1584, Zbirka starih tiskov, © NUK, sign.: R 97939.

Sl. 29 b Na sprednjem spoj-nem listu žig: Rudolf Drufovka in zapis: Gorica, kupil leta 1912 pri Logarju, © NUK, sign.: GS 60127.

Sl. 29 [Missal rimskij va ezik slovenskij sazdan povoleniem P.G.N. pape Urbana Osmago, Rim 1706, Zbirka starih tiskov, © NUK, sign.: GS 60127.

Sl. 29 a Prva natisnjena stran, © NUK, sign.: GS 60127.

Mirko Rupel je že v omenjenem članku pojasnil, kako so se vendarle knjige znašle v NUK. Očitno jih je Drufovka prodal tržiškemu lekarnarju Bohuslavu Lavički (1879–1942), leta 1952 pa jih je NUK nabavil od njegovega sina Zdenka Lavička.⁸⁹

Zapleteno potovanje knjige iz rok v roke je imel prav tako *Ta celi psalter Davidov 1566*, ki ga je leta 1913 kot last Slovenskega muzejskega društva v Gorici navajal že Koštjál, za njim prav tako Rupel. Tudi ta se je nahajal v Lavičkovi zbirki. Rupel ga je opisal tako: »Izvod je precej dobro ohranjen in mu manjkajo le štirje listi. Vezan je v lesene platnice, prevlečene z rjavim usnjem.«⁹⁰ Danes v NUK hranijo tri izvode tega psaltra, od katerih je eden Zoisov, zato za primerjavo prideta v poštev dva z naslednjima signaturama: R 0 97998, R 0 97934. Po presoji dr. Sonje Svolfšek ni povsem zanesljivo, kateri je bil v lasti Slovenskega muzejskega društva v Gorici. Po Ruplovem opisu iz leta 1954 se najbolj približuje izvod s signaturo R 0 97998, vendar ima leta priložen listek s tem podatkom: »Ta izvod Trubarjevega prevoda psalmov je podaril Nj. Vs. Knez Pavle predsedniku senata in ministru dr. Antonu Korošču in iz njegove zapuščine njen

⁸⁹ Mirko RUPEL, *Nove najdbe naših protestantov XVI: stoletja, SAZU, Ljubljana 1954* (Dela 2. razreda, 7.), str. 7.

⁹⁰ Prav tam, str. 7.

⁹¹ Citat mi je posredovala dr. Sonja Svolfšak 25. 2. 2022, za kar se ji zahvaljujem.

⁹² Iskrena hvala za izdatno in prijazno pomoč dr. Sonji Svolfšak, skrbnici Zbirke starih tiskov v NUK. Poznavalka starih tiskov se je 28. 1. 2021 ob poslani razpredelnici spraševala: »Zakaj so bile knjige najprej vpisane v signaturno knjigo, kasneje pa inventarizirane, moramo še raziskati. To je res zelo nenavadno.« In: »Trenutno mi ni znano, od koga bi lahko NUK to odkupil. Lahko pa, da je knjige Drufovka komu prodal, kasneje pa jih je NUK od te osebe odkupil.« Njena domneva je sedaj z dodatnimi novejšimi primerjavami razjasnjena (glej op. 89).

izvršitelj senator Franc Smodej dne 15. februarja 1941 univerzitetni biblioteki v Ljubljani.«⁹¹ Sonja Svolfšak predvideva, da lahko gre za kako pomoto in bi moral biti listek pri izvodu s signaturo R 0 97934, ki sicer nima izkazane provenience.

Najpomembneje je, da so bile te dragocene knjige otete pogubi. Spodnja tabela, ki jo je pripravila dr. Sonja Svolfšak,⁹² nazorno predstavlja vse knjige, ki so bile v lasti Rudolfa Drufovke in jih sedaj hrani NUK. S skupnimi prizadevanji smo odkrili dragocene protestantske knjige, namenjene Narodnemu muzeju v Gorici. Ni pa popolnoma jasno, če so bile tudi preostale publikacije pridobljene za muzej ali so bile kupljene za osebno knjižnico Rudolfa Drufovke. Na protestantskih ni rdečega žiga z imenom in priimkom lastnika, medtem ko je na preostalih knjigah le-ta odtisnjen. Naslovnice kljub temu objavljam za nadaljnja morebitna raziskovanja. Kakor nazorno predstavi prepis v tabeli, so bile nekatere knjige kupljene leta 1953, ena je bila v istem letu podarjena, žal ni znan darovalec, zadnji dve pa sta se znašli v FZC in bili nato predani v NUK.

V navezi s trgovcem in obenem »gospodarjem« Goriškega muzejskega društva je v tem primeru treba oznaniti, da nista ne *Gorica* niti *Soča* objavila za nas pomembne notice; jo je pa februarja 1914 *Goriški list*, in sicer s temi besedami: »Za Narodni muzej je daroval g. R. Drufovka, trgovec v Gorici, Kristianske bukvice, 1784; Mojzesove bukve, prevedla Japel in Kumerdej 1791;

Sl. 30 *Navuk v peldah: lépe sгодbe in koristne povésti sa otroke od P. Ilga Jaisa*, Gradec 1836, © NUK, sign.: GS 59556.

Naslov	Impresum	Leto	Signatura	Opomba	Vpisano v signaturno knjigo
<i>Ta celi noui Testament nashiga Gospudi inu Isuelizharie Iesusa Christusa, na dua maihina deilla resdilen, vtim ie is tiga stariga Testamenta dopolnene, suma inu praua islaga, druguzh pregledan inu v kupen drukon, skusi Primosa Truberia Crainza Rastzhizheria</i>	<i>VTibingi : [Georg Gruppenbach], 1582</i>	1581	R 97937	izvod v usnjeni kaseti iz knjižnice Rudolfa Drufovke z njegovim lastniškim vpisom	ca. 1949, 1950
<i>Postilla, to ie Kerszhanske evangelske predige, verhu vsakiga nedelskiga euangelia, od Adventa do Paske ali Velikenozhi : sa hishne gospodarie, shole, mlade inu preproste liudi, od Ioan. Spangenbergga, na vprashanie, inu odgouor isloshena, prvi del : sdei peruizh, verno inu sueisto stolmazhena: inu vpraui Slouenski iesik prepisana</i>	<i>Drukano vLiblani : skosi Ioannesa Mandelza, 1578</i>	1578	R 97936	z lastniškim vpisom Rudolfa Drufovke	ca. 1949, 1950
<i>Missal rimskij va ezik slovenskij sazdan povoleniem P.G.N. pape Urbana Osmago</i>	<i>[Romae : Typis Sac. Cong. de Propag. Fide, 1706]</i>	1706	GS 60127	na srednjem spojnem listu žig: <i>Rudolf Drufovka</i> in zapis: <i>Gorica, kupil leta 1912 pri Logarju</i>	ca. 1939
<i>Karszanske lepe molitve</i>	<i>VVitebergae : [Johanna Kraffta dediči], 1584</i>	1584	R 97939	izvod v usnjeni kaseti iz knjižnice Rudolfa Drufovke	ca. 1949, 1950
<i>Ta celi catehismus, eni psalmi, inu teh vekshih godov, stare inu nove kerszhanske pejsni</i>	<i>V' Bitembergi : [Johanna Kraffta dediči], 1584</i>	1584	R 97939/ adl. 1	izvod v usnjeni kaseti iz knjižnice Rudolfa Drufovke	ca. 1949, 1950
<i>Navuk v peldah: lépe sгодbe in koristne povésti sa otroke od P. Ilga Jaisa</i>	<i>V Gradzi: v salogi F. Ferstlnove (J. L. Greiner) knigarnje</i>	1836	GS 59556	lastniški žig: <i>Rudolf Drufovka</i>	1939

<i>Cerkveno leto ali Pesmi z napevi za vse nedele ino praznike</i>	<i>V Celovcu: J. Leon</i>	1852	DS 105181	lastniški žig: <i>Rudolf Drufovka</i>	ca. 1951
<i>Lepo darilo za pridne šolarčke</i>	<i>V Celovcu: Založba Sigmundove bukvarnice</i>	1852	DS 82944	lastniški žig: <i>Rudolf Drufovka</i>	ca. 1948/1949

Sl. 31 *Cerkveno leto ali Pesmi z napevi za vse nedele ino praznike*, Celovec 1852, © NUK, sign.: DS 105181.

Sl. 32 *Lepo darilo za pridne šolarčke*, Celovec 1852, © NUK, sign.: DS 82944.

⁹³ Za Narodni muzej darovali, *Goriški list*, Gorica, 12. 2. 1914, 1/2, str. 2.

Evangelji inu branje is svetiga pisma, izdal Urban Jarnik okoli 1800; Jarnik, Evangelji na vse dni svetiga posta, okoli 1800; Japel in Kumerdej, Evangeliji, 1784.«⁹³ Žal mi ni uspelo ugotoviti, kje se nahaja navedeno knjižno gradivo.

B) NAKLJUČNI IZPLEN KNJIG

V Prilogi I je objavljen seznam tistih knjig slovenskih avtorjev, katerih podatke sem lahko dopolnila; ločeno, v Prilogi 2, pa je seznam knjig v drugih jezikih. Slednjih je znatno manj, ne le ker so jih poklanjali manj pogosto, temveč tudi zato ker jim je bilo še težje najti pripadajoče dopolnitve. V oglatih oklepajih sem dodala imena ali priimke avtorjev ter v okroglih oklepajih pripisala rojstne in smrtne letnice. Viri zanje so bili *Slovenska bibliografija*,⁹⁴ *Slovenska književnost* iz zbirke *Leksikoni Cankarjeve založbe* ter druga zgodovinska in literarno-zgodovinska besedila.⁹⁵ Tako sestavljeni sezname nam posredno povedo, kakšno čtivo je posedovalo tedanje slovensko prebivalstvo.

Z naključno nabirko knjig za Narodni muzej v Gorici, je mogoče razkriti razvoj slovenskega pripovedništva. Pravzaprav so edino knjige, v primerjavi z drugimi zbranimi predmeti, navkljub razvrstitvi v ustrezna »znanstvena področja«, hvaležno področje za prikaz razvoja literarne zgodovine. Med darovanimi knjigami so se znašle *Pridige* Janeza Svetokriškega (1647–1714), slovečega pridigarja, pripovednika in cerkvenega literata, rojenega pri Sv. Križu na Vipavskem. Glede na razlago Janka Kosa pridige niso mogle biti podlaga za razvoj večje pripovedne celote, saj so bili v naši literarni zapuščini prvotni zapisi večidel didaktični, sporočilni ali retorični; »bodisi kot pismo, pridiga, poučno branje in podobno; ker se zmeraj pojavljajo v funkciji ilustracije ali eksempla, je skoraj nemogoče, da bi se iz takšnih drobnih form izoblikovala večja pripovedna celota, kot je zgodba, novela, povest ali celo roman.«⁹⁶ Da pa se je pravkar zapisano lahko zgodilo, je ključno opozarjanje bosonogega avguštinca Marka Pohlina (1735–1801), naj izobraženi sonarodnjaki ne zaničujejo kranjskega jezika, hkrati pa je slovensko govoreče sodeležane pozival, naj se ga ne sramujejo. Po mnenju Petra Vodopivca je bilo to dvakratno prevratniško dejanje. Na eni strani je Pohlin spodbujal »k večji samozavesti pri uporabi slovenščine, na drugi pa v jeziku odkrival vez, ki je slovensko govoreče Kranjce družila v posebno, od nemško govorečih kranjskih prebivalcev različno jezikovno enoto. [...] Z izidom Pohlinove *Kraynske grammatike* (1768) se je začela pri Slovencih prva oz. zgodnja doba modernega narodnega gibanja, tako imenovano

⁹⁴ Franc SIMONIČ, *Slovenska bibliografija*, I. del: knjige (1550–1900.), I., II., III., snopič, Slovenska matica, Ljubljana 1903–1905.

⁹⁵ *Leksikoni Cankarjeve založbe: Slovenska književnost*, (ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar), Cankarjeva založba, Ljubljana 1982. Prim.: Janko KOS, *Primerjalna zgodovina slovenske literature*, Mladinska knjiga, Ljubljana 2001. Peter VODOPIVEC, *Od Pohllove slovnice do samostojne države: Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja*, Modrijan, Ljubljana 2006.

⁹⁶ Janko KOS, *Začetki slovenske pripovedne proze in evropska tradicija*, *Slavistična revija*, časopis za jezikoslovje in literarne vede, Obzorja, Maribor 1981, 29/3 str. 237.

⁹⁷ Peter VODOPIVEC, *Od Pohlinoe slovnice do samostojne države. Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja*, str. 16.

⁹⁸ Branko MARUŠIČ, Slovensko-italijanski odnosi v 19. stoletju vse do konca prve svetovne vojne, str. 146–147.

⁹⁹ Peter VODOPIVEC, *Od Pohlinoe slovnice do samostojne države. Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja*, str. 20. Naj opozorim jedrnato tudi na »abecedno vojno«. Bohoričica se je na koncu 18. stoletja, zlasti po reformi Marka Pohlina, spet uveljavila kot enoten standard. Vendar je predvsem v slovničnih krogih rastle nezadovoljstvo z njo. Želje po novem črkopisu so bile vse pogostejše. Pozivi, vsak glas naj ima svojo črko, so zahtevali, da ne bi bilo več glasov č, ž in š treba zapisovati kot zh, sh, fh. Štajerec Peter Dajnko in Kranjec Franc Serafin Metelko sta objavila vsak svojo slovnico, prvi leta 1824 in drugi leta 1825. S sodelavci sta nato začela v novih črkopisih izdajati tudi šolske in nabožne knjige, s čimer se je zapisovanje slovenskega jezika pokrajinsko diferenciralo. Anton Murko je leta 1832 v Gradcu izdal slovnico in v njenem uvodu neposredno spregovoril o nevarnosti pokrajinskega ločevanja Slovencev po pisavi in jeziku. Murko se je odločil za bohoričico in osrednje knjižnojezikovno izročilo ter s tem dejanjem bistveno prispeval k utrjevanju enotnega slovenskega knjižnega jezika. 18. avgusta 1838 je bila danjčica iz šole izgnana, z njo pa se je začel umikati tudi posebni vzhodnoštajerski pisni jezik. Čop je s Prešernovo pesniško pomočjo

narodno prebujanje ali narodni prepород«. ⁹⁷ Pohlinu so že v sedemdesetih in osemdesetih letih 18. stoletja sledili predstavniki duhovščine in nekateri slovenski izobraženci. Pripravljali in tiskali so slovnice, slovarje, pesmarice, šolske knjige, priročnike za kmetovanje in prevajali *Sveto pismo*. Novih nazorov se je oprijel tudi Jurij Japelj (1744–1807), ki je po Dalmatinovem prvem prevodu *Biblije*, v letih 1784–1802 v slovenščino pripravil drugi prevod. Naj spomnim, da so se med podarjenimi knjigami za Narodni muzej v Gorici znašla tudi Japljeva slovenska prevodna besedila. Leto 1790 je bilo za vse, ki so se zavzemali za večjo veljavo slovenščine, zelo pomembno. Razsvetljenec Anton Tomaž Linhart (1744–1795) je priredil Beaumarchaisovo *Figarovo svatbo* in jo v slovenski gledališki varianti poimenoval *Ta veseli dan ali Matiček se ženi*. Komedijo je postavil v domače okolje in jo toliko predelal, da jo je mogoče šteti za izvirno delo. Omenjam jo iz dveh razlogov. Prvič zato, ker je Vincenc Franul de Weissenthurn (1771–1817) Linhartovo komedijo dodal v zadnji del svoje *Saggio grammaticale Italiano-Cragnoolino / Slovnica slovenskega jezika*, Trst 1811. Na mejnem obrobju so se bili še ostrejši boji za slovenščino: v polemiki Domenica Rossettija z nemškim publicistom je italijanski Tržačan poudarjal, »da jezik slovenskih Kraševcev ni barbarski.« ⁹⁸ Zato je bila spodbuda odvetnika Franula, naj se tržaški meščani učijo slovenščine, dobrodošla. In drugič: kar dva izvoda Franulove slovnice z dodatkom slovenske komedije sta bila pridobljena za Narodni muzej v Gorici. V knjižni zbirki za Narodni muzej v Gorici so se nahajala tudi besedila razsvetljenca Valentina Vodnika (1758–1819), a med njimi ne zasledimo njegove pesniške zbirke *Pesme za pokušino*; ljudje so darovali več izvodov Velike pratike, s katerimi je razveseljeval meščane, obrtnike in kmete. Ne bo odveč, če spomnim, da so slovenski preporedni pisci pisali v deželnih in lokalnih narečjih. Tako je že omenjeni Pohlin govoril o kranjskem jeziku in kranjski gramatiki, »koroški slovničar Ožbalt Gutsman (1727–1790), ki se je slovenske jezikovne enotnosti zavedal bolje kot Pohlin, pa o 'windische Sprache', kar naj bi pomenilo govor koroških Slovencev.« ⁹⁹ Tudi to delo so donirali za Narodni muzej v Gorici. Šele z Japljevim prevodom *Biblije* je bil storjen pomemben korak k jezikovnem poenotenju. Peter Vodopivec je nato svoje misli strnil: »Podobno počasi kot zavest o slovenski jezikovni enotnosti je dozorevala tudi zavest o enotnosti slovenskega naroda. Ta je prišla jasneje do izraza v Zoisovem razsvetljenem krogu.« ¹⁰⁰

Povrnimo se k začetkom slovenskega pripovedništva. V letih 1815–1817 je Matevž Ravnikar (1776–1845) prevedel delo Ch. Schmidta *Zgodbe sv. Pisma za mlade ljudi*, ¹⁰¹ tudi darovane muzeju. V zaporedje besedil, iz katerih se v letih 1828–1836

dosegel, da je bila metelčica 6. novembra 1833 z odlokom cesarsko-kraljeve znanstvene dvorne komisije v šolah prepovedana. Od leta 1840 se je na Slovenskem začela postopoma uveljavljati gajica. Prešeren je Poezije že tiskal v novi pisavi, leta 1848 pa je gajica postala v naših deželah uradni črkopis. Prim.: M. S. [Marko STABEJ], Peter Dajnko in njegova dajničica, v: *Slovenska kronika XIX. stoletja 1800–1860*, Nova revija, Ljubljana 2005, str. 160; M. S. [Marko STABEJ], Abecedna vojna, v: *Slovenska kronika XIX. stoletja 1800–1860*, Nova revija, Ljubljana 2005, str. 187–188.

¹⁰⁰ Peter VODOPIVEC, *Od Pohlinove slovnice do samostojne države: Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja*, str. 20.

¹⁰¹ Janko KOS, *Primerjalna zgodovina slovenske literature*, Mladinska knjiga, Ljubljana 2001, str. 114.

¹⁰² Prav tam, str. 79–80.

¹⁰³ Prav tam, str. 80.

¹⁰⁴ Prav tam, str. 108.

¹⁰⁵ Prav tam, str. 130.

oblikujejo začetki slovenskega pripovedništva, spadajo predvsem tista, ki so bila pridobljena tudi za Narodni muzej v Gorici. Leta 1828 je izšel spis Franca Veritija (1771–1849), pravzaprav nabožno-vzgojna alegorija *Popotnik široke in ozke poti*. Slednji je istega in naslednjega leta v štirih knjigah objavil *Življenje svetnikov*; ponatis teh knjig je pozneje izšel še leta 1831. Res je, da svetniški življenjepisi sodijo v hagiografsko izročilo, pri nas znano že v visokem in poznem srednjem veku, nato pa je bilo razširjeno predvsem v baročni dobi. Vendar je tudi Veritijeva alegorična in nabožna izdaja izpolnjena le s skromno razvitimi pripovednimi prvini in ji ne pripada kakšna večja literarna vloga. Jančko Kos je poudaril, da je Veritijev *Popotnik*, ki je bržkone nastal po kateri starejših predlog, nosil v sebi zametke poznejših povesti. Vseeno je v tej nabožni povesti »razmeroma malo pravih pripovednih partij, ki bi pripravljale pot pravim pripovednim zvrstem v prozi. S svojim tradicionalnim izvorom opozarja na to, da se je slovensko prozno pripovedništvo okoli leta 1830 mukoma porajalo iz zelo starih evropskih izročil [...]«¹⁰² Med darovanimi knjigami je tudi Ciglerjeva povest *Sreča v nesreči*, ki je prav tako del evropske tradicije, ki pa ima novejšo ideološko podlago. Tema je na prvi pogled tradicionalno katoliška, »ob natančnem pregledu pa vendarle tudi razsvetljenska, kar pomeni, da gre za posebno varianto zelo konservativnega katoliškega, morda z janzenizmom obarvanega razsvetljenstva.«¹⁰³ Vpliv Ciglarjeve povesti je po letu 1840 prehajal v mladinsko literaturo. Tako je nastala Slomškova vzgojna povest *Blaže ino Nežica v nedelski šoli*, prav tako darovana za knjižno zbirko Narodnega muzeja v Gorici. Razvoj slovenskega pripovedništva se je po Ciglarju polagoma razmahnil v različne smeri, ena teh je slovenska vaška zgodba. Pri Josipu Jurčiču (1844–1881) se je ta pomaknila v ozadje in namesto nje se je posvetil zgodovinski povesti. V prvem slovenskem romanu *Deseti brat* je pisatelj nekaj prvin vaške zgodbe vpletel v celoto, vse drugo pa je podrejeno drugačnim motivom in zvrstnim posebnostim.¹⁰⁴ Med doniranimi Jurčičevimi knjigami je bila tudi njegova tragedija *Tugomer*. Glavni negativni junak se »ne pregreši samo zoper naravne človeške vezi v družini in s tem zoper človeštvo sploh, ampak predvsem zoper narodno skupnost, tj. zoper nacionalno idejo. Ta pomeni Jurčiču substancialno stvarnost, od katere je posameznik bistveno odvisen, čeprav ne tako zelo, da bi docela izgubil pravico do svoje izvirne subjektivitete. [...]«¹⁰⁵

Goriški rodoljubi so prispevali za prihodnjo muzejsko knjižnico tudi poezijo goriškega slavčka Simona Gregorčiča (1844–1906). Pesnik je ustvarjal domovinske, ljubezenske, izpovedne in pripovedne pesmi; nekatere med njimi so tudi ponaro-

Sl. 33 Anonimni fotograf, *Simon Gregorčič* (1844–1906), vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

Sl. 34 Anonimni avtor, *Valentin Stanič* (1774–1847), vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

Sl. 35 Janez Pirnat, Doprna bronasta plastika narodnega delavca, pesnika in alpinista Valentina Staniča. Stoji v Kanalu ob Soči, na visokem kamnitem podstavku s posvetilom. Spomenik je bil odkrit 22. septembra 1957. Foto: Lidija Tavčar.

Sl. 36 Anonimni fotograf, *Štefan Kociančič* (1818–1883), vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

¹⁰⁶ Valentin Stanič si je uredil lastno manjšo tiskarno, ko je župnikoval na Banjščicah in v Ročinju. Med svoje farane je razširjal tiskovine v slovenščini. Prim.: Štefan Kociančič (1818–1883) in njegov pomen za Slovence, v: Branko MARUŠIČ, *Prispevki k primorski biografiki*, str. 50. Prim.: Darinka KLADNIK, Franc, daj kruha ti! Valentin Stanič (1774–1847), duhovnik, alpinist, pesnik, v: (Ne)znani Slovenci, Cankarjeva založba, Ljubljana 2017, str. 210–212; Lojzka BRATUŽ, *Panorama letterario*, v: *Cultura Slovena nel Goriziano*, Istituto di storia sociale e

dele. Najbrž je bila skrivnost njegovega uspeha prav domoljubna motivika.

Med zbranimi knjigami so tudi takšne, ki so lokalno pogojene in v sebi nosijo zgodovinsko pričevalnost. Nikakor ne moremo iti mimo prvega alpinista Valentina Staniča (1774–1847), ki je v sebi združeval različne talente ter posebej slovensko kulturno gibanje na Goriškem v prvih desetletjih 19. stoletja.¹⁰⁶ Bil je preroditelj in človekoljub, kar so prepoznali tudi darovalci,

religiosa, Forum, Gorizia, 2005, str. 79–81; Prim.: (Spletni vir 17).

¹⁰⁷ V že večkrat citirani knjigi je zgodovinar Branko Marušič tako opredelil Kociančičevo delo: »Semeniški profesor v Gorici, jezikoslovec, poliglota in domoznanski pisec Štefan Kociančič (1818–1883), je večji del svojega življenja preživel v Gorici in bil ena osrednjih osebnosti slovenske kulture in narodnoprebudnega delovanja na Goriškem v sredini 19. stoletja. Že pred letom 1848 je objavil molitvenik ter osnovnošolske učbenike. Kasneje, po letu 1850, je pisal članke za list *Zgodnja danica*, se ukvarjal z domoznanstvom in pisal izvirno nabožno literaturo ali pa jo prirejal in prevajal. V sedemdesetih letih je objavil v latinščini kronike nekaterih župnij in kaplanij v goriški nadškofiji. Kociančič je postavil temelje sodobnemu slovenskemu domoznanstvu Goriške.« Štefan KOCIANČIČ, Nekdaj in zdaj. v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 29.

¹⁰⁸ Prim.: Neva MAKUC, *Historiografija in mentaliteta v novoveški Furlaniji in Goriški*, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Thesaurus memoriae. Dissertationes 8, Založba ZRC SAZU, Ljubljana 2011, str. 105. Ena od zaslug Štefana Kociančiča je seznanitev širše javnosti o kulturnih spomenikih na Goriškem. Objavil jih je v glasilu *Arkiv za povjestnico jugoslavensku*, ki ga je izdajalo Društvo za jugoslavensku povjestnico i starine iz Zagreba. Glasilo je veljalo za prvi znanstveni časopis na Hrvaškem. Njegov glavni urednik in pisec večine prispevkov je bil Ivan Kukuljević Sakcinski (1816–1889). Kociančič je v glasilu naštel goriške umetnike, navajal je gradove in pomembno sakralno arhitekturo s slikarji, ki so cerkve opremili. Pri zbiranju gradiva za prispevek je Kociančiču izdatno pomagal Giovanni Giacomo della Bona (1814–1885). Avtor prispevka je ob tem v *Arkivu* naštel pomembne tiske, rokopise in listine iz tedanje Semeniške in drugih knjižnic ter arhivov na Goriškem in v bližnji okolici. Kociančič je bil tudi zbiralec glagoljaških rokopisov. Prim.: Alenka di BATTISTA, Zanimanje Štefana Kociančiča za goriško

Sl. 37 Matija Vertovec (1784–1851), vir: Branko Marušič, *Prispevki k primorski biografiki*, Annales : Koper 2006, str. 21.

Sl. 38 Anonimni fotograf, Peter Podrecca/Podreka (1822–1889), vir: Kolar za prestopno leto 1924, Goriška matica : Gorica 1924, str. 71.

ki so kupovali in brali njegove knjige ter jih potem predali za muzejsko knjižnico. Prispevali so kar nekaj njegovih stvaritev.

Ob njem moramo omeniti še poliglota in narodnega buditelja Štefana Kociančiča (1818–1883) iz Vipave,¹⁰⁷ ki je bil avtor zgodovinskih in biografskih spisov. Preizkusil se je v prevajanju, urednikovanju in raziskovalni dejavnosti. Med njegovimi deli je tudi *Marija Cel nad Kanalom : kratek pregled zgodovine te kaplanije in božje poti od njenega ustanovljenja do sedanjega časa*, ki je bila nastajajočemu muzeju podarjena v dveh izvodih. To je prvo izvirno zgodovinsko delo, posvečeno goriški zgodovini in napisano v slovenskem jeziku.¹⁰⁸

Za vinorodno področje ni nič nenavadnega, da je Matija Vertovec (1784–1851) objavil knjigo *Vinoreja*, na kar 250 straneh. V 22 poglavjih je obravnaval vinske sorte, pravzaprav vse, kar je v zvezi z trto, vključno s kletarstvom. Dr. Branko Marušič¹⁰⁹ ga je označil za slovenskega buditelja, ki je s svojimi izvirnimi pobudami presegel delokrog, ki mu ga je začrtal duhovniški stan; je eden najplodovitejših sodobnih piscev kmetijske strokovne literature v slovenščini.

Peter Podrecca / Podreka (1822–1889) je bil pesnik, publicist, predvsem pa narodni buditelj Beneških Slovencev.¹¹⁰ Tudi njegove »Tiskane pesmi« so se znašle med darovi za nastajajoči muzej. Objavljali so v slovenskih revijah in časopisih, nekatere njegove pesmi so ponarodele. Kot kaplan je služboval v Trčmunu, Špetru in Ronacu. Leta 1869 je priredil katekizem za Beneške Slovence.¹¹¹ B. Marušič domneva, da je prav on napisal nepodpisan zapis iz leta 1852 v celovški *Slovenski bčeli*. Iz članka

umetnost in umetnostne spomenike, *Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, Nova Gorica 2017, 14, str. 15–24.

¹⁰⁹ Prim.: Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice I.*, str. 27. Avtor je opozoril ne le na Vinorejo, temveč tudi na Vertovčevo prizadevanje za pogozdovanje Krasa. Prim.: Gradivo simpozija o Matiji Vertovcu (1784–1851), *Goriški letnik* 11, Goriški muzej, Nova Gorica 1984, str. 3–72; Branko MARUŠIČ, *Matija Vertovec (1784–1851)*, v: Branko MARUŠIČ, *Prispevki k primorski biografiki*, str. 19–46. Avtor je še opozoril, da so bile Vertovčeve pridige tudi zgodovinski vir - pričevanja, pomembna za krajevno vipavsko preteklost. Prim.: str. 35.

¹¹⁰ Iz Podrekovega pisma, naslovljenega na Ivana Obalo citiram: »Serčno bi se tudi jaz potegoval za Slavjanstvo, pa sim kakor cvetlica v gojzdu, katere svoj duh okoli spušča, inu čaka popotnika, da bi jo vtergal; pa ni roke de bi jo pobrala: ino tako cvetlica samostna, nepoznana živi; ternje jo zadušava, ino ona tako sklene svoje dni nepoznana, ker je Bog ni posadil v roke slavjanskega vrtnarja.« V pismu je objavljena tudi pesem, najbrž je njen avtor sam Podreka: »Prebivam na Laškim / Sim rojen Taljan, / Izviram z Slavljanstva–/ Bom vedno Slavljan. / Oh! drago Slavjanstvo.../ Predragi moj dom! / Dokler bom na svetu / jaz ljubil te bom.« Prim.: Branko MARUŠIČ, *Beneška Slovenija v slovenskem periodičnem tisku do leta 1860*, v: Branko MARUŠIČ, *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 46–54.

¹¹¹ *Leksikon Cankarjeve založbe, Slovenska književnost*, Podreka, Peter, Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 270. Prim.: Branko MARUŠIČ, *Prispevek k biografiji Petra Podreke*, v: *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 298–310.

¹¹² Branko MARUŠIČ, *O začetkih slovenskega knjižnega ustvarjanja pri Beneških Slovencih*, *Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, Nova Gorica 2019, 16, str. 10–14.

¹¹³ Iskra V. ČURKINA, I. Baudoin de Courtenay in Slovenci, *Goriški letnik* 4–5, Goriški muzej, Nova Gorica 1977/1978, str. 117–137. Prim.: B. M. [...] Branko MARUŠIČ, *Slovenija in njena hčerka na Beneškem*, v:

veje takratna raznarodovalna italijanska politika: »[...] Kakor je znano, živi nas Slovencev okoli 20.000 na Laškem v Videmskem okraju (Delegation Udine). Mi Slaveni na Laškem smo odsekani udje matere Slave, ino nič ne vemo, kako napredovajo bratje Slavjani. [...] Pri nas je vse le po laškem, vradno narečje je laško, v šolah vse po laško, časopisi so laški, nimar se pečamo le z Lahji, ni je lučice slavjanske, da bi nam razsvetlila žalostne temote! Kaj storiti? Kaj početi? Zdaj 4 leta še slavenske molitvene bukve so bile po deželi redke kakor bele muhe; od treh let sam sem jaz raztrosil za 300 gold. slavenskih molitvenih bukev po deželi. Oh! Kako zdey zvesto berejo jih naše mladice ino fantini! Kako milo im v serce sega svoje narečje. Po vseh srenjah naše okolice zdey se učijo slovensko. Pa vse to bo nič, ako naše šole po deželi ne bodo laško-slavenske šole, kar ne moremo zadobiti. [...]«¹¹² Zgodovinar Branko Marušič je odkril, da so po letu 1900 predvsem po zaslugi Petra Podreke, Andreja Žnidarčiča, Ivana Trinka in Simona Rutarja vesti o Slovencih v Italiji (Beneška Slovenija, Rezija) prodirale med slovenske bralce.¹¹³

Med goriške avtorje prav tako spada Andrej Marušič (1828–1898). Njegova knjiga *Moja doba in podoba* je bila podarjena za Narodni muzej v Gorici. Spomine je objavljaval v podlistkih v *Primorskem listu*¹¹⁴ tako rekoč vse leto do konca oktobra 1898, ko je preminil. Posthumno so le-ti izšli v knjižni obliki. Podobno kot Štefan Kociančič je tudi Marušič v svoje, zlasti časopisne objave, vnašal spominske vložke. V njih je vpletel prijetne in tudi tragične doživljaje najbližjih in siromašnih someščanov. Prite-

gnejo kmečki običaji, spomini na šolanje v goriških šolskih ustanovah, z opisi značajev učiteljev. Ker je bil kar sedem let domači učitelj pri grofu Attems, iz njegovih besedil izvemo mnogo zanimivega iz aristokratskega vsakdana. Andrej Marušič je ena osrednjih osebnosti slovenskega kulturnega in političnega življenja na Goriškem. Svojo duhovniško službo je opravljal predvsem kot učitelj verouka na goriški gimnaziji. Trideset let je bil najbolj marljiv dopisnik Bleiweisovih *Novic* iz Gorice. Urejal je tudi dva časnika, *Umni gospodar* in *Domovina*,

Slovenska kronika XIX. stoletja 1861–1883, Nova revija, Ljubljana 2003, str. 228–230. Prim.: Zanimanje za slovenski jezik med jezikoslovci je naraščalo. Tako je že leta 1871 več časa živel v Gorici poljsko-ruski profesor Baudoin de Courtenay (1845–1929), ki je izvrstno obvladal slovenski jezik. Poznavalci menijo, da je eden najvidnejših predstavnikov slovanskega in evropskega jezikoslovja na prehodu 19. in 20. stoletja. Kot proučevalec slovenskih narečij ob zahodni etnični meji je bil začetnik znanstvenih dialektoloških raziskav v slovenskem prostoru. Objavljal je članke v *Soči* in navezoval stike s slovenskimi jezikoslovci, med njimi je leta 1901 obiskal Stanislava Škrabca na Kostanjevici. Prim.: (Spletni vir 18).

¹¹⁴ Andrej MARUŠIČ, *Moja doba in podoba*. *Primorski list*, Gorica, 1. 9. 1898, 6/25, [str. 97]. Opozarjam na enega njegovih podlistkov.

¹¹⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, I., str. 471–476. Prim.: Andrej MARUŠIČ, *Epizoda iz kulturne zgodovine Goriške ali košček zgodovine Goriškega c. kr. gimnazija*, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 144. Prim.: Andrej GABRŠČEK, *Črtice iz politične zgodovine Goriške*, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 157. »[...] Marušič je bil temeljit jezikoslovec in njemu se imamo zahvaliti za velik napredek naše knjižne slovenščine. [...]«

¹¹⁶ Branko MARUŠIČ, *La storiografia*, v: *Cultura Slovena nel Goriziano*, Istituto di storia sociale e religiosa, Forum, Gorizia, 2005, str. 307.

¹¹⁷ Z muzejskim delom, ne v Gorici, temveč v Ljubljani, je bil v študijskem obdobju povezan tudi Fran Erjavc. Nanj je vplival kustos ljubljanskega muzeja Karel Dežman (1821–1889), s katerim je sodeloval od 1852 do konca univerzitetnih let. To je Dežman večkrat javno priznal (16. 11. 1857) v pismu muzejskemu kuratoriju: »Ta stremeči in omikani mladenič je dve leti posvečeval docela vse počitnice od jul. do okt. domačemu muzeju... zlasti je ureditev in

ter dva koledarja. Ob vsem tem pa še zapisoval sejne zapisnike deželnega zbora v Gorici. Bil je tudi deželni poslanec (1867–1870) in dosegel visoke časti kot cerkveni dostojanstvenik.¹¹⁵

Med avtorji podarjenih knjig je tudi Jožef Kragelj (1845–1917), dekan v Tolminu. Napisal je nekaj esejev o cerkveni zgodovini, darovalci pa so predali bodočemu Narodnemu muzeju v Gorici njegovo knjigo *Zgodovina tolminske šole*. Izšla je leta 1901 v Gorici.¹¹⁶

Dve knjigi sta iz naravoslovja, in sicer *Študija o poljih na Goriškem* Frana Erjavca (1834–1887)¹¹⁷ ter *O kobilicah na goriškem Krasu* Franca Gvozdenoviča (?–?). Lokalno zanimiva je tudi študija goriškega zdravnika Rafaela Aleksija Rojica (1844–1927), gorečega zagovornika za izboljšanje bivanjskih pogojev umsko prizadetih: *O vprašanju glede zgradbe deželne norišnice in bolnišnice*.

Tudi *Abecednica s podobami za čitanje i čtetje* iz leta 1875/76, izpod peresa Andreja (Jakoslava) Žnidarčiča (1835–1913), se je znašla med darovi, in sicer za muzejsko knjižnico. To je bil edini abecednik na Primorskem v tem času. Žnidarčič, rojen v Gradišču nad Prvačino, je obiskoval goriško gimnazijo in zatem tam študiral bogoslovje. Kot kaplan je služboval na Srpenici, v Kobaridu, kot vikar na Ponikvah, na Banjšicah in v Gradnem v Brdih. Po upokojitvi leta 1908 je živel v Šempetru pri Gorici. Povsod je deloval v duhu narodnega prebujanja, gospodarskega napredka in izobraževanja. V Brdih je oživil slovensko narodno gibanje. V Gradnem je z vplivnimi občani leta 1882 ustanovil in 28 let vodil narodno obrambno društvo *Slovenski jez*, ki se je upiralo organizaciji Lega nazionale, ki je Bricem vsiljevala italijansko šolo. Žnidarčičev *Slovenski jez* ima veliko zaslug za Brda in njihovo

Sl. 40 Anonimni fotograf, Fran Erjavc (1834–1887), vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

Sl. 41 Rafael Aleksij Rojic (1844–1927), vir: © Koledar Goriške matice za prestopno leto 1928, Gorica 1928, 9, str. 42.

Sl. 42 Andrej (Jakoslav) Žnidarčič (1835–1913). Foto: gl. Spletni vir 85.

določitev geognostične zbirke njegovo delo.« (Spletni vir 19).

¹¹⁸ (Spletni vir 20). Prim.: † Zlatomašnik Andrej Žnidarčič, *Primorski list*, Gorica, 31. 7. 1913, 21/31, str. 2; PODOBNIK, † Andrej Žnidarčič. Briška budnica, *Koledar za prestopno leto 1924*, Goriška matica, Gorica 1923, str. 53–54; Branko MARUŠIČ, Andrej Žnidarčič, buditelj Slovencev na Goriškem, v: *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 334–342.

¹¹⁹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, I., str. 390–391.

¹²⁰ Prav tam, str. 391.

Sl. 43 Anonimni fotograf, Anton, vitez Sabladoski Klodič (1836–1914), vir: *Ilustrirani Slovenec*, Ljubljana, 24. 2. 1929, 5, št. 8, str. 59.

Sl. 44 Anonimni fotograf, Josip Pagliaruzzi Krilan (1859–1885), vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev © NUK.

slovensko podobo. Ko je Cerkev z novim ljudskošolskim zakonom (1868) izgubila vrhovno vodstvo in nadzorstvo nad šolo, ne pa tudi vpliva nanjo, so številni duhovniki takšni šoli nasprotovali; Žnidarčič pa je z njo sodeloval, ker je vedel, da bo s šolo dvignil izobrazbo ljudstva in se z njo lahko uprl raznarodovanju.¹¹⁸

Anton, vitez Sabladoski Klodič (1836–1914) je bil rojen v Beneški Sloveniji in drugič poročen s Pagliaruzzijevo najstarejšo hčerko, Krilanovo

sestro Matildo. Ker je neki rodoljub podaril njegovo igro »Materin blagoslov«, je umestno, da opišem okoliščine nastanka. Najprej jo je poimenoval »Novi svet«, pozneje pa ji je spremenil naslov v »Materin blagoslov«. »Vse osebe v tej igri so v Kobaridu zares živele. Bili so nekateri prav originalni tipi [...]. To igro so v Kobaridu takrat tudi igrali, in sicer so nekatere resnične osebe igrale svojo vlogo. Smeha je bilo torej dovolj.«¹¹⁹ Klodič je študiral bogoslovje v Gorici in klasično filologijo na Dunaju. Služboval je kot gimnazijski profesor in šolski nadzornik v različnih mestih. Gabršček je pribil: »[...] Njega moramo zahvaliti za ogromen napredek našega šolstva, kajti v njem smo našli iskrenega podpornika, ne zaviralca [...].«¹²⁰ Prizadeval si je za slovensko osnovno in srednje šolstvo na Primorskem. Kot Beneški Slovenec je objavil jezikovne razprave o narečjih svoje dežele.

Sl. 45 Anonimni fotograf, Andrej Pavlica, (1866–1951), Vir: Koledar goriške matice za prestopno leto 1928, Gorica, 1928, 9, str. 36.

Anton Rudež (1847–1907) se je rodil v Kobjeglavi na Krasu. Maturiral je na gimnaziji v Gorici. Bil je strokovni pisec. Poučeval je v Deželni gluhonemnici za Primorsko v Gorici. V Gabrščkovih založbi je izdal obširno strokovno knjigo *Gluhonemi* (1894). Po nemških in italijanskih strokovnih delih in po poročilih Zavoda za gluhoneme v Gorici je zelo obširno razpravljalo o zgodovini pouka gluhonemih in o zgodovini Deželne gluho-

nemnice v Gorici do svojega časa, nazadnje pa še o metodiki pouka za gluhoneme.¹²¹

Najmlajši med avtorji je Andrej Pavlica (1866–1951), rojen v Rihemberku. Bil je pisatelj, publicist in socialni delavec. Tudi njegovo besedilo »Socialno vprašanje« so prispevali za Narodni muzej v Gorici. Kot duhovnik je učil v goriškem semenišču. Napisal je več leposlovnih del, urejal *Koledar Goriške matice* in urejal revijo *Nova pota* (1925–1929).¹²²

LIKOVNA UMETNOST

V široko področje, ki smo ga poimenovali *likovna umetnost*, so vključeni: grafika, risba, olja, akvarel, gvaš, slike na pločevino, miniatura na slonovi kosti in kiparski izdelki. Podarjeni kipi in reliefi so izdelani v različnih materialih: v lesu »izrezljan relief, Sv. Marko v podobi leva«, »Janez Kerstnik izrezljan iz lesa, zelo staro umetno delo«, »2 stara lesena kipca«, v bronu »1 bronast kip«, »lep star kovinski kipec«, »1 bronast kipec«, v alabastru »Kipec Matere Božje iz alabastra«, »reliefna slika Matere Božje iz voska«, »1 relief iz gipsa (Kristus in Marta)«, v sadri »1 sadrast relief«. Kipi z navedenimi naslovi sodijo v okvir krščanske ikonografije.

Pri grafiki prevladujejo bakrorezi, ki žal velikokrat nimajo naslovov; eden redkih, ki ga ima, pa je podoba »Sv. Gore iz 17. stoletja«. Prepoznamo tudi bakrorez, vzet iz povesti *Erazem iz jame* Franca Malavašiča, ki ga je podaril slikar Avgust Bucik.¹²³ Slednji je izročil tudi bakrorez »Shivljenje sv. Heme 1839«.

Tudi pri slikah na platnu je opaziti nedoslednosti: na več mestih pogrešamo naslove; tam, kjer pa so, je med njimi kar nekaj takih z religiozno ikonografsko motiviko, n. pr. »2 sliki na

¹²¹ (Spletni vir 21). Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 235–236. Gabršček je v Osebnih vesteh objavil: »[...] Bil je vzoren učitelj in pedagog. On je tudi spisal prvo slovensko prav obširno knjigo „Gluhonemi“, ki je z mnogimi slikami izšla v moji 'Goriški tiskarni'.«

¹²² *Leksikon Cankarjeve založbe, Slovenska književnost*, Pavlica, Andrej, Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 260.

¹²³ (Spletni vir 22).

platno Sv. Anton, Sv. Frančišek«, »slika Marije device (na platno)«, »oljna slika Sv. Antona«. Ali imamo pri oljni sliki »Mati z otrokom« opraviti z religioznim ali s profanim ikonografskim motivom, ni popolnoma jasno. Zadnjim se pridružijo še naslikani portreti in pri dvojici ni zanesljivo ali so ju navedli dvakrat ali so bili resnično štirje, z različnima datumoma: »2 portreta grofov Abramsberg iz Šturij« z datumom 27. 4. 1912 in »2 oljnati sliki grofov Abramsberg« z datumom 8. 10. 1912. Ob obeh navedkih je kot darovalec navedena družina Antona Stresa. Še posebej pa opozarjam na redko in dragoceno pridobitev »1 stari miniaturni portret na slonovi kosti«.

Slik na steklu je sorazmerno veliko in so v goriško zbirko prihajale iz različnih krajev severne Primorske. Pri popisu ime lokacije izvora ponekod manjka, pri vseh pa ni zapisanih naslovov; tam, kjer so, so nabožne narave.

Umetnostni zgodovinarji se zvedavo sprašujemo, kaj se je zgodilo z vsemi 15 oljnimi slikami iz leta 1700, domnevno neznanega goriškega avtorja? So dočakale tragični konec v zubljih ali so bile še pravočasno rešene in morda vsaj katera od njih krasijo zasebni stanovanjski prostor ali celo muzejsko dvorano? Da ima uganka še kaj možnosti za uspešno rešitev, nam jemlje upanje dejstvo, da v goriških časopisih niso navedli ne naslovov, kaj šele drugih tehničnih podatkov.

Da je bil portret Pagliaruzzieve rodbine, ki ga je v nastajajoči Narodni muzej v Gorici podarila Ida Devetak iz Kobarida, nekdanja v lasti imenovane družine, potrjuje naslednji zapis: »[...] Nadalje so po Natalisovih [Siegmond N. Pagliaruzzi] besedah njihov plemiški stan dokazovali tudi številni portreti prednikov, ki so viseli v hiši njegovega očeta v Kobaridu.« [...]»¹²⁴ Še jasnejši oris je podal Andrej Gabršček, ko je pojasnil, da je hotel *Devetak* pravzaprav nekdanja Pagliaruzzijeva hiša.¹²⁵

Goriška družina Antona Stresa (1843–1917)¹²⁶ je 27. 4. 1912 darovala kar devet likovnih del. Za naše razkritje, od kod družini Stres Schleglova platna, je pomenljivo, da je bila Antonova soproga Amalija Filomena Schlegel. Rodila se je leta 1850 v Šturjah pri Ajdovščini. Izvira iz družine očeta Filipa Schlegla, rojenega leta 1812, železarskega mojstra in industrialca, in matere Marijane Fabiani, rojene leta 1824 v Kobdilju. Oče je bil potomec protestantske plemiške družine, ki se je med tridesetletno vojno v prvi polovici 17. stoletja priselila iz Šlezije, naselila na Fužinah nad Ajdovščino in razvijala železarsko dejavnost.¹²⁷ Amalijin brat Avgust Schlegel (1856–1908)¹²⁸ je študiral na slikarski akademiji v Benetkah in v Firencah; izpopolnjeval pa se je še v Rimu. Po končanem izobraževanju je gospodaril na očetovem domu in opravljal pomembna tajniška dela na občini v

¹²⁴ Mariano RUGÁLE, Miha PREINFALK, Vitez Pagliarucci pl. Kieselstein, v: *Blagoslovljeni in prekleti, 2. del*, Viharnik, Ljubljana 2012, str. 135–143. Siegmund Natalis Ignaz je bil rojen v Kobaridu leta 1745 in preminil na gradu Kieselstein leta 1832. Priimek so zapisovali Pagliarucci in Pagliaruzzi. Iz te družine, tudi rojen v Kobaridu leta 1859, je Josip Pagliaruzzi, pesnik, s psevdonimom Krilan, ki je umrl leta 1885 v Gorici. Prim.: (Spletni vir 23).

¹²⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, I., str. 310.

¹²⁶ Pristrčna hvala gospodu Gvidu Stresu za posredovanje družinskega fotografskega portreta in dovoljenje za objavo. Gvido Stres žal ne ve, kakšna usoda je doletela darovane slike, kar mi je sporočil 16. 3. 2021.

¹²⁷ Gvido STRES, Učitelji in učiteljice Stres na Goriškem in Koroškem-Kronika učiteljskih družin Stres na Goriškem, Koroškem in v

Sl. 46 Franc Weiss, *Družina Antona in Amalije Stres okoli leta 1910 v Gorici*. Stojijo z leve Stanka, Feliks, Anton mlajši (Tonin), Gvido in Milena. Ob starših Amaliji Filomeni, rojeni Schlegel, in Antonu sedi Fani. Fotograf Franc Weiss. Foto atelier Gorica. © Fototeka Gvida Stresa.

Ljubljani, *Šolska kronika*, Revija Slovenskega šolskega muzeja, Ljubljana 2018, 1–2, str. 134–153.

¹²⁸ (Spletni vir 24). Avtor gesla navaja: »Za cerkev v Dol. Trebušji je naslikal sv. Jakoba apostola, za žup. cerkev v Biljani sv. Cirila in Metoda in nekaj slik za domačo cerkev in podružnico sv. Antona na Fužinah; več portretov je v zasebni lasti na Vipavskem.« Nekaj njegovih del hrani Goriški muzej na Kromberku, razstavljeni so v muzejski stalni zbirki, poleg slik Milana Klemenčiča. »[...] Popisanih je bilo več slik, za katere obstajajo pričevanja, da jih je naslikal Avgust Schlegl (1856–1906), župan v Šturjah in občinski tajnik v Ajdovščini, ki se je ljubiteljsko ukvarjal tudi s slikarstvom [...] V veroučni dvorani ob ž. c. v Šturjah je ohranjena njegova 'Rožnovenska Marija' (o. pl., 198,5 × 108,5 cm), v p. c. sv. Antona Padovanskega na Fužinah pa mu pripisujemo naslednje podobe: 'Sv. Anton Padovanski' (o. pločevina, 175 × 97 cm), 'Sv. Florijan' (o. pločevina, 177,5 × 83 cm), 'Brezmadežna' (o. pločevina, 154 × 83 cm), 'Marija z Jezusom' (o. pl., 195 × 106,5 cm). Kljub temu, da gre za dela epigonskega slikarja, ki je blizu likovni kulturi nazarenske smeri, so vredna pozornosti in konservatorske zaščite, posebej še tista v c. na Fužinah, ki propadajo.« Prim.: M. V., *Ajdovščina, Varstvo spomenikov*, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Ljubljana 1988, 30, str. 308.

¹²⁹ (Spletni vir 25).

¹³⁰ Abramsbergi so živeli v dvorcu v Šturjah pri Ajdovščini. »Leta 1786 je gospostvo z dvorcem podedoval njegov sin Vincenc Karel pl. Abramsberg in ga leta 1832 izročil svojemu sinu Vincencu Jožefu pl. Abramsbergu. [...]« Igor SAPAČ, *Grajske stavbe v zahodni Sloveniji*. 1, *Zgornja Vipavska dolina*. Ljubljana 2008 (Zbirka Grajske stavbe; 20), str. 84–85. »[...] dvorec Podvelb, tako kot bližnji Trilek, po letu 1759 od Krištofa Lovrenca pl. Flachenfelda kupil poštni mojster Anton Ludvik pl. Abramsberg, ki je imel po letu 1757 v lasti tudi del nekdanjega Edlingovega dvorca v Vipavi in dvorec v Šturjah pri Ajdovščini. V drugi polovici 19. stoletja je bila posest razprodana. Znameniti

Ajdovščini ter bil trikrat izvoljen za župana v Šturjah.¹²⁹ Prijateljaval je s slikarjem in lutkarjem Milanom Klemenčičem (1875–1957). Skupaj sta odhajala v ajdovsko okolico in tam iskala primernih slikarskih motivov. Klemenčič je 15. oktobra 1905 naslikal Schlegla, kako stoje slika ob poti proti Gorenjam. Ta krajinski motiv je istočasno naslikal tudi Schlegel, vendar ga ni dokončal.

Razveseljivo je, da so se po zaslugi obeh goriških časnikov ohranili naslovi slik, zato jih še enkrat navajam: dva *portreta grofov Abramsberg iz Šturij*,¹³⁰ slika na platno, *St. Aleš*; nato sledi šest slik akademskega slikarja Avgusta Schlegla, *Menih* (risba); *Kardinal* (akvarel); *Italijanka s tamburinom* (gvaš); *Ženska glava* (oljna študija); *Pokrajina* (oljna slika). Želeti je, da bi bili naslovi oljnih podob v pomoč raziskovalkam in raziskovalcem pri morebitnem ponovnem odkritju teh del.

NABOŽNI PREDMET

Svetinja je manjši predmet, navadno kovinska ploščica z reliefno podobo svete podobe. Ljudje so jih pogosto darovali za Narodni muzej v Gorici. Izpostavljam tiste, pri katerih je naveden ikonografski motiv, letnica, kraj ali še kakšna drugačna oznaka: »stara svetinja«, »1 svetinja (redko delo)«, »božinka (svetinja)«, »stara svetinja iz l. 1271 (hišica Mat. božje v Nazaretu)«, »1 svetinja s sv. Gore l. 1539«. Ob naštetih primerkih sta goriška časopisa navajala svetinje še 28-krat. V ta sklop so uvrščene še: »posodica za blagoslovljeno vodo«, »rožni venec« in »2 stari večni luči«.

obokani prehod pa je že pred tem čedalje bolj oviral promet. [...] Tako so leta 1840 obokani prehod z delom dvorca podrli [...].« Igor SAPAČ, *Grajske stavbe v zahodni Sloveniji*. 1, Zgornja Vipavska dolina, str. 54.

NAKIT

Podarjeni nakit je omejen predvsem na različne prstane iz bolj ali manj plemenitih kovin: »1 srebrn prstan«, »1 zlat prstan star 500 let (beneško delo)«, »1 prstan meden z grbom«, »1 zaponka«, »1 star prstan«, »2 prstana«, »1 srebrn in 1 meden kmečki prstan«, »starinski prstan«, »1 bakrena, s srebrom okovana zakopnica«, »par uhanov, 1 zapestnica«.

NARAVOSLOVJE

Zavedam se, da je naravoslovje široko področje in smiselno bi ga bilo razdeliti v specializirana strokovna podpodročja. Vendar je primerkov za botaniko sorazmerno malo, kar je posledica umeščenosti v širše podpodročje. Spodaj navedena rastlina pa je tudi zaradi funkcije uporabe uvrščena v drugo kategorijo. Povodne orehe (rastlina z latinskim imenom *Trapa natans*«),¹³¹ iz katerih je sestavljen »romarski rožnivenec«, zaradi funkcionalne namembnosti uvrščam med *nabožne predmete*. Med naravoslovne predmete sem uvrstila tudi živalske ostaline »jelenov rog izkopan[,] v renški okolici«, »7 polžev okamenenih«, »3 petrefakti«, »prastari ribji petrefakt[,] najden na Vrhu«, »2 okamnini iz Srbije, 12 okamenelih školjk«. V ta sklop so uvrščeni tudi »zbirka polžlahtnih kamnov«, »nekaj zanimivih prodnin« in »več kosov bakrene rude«.

¹³¹ Dr. Luka Pintar me je opozoril na znanstveno terminologijo, za kar se mu zahvaljujem.

NOTNO GRADIVO IN GLASBILA

Zelo malo je artefaktov, povezanih z glasbo in z glasbili. Pravzaprav je vsa bera strnjena v tem odstavku: »Pesme v Nedele celiga leta«,¹³² »Volarič, Gorski odmevi«,¹³³ »Rokopis slov. pesmi z notami z leta 1832«, »Riharjeve vishe za svete pesmi« in »knjiga Šola lepiga petja«. Med glasbili sta »pastirska piščal« in »1 orglice iz trstike, z opisom«, ki jo je daroval Anton Šantel (1845–1920), cesarsko-kraljevi šolski svetnik v pokoju. Kmalu za tem, ko je Anton Šantel¹³⁴ z ženo slikarko Avgusto Šantel st. (1852–1935) prišel v Gorico, je postal dejaven med goriškimi Slovenci; ker je med drugim vodil tudi pevske vaje, sklepam, da je za intonacijo uporabljal podarjeno glasbilo.

ODLIKOVANJA

Tu naštetá bera je vsa, ki spada pod oznako odlikovanja: »velika spominska kolajna«, »stara bronasta kolajna«, »kolajna«.

¹³² (Spletni vir 26). Prim.: Franc KRIŽMAN, Luka Dolinar (1794–1863) 220-letnica rojstva in 150-letnica smrti, *Loški razgledi*, Muzejsko društvo Škofja Loka, Škofja Loka 2013, 60/1, str. 207–222.

¹³³ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, I, str. 231–232, 388. O skladatelju iz Kobarida je Gabršček zapisal: »V Kopru se je Andrej Volarič že prvo leto odlikoval v glasbi, v notah je bil doma, kakor bi bil ž njimi rojen, skratka–bil je glasbeni ženij. Le škoda, da ni imel nikdar podpornika, da bi bil šel na konservatorij, kakor je bila njegova srčna želja. Iz Kobarida so ga preložili na Livek, kjer je orglal, potem je šel v Kozano, da bi bil bliže–Gorici, kjer je upal najti studenček želji po boljši glasbeni vzgoji, a tega ni dosegel. Iz Kozane je šel v Devin, kjer je prekmalu umrl vsled prehlada na

neki veselici. [...] Saj je tako zložil že dolgo vrsto skladb, ki se pojejo še dandanes in so s strokovnega stališča dobra dela [...]»

¹³⁴ Janez KAJZER, Podrobno pričevanje o času in o ljudeh, v: Anton ŠANTEL, *Zgodbe moje pokrajine*, Nova revija, Ljubljana 2006, str. 470. Kajzer strne: »Pristavimo k povedanemu še, da je bil Anton Šantel v času svojega profesorjevanja v Gorici tudi pevec v tamkajšnji čitalnici, vodja pevskega zbora, predavatelj, dolgoletni odbornik tudi predsednik. Sam je tudi pisal pesmi, prevajal je pesmi za čitalniške nastope, napisal je libreto za spevoigri Sneguljica in Zlatorog. [...]»

OROŽJE, VOJNA ZGODOVINA

V ta sklop sem vključila precej raznoliko orožje, med katerim navajam naslednje: »japonski bajonet«, »stara puška na kremen«, »1 kanonska krogla«, »1 puška 'Suider sistem' (prva armada ameriška«, »1 meč«, »1 strojček za vlihanje svinčenk«, »1 turški handžar, najden na Klužah okoli l. 1820«, »1 stara sulica«, »1 stara puška z bajonetom (franc. vojska)«, »2 pištoli«, »francoski samokres«, »star meč[,] izkopan v Pevmi«, »bronasta krogla[,] izkopana v Pevmi«, »1 lovski nož in 1 bajonet«. V vojaško zgodovinsko zbirko prav gotovo sodi del uniforme - »košček obleke[,] najden pri podiranju vojaš. oskrbovališča v Ljubljani« in konjski podkvi, ki sta ju živali izgubili na osvajalskem pohodu - »2 podkvi 1 iz turških ter 1 iz francoskih vojsk«.

PEČATNIKI

Do leta 1914 so sprejeli zgolj tri pečatnike.

POHIŠTVO

Po presoji sem »starinsko, lepo rezljano skrinjo« uvrstila med *etnološko gradivo*, čeprav bi jo lahko prisodila *pohištvu*. Dragoceno darilo je bila »stara omara z različnimi predali in skrivnimi vraticami. Kaže slog italij. beneške umetnosti«. Sprejeli so jo, čeprav so sprva menili, da bodo zbirali samo »narodovo blago«, pozneje pa to mnenje spremenili in sklenili, da bodo »tujim« artefaktom namenili posebni oddelek. Prav tako sem kolebala, kam uvrstiti naslednje primerke, za katere sem se nazadnje odločila, da jih umestim med *pohištvo*: »2 zrezljani deski od stare omare«, »1 ponočna omarica, 2 skrinji, 1 omarica za uro«.

TEHNIČNA KULTURA

Če sem bila negotova, ali »solčne ure (zelo redko)« uvrstiti v ta sklop, mi druga dva primerka nista povzročala tovrstnih težav: »pisalni stroj najstarejšega sistema« in »avtomatičen raženj«.

UMETNOSTNA OBRT

Krhka, bržkone ženska izdelka, »2 stari sliki vezani na svilo: Kristus, Mati božja« in v obstojnejšem materialu oblikovani »1 bronast križ, 1 bronast podstavek s koralami«, sodijo med podarjene umetnostno-obrtno artefakte.

ZGODOVINSKI PREDMETI

V kontekstu zgodovinskih predmetov se pogosto omenjajo »svetinje«, s čimer so označevali svojo povezanost s čim zelo cenjenim, ljubljanim. Prva svetinja, »kupica, [ki so jo] dajali v daro priliki poroke carja Nikolaja II.«, slavi carjevo poroko, druga, »spominska svetinja ob priliki zaroke Rudolfa in Štefanije«, pa spominja na prestolonaslednikovo zaroko. Naslednja obuja spomin na cenjena svetnika »1 svetinja v spomin 1000 letnice sv. Cirila in Met. na Velehradu 1883«. Poslednje tri svetinje pa opozarjajo na priljubljene tabore, zelo odmevne med rodoljubi »1 spominska svetinja Tabora v Vižmarjih, leta 1862«, »1 spominska svetinja Taborja na Kalcu (Pivka) 1869«, spominska svetinja »Taborja v Vipavi 1870«. Program Zedinjene Slovenije je postal vseljudski šele na taborih, od koder so udeleženci prinašali spominske svetinje. Tabori so bila velika ljudska zborovanja, izraz narodne in politične enotnosti Slovencev; udeleževale so se jih množice kmetov in malega meščanstva, vodili pa so jih slovenski politiki in poslanci.

Neimenovani zbiralec je daroval 7 zastav. Tudi te so bile neke vrste svetinje, in sicer n. pr. za društvo, za pokrajino ali za narod, ki jih simbolično predstavljajo. V tem kontekstu med svetinje sodi tudi grb: »1 cesarski grb«.

NUMIZMATIKA

Za nastajajoči muzej v Gorici so bili darovani tudi raznovrstni novci in bankovci iz različnih obdobij in držav¹³⁵. Nepopolni podatki onemogočajo natančno analizo. V večini primerov so navedeni le kot »novci«, »stari novci«, »star denar«, »srebrn denar«, »srebrni novci« ali »bakreni novci«. Ti podatki lahko služijo za ugotavljanje, koliko predmetov je bilo darovanih. Skupno smo našli 2800 predmetov. Pri nekaterih predmetih je nekaj več informacij, iz katerih lahko izluščimo, da je bilo darovanih 30 rimskih novcev, 265 srebrnih novcev in 27 bankovcev.

Med rimskimi novci so 4 z najdišča Ajdovščina in 1 novc rimskega cesarja Galbe (vladal med 68–69) z najdišča Avče. Omenjen je tudi novc rimskega cesarja Klavdija I. (vladal med 41–54). Domnevamo, da tudi drugi rimski novci izvirajo z različnih okoliških najdišč.

Med srebrnimi novci je 8 tolarjev. Tolarji (nemško *Taler*, prej *Thaler*) so bili veliki srebrniki, kovani v državah in na ozemljih Svetega rimskega cesarstva ter Habsburške monarhije v zgodnjem novem veku. Med njimi sta omenjena 2 tolarja avstrijske cesarice Marije Terezije, eden iz leta 1780 (glej sliko 46a). Na sprednji strani je napis M. THERESIA D. G. R. IMP. HU. BO. REG. z upodobitvijo cesarice.

¹³⁵ Za ekspertizo je bila naprošena doc. dr. Alenka Miškec, vodja Numizmatičnega kabineeta Narodnega muzeja Slovenije, ki je uporabila sledečo literaturo:

Peter KOS in Ivan RIBNIKAR, Denar. V: *Enciklopedija Slovenije 2: Ce - Ed*. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1985, str. 227–233.

Tassilo EYPELTAUER, *Corpus Nummorum Regni Mariae Theresiae: Die Münzprägungen Der Kaiserin Maria Theresia Und Ihrer Mitregenten Kaiser Franz I. Und Joseph II.: 1740-1780*. Basel, Münzen und Medaillen AG, 1973.

Slika 46a: Tolar Marije Terezije, hrani Numizmatični kabinet Narodnega muzeja Slovenije, inv. št. LJ 13943 (© Arhiv Numizmatičnega kabineta NMS, foto: Matija Pavlovec).

Slika 46 b: Groš (15 krajcarjev) Marije Terezije, hrani Numizmatični kabinet Narodnega muzeja Slovenije, inv. št. LJ 14045 (© Arhiv Numizmatičnega kabineta NMS, foto: Igor Dolinar).

Slika 46c: Bankovec za 2 guldna iz leta 1800, hrani Numizmatični kabinet Narodnega muzeja Slovenije, inv. št. LJ 6623 (© Arhiv Numizmatičnega kabineta NMS, foto: Matija Pavlovec).

tvijo cesarice, na zadnji strani napis ARCHID. AVST. DUX BURG. CO. TYR. 1780 X z upodobitvijo avstrijskega dvoglavega orla.

Omenjeni so tudi tolar saškega kralja Friderika Avgusta I. Saškega (1805–1827) in trije tolarji, kovani v letih 1760, 1765 in 1797.

Darovalci so prispevali tri novce v vrednosti 20 krajcarjev (20 *Kreuzer*) in en novčič v vrednosti 15 krajcarjev (v tabeli imenovan »šmarna petica«). Krajcarji so bili kovanci nižjih vrednosti, izdelani iz srebra ali bakra, in so bili v uporabi v južni Nemčiji, Avstriji in Švici. Med kovanci za 20 krajcarjev je tudi eden s podobo avstrijske cesarice Marije Terezije. Kovanec za 5 grošev (15 krajcarjev), imenovan »šmarna petica« v ljudskem jeziku, je srebrnik iz obdobja cesarice Marije Terezije, ki je bil kovan za Kraljevino Ogrsko; na hrbtni strani nosi podobo Marije, zavetnice Ogrske (*Patrona Hungariae*); glej sliko 46a.

Med naštetimi srebrniki je tudi gulden iz leta 1822 iz obdobja nizozemskega kralja Viljema I. Holandskega (1772–1843).

Nekaj več podatkov je tudi o podarjenih 27 bankovcih. Za 6 primerkov je naveden le pojem »bankovec«, sledijo podatki o bankovcu za 1 rubelj (Rusija), enem kitajskem in enem brazilskem bankovcu. Za vse druge je navedena nominalna vrednost, za nekatere celo leto izdaje; ti so datirani v obdobje od 1800 do 1882. Najstarejši je bankovec za 2 goldinarja (gld) iz leta 1800; z njimi so pokrivali vladno porabo, ki se je s koncem vladavine cesarice Marije Terezije, ko je znašala manj kot 100 milijonov goldinarjev, leta 1798 povečala na 572 milijonov goldinarjev. Tako velike zneske je bilo mogoče poravnati le s papirnatim denarjem. Zlatniki in srebrniki so sčasoma izginili, nadomestili so jih dunajski Bancozettel in bakreni kovanci. Leta 1810 je bilo v obtoku že več kot milijarda papirnatih goldinarjev. Na seznamu so še 1 bankovec za 2 goldinarja, trije za 1 goldinar, eden od njih z letnico 1825, in 1 bankovec za 5 goldinarjev. Na avstrijskih bankovcih se je ime »Gulden« (goldinar; gld) uporabljal pred letom 1867, po tem letu pa ime »Florin« (fl). Na seznamu je naštetih 10 bankovcev za različne vrednosti florinov: 1, 5 in 10.

Med bankovci sta dva za 10 krajcarjev, datirana leta 1849 in 1868. V Avstriji je do leta 1857 veljalo, da je bilo 60 krajcarjev en goldinar, po tem letu pa se je spremenilo v razmerje 100 krajcarjev na en goldinar.

Obsežna zbirka denarja z 2800 predmeti je bila ustvarjena v kratkem obdobju. Na žalost o njej nimamo dovolj podatkov, da bi lahko ocenili njeno zgodovinsko vrednost. Lahko pa ugotovimo, da imajo novci, ki so bili najdeni na različnih najdiščih, kot primarni vir velik zgodovinski pomen. Posebej privlačni in zanimivi zaradi svoje velikosti so tudi srebrni tolarji.

ZLATA KNJIGA: DAROVALCI– ZBIRALCI

V tem poglavju so predstavljeni zaslužni darovalci in zbiranci, čeprav nekateri samo z imenom in priimkom, drugi v kratki, tretji pa v daljši predstavitvi. V opisih sem se osredotočila predvsem na njihovo skrb za sočloveka. Pri skoraj vsakem sem našla požrtvovalno delovanje v slovenskih društvih in slovenskih šolah; prizadevali so si za kulturno rast slovenskega prebivalstva in za vzgojo v spoštovanju slovenskega jezika, slovenske kulturne dediščine ter na splošno krepili rodoljubje. Žal pa je navedenih zelo malo tehtnih življenjskih podatkov o darovalkah, saj jih preprosto ni bilo mogoče najti. Nekaj od njih sem jih pa vendar uspela izslediti, ker so bile učiteljice, ali pa odbornice, v podružnicah Družbe sv. Cirila in Metoda. V zaostrenih narodnostnih spopadih so na slovenski strani igrale zelo pomembno vlogo narodnoobrambne organizacije, ki so prispevale svoj odločilen delež h krepitvi slovenske samozavesti. Med njimi je bila na Goriškem ključna *Družba sv. Cirila in Metoda* (CMD).¹ Predvsem je skrbela za šolsko področje ter družno sodelovala z društvoma *Sloga* in *Šolski dom*. V tedanji Avstro-Ogrski je prav CMD dopuščala, da so ženske lahko delovale enakopravne v sicer takrat še zelo patriarhalnem ozračju.² Med njimi sem identificirala kar nekaj darovalk in še več darovalcev predmetov kulturne dediščine, namenjenih nastajajočemu Narodnemu muzeju v Gorici. Časopisne notice so tudi poimensko navajale, kdaj je mladina na realki, gimnaziji ali učiteljišču dokončala šolanje; s temi podatki mi je bilo omogočeno prepoznati tudi darovalce. Takratni bralci so bili obveščeni o napredovanju učiteljic in učiteljev, prav tako o njihovih pogostih premestitvah iz kraja v kraj, kar je mogoče razbrati tudi v poglavju *Zlata knjiga*. V njem je tudi razvidno, koliko učiteljev je bilo med prvo svetovno vojno vpokli-

¹ V eni izmed propagandnih sporočil so v časopisu objavili udarni poziv: »Rojaki, izpolnite svojo narodno dolžnost: pristopajte k obrambnemu skladi družbe sv. C. in M.« *Soča*, [čas. oglas], Gorica, 11. 1. 1910, 40/3, str. 6.

² Andrej VOVKO, Podružnice družbe sv. Cirila in Metoda na Gorenjskem do 1918, *Kronika časopis za slovensko krajevno zgodovino*, Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Sekcija za krajevno zgodovino, Ljubljana 1988, 36, str. 35–40.

canih k vojakom; nekateri se z bojišč niso vrnili. Drugi so v začasnih begunskih taboriščih nadaljevali s poučevanjem, teh je bilo 30. Učenkam in učencem so v nezavidljivih okoliščinah pomagali pridobivati znanje in jim lajšati begunski vsakdan. Za zavedne primorske učiteljice in učitelje je po koncu prve svetovne vojne nastopilo še težje obdobje, saj je pokrajina pripadla Italiji. V oktobru 1922 je zavladal fašizem. Nova oblast je začela pripravljati posebno šolsko reformo, s katero naj bi v nekaj letih postale vse šole na zasedenem območju popolnoma italijanske. Tako imenovana Gentilejeva reforma je bila objavljena v Uradnem listu 24. 9. 1923. Na podlagi nekaterih členov tega zakona so fašistične oblasti pričele odpuščati in premeščati primorsko učiteljstvo. Zbrani podatki poimensko predstavljajo kar 168 odpuščenih učiteljev, 20 tistih, ki so bili predčasno upokojeni, 402 so jih premestili v notranjost Italije. Odpuščeni so bili tudi učitelji, ki jim kljub opciji za Italijo ni bilo dodeljeno italijansko državljanstvo; takih je bilo 15. Zgovoren je tudi podatek, da je kar 87 učiteljev, ki so bili premeščeni v notranjost Italije, pozneje emigriralo v Jugoslavijo; pridružili so se kar 316 učiteljem, ki so tja emigrirali že poprej. K temu številu je potrebno prišteti še 39 učiteljic in učiteljev, rojenih izven Primorske, ki so poučevali na Primorskem in so se izselili v Jugoslavijo po koncu prve svetovne vojne. Učiteljev, ki so po letu 1945 ostali v notranjosti Italije, pa je bilo le 64.³

V pomoč so mi bili tudi časopisni oglasi s sporočili, v katerih sem prepoznala darovalce. Ti so smelo oznanjali svoje prodajne artikle, svoje usluge, poudarjali veščine, zagotavljali strokovno opravljeno delo. Nekateri so ob izteku starega leta voščili odjemalcem, s podpisom in svojim poklicem, meni pa razkrili, da sodijo med darovalce bodočemu Narodnemu muzeju v Gorici. Tudi osmrtnice so mi pomagale, da sem pri nekaterih priimkih dopolnila manjkajoče letnice. V opravičilo poudarjam, da so pri nekaterih darovalkah in darovalcih nakazane samo slutnje oziroma domneve o njihovi identiteti, pri večini pa menim, da so dobro podprti z ustreznimi referencami. Zbrani podatki pa naj bodo spodbuda za nadaljnje raziskave.

Na mikro ravni in na dokaj reprezentančnem vzorcu slovenskih prebivalk in prebivalcev, na geografsko pestrem področju, se nam razkrivajo značaji vztrajnih, solidarnih, trmoglavih, borbenih, delovnih in uspešnih posameznikov. Svojo narodno pripadnost so v isti osebi podvajali, pravzaprav množili, v različnih slovenskih društvih, organizacijah in s prepletom vseh delovanj ustvarili podstat za uspešen razvoj lastnega šolstva, glasbenega udejstvovanja, čitalništva, časnikarstva, založništva, sokol-

³ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, Odsek za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu, Trst 1994, str. 19–59. Kako je bilo življenje za Slovence pod fašizmom težko, izpričujejo zgodovinska dejstva: »[...] Od 12. februarja 1920 je bila prepovedana raba obeh manjšinskih jezikov v telegramih za in iz Julijske krajine. Dve leti kasneje je bil manjšinski jezik ukinjen tudi v sodnih postopkih. Od marca 1923 je bila njegova raba prepovedana županom in javnim uslužbencem; posvarjeni so bili, naj na delovnem mestu ne govorijo 'tujega jezika'. V času enega leta je italijanščina postala edini jezik v celotni Julijski krajini in prepoved komuniciranja v slovenščini in hrvaščini se je od javnih uradov razširila na druga delovna mesta, tovarne, zasebna podjetja, gostilne in trgovine z grožnjo izgube službe ali prepovedi opravljanja dejavnosti. Fašistična oblast je skušala prepovedati tudi slovenske in hrvaške napise na nagrobnih kamnih in trakovih nagrobnih vencev, ki so spremljali krsto. Na seznamu prepovedi so se v tridesetih letih znašle knjige za otroke, tečaji slovenskega jezika in književnosti, skratka vse tisto, kar je bilo v očeh fašističnih oblasti videti kot napad na državno varnost, škodljivo njeni neomajnosti na italijanski vzhodni meji. [...]« Prim.: Marta VERGINELLA, *Meja drugih: primorsko vprašanje in slovenski spomin*, Modrijan, Ljubljana 2009, str. 34–35.

stva, planinstva, obrtništva, trgovine, posojilništva, bančništva, tudi združništva.

Ta razmah je najprej zaustavila prva svetovna vojna, v kateri je zatrl fašizem. Prepovedana je bila raba slovenščine, učiteljem, kakor že rečeno, so izdali odločbe o prepovedi poučevanja v slovenščini, razumnikom je bilo onemogočeno delo. Nastopil je vsesplošni teror.

Ožji odbor Goriškega muzejskega društva sem že predstavila v poglavju *Sosledje dogodkov*, zato članov na tem mestu ne predstavljam ponovno; častna izjema je Josip Balič, najprestižnejši med darovalci. Darovalke in darovalci so razvrščeni po abecednem redu. Ta seznam je na eni strani *hommage* vsem prizadevnim zbiralkam in zbiralcem, po drugi pa je tako rekonstruirana *Zlata knjiga*, čeprav ni zagotovo, da je obstajala.⁴ Kakorkoli, vsi vpleteni v projekt Narodni muzej v Gorici si zaslužijo vpis v knjigo z izpisanimi imeni in priimki v zlatih črkah. Po razpoložljivih podatkih je bilo aktivnih zbiralcev in darovalcev **569**, kar je častitljiva donatorska družba. K tej številki prištevam še Odbor iz leta 1910, s predsednikom Gvajcem na čelu, podpredsednikom Erženom, tajnikom Bratino, blagajnikom Dietzem in gospodarjem Drufovko. Med odborniki so bili: Bežek, Kos, Koštiál in Levpušček. Leta 1914 so na vodilnih mestih ostale iste osebe, le na tajniškem mestu je Prijatelj zamenjal Bratino. Zadnji se je preselil med odbornike, nova člana pa sta postala Cizelj in Balič, ki sta zamenjala Koštiála in Levpuščka. Imenovani niso bili samo promotorji in organizatorji zbiralnih akcij na terenu, temveč tudi donatorji. Zato je upravičeno, da so prišteti k zgoraj navedeni številki. Iz podatkov, pridobljenih iz časopisov *Soča* in *Gorica*, sem evidentirala skupno **569** donatorjev, z odborniki jih je skupno 583.

⁴ Možnost za obstoj *Zlate knjige* daje zgled iz leta 1898, ko so v Gorici zbirali finančna sredstva za gradnjo Šolskega doma. Na tem mestu citiram to zamisel: »[...] naj se oskrbi lična knjiga, ukusno vezana in pozlačena, v katero naj se vpisujejo imena pokroviteljev, častnih članov in ustanovnikov po vrsti, kakor se bodo sprejemali, ter imena letnikov in podpirateljev za vsako leto posebej. Ob enem naj bi služila ta knjiga kot društven letopis ali kronika, v katero naj bi se zapisovali vsako leto važnejši dogodki, zadevajoči društvo. [...]«, v: »Šolski dom«, *Soča*, Gorica, 18. 2. 1898, 28/14, str. 1.

A ▪

1. Marija Abrani, Šmarje
2. Alfonzo, Trst

B ▪

3. Bagatelj, IV. raz.[red]
4. U. Bajc, nadučiteljeva vdova

Kakor navaja citirani *Kažipot*, je bil nadučitelj v Renčah leta 1895 Ant[on] Bajc; zato domnevam, da je bila darovalka nadučiteljeva soproga.⁵

⁵ *Kažipot po pokneženi grofovini Goriški Graški ter obmejnih krajih kranjskih 1895, II.*, (ur. in izdal Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1895, str. 61.

5. [Fran] Bajt, učitelj [Solkan]

Vprašanje je, če je nadučitelj Fran Bajt istoveten z Bajtom, katerega v časopisu navajajo z nepopolnimi podatki. V primeru, da gre zanj, je ta v letih 1910/11 predsedoval podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Solkanu, v letih 1911–13 pa nadaljeval kot odbornik.⁶ V *Učiteljskem tovarišu* je v času med prvo svetovno vojno izšel zapis: »Dne 2. t. m. je praznoval tovariš Franc Bajt, nadučitelj in šolski voditelj iz Solkana, zastopnik učiteljstva v c. kr. okr. šol. svetu i. t. d. šestdesetletnico svojega rojstva. - Težka usoda sedanjih viharnih dni mu ni dovolila, da bi slavil naš ljubi tovariš Bajt ta svoj rojstveni jubilej na službenem mestu, zakaj sedaj biva v Sevnici ob Savi na Štajerskem, kjer opravlja službo občinskega tajnika, kar je vsekakor značilno za naše gmotne razmere. — Mi se rojstvene šestdesetletnice tovariša Bajta spominjamo s čustvi hvaležnosti in tovariške vdanosti, poudarjajoč preobile zasluge, ki si jih je pridobil za goriško učiteljstvo, in šolstvo v dolgi dobi svojega šolskega in izvenšolskega delovanja, vedno nesebično in narodno delaven potom šole za blaginjo svojega naroda! Značajnemu tovarišu iskreno čestitamo z željo, da bi mu bilo čimprej zopet omogočeno, svoje izredne zmožnosti razvijati na starem službenem mestu v blaginjo drage domovine! Še mnogo let!«⁷

⁶ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 407.

⁷ -g-, Franc Bajt, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 21. 4. 1916, 56/8, str. 6.

6. Lud.[vik] Bajt, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

7. Josip Balič (1854–1933), nadučitelj, Vrh sv. Mihaela
Nadučitelj Balič je bil nedvomno med najbolj darežljivimi, marljivimi in predanimi darovalci, saj je prispeval dragoceno gradivo in predmete kar 39-krat zapovrstjo. Njegovo zavzetost so prepoznali tudi v odboru Narodnega muzeja v Gorici in ga leta 1914 izvolili za odbornika. Baličevo osebnost in njegovo delo je raziskal zgodovinar Branko Marušič, po katerem povzemam bistvene poudarke.⁸ Balič je v eni osebi združeval več zanimanj, bil je učitelj, kulturni zgodovinar, publicist in domoznanski pisec. Sama pa bi dodala, da se je glede na donirano gradivo spoznal na arhivistiko, etnologijo in numizmatiko. Bil je ljubitelj slovenskih, italijanskih in nemških knjig; posebej so ga zanimale slovenske šolske knjige, saj je muzeju predal celo zbirko le-teh. Gotovo ga je privlačila geografija oziroma kartografija, saj je nastajajoči muzej po njegovi zaslugi pridobil zbirko zemljevidov. Najbrž je bil tudi ljubiteljski arheolog: izkopal je nekaj orožja, mozaične kamenčke in druge drobnarije. Iz vsega navedenega je mogoče sklepati, da je bil tudi zbiralec.

⁸ Branko MARUŠIČ, Josip Balič (1854–1933), šolnik in zgodovinar, *Goriški letnik, Zbornik goriškega muzeja*, Nova Gorica 1993–1994, 20–21, str. 17–26; Branko MARUŠIČ, Šolnik in zgodovinar Josip Balič (1854–1933), v: Branko MARUŠIČ, *Prispevki k primorski biografiki*, str. 107–122.

⁹ Da je pogosto menjal delovno mesto, dokazuje tudi naslednji citat: »[...] za definitivnega nadučitelja na Vogrskem je imenovan Josip Balič, dosedaj def. nameščen na Vrh nad Rubijami [...]«, v: Učiteljska imenovanja in premeščanja, *Primorski list*, Gorica, 4. 9. 1913, 21/36, str. 3.

Rodil se je v Šempetru pri Gorici. Kot gojenec malega semenišča je obiskoval gimnazijo (1867–1873) in se najprej odločil za študij bogoslovja, vendar ga je opustil in leta 1881 maturiral na učiteljski v Kopru. Nekaj časa je služboval v Šmarju pri Kopru, nato pa v Kanalu, kjer je ostal do leta 1888. Nato je učil po raznih krajih Primorske (Brje, Avče, Prosek, Ločnik).⁹ Da bi slovensko javnost opozoril na neugodne šolske razmere v Ločniku, je sestavil tiskano spomenico in jo poslal uglednim osebnostim. Odziv je bil zadovoljiv; med dobrotniki tamkajšnje šole je bil tudi Simon Gregorčič. S pesnikom sta se takrat prvič srečala. Še močnejše ju je leta 1902 povezala Baličeva poroka z Amalijo Čebrom, dolgoletno Gregorčičevo gospodinjo. Ko je prispeval gradivo za muzej, je vselej navajal stalno bivališče: Vrh sv. Mihaela. Poučeval je nato še na Vogrskem (1914–1916). Leta 1916 sta se z ženo odpravila v begunstvo. Učiteljeval je na Primorskem pri Litiji, kjer sta tudi živela. Po vojni se nista vrnila. Balič je prejel jugoslovansko državljanstvo in leta 1921 stopil v pokoj. Nekaj let je učil nekatere predmete na cistercijanski gimnaziji v stiškem samostanu. Zakonca Balič sta se leta 1931 preselila v Ljubljano, kjer sta tudi preminila: Amalija leta 1932, naslednje leto pa še Josip.

Marušič je v svoji raziskavi prišel do zaključka, da je Baličovo zanimanje za domačo zgodovino vzbudil Štefan Kociančič, semeniški profesor in ravnatelj semeniške knjižnice. Mladenica je vpeljal v krajevnozgodovinske raziskave in ga usmeril v raziskovanje literarnih osebnosti Goriške. Naj navedem nekaj njegovih objavljenih del: pisal je o Janezu Svetokriškem (1647–1714), odkril je pedagoga Gregorja Grbca (r. med 1606 in 1610), raziskal življenjsko pot Jožefa Cusanija (1702–po 1764). Ni naključje, da je med knjižnimi darili za muzej tudi Kutinova knjižica *Opis št. Mavra*, ki jo je Balič ob izidu kritično ocenil. Nadalje je odkril rihemberškega župnika Matijo Trošta (u. 1729) in tudi druge zanimivosti o kraju. Ni le raziskoval župnijskih arhivov, temveč je pisno zastavljal domoznanska vprašanja drugim poznavalcem. Spomnim naj, da je nastajajočemu muzeju izročil originalno pismo iz vasi Brje, pa kupno pogodbo iz Avč, precej besedil Štefana Kociančiča, pisanih v latinskem, slovenskem in hebrejskem jeziku ter Kociančičevo lastnoročno slovensko slovstveno pismo iz leta 1881. Literarne zgodovinarje pa bi prav gotovo pritegnile Gregorčičeve pesmi, ki jih je pesnik namenil takrat še »gospici Amiliji Čebrom, sedaj gospej Baličevi«, pa še druge zanimivosti, ki so najbrž za vedno izgubljene.

8 Vinko (Vincenc) Bandelj (1881–1937), Vrh Kanalski
V letih pred prvo vojno je učiteljeval na Kanalskem Vrh, kjer je zbiral gradivo za nastajajoči muzej. Med vojno je bil interniran

¹⁰ Vlasta TUL, Šole, vrtci – brezupna bojišča italijanskih oblasti na slovenski zemlji, v: *Kronika Rihemberka-Branika II*, (ur. Zalka Jereb, Savin Jogan, Cvetko Vidmar), Kulturno prosvetno društvo Franc Žgonik Branik, Krajevna skupnost Branik, Branik 2006, str. 105.

¹¹ (Spletni vir 27). Prim.: Po raziskavi Draga Sedmaka in Branka Marušiča je Vinko Bandelj najvidnejši snovatelj fašistične Slovenske vladne stranke. »Ustanovljena je bila v Gorici 22. novembra 1922. Stranka se je želela med Slovenci zasidrati tudi z izdajanjem glasila *Glas Julijske Benečije* (od 24. novembra 1922), a se je list že z drugo številko preimenoval v *Nova doba*. Slovenskemu so nato (od številke 42, 9. septembra 1923) dodali še italijanski naslov (*L'era nuova*); list je do prenehanja (25. april 1925) izhajal deloma dvojezično.« Branko MARUŠIČ, Andrej Ipavec (1880–1924). Ob stoletnici prve popolne slovenske državne gimnazije, v: *Izvestje Raziskovalne postaje SAZU ZRC v Novi Gorici*, Nova Gorica 2012, 9, str. 26.

¹² *Tabakarnice, Ročni kašipot po Goriškem, Trstu za 1898, IV.*, (ur. Josip Krmpotič), Goriška tiskarna, Gorica 1897, str. 29.

¹³ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 411–412.

¹⁴ *Ročni kašipot po Goriškem, Trstu za 1898, IV.*, (ur. Josip Krmpotič), Goriška tiskarna, Gorica 1897, str. 61.

¹⁵ (Spletni vir 28).

¹⁶ *Kašipot po pokneženi grofovini Goriški Gradški ter obmejnih krajih kranjskih*, 1895, II., (ur. in izdal Andrej GABRŠČEK), Goriška tiskarna, Gorica 1895, b. p.

¹⁷ V poglavju: Sodni okraj kanalski je Bavdaž Josip/Jožef omenjen dvakrat pod oznako Trgovci: z jedilnim in mešanim blagom: Predmostom; in manufakturno blago:

v Cremoni. V šolskem letu 1921/ 22 je vodil šolo v Rihemberku.¹⁰ Nato je imel v Gorici gostilno, istočasno pa se vedno bolj nagibal k italofilstvu. Urejal je slovensko-italijanski list *Nova doba - L'Era nuova*. Za protislovensko delovanje ga je Italija nagradila z nazivom 'vitez' (cavaliere). Pomembnejše je Bandlerjevo delo na področju leksikografije. Napisal je in leta 1918 v Sieni izdal knjigo *Italijanščina za Slovence / Grammatica italiana per gli Sloveni*; ta vsebuje slovnico, praktične vaje in razgovore, vzorce prošenj in pisem, besednjak ter kratek imenik krstnih in zemljepisnih imen. Dve leti zatem je v Trstu objavil kratko *Zgodovino Italije s posebnim ozirom na italijansko prebujenje... za obče ljudske šole*, ki so jo tudi ponatisnili. Leta 1923 je v samozaložbi izdal *Priročno knjižico za slovenske vojake v Italiji*, ki spet vsebuje slovnico, vojaški pouk in slovarček. Slovensko goriško časopisje ga je kot odpadnika obsojalo.¹¹

9. Batagelj, IV. raz.[red]

10. Batič, Gorica

11. Mihael Batič, Gorica

Ročni kašipot za leto 1898 je navedel pod oznako »Tobakarnice« tudi Miho Batiča na Solkanski cesti 9.¹²

12. Jernej Batič, posestnik, Šempas

Gospod je bil odbornik podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Šempasu v letih 1890 do 1893, med 1895 in 1896 pa je bil namestnik predsednika.¹³

13. Josip Batič, trgovec, Šempas

14. [Josip] Batiželi, Tolmin

Ročni kašipot za leto 1898 je natisnil pod oznako »opekarji« v Tolminu delujočega Josipa Batiželija.¹⁴

15. A.[nton] Bavcon, (1897–1971), župan, Črniče

Na seznamu borcev za severno mejo¹⁵ je naveden tudi Anton Bavcon, in sicer z rojstnimi podatki in navedbo Črnič kot krajem bivanja.

16. Jos[ip]. Bavdaž, trgovec, Kanal

Kašipot je leta 1895 natisnil naslednji reklamni oglas: »Josip Bavdaž v Kanalu – prej Fer. Hönig – v Kanalu. Trgovina z vsakovrstnim blagom. Prodaja po goriških cenah na drobno in na debelo.«¹⁶ Trgovec¹⁷ je deloval kot odbornik v podružnici Družbe Cirila in Metoda v Kanalu v letih 1913/15 (?).¹⁸

17. ga. Bavdaževa, Kanal

Gospa je bila prav gotovo soproga kanalskega trgovca Josipa Bavdaža.

Predmostom, Bavdaž Jož. Prim.: Trgovci, Ročni Kažipot po Goriškem in Gradiščanskem za navadno leto 1905, 1905, str. 108.

¹⁸ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 379.

¹⁹ Prav tam, str. 411.

²⁰ (Spletni vir 29).

²¹ Na severnem bojišču je bil ranjen, *Novi čas*, Gorica, 29. 10. 1914, 5/44, str. 5.

²² -g-, Pred c. kr. izpraševalno komisijo v Gorici (sedaj v Ljubljani), *Učiteljski tovariš*, Ljubljana 2. 6. 1916, 56/11, str. 4.

²³ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 18, 72.

²⁴ Ranjenci v Gorici, *Novi čas*, Gorica, 22. 10. 1914, 5/43, str. 5.

²⁵ Tovariš Vekoslav Benko, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana 25. 2. 1916, 56/4, str. 6. »-g-, V ruskem ujetništvu biva tovariš Vekoslav Benko, učitelj-voditelj v Dolenji Branici pri Šmarjah.« *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 11. 1916, 65/22, str. 5. Prim.: Tatjana HOJAN, Izbor člankov o prvi svetovni vojni v pedagoškem časopisju od leta 1914 do leta 1918, *Šolska kronika*, Revija Slovenskega šolskega muzeja, Ljubljana 2016, 3, str. 322. Da je učiteljeval med 1908 in 1922 v Spodnji Branici, potrjuje raziskava iz leta 2006.

²⁶ Vlasta TUL, Šole, vrtci - brezupna bojišča italijanskih oblasti na slovenski zemlji, v: *Kronika Rihemberka Branika II*, (ur. Zalka Jereb, Savin Jogan, Cvetko Vidmar),

18. Anton Bele (?–1913), nadučitelj, Osek, Mož je omenjen kot namestnik predsednika podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Šempasu v letih 1893 in 1894.¹⁹ Venceslav Bele (1887–1938)²⁰ je njegov sin - duhovnik, publicist, kulturni delavec, pisatelj, katerega navajam med utemeljitelji zgodovinske znanosti na Goriškem (glej str. 25).

19. Zora Bele, Osek
Sklepam, da je gospa v sorodstveni zvezi z nadučiteljem Antonom Beletom iz Oseka.

20. [Franc] Belin (1893–?), učitel[j]iščnik
Med prvo svetovno vojno je goriški časopis oznanil: »Na severnem bojišču je bil ranjen 19. t. m. g. Franc Belin, učitelj v Soči na Bovškem. Rodom je iz Gorice. Služil je pri 97. pešpolku.«²¹ V stanovskem časopisu so objavili, da je leta 1916 opravil izpit za poučevanje na ljudskih šolah v slovenskem jeziku in to nič več v Gorici, temveč v Ljubljani.²² Minka Lavrenčič Pahor navaja, da so nekateri primorski učitelji po prvi svetovni vojni odšli na Koroško, da bi pomagali odpirati slovenske šole. Med njimi je bil tudi Franc Belin, ki je leta 1920 poučeval v Podrožci in Borovljah na Koroškem.²³ V letih 1920/1921 je poučeval v Tišini-Murska Sobota, nato leta 1923 do 1928 na Barju-Ljubljana. Leta 1925 se je v Ljubljani poročil z Marijo Magister. Učil je še v Tomišlju-Ljubljana in v Moravčah. Leta 1942 so mu ustavili prejemke.

21. Jos[ip]. Beltram

22. Joško Beltram, Miren

23. Ivan Beltram, krčmar, Miren
Ali lahko v ranjencu Ivanu Beltramu, ki se je boril v domobranskem polku 27., prepoznamo darovalca - krčmarja Ivana Beltrama iz Mirna?²⁴

24. Josip Benko, učenec, Kobarid

25. Vekoslav Benko (1883–?), učitelj, Dol. Branica
Da gre za isto osebo sklepamo po objavi: »Tovariš Vekoslav Benko, učitelj-voditelj na Dolenji Branici, p. Šmarje Rihemberg, pošilja iz ruskega ujetništva ekonomija Bagdikov, Rostov ob Donu, Rusija, vsem tovarišem in tovarišicam presrčne pozdrave. — Dopisnica je oddana na naš naslov dne 21. novembra pret. leta, prejeli smo jo pa dne 9. januarja t. 1.«²⁵ V letih 1923–1926 je poučeval v Rihemberku, nato je bil odpuščen iz učiteljske službe. Emigriral je v Jugoslavijo.²⁶

26. Avguštin Benko, Šmarje

27. Gospa Bernot, Gorica

Kulturno prosvetno društvo Franc Zgonik Branik, Branik 2006, str. 106, 118, 120.

²⁷ Gimnazijska matura, *Goriška straža*, Gorica, 23. 10. 1919, 2/2, str. [?].

²⁸ Prim.: (Spletni vir 30).

²⁹ Redni občni zbor Kolesarskega društva »Gorica«, *Soča*, Gorica 16. 3. 1909, 39/31, str. 3.

³⁰ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 78, 472–473.

³¹ Poroka, *Novi čas*, Gorica, 30. 7. 1914, 5/31, str. 7.

28. Alojz Berce (1896–1934), učiteljši[č]nik, III. t.[ečaj]

Pri zrelostnih izpitih, ki so se odvijali v oktobru 1919 v Gorici, je bil za zrelega proglašen naslednji abiturijent: Berce Alojzij iz Dormberka (z odliko).²⁷

29. Jos.[ip] Bergant, Trst

30. Josip Bergant, Gorica

Prav mogoče je, da J. Bergant pravzaprav Josip Bergant, ki je 5. 9. 1909 vodil izvajanje telovadbe v Mirnu. Na ta dan so organizirali kolesarsko dirko Gorica–Miren. Vso prireditve so združeno organizirali Bralno in pevsko društvo Ipava, Kolesarsko društvo Miren in mirenski sokoli. Po končani dirki so sokoli z godbo na čelu odkorakali na veselični prostor. Po pozdravnih nagovorih se je pod vodstvom izvajala telovadba J. Berganta. Nastopilo je 12 sokolov iz Štandreža in deset iz Mirna – oboji so izvajali vaje na bradlji in drogu. Za njimi je nastopilo 22 naraščajnikov mirenskega sokolskega društva, ki so izvedli dve vaji na bradlji in eno skupinsko vajo. Naraščaj je požel vsestransko pohvalo in zaslužen priznanje.²⁸ Gospod je bil leta 1909 izbran za tajnika Kolesarskega društva »Gorica«.²⁹

31. [Franc] Bernetič (1893–1969), dijak

Minka Lavrenčič Pahor je zbrala podatke za učitelja Franca Bernetiča. V upanju, da gre za isto osebo, navajam njene ugotovitve: »Doma je bil iz Rodika pri Divači. Služboval je v Rakitovcu v Istri in bil v oporo ljudem v tistih časih raznarodovanja. Učitelj Bernetič, ki se je poleg šole zanimal tudi za življenje na vasi in bil vsestransko agilen prosvetni delavec, je kmalu padel v oči fašističnim oblastem. Zaradi stalnega preganjanja je že leta 1924 emigriral v Jugoslavijo. Po drugi svetovni vojni se je za kratek čas vrnil v Istro in bil šolski nadzornik.«³⁰

32. Bevk, III. I.[etnik]

33. France Bevk (1890–1970), učitelj.[iščnik,] III. letnik

Nedvomno je navedeni poznejši pisatelj, pesnik, dramatik, publicist, prevajalec. Zanj govorijo dejstva, kajti leta 1907 je bil sprejet na učiteljsko pripravnico v Podgori pri Gorici; istega leta je nadaljeval študij na učiteljskišči v Kopru in nato v Gorici. Po maturi je nastopil učiteljsko službo v Orehku pri Cerknem. Drugi dokaz pa so zbrani predmeti kulturne dediščine, ki jih je pridobil v svojem rojstnem kraju in njegovi okolici. Dodajam še trdnejši dokaz, zabeležen v goriškem časopisu: »Poročil se je g. Franc Bevk, učitelj v Orehku, z gdč. Lucijo Mavri. Bog daj obilo sreče!«³¹

34. Ivan Bevk, Gorica

35. [Jožef, Josip] Birsa (1893–?), gimn.[azijec], [Gorica]

³² Maturó na c. kr. gimnaziji v Gorici, *Novi čas*, Gorica, 12. 7. 1912, 3/28, str. 4.

³³ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 20.

³⁴ (Spletni vir 31).

³⁵ Telovadno društvo »Goriški Sokol«, *Ročni kašipot po Goriškem, Trstu in Istri, Koledar za navedeno leto 1900, VI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1900, str. 85.

³⁶ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske, II.*, str. 79.

³⁷ Vlasta TUL, Šola v Kostanjevici na Krasu v primežu prve svetovne vojne, *Kronika*, Ljubljana 2005, 53, str. 56.

³⁸ Duhovske vesti, *Goriški list*, Gorica, 29. 10. 1914, 1/41, str. 2.

³⁹ (Spletni vir 32).

⁴⁰ Usposobljenostni izpit za slovenske ljudske šole, *Primorski list*, 27. 11. 1913, 21/48, str. 3.

⁴¹ Tatjana HOJAN, Izbor člankov o prvi svetovni vojni v pedagoškem časopisju od leta 1914 do leta 1918, str. 326.

Gimnazijec Jožef Birsa je maturiral v Gorici, o čemer je poročal goriški časopis,³² zato domnevam, da je ta mladenič daroval za nastajajoči Narodni muzej v Gorici. Minka Lavrenčič Pahor je v svoji knjigi zapisala Birsovo rojstno mesto, to je Trst in ugotovila prav tako njegov rojstni datum.³³

36. Peter Birsa (1901–1942),³⁴ Cvetroč
V pojasnilo: Cvetroč je del Branika.

37. Avrelj Bisail, trgovec, Gorica

V telovadnem društvu Goriški Sokol je bil predtelovadec, kar je zabeleženo v *Ročnem kašipotu*.³⁵ Leta 1902 so ga poleg drugih imenovali v novi odbor Pevskega in glasbenega društva.³⁶

38. Jos.[ip] Bitenc, učiteljš[č]nik I. I.[etnik]

39. Ivan Bizjak, Kal, št. 146

40. Blažič, Pevma

41. Ant.[on] Boltar, Paljevo

42. Anton Boltar, posestnik, Paljevo

43. Leopold Boltar, dijak, Gorica

44. Bradaška, IV. letnik

45. Anton Bratina (1850–1916), vikar, Kostanjevica

Gospod Bratina je v času, ko je bil vikar na Kostanjevici,³⁷ nastajajočemu Narodnemu muzeju v Gorici daroval rimski novc (1913). Bil je tudi kaplan v Komnu in vikar v Doberdodu. Stopil je v pokoj leta 1914 in se preselil v Šempeter.³⁸ Umril je med kletom pred cerkvijo v Šempetru pri Gorici, in sicer 12. junija 1916 med bombardiranjem.³⁹

46. Dragotin Bratkovič, čevljar, Miren

47. Leopold Bratuš, dijak III. razr.[ed] vad.[nice]

48. Štefan Bratuž, Sv. Križ Vipavski

49. Bratuš, II. let.[tnik]

50. Bravničar, učitelj

51. [Alojzij] Bravničar, dijak

Notico s seznamom je natisnil *Primorski list*: Preberemo: »Usposobljenostni izpit za slovenske ljudske šole so napravile sledeče g.čne in gg.: [...] Bravničar Alojzij.«⁴⁰ Postal je učitelj v Stržišču na Tolminskem. V vojni vihri je bil kadet v rezervi in padel s komaj 23 leti.⁴¹

52. Josip Brbuč, Sv. Križ Vipavski

V letih 1911/13 je deloval kot predsednik podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda za območje Sv. Križ, Dobravlje in Velike

⁴² Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 409.

⁴³ Učiteljske vesti, *Novi čas*, Gorica, 17. 7. 1914, 5/29, str. 7.

⁴⁴ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 41.

⁴⁵ Kanal, *Dan*, *Neodvisni politični dnevnik s tedensko prilogo „Bodeča neža“*, Ljubljana 13. 4. 1914, 3/834, str. 2.

⁴⁶ Marija Brezigar, *Edinost*, Trst 7. 10. 1916, 41/279, str. 2.

⁴⁷ Pogrešane družine s Primorskega, *Slovenec*, Ljubljana 12. 10. 1916, 44/234, str. 2.

Žablje; funkcijo je ponovno prevzel leta 1914 in jo najbrž opravljal do leta 1918 (?).⁴²

53. Breginc, sod[ni]. sluga, Kobarid

54. Avgust Brezavšček (1891–?), učitelj, Šebrelje
Istoimenski učitelj je bil julija 1914 premeščen iz šole na Lokvah v Kal.⁴³ Po navajanju Minke Lavrenčič Pahor je bil pozneje premeščen v notranjost Italije.⁴⁴

55. Peter Brezigar

56. Rud. Brezigar, učenec 5. razreda, Šolski dom, Gorica

57. Leopold Brezigar (1889–1916?), slikar, Plave
Do prebiranja v goriških časnikih *Soča* in *Gorica* mi je bil Brezigar kot osebnost in kot slikar popolna neznanka. Izkazal se je kot promotor zbiranja za nastajajoči muzej. Zbral je kakovostne etnološke in slikarske primerke. Iz naveden notice pa izvemo tudi za njegovo likovno ustvarjalnost: »Kanal. Razglednice našega domačega slikarja g. Leopolda Brezigarja si je nabavil tukajšnji trgovec Adalbert Ivančič. Vsakdo se laskavo in pohvalno izraža o našem domačem umetniku, ki je že presenetil s svojimi mnogimi prekrasnimi umotvori našo javnost. Razglednice so krasne ter so slikane iz ostrostrugega potoka Bajer pri Gorenji vasi, čegar bregovi so romantične visoke skalnate stene, kjer se izliva v Sočo. Nudi se ti tu razgled na prijazen trg Kanal v svoji slikoviti romantični legi. Zdi se ti, da imaš pred seboj druge Benetke. Od tu vidiš stavbe v romanskem slogu, ki se vlečejo tik ob Sočinem bregu, ob bistri vodi, ki se zrcajo na zelenomodri tihi vodni gladini. Tu se breg odlikuje s svojimi posebno krasnimi partijami, katere čarovno lepšajo našo Sočo. Opravičeno je ime noval oni–naš trg ‘Biser Soške doline’ v reklamnih slikah železniške uprave [...]»⁴⁵ Tako kot eksponati za nastajajoči goriški muzej, ki ga je uničilo vojno razdejanje, je najbrž na bojnem polju tragično preminil tudi njihov zbiralec vojak Brezigar. Leta 1916, meseca oktobra, je po njem spraševala v *Edinosti* in *Slovenecu* njegova sestra: »Marija Brezigar, sedaj begunka v taborišču beguncev v Brucku na Litvi, bar. 3–16, bi rada izvedela, kje se nahaja nje brat Leopold Brezigar, rojen l. 1889 v Plaveh-Deskle pri Kanalu. Potrjen je bil v črnovojniško službo, K.K.L.I.R. 22, 1. Komp., 8 marš-baon, vojna pošta 26. Od meseca marca nimam več glasu o njem.«⁴⁶ Njeno naslednje povpraševanje se glasi: »Marija Brezigar, sedaj begunka, Nied. Östr., prosi sporčil, ako bi bilo kateremu znano, kje se nahaja nje brat Leopold Brezigar, roj. 6. jan. 1889. l. v Plavah-Deskle na Primorskem.«⁴⁷

58. Brezigar, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

59. Miha Brezigar, krčmar, Pevma

60. Rudi Brezigar, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

61. Ignac Bolko, trg.[ovec], Lokovec

Trgovec je naveden med »častitimi udi« Družbe sv. Mohorja za leto 1912 v Lokovcu.⁴⁸

62. Jos[ip]. Braun, hotelski vratar, Gorica

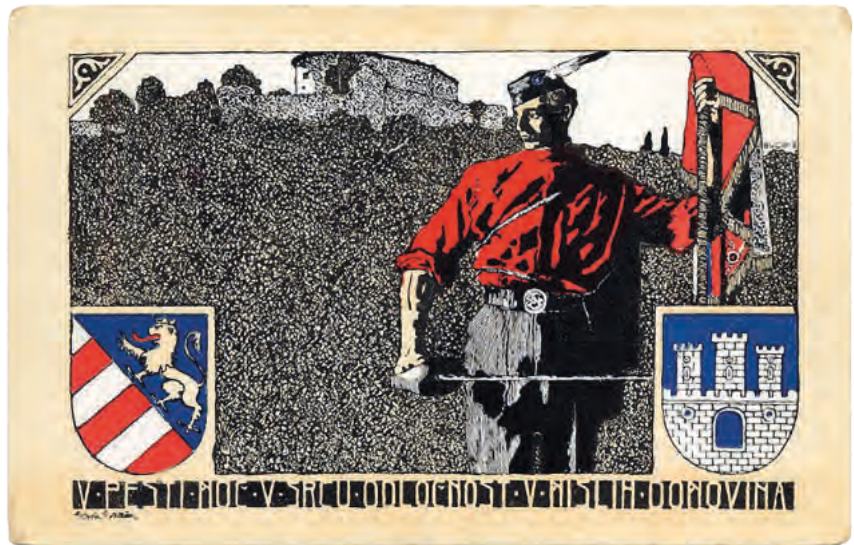
63. gospa Brezigar, Zagora

64. Marija Brunkovič, Gorica

65. Marija Brezavšček, Kal, št. 145

⁴⁸ Dekanija Črniče, Lokovec, Imenik čč. p. n. udov družbe sv. Mohorja za leto 1912, Kolarar družbe sv. Mohorja za leto 1913, Celovec 1912, str. 83.

Sl. 47 Bucik ?, V pesti moč v srcu odločnost v mislih domovina, Sokol, Fondazione cassa di risparmio di Gorizia, © Collezione Mischou, cromolitografija, razglednica, 13,9 cm × 9 cm, založil: Vaditeljski zbor 'Sokola' v Gorici, inv. št. 00039.

66. Miha Bregantič, Gorica

67. Marica Bregantič, Gorica

68. Avgust [Andrej] Bucik (1887–1951), Gorica

Leta 1899 je Bucik zaključil prvi letnik višje gimnazije v Gorici, 1907 pa slovensko vzporednico višje realke prav tam in se nato vpisal na Tehnično visoko šolo na Dunaju; kmalu pa se je premislil in se odločil za študij slikarstva na zasebni umetniški šoli. Leta 1913 se je vpisal v splošno slikarsko šolo na Akademiji za upodabljaljočo umetnost na Dunaju, a je opravil le dva semestra. Vpoklican je bil v avstro-ogrsko vojsko (1915); bil je zastavonoša 12. rezervnega strelskega polka, v začetku 1916 bil zajet na ruski fronti in odpeljan v vojno ujetništvo. Tri leta je preživel v Moskvi pri ruskem plemiču, podporniku umetnikov; pri njem je spoznal številne umetnike. Veliko je portretiral in tudi potoval po Rusiji. Leto 1918 je preživel na Kitajskem, leto za tem pa se je prek Singapurja, Indije in Egipta vrnil v Trst. V šolskem letu

1919/20 je bil zaposlen kot profesor prostoročnega risanja na višji realki v Idriji. Neugodne domače razmere in odklonilna kritika so ga kmalu spet pognale v tujino: 1925 je odpotoval v Prago, Zadar in na Rab, naslednje leto v Gradec, na Dunaj in Lošinj. Iz pisem prijatelju Saši Šantlu vemo, da je imel v omenjenih krajih veliko naročil. Med potjo se je večkrat ustavil v Ljubljani. V letih 1927–32 je bil v severnoafriških mestih Alžir in Casablanca, 1932–34 v Franciji, Belgiji in Španiji. Nato se je vrnil v Ljubljano in Maribor ter se do 1940 večkrat mudil na Dunaju, v Trstu, Vidmu, Vipavi, na Lošinju in v Veroni; povsod je veliko portretiral. Vojna leta je preživel kot begunec v kraju San Lazzaro pri Paviji, atelje pa je imel v Milanu. Po koncu druge svetovne vojne je pod zavezniško vojaško upravo poučeval risanje na slovenski srednji šoli v Gorici, nato se je preselil v Trst, od koder je večkrat zahajal v Istro in okolico Portoroža.

Prvo izobrazbo je dobil od profesorja risanja Antona Gvajca na goriški realki, pozneje je razvil slikarski talent na dunajski akademiji pod mentorstvom portretista in krajinarja Rudolfa Bacherja (1862–1945). Vseskozi se je ukvarjal s portretnim slikarstvom, ki mu je bil glavni vir zaslužka. Portretiral je večinoma predstavnike premožnejšega slovenskega in tujega meščanstva. Bil je izredno plodovit, njegov portretni opus je pred drugo svetovno vojno štel okoli devetsto del v različnih tehnikah. Ker je bil album s fotografskimi posnetki Bucikovih portretov uničen ob bombardiranju njegovega milanskega ateljeja, je njegovo likovno ustvarjanje težko celovito in objektivno ovrednotiti. Kritiki so različno ocenjevali njegove portrete: nekateri so poudarjali slikarjevo nadarjenost in dovršenost njegovih del, drugi pa so menili, da so preveč sladkobna. Kot portretist je vseskozi ostal zvest salonskemu realizmu. Ob portretiranju se je ukvarjal tudi s krajinskim slikarstvom v različnih tehnikah. V zgodnjih delih je opazen vpliv impresionizma, iz poznejšega časa pa so navdušenje kritike vzbudile slikarjeve monotipije z motivi istrske krajine. V času med obema vojnoma se je veliko ukvarjal s knjižno ilustracijo in knjižno opremo. Izkazal se je kot izvrsten risar, ki je obvladal modeliranje in senčenje likov, v ilustracije pa je vključeval bogato antikizirajočo in secesijsko ornamentiko. Risal je tudi priložnostne razglednice, exlibrise in karikature. V sezonah 1923/24 in 1924/25 je kot scenograf sodeloval pri uprizoritvi *Veronike Deseniške* Otona Župančiča (1878–1949), *Notredamskega zvonarja* Franza Schmidta (1874–1939) in pri plesnem večeru Lidije Wisiakove (1906–1993) v Drami in Operi SNG Ljubljana. Priložnostno je ustvaril nekaj sakralnih del, npr. oltarno sliko sv. Martina v cerkvi Sv. Martina v Avčah nad Kanalom ob Soči (1920). Bucik je sebe razumel kot konservativnega umetni-

ka: zavračal je moderne likovne struje, cenil stare mojstre in zbiral starejša dela. V njegovi osebni zbirki so bili tudi umetnostno-brtni predmeti vzhodnih in drugih tujih kultur.

Doma se je udeležil več skupinskih razstav: prve umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani leta 1909, prve razstave slovenskih likovnih umetnikov v stanovanju in odvetniški pisarni Antona Dermote v Gorici leta 1912, štirinajste razstave v Jakopičevem paviljonu leta 1917, kulturne razstave Julijske krajine leta 1930 v paviljonu Cvjete Zuzorić v Beogradu in tematske razstave Otrok v sliki in plastiki leta 1938 v Jakopičevem paviljonu. Samostojno je razstavljal le leta 1923 s kiparjem Lojzutom Dolinarjem v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani in 1951 v Galeriji Scorpione v Trstu.⁴⁹

⁴⁹ (Spletni vir 22).

69. Josip Budal (1861–?), nadučitelj, Podgora
Rojen je 1. 8. 1861 v Podgori. Po navajanju Minke Lavrenčič Pahor je maturiral leta 1882 v Kopru in strokovni izpit opravil leta 1886 v istem kraju. Služboval je v različnih krajih.⁵⁰ Slovenski okrajni šolski svet je vzdrževal v Podgori štirirazrednico, v kateri je med drugimi poučeval tudi J. Budal.⁵¹ Po vsej verjetnosti imamo opraviti z namestnikom predsednika v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Štandrežu v letih 1909/1915 (?).⁵²

⁵⁰ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 97.

⁵¹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črte*, II., str. 45.

⁵² Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 414.

70. Jos.[ip] Budin, sod.[ni] urad.[nik], Gorica

71. Martin Burger, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

Č •

72. Cejan, uradnik južne železnice, Jurdani

73. Ivan Cempre, železničar, Gorica

74. Franjo Chwatal po gosp. Anderwaldu, sluga "Ass. Gen."

75. Štefan Cigoj, učenec 5. razred, Šolski dom, Gorica

76. Hinko Cigoj, gostiln.[ičar], Cesta pri Ajdovščini

77. Fr. Cink

Z objavo je voščil svojim odjemalcem za prihajajoče leto 1915: Fr. Cink, trgovec z jestvinami v Raštelju 40, Gorica.⁵³

⁵³ Srečno, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 31. 12. 1914, 45/1, str. 4.

78. Constantini, učenec c. kr. prip.[ravnik], Kobarid

Č •

79. Kazimir Čehovin, dijak, Branica

80. [Miroslav] Čekada (1898–?), učit.[eljski] pripravničar, Gorica

V začetku leta 1920 so v Gorici na starem slovenskem učiteljskišču potekali zrelostni izpiti »pod predsedstvom prof. Giov. Lorenzonia. Za zrele so bili proglašeni sledeči slovenski kandidati: [...] Čekada Miroslav [...]«⁵⁴ Ali v učiteljskem pripravniku lahko prepoznamo v letu 1920 proglašena učitelja? Miroslav Čekada je bil rojen v Trstu 18. 12. 1898, po navedbi Minke Lavrenčič Pahor.⁵⁵ Učil je v različnih primorskih krajih. Po letu 1927 je emigriral v Jugoslavijo in od leta 1930 naprej služboval v slovenskih krajih.

81. Davorin Černetič, trgovec, Gorica

Morda se za tem oglasom, natisnjem v časopisu *Soča*, skriva Davorin Černetič skupaj s solastnikom: »Blago za poročne in plesne obleke po novi modi – v največji izbiri v Trgovskem domu Pregrad&Černetič. Vzorce pošiljava franko.«⁵⁶

82. Gab. Černuta, Gab.

83. [Anka] Češčut, Gorica

Ker so pogosto prav učiteljice oziroma učitelji zavzeto prispevali predmete za Narodni muzej v Gorici, sklepam da se za priimkom Češčut skriva učiteljica Anka. V *Primorskem listu* so natisnili naslednjo notico: »Danes sta se poročila v Gorici g.čna Anka Češčut učiteljica, hčerka g. Antona Češčuta, c. kr. višjega okr. oficijala, in pa g. Jakša Brdar, učitelj v Istri. Naše čestitke!«⁵⁷

84. A. Čibej, Krmin

85. [Edmund] Čibej (1861–1954), [Lokavec]

Ni zanesljivo, če je bil učitelj v Dolu pri Ajdovščini prav imenovani. Z imenom Edmund ga navaja Gabršček v *Kažipotu*.⁵⁸ Maturiral je 1881 v Koprju, strokovni izpit je opravil leta 1885. Služboval je v Vipavski dolini do leta 1915.⁵⁹ Tragičen zapis v *Učiteljskem tovarišu* pa razkrije: »Iz Rusije je dospela vest, da je tam umrl Stanko Čibej, uradnik c. kr. višje sodnije v Trstu, ujetnik Przetnyslske trdnjave in edini sin Edmunda Čibeja, nadučitelja v pokoju v Lokavcu. — Naše sožalje!«⁶⁰

86. Sl.[avica] Čibej, Gorica

87. Marica Čičigoj, učiteljica, Pečine

Po poročanju *Učiteljskega tovariša* iz leta 1916 izvemo: »Oglasila se je Marica Čičigojeva, učiteljica v Starem selu pri Kobaridu, ki se nahaja kot interniranka v Italiji v mestu Cuneo. Poroča, da se ji ne godi preslabo.«⁶¹

88. Marija Čičigoj, Gorica

89. Amalija Čok (1889–1978), učiteljica, na Katinari

⁵⁴ -r, Zrelostni izpiti v zasedem ozemlju, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 7. 1. 1920, 60/1, str. 19.

⁵⁵ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 20, 107.

⁵⁶ Blago, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 7. 1. 1911, 41/3, str. 4.

⁵⁷ Poroka, *Primorski list*, Gorica, 11. 9. 1913, 21/37, str. 4.

⁵⁸ Šole, Dol, *Kažipot po pokneženi grofovini Goriško-Gradiški*, 1894, I., (ur. in izdal Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1894, str. 62. Edmund Čibej je omenjen v Lokavcu kot učitelj prav tako leta 1901 v: Šola, *Ročni kažipot po Goriškem, Trstu in Istri in Koledar za navadno leto 1901, VII.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1901, str. 69.

⁵⁹ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 112.

⁶⁰ -g-, V ruskem ujetništvu je umrl, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 30. 6. 1916, 56/13, str. 4.

⁶¹ -g-, Oglasila, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 11. 2. 1916, 56/3, str. 5.

Leta 1909 je zaključila goriško učiteljsko in začela poučevati na Katinari. V začetku 1911 je z dr. Ivanom M. Čokom v Lonjerju ustanovila podružnico Ciril Metodovega društva in postala njena tajnica. Leta 1921 se je z materjo in bratom preselila k Sv. Ivanu pri Trstu. Tu je učila še leta 1927, ko so jo po Gentilejevi reformi upokojili. Pri Sv. Ivanu je bila predsednica krajevne podružnice novoustanovljenega Šolskega društva. V šolskem letu 1928/29 je prevzela službo na slovenski zasebni šoli pri Sv. Jakobu in tu ostala dve leti, do ukinitve. Nato je na zasebni šoli v ulici Battisti v Trstu poučevala slovenščino (s Ferdinom Kleinmeyerjem in Jožetom Kosovelom), toda 3. juniju 1938 so jo aretirali in brez obtožbe zaprli v Trziču, nato v Trstu, kjer je niso niti zaslišali. Izpustili so jo 14. januarja 1939. Med zadnjo vojno je zbirala otroke na svojem domu in jih poučevala. Delovala je tudi v tedanjih dobrodelnih društvih.⁶²

⁶² (Spletni vir 33). Geslu dodajam še pomembno ugotovitev. V zaporu je učiteljica: »[...] presedela v samici 6 tednov. Nato so jo odpeljali v tržaške zapore; tudi tu, kakor v Trziču, je niso zasliševali, niti obsodili. [...] Dobrih sedem mesecev je presedela samo zato, ker je učila tržaške slovenske otroke materin jezik.« Prim.: Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, Odsek za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu : Trst 1994, str. 477.

90. [Antonija] Čok (1897–1978), II. let.[nik] uč.[iteljska] Premalo zanesljivih podatkov je na razpolago, da bi lahko povezali priimek Čok z Antonijo (Tončka) Čok. Znano je, da se je Tončka po meščanski šoli na Katinari vpisala na goriško učiteljsko; morebiti je prav ona leta 1911 darovala za Narodni muzej v Gorici. Učiteljska ni dokončala v rednem roku, saj se je razplamtela vojna. V Trstu so organizirali posebne učiteljske tečaje in leta 1917 je opravila maturo, potem pa jo je čakal še izpit v Tolminu. Jeseni je že nastopila prvo službeno mesto, in sicer pri Sv. Ivanu v Trstu. Poučevala je v Trebčah, na Katinari, v Škedenju, v Gropadi in v Bazovici, in vse to od jeseni 1917 do šolskega leta 1922/23. Leta 1923 jo je fašistični šolski skrbnik odstavil in ji prepovedal poučevati na vseh šolah v državi. Morala je zapustiti rodne kraje, izselila se je v Jugoslavijo. Poučevala je v Loškem potoku, kjer je vztrajala dve leti, potem so jo premestili v Staro cerkev. Kmalu zatem, ko so Kočevje zasedli Italijani, je bil ustanovljen odbor OF, v katerem je Tončka opravljala tajniške naloge. Leta 1942 so jo fašisti odpeljali v ljubljanski zapor, od tod pa v taborišče Monigo pri Trevisu, pozneje pa še v Brescia. Iz zapora je niso izpustili niti po kapitulaciji Italije leta 1943. Šele po končani vojni se je po ovinku vrnila v Ljubljano in kmalu zatem v rodni Lonjer. Takoj je poprijela za delo. Poučevala je, se zaposlila pri Slovenski prosvetni zvezi, skrbela za lutkovno gledališče, delala na Dijaški matici. Kot predsednica je skrbela za dva dijaška domova. V Lonjerju so leta 2008 po njej imenovali pevski zbor.⁶³

⁶³ Lelja REHAR SANCIN, Antonija Čok učiteljica in kulturna delavka (1897–1978), v : *Nojevo pero (rojstvo 20. stoletja v znamenju primorskih žena rojenih do leta 1900)* prvi del, ZTT EST: Trst 2012, str. 289–295. Prim.: Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 478.

91. Čopi, dijak III. letnika

92. Viktor Črnko, uradnik, Gorica

Kot tenorist je v okviru Pevskega in glasbenega društva v Gorici pel v operi češkega skladatelja Viljema Blodeka *V vodnjaku*, katero je uglasbil po besedilu Karla Sabine (17. in 18. 3. 1906). V letu 1908 je bil izvoljen za arhivarja prej omenjenega društva.⁶⁴

⁶⁴ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, II.*, str. 213, 266. Prim.: Silvan KERŠEVAN, *L'attività musicale dagli inizi ai giorni nostri, Cultura Slovena nel Goriziano*, Istituto di storia sociale e religiosa, Forum, Gorizia 2005, str. 245.

93. Jos.[ip] [Ivan] Dekleva (?), trgovec

Tako se je glasila trgovčeva reklama: »Ivan Dekleva veletržec z vinom v Gorici, Magistralna ulica št. 4. – stanovanje v Gosposki ulici št. 9, prvo nadstropje, ima veliko zalogo istrskih in domačih vin belih in črnih. Cene nizke. Za dobroto blaga jamči.«⁶⁵ Gabršček je poročal, da so izvolili novo vodstvo v *Goriški ljudski posojilnici* (1896) in da je tajnik postal Ivan Dekleva.⁶⁶

⁶⁵ *Kažipot po pokneženi grofovini Goriško-Gradiški*, 1894, I., (ur. in izdal Andrej Gabršček), Goriška tiskarna : Gorica 1894, b. p.

⁶⁶ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, I.*, str. 406.

94. Dr. Ernest Dereani (1877–1949)

Otorinolarinolog, strokovni pisatelj in narodni delavec. Medicino je študiral v Gradcu, specializacijo opravil v Berlinu. Leta 1904 se je preselil v Gorico in tu ostal vse do vpoklica v vojsko, kjer je ostal do leta 1918. Za primorske Slovence so posebno pomembna njegova goriška leta. V Gorici se je poročil z Milko Dolencevo. Skupaj z možem se je aktivno udeleževala narodnega in društvenega življenja. Dereani je imel velike zasluge za gradnjo ljudske šole na Blanči v Gorici. Ob odprtju šole in vrtca leta 1910 je imel izredno pomenljiv nacionalni govor. Postal je tudi predsednik Družbe sv. Cirila in Metoda za Goriško. Pod pokroviteljstvom Trgovsko-obrtne zadruga je leta 1905 v Gorici poleg že obstoječe akademske Adrije vzniknila tudi Narodna prosveta; imenovani je bil tudi član njenega odbora. Namen Narodne prosvete je bil po deželi pospeševati narodno izobrazbo, posebej z ustanavljanjem knjižnic, čitalnic, s prirejanjem predavanj in narodnih veselic, z izdajanjem brošur in ustanovitvijo slovenskega gledališča v Gorici. Dereani je imel leta 1909 več predavanj, npr. *Seksualna higiena* (za odrasle), kasneje *Oko in uho*, leta 1914 pa je v Števerjanu predaval *O tuberkulozi*. Napisal je več člankov. V goriških letih je predaval tudi na učiteljski šoli. Ker se po končani vojni ni smel vrniti v Gorico, se je naselil v Ljubljani. Tam je prevzel okulistično prakso po okulistu dr. Emilu Bocku. Opravljal je pomembne zdravniške funkcije. Leta 1947 se je upokojil in dve leti za tem umrl.⁶⁷

⁶⁷ (Spletni vir 34).

95. Ida Devetak, Kobarid

Po drugi svetovni vojni so se zaradi različnih vzrokov posamezniki umaknili s Severne Primorske. Med njimi je leta 1945 odšla

⁶⁸ (Spletni vir 35).

⁶⁹ Ponovno ni navedeno število dijakov. Zbrali so 5 novcev, 1 medaljo in 1 ostrogo. Že spet ugibam, koliko jih je sodelovalo, morda sedem?

⁷⁰ Ni znano, koliko dijakov pripravnice je sodelovalo. Napisani so v množini in darovali so osem predmetov, potemtakem jih je bilo najbrž osem.

⁷¹ Trgovci, *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911*, XVI., Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 90.

⁷² Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 387.

⁷³ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 376.

⁷⁴ Spominski zbornik 1947–2017 ob 70-letnici Oddelka za agronomijo, v: Jože MAČEK, *Strokovna, raziskovalna, pospeševalna in izobraževalna dejavnost v slovenskem kmetijstvu v obdobju od leta 1767 do ustanovitve Agronomske fakultete leta 1947*, Biotehniška fakulteta, Ljubljana 2017, str. 99.

⁷⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 161.

⁷⁶ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 377.

⁷⁷ Gospa Nina Frakelj (ZAL) mi je 5. 2. 2021 posredovala podatke, za kar si ji iskreno zahvaljujem. Z njeno pomočjo je bilo mogoče razbrati sorodstveno zvezo med obravnavanimi osebami.

⁷⁸ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 336.

tudi Ida Devetak, slovenska gostilničarka. Devetakovi so imeli v Kobaridu hotel z imenom »Devetak«.⁶⁸

96.–102. Dijaki na učit.[eljski] pripravnici, Gorica⁶⁹

103.–110. Dijaki pripravnice⁷⁰

111. Avgust Dolenc, Ajdovščina

Gospod je imel v mestu trgovino z manufakturnim blagom.⁷¹

112. Milovan Domenis, trg.[ovski] pom.[očnik], Gorica

V novi odbor Trgovskega obrtnega društva v Gorici je bil leta 1912 za tajnika imenovan Milovan Domenis.⁷²

113. Viljem Dominko, ravn.[atelj] v pokoju

Leta 1878 se je slovenski oddelek na Goriški kmetijski šoli preoblikoval v samostojno slovensko kmetijsko šolo. Na nekdanji Tržaški cesti so zgradili novo šolsko stavbo, internat in gospodarska poslopja. Ko je leta 1884 odšel prof. Povše v Ljubljano, je Goriško kmetijsko šolo vodil Ernest Kramer (1854–1907), nasledil pa ga je Viljem Dominko. V letih 1912/14 je kot blagajnik sodeloval v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Gorici.⁷³ Za praktičen pouk je Goriška kmetijska družba šoli dodelila svoj poskusni vrt z 18 kampi (blizu 2 ha zemlje, grof Coronini iz Šempetra, baron Ritter iz Ogleja in drugi veleposestniki pa so bili na svojih veleposestvih pripravljene sprejemati strokovne ogledne).⁷⁴

114. Amalija Drufovka, Gorica

Sokol je igral pomembno vlogo v življenju goriških Slovencev. V letu 1904 so dobili nove prostore v Trgovskem domu. Pred selitvijo so društveniki 12. 6. 1904 najeli veledrom ob južni železnici, kjer se je zbrala množica ljudi iz mesta in okolice. Gospa Drufovka je kot kumica razvila društveno zastavo.⁷⁵ V letih 1897–1900 je bila blagajničarka, potem odbornica, zatem, v letih 1908–11, pa še predsednica podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Gorici.⁷⁶ Iz zglaševalnih pol Mesta Ljubljane (SI ZAL LJU 500, MF 516)⁷⁷ smo izvedeli, da je bila Amalija (rojena Kerševan) mati Rudolfa Drufovke, poznejšega trgovca. Za njegovega soproga, oziroma Rudolfovega očeta, je Gabršček zapisal: »30. VIII. [1910] Včeraj popoldne umrl po daljšem bolehanju Ivan Drufovka, trgovec in posestnik v Gorici. Pokojnik, ki je bil rojen v lokavški občini pri Ajdovščini, je ustanovil s svojo veččestjo in pridnostjo leta 1866. znano trgovino z usnjem na Travniku, ter se povzpел do uglednega trgovca. Drufovka je bil eden prvih slovenskih trgovcev v Gorici in imel prvi slovenski napis. Tihi mož je užival ugled v trgovskem svetu. Bil je vedno zvest narodnjak, član narodnih društev, skrben družinski oče.«⁷⁸

115. Luka Dugar (1845–1919), Gorica

V Gorici je sodeloval z bratoma dr. Andrejem in Josipom Pavlico. Pomagal je ustanavljati Krojaško zadrugo (1898), postal odbornik Slovenskega katoliškega delavskega društva ob njegovi ustanovitvi (1898) in deloval pri Ženskem delavskem društvu Skalnica, kjer je bila njegova žena blagajničarka. Agitiral je za ustanovitev Slovenskega sirotišča v Gorici (1898), za Zavarovalno društvo za govejo živino gorskih slovenskih kmetov (1899), za Centralno posojilnico (1899), Goriško zvezo (kasneje Zadržno zvezo – 1903) in Zvezo slovenskih kolonov (1908). Od 1898 je vodil upravo Primorskega lista, Krščansko socialno zvezo (1906) ter zbral nad 4.000 podpisov za peticijo škofu Missji za uvedbo krščanskega nauka v slovenščini v goriških cerkvah. Med prvo svetovno vojno se je umaknil v Stično na Dolenjskem. V začetku leta 1918 se vrnil na Goriško. V oporoki je zapustil 800 kron Slovenskemu sirotišču. Sam velik revež je bil velik dobrotnik revežev, za katere je nabiral darove in pomoč. Za svoje delo je prejel priznanje Pro Ecclesia et Pontifice.⁷⁹

⁷⁹ (Spletni vir 36). Prim.: †Luka Dugar, *Goriška straža*, Gorica 9. 10. 1919, 2/2, str. [3].

116. Miroslav Dujc, učiteljišnik 4. teč.[aj]

E •

117. Dr. [Ivan] Eržen, zobozdravnik, Gorica

Gabršček je za leto 1909 med drugim objavil naslednje: »V hotelu 'Jelen' v Gorici je otvoril začasno zobozdravniški atelier dr. Ivan Eržen, ki se je malo prej preselil iz Postojne. Na jesen otvori moderen atelier v bivši Winklerjevi hiši na Kornu. To hišo je kupila 'Goriška ljudska posojilnica' ter s tem obogatila slov. hišno posest v Gorici v najlepši ulici, ki je postajala po večini že slovenska.«⁸⁰ Za leto 1916 pa preberemo: »V Kranju so ustanovili podružnico ljubljanske posredovalnice za goriške begunce: predsednik dekan Anton Koblar, namestnik dr. Eržen, zobozdravnik iz Gorice.«⁸¹

⁸⁰ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 299.

⁸¹ Prav tam, str. 519.

F •

118. [Josip] Fabčič [?–1916], vodja tiskarne, Gorica

Nekajkrat je bil med darovalci tudi Fabčič, vodja »Goriške tiskarne« v Gorici, ki je med drugim izdajala tudi časopis *Soča*. Za Narodni muzej v Gorici je priskrbel japonski bajonet, ki ga je Alojzij Krušič prinesel iz Port-Arturja. Kakor poroča Gabršček, je bil Fabčič v goriškem odboru Narodne delavske organizacije, kjer

⁸² Prav tam, str. 314, 437.

⁸³ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918*, str. 390.

⁸⁴ Iz pokrajine, *Večerni list*, Ljubljana, 9. 4. 1919, 71/1, str. 3.

⁸⁵ (Spletni vir 30).

⁸⁶ -g-, Anton Faganeli, učitelj v Podgori, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 12. 1915, 55/18, str. 5. Prim.: Tatjana HOJAN, Izbor člankov o prvi svetovni vojni v pedagoškem časopisu od leta 1914 do leta 1918, *Šolska kronika*, Revija Slovenskega šolskega muzeja, Ljubljana 2016, 3, str. 320–321.

⁸⁷ *Leksikoni Cankarjeve založbe*, Slovenska književnost, Feigel, Damir, (ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar), Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 73–74.

so ga leta 1909 izvolili za blagajnika. [...] V starosti 37 let je 15. 2. 1916 v Ljubljani umrl za sušico.⁸²

119. Helena Faganel, Miren

V podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda za Miren in okolico je v letih 1910/11 kot odbornica delovala Helena Faganeli.⁸³ Sklepam da imamo opraviti z isto osebo.

120. Cvetko Faganel (1889 ?–1919), učitelj, Nemški Rut, Dolenja Trebuša

»V Otaležu na Primorskem je umrl 5. aprila 1919 nagle smrti v najlepši moški dobi 30. let gospod učitelj Cvetko Faganel doma iz Oseka na Goriškem. Služboval je v Tolminu, Nemškem Rutu, Dolenji Trebuši in v zadnjem času v Otaležu, kjer je prestregla smrt nadelo polno življenje. Bil je navdušen Jugoslovan, priljubljen v vsaki družbi.«⁸⁴ Glede na podarjene predmete je leta 1911 poučeval v Nemškem Rutu (danes imenovanem Rut), v Dolenji Trebuši pa leta 1913.

121. Ant.[ton], Faganeli, Miren

Prvi redni občni zbor sokolskega društva v Mirnu se je odvijal 27. 9. 1908. Izvoljeni odbor so sestavljali naslednji bratje: Fran Sandrin, starosta; Julij Jakil, podstarosta; Anton Faganeli, načelnik. Odbor so sestavljali še Pavel Faganeli, Ivan Leštan, Jožef Silič, Janez Pavlin, Leopold Kogoj, Filip Ferletič, Anton Pahor in Vinko Ferletič. Časopis *Soča* je 10. februarja 1910 v imenu društva Sokol v Mirnu objavil vabilo na predavanje 12. februarja v Faganelovi gostilni. Predavatelj je bil učitelj Anton Ferlat, naslov predavanja pa se je glasil O razvoju naše zemlje; ob tem je imel tudi krajše predavanje o Halejevem kometu.⁸⁵ Ali je iz družine Faganeli izhajal tudi učitelj, ki se je oglasil iz ruskega ujetništva? V stanovskem časopisu so namreč zapisali: »Anton Faganeli, učitelj v Podgori, se je oglasil, kakor smo že zadnjič povedali, iz ruskega ujetništva. Upa, da prezimi v guberniji Voroneš. Izvrševal je z drugimi razna poljska dela. Silno pogrešajo perila in obuvala. Kaj bo pa šele v silni ruski zimi? Ljubo doma - kdor ga ima!«⁸⁶

122. Damir Fajgel [Feigel], [1879–1959], pisarnovodja, Gorica
Priimek so zapisovali v obeh navedenih inačicah. Damir Fajgel je pisatelj. Po nedokončanem študiju prava na Dunaju je postal uradnik v Gorici in sodeloval pri Gabrščkovih literarnih podjetjih. Objavljal je podlistke v *Soči* in pisal humoreske. Motive je zajemal iz študentskega življenja, uredniških izkušenj, vojne itd. Spogledoval se je s fantastiko.⁸⁷ Postal je tudi tajnik Zveze kulturnih društev, kjer je leta 1910 poročal, »da ima zveza že 120 društev s 7000 člani [...] Centralna knjižnica je štela 19 serij in prečitanih je bilo 300 knjig. Predavanj je bilo 129, predavatelji

⁸⁸ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 350, 523, 541.

⁸⁹ Branko MARUŠIČ, Dr. Lavo Čermelja (1889–1980) publicistično delovanje za Primorsko, v: *Prispevki k primorski biografiki*, str. 177.

⁹⁰ Rado BONČINA, *Od trivialke do devetletke. Šolstvo v Čepovanu, Lokovcu in na Lokvah*, Kulturno turistično društvo Lokovec, Lokovec 2012 str. 178.

⁹¹ (Spletni vir 37).

⁹² Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 579.

⁹³ Mileni Černe se zahvaljujem za podatke, posredovane po elektronski pošti 7. 12. 2020. Prim.: (Spletni vir 38).

⁹⁴ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 411.

⁹⁵ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 42, 133.

⁹⁶ Prav tam, str. 137.

⁹⁷ (Spletni vir 30).

večinoma iz Gorice [...]»⁸⁸ Fajgel je med prvo svetovno vojno, leta 1916, v begunskem taborišču Steinklamm skrbel za goriške rojake. Vrnil se je v Gorico in kot tajnik *Županske zveze* leta 1918 sodeloval pri organizaciji obnove dežele. B. Marušič je opozoril, da sta bila leta 1950 Damir Feigl in Viljem Nanut urednika knjige *Beneška Slovenija*, pri kateri je v veliki meri s svojimi prispevki sodeloval Lavo Čermelj.⁸⁹

123. Rafael Fajgelj, učitelj, Sedlo

Doma iz Gorice, je od leta 1902 do 1903 učil v potovalni šoli na Vratih in Gornjem Lokovcu.⁹⁰ Leta 1906 je poučeval v Novakih, kar izvemo iz poročila Planinskega društva–Cerkljanska podružnica,⁹¹ Gabršček ga pozneje navaja kot učitelja v Sedlu.⁹²

124. Bruno Faninger, trg.[ovski] potnik, Dunaj

125. Cilka /Cecilija Feigl /Fajgelj, por.[očena] Uršič (1880–?), učiteljica, Šempas

Arhivistka Milena Černe iz Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici je po podatkih iz šematizmov razbrala, da je Cecilija Feigl prišla na šolo v Šempas leta 1900 in zagotovo tu ostala do 1915, ko jo v oznanilih omenja takratni šempaski župnik Blaž Grča v zvezi z obiskom prestolonaslednika Karla. (O tem dogodku glej zap. št. 289 na str. 141). Pod naslovom *Znameniti dan* je učiteljico župnik omenil med drugimi udeleženci sprejema: »[...] K sprejemu je došlo tudi lepo število domačinov. Oba duhovnika, župnik Grča in kaplan Kodermac, upravitelj županstva Humar, nadučitelj Križman, učiteljica Cecilija Fajgelj, šolarji z malimi zastavicami v cesarskih, narodnih in deželnih barvah in mnogo ljudstva. Ob cesti in iz mnogih hiš so vihrale cesarske in narodne zastave. [...]»⁹³ Enako je bilo ime tudi blagajničarki podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v istem kraju, in sicer v letih 1909 do 1912.⁹⁴ Leta 1934 je bila premeščena v notranjost Italije (Modena).⁹⁵

126. Ant.[on] Ferlat (1875–1965), naduč.[itelj], Rupa

Po ugotovitvi Minke Lavrenčič Pahor je bil Anton Ferlat rojen 26. 2. 1875 v Mirnu. Maturiral je leta 1899 v Kopru, zrelostni izpit je opravil leta 1901. Služboval je od 1899 do 1927 po goriških krajih. Po tem letu je bil premeščen v notranjost Italije.⁹⁶ Časopis *Soča* je 10. februarja 1910 objavil, da društvo Sokol v Mirnu vabi na predavanje v Faganelovo gostilno, in sicer 12. februarja. Učitelj Anton Ferlat je predaval O razvoju naše zemlje in ob tem imel tudi krajše predavanje o Halejevem kometu.⁹⁷ Učitelj je umrl v Mirnu 21. 3. 1965.

127. Ernest Ferletič, čevlj.[arski] mojster, Miren

128. Ivan Ferletič, Miren

⁹⁸ Rado BOLČINA, *Od trivialke do devetletke. Šolstvo v Čepovanu, Lokovcu in na Lokvah*, str. 307.

⁹⁹ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 141.

¹⁰⁰ Rado BOLČINA, *Od trivialke do devetletke. Šolstvo v Čepovanu, Lokovcu in na Lokvah*, str. 17.

¹⁰¹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 7, 390.

¹⁰² Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, I., str. 425–426.

¹⁰³ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 376.

¹⁰⁴ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 443. *Goriški list* je objavil nekrolog: »V petek ponoči je umrl v 68. letu svoje starosti g. Anton Fon, trgovec s klobuki in hišni posestnik v Gorici. Pokojnik je bil poštenjak stare korenine in je bil zaradi tega tudi jako ugleden mož. Kakor zvest in zaveden Slovenec bil je že v začetku našega, narodnega preporoda v goriškem mestu član in podpiratelj raznih narodnih

129. Karel Filipič (1879–?), učitelj, Kal
Rodil se je 7. 11. 1879 v Gorici. V Kopru je maturiral 1899, v istem kraju je leta 1906 opravil strokovni izpit. Prvi učitelj na Lokvah Karel Filipič je v kraju učil od leta 1899 do leta 1902. Poučeval je približno štirideset otrok.⁹⁸ Premestili so ga v Kal nad Kanalom (1909 do 1915), leta 1915 je bil mobiliziran v 97. pešpolk, kjer se je boril vse do leta 1918. Nato je bil poročnik vojske SHS na Koroškem in v Prekmurju. Po vojni je ostal v Jugoslaviji in poučeval v različnih slovenskih krajih vse, do upokojitve leta 1935.⁹⁹

130. Franc Finžgar, c. kr. nadzornik
Leta 1901 je bil med imenovanimi v izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole tudi Fran Finžgar. V vlogi okrajnega šolskega nadzornika je ob obisku šole v Čepovanu ugotovil potrebo po gradnji šolske stavbe in ustanovitvi dvorazrednice ter potovalne šole v Puštalah. Okrajni šolski svet v Gorici je prošnji ugodil in gradnja je stekla leta 1906.¹⁰⁰ Mož se je leta 1912 upokojil, učiteljstvo se je od njega poslovilo na banketu, na učiteljsku pa je delal še dve nadaljnji leti.¹⁰¹

131. Andrej Flajs, učiteljši[č]nik III. tečaja

132. Florenin, Miren

133. Anton Fon [?–1914], klobučar, Gorica
Mož je imel delavnico v Semeniški ulici v Gorici. Gabršček je v spomnih opozoril na leto 1897, ko se je zgodil prvi veliki bojkot: »Za Veliko noč pa smo doživeli v Gorici prava čuda sistematičnega bojkota. Slovenski trgovci so imeli nabite prodajalne, kupovalci so bili daleč zunaj na ulici nastavljeni, da pridejo na vrsto; laške štacune–prazne. Posebno drastično se je to videlo pred slovenskim klobučarjem Fonom v Semeniški ulici, kjer so stali ljudje do nasprotne ulice, a v Raštelu je bila znana laška klobučarna Pich prazna.–Laški trgovci so zagnali strašen krik, kaj da bo ž njimi, ako pojde tako naprej. [...]«¹⁰² V letih od 1892 do 1906 je bil Anton Fon odbornik v mestni moški podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda.¹⁰³ V II. knjigi je Gabršček navedel, da je v 69. letu starosti preminil goriški trgovec, gostilničar in hišni posestnik A. Fon, ki je bil zaveden narodni delavec in sodelavec v odborih ter pri vseh narodnih prireditvah.¹⁰⁴

134. Danilo Fon, učiteljšičnik 2. teč.[aj]

Ali v učiteljšičniku lahko prepoznamo nekaj let zatem ujetnika v italijanskem taborišču Nocere Umbre in nato dobrovoljca v srbski vojski leta 1918 in solunskega borca? Razmere v italijanskih taboriščih so bile za ujetnike avstro-ogrske vojske neznosne. Šele pod pritiskom ujetnikov so se razmere nekoliko izboljšale.

društev. Bil je tudi več let zaporedoma član načelstva »Centralne posojilnice«. Pogreb blagopokojnika se je vršil v ponedeljek zjutraj ob 7. uri in pol ob veliki udeležbi njegovih prijateljev in znancev. Truplo so prepeljali v pokojnikovo rojstno vas, v Trnovo pri Kobaridu, ter je na tamošnjem pokopališču položili k večnemu počitku. Svetila mu večna luč, preostalim pa naše sožalje! m, Smrtna kosa, *Goriški list*, Gorica, 7. 5. 1914, 1/14, str. 3.

¹⁰⁵ Miloslav SEKULIČ, Slovenski dobrovoljci v srbskih osvobodilnih vojnah 1911–1918, *Vojaška zgodovina Military History*, Vojaški muzej Slovenske vojske, Ljubljana, 2010, 11/17, str. 31.

¹⁰⁶ Jurist Jos. Fon - padel!, *Novi čas*, Gorica, 29. 10. 1914, 5/44, str. 3.

¹⁰⁷ Jurist Josip Fon, *Novi čas*, Gorica, 25. 2. 1915, 6/9, str. 2.

¹⁰⁸ Branko MARUŠIČ, Andrej Ipavec (1880–1924). Ob stoletnici prve popolne slovenske državne gimnazije, v: *Izvestje Raziskovalne postaje SAZU ZRC v Novi Gorici*, Nova Gorica 2012, 9, str. 29.

¹⁰⁹ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 380.

Povelje za odhod dobrovoljcev proti Solunu je prišlo 1. decembra 1918. Zgodaj zjutraj 3. decembra so se vsi vkrcali na vlak, ki je peljal iz N. Umbre prek Ancone v пристanišče Bari. Na vlaku je bilo 482 dobrovoljcev, od teh 55 slovenskih, med njimi tudi Danilo Fon in 7 pripadnikov jugoslovanskega dobrovoljskega bataljona kapetana Pivka. Italijanska vojska je na zadnji postaji želela preprečiti njihovo izkrcanje, vendar so Pivkovi dobrovoljci z ročnimi bombami razgnali italijanske vojake. Tako so se vsi dobrovoljci vkrcali na ladjo Coccorio in se odpravili proti Solunu.¹⁰⁵

135. Jos.[ip] Fon, dijak na pripravnici, Tolmin

V goriškem časopisu *Novi čas* so objavili: »Jurist Jos. Fon — padel! Pret. teden nas je dohitela žalostna novica: Na severnem bojišču je padel naš vrli rojak in somišljenik cand. iur. Jos. Fon iz Srpenice. Bil je praporščak pri 4. bos. polku. Kot odločno katoliško narodni dijak je bil član Kat. akad. društva 'Dan' v Pragi. [...] Bil je kot dijak gojenec Mal. semenišča, kjer se je pri raznih slovesnih prilikah odlikoval s svojimi nastopi. Maturo je napravil na goriški gimnaziji 1. 1910 z odliko. Posvetil se je juridičnim študijam in je bil že tik pri koncu svojih študij, ki jih je vkljub najskromnejšim sredstvom zelo dobro vršil [...].«¹⁰⁶ Medvojne zmešnjave so pripomogle, da je prihajalo do nepreverjenih objav, kar je razvidno iz naslednjega preklica: »Jurist Josip Fon. Svoječasno smo objavili žalostno vest, da je padel na bojišču jurist Jože Fon iz Srpenice. V uradnem izkazu je bil naveden kot mrtev. Sedaj pa čujemo razveseljivo vest, da je pisal svojcem iz ruskega ujetništva.«¹⁰⁷

136. Nada Fon

Nada je hči Josipa Fona (1865–1925), državnega poslanca in matere Irme Klavžar (1874–1954).¹⁰⁸

137. I. Fon, učiteljiščnik, II. d.

138. [Olga] Frandolič, Kobarid

Ker v časopisu niso zabeležili imena, ni popolnoma zanesljivo, ali je bila ta oseba Olga Frandolič. Gospo s tem imenom pa smo zasledili kot blagajničarko v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Kobaridu, v letih 1910/12.¹⁰⁹

139. Romana Furlani (1884–1969), Rihemberk

Sklepam, da imamo opraviti z isto gospo Furlani, ki je darovala nekaj predmetov kulturne dediščine za nastajajoči muzej, kot v naslednjem zapisu: »Pri tem sodišču teče zapuščinski postopek po pokojni Romani Furlani, rojeni 13. 5. 1884, ki je umrla v Ankaranu, dne 21. 8. 1969, z zadnjim stalnim prebivališčem Kopri-va 13, 6221 Dutovlje, v zemljiški knjigi je vpisana kot Romana

Furlani, pok. Žige, Branik 197, 5295 Branik. Sodišče ne razpolaga s podatki o zapustničinih dedičih, zato s tem oklicem poziva vse morebitne dediče, da se v roku enega leta od objave tega oklica in oklica na sodni deski tukajšnjega sodišča, zglasijo pri tem sodišču, sicer bo sodišče nadaljevalo in zaključilo ta zapuščinski postopek na podlagi podatkov, s katerimi razpolaga.«¹¹⁰

¹¹⁰ (Spletna vir 39).

140. Stanko Furlan, Dvor

141. Anton Furlan, učenec 5. razred, Šolski dom, Gorica

142. [Leopold] Furlani (1854–?), učit.[elj], Štandrež
Glede na to, da je Leopold Furlani od leta 1895 do 1915 poučeval v Štandrežu, predvidevam, da je istoveten z darovalcem. Kakor je ugotovila Minka Lavrenčič Pahor, je bil Leopold rojen leta 1854 v Rihemberku (Braniku). V Kopru je maturiral leta 1877, strokovni izpit je opravil leta 1880.¹¹¹

¹¹¹ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 145.

143. Vladimir Furlani (1890–1919), učitelj, Štandrež
Po ugotovitvi Minke Lavrenčič Pahor je bil rojen v Kamnjah. Maturiral leta 1909 v Kopru, strokovni izpit je opravil leta 1911. Gabrije-Rubije so bile med leti 1911 do 1915 njegov službeni kraj.¹¹² Stanovski učiteljski časopis je poskrbel za citirano vest: »Tovariš Vladimir Furlani, učitelj iz Štandreža, sedaj računski podčastnik na koroški fronti, je odlikovan s srebrnim zaslužnim križcem na traku hrabrostne svetinje. - Čestitamo!«¹¹³ Leta 1919 pa so sporočili žalostno vest: »Umril je na španski bolezni v Ljubljani dne 28. pret. mes. naš goriški tovariš Vladimir Furlani, sin tov. Leopolda Furlanega, nadučitelja v Štandrežu, sedaj pregnanca v Ljubljani. - Ljubemu tovarišu blag spomin! Svojem naše sožalje!«¹¹⁴

¹¹² Prav tam, str. 145.

¹¹³ -g-, *Odlikovanje, Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 6. 10. 1916, 56/20, str. 5.

¹¹⁴ -Umril je, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 1. 1919, 59/1, str. 4.

144. [Peter] Furlanič, učiteljiš[č]nik IV. 1.[etnik]

»Na c. kr. moškem učiteljišču so prestali do sedaj z ugodnim uspehom zrelostno preizkušnjo sledeči gojenci: [...] Peter Furlanič [...].«¹¹⁵

¹¹⁵ Na tukajšnjem c. kr. moškem učiteljišču, *Novi čas*, Gorica, 12. 7. 1912, 3/28. str. 5. Prim.: Pred c. kr. goriško izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole v Ljubljani, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 30. 11. 1917, 57/24. str. 6.

G •

145. And.[rej] Gabrijelčič, učitelj

146. Franc Gatej, urar v Tolminu

V letih 1909/10 je postal odbornik v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Tolminu.¹¹⁶

¹¹⁶ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 417.

147. Fr.[ranc] Gavner, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

148. [Lambert] Gerbec, poštar, Kanal

¹¹⁷ Pošta, Ročni kažipot po Goriškem in Gradišanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI., Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 129.

¹¹⁸ Ročni kažipot po Goriškem, Trstu za leto 1898, IV., (ur. Josip Krmpotič), [čas. oglas], Goriška tiskarna, Gorica 1897, b. p.

¹¹⁹ Andrej VOVKO, Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela, str. 407.

¹²⁰ Andrej GABRŠČEK, Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, II., str. 161.

¹²¹ Prav tam, str. 364.

Oseba z imenom Lambert Gerbec, prav tako poštar, je v *Ročnem kažipotu* za leto 1911 delovala ne v Kanalu, temveč v Ročinju.¹¹⁷

149. Ivan Glešič, gostilničar, Gorica

Tako se je glasil reklamni oglas: »Narodna gostilna! 'Kikiriki' 'Kikiriki' Ivana Glešiča Nunska ul. 7 v Gorici priporoča rojakom v Gorici in z dežele svojo izvrstno kapljico pristnega črnega in belega vina, vrhunsko pivo, izborna ukusne tople in mrzle jedi v vsako dobo dneva.«¹¹⁸

150. Golja, dijak pripravnice, Kobarid

151. Jakob Golob, dijak, Gorica

152. Jak.[ob] Golob, dijak, Podmelec

153. [Lucijan] Gomišček, pripravnik

Ni zagotovo, če je pripravnik istoveten z učiteljiščnikom Lucijanom, ki je postal tajnik podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Solkanu v letih 1910/11.¹¹⁹

154. Gorenjšek, učenec, pripravnica, Kobarid

155. Fr. Gorenšček, učenec, Kobarid

156. Fr. Gorjan, učenec 5. raz.[ed], Šolski dom, Gorica

157. Fr. Gorjanec, dijak

158. Fran Gorjup, dijak, Gorica

159. Goriška sokolska zveza

Za goriški Sokol je bilo leto 1904 zelo pomembno, saj so se selili v nove prostore Trgovskega doma. Za opremo s telovadnim orodjem jim je zmanjkalo denarja. Pomagali so si z nabiralno akcijo in v nekaj tednih pridobili potrebno vsoto.¹²⁰ Namenoma navajam to dejstvo, kajti med slovenskimi Goričani je imela solidarnost veliko težo. Sokol se je leta 1912 odzval Muzejskemu društvu Gorica in prispeval 1 srebernjak.

160. Grahli, učenec c. kr. prip.[ravnice], Kobarid

161. Gregorič, Gorica

162. [Fran?] Gregorič, uradnik, Gorica

Morda se za tem priimkom skriva Fran Gregorčič, ki je najprej opravljal delo na gornjem glavarstvu, potem pa je postal okrajni tajnik v X. plačilnem razredu. Gabršček ga je označil za rodoljubnega uradnika, »ki je našemu narodu mnogo koristil.«¹²¹

163. I. Gregorič, oficijal južne železnice

164. Gregorčič

165. Jožef Gregorčič, Šmarje

166. Anton Gregorčič (1852–1925) po abiturjentu Fr. Sivcu, Vrsno št. 18

Ljudsko šolo je sprva obiskoval na Vrsnem, v Gorici pa nemško gimnazijo ter bogoslovje. Mašniško posvečenje je prejel leta 1875. Deloval je kot pomožni duhovnik pri romarski cerkvi na otoku Barbana v gradeški laguni. Študij je nadaljeval v dunajskem Augustineumu, kjer je 17. januarja 1879 promoviral za doktorja teologije. Po vrnitvi v Gorico je predaval filozofijo na goriškem bogoslovju in bil hkrati kaplan pri cerkvi Sv. Ignacija. Leta 1881 je postal profesor dogmatike na goriškem bogoslovju. V politično življenje je stopil leta 1880, ko se je vključil v politično društvo *Sloga*; spomladi 1882 je prevzel upravo, jeseni pa še uredništvo društvenega časopisa *Soča*. Leta 1885 je bil v kuriji veleposestva prvič izvoljen v goriški deželni zbor.¹²² Imel je številne funkcije, med drugim je bil predsednik moške podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Gorici v letih 1886–1888 in ponovno 1890–1906.¹²³ Naj še pripišem, da je Gregorčič priskočil na pomoč, ko so morali društveniki na hitro izprazniti prostore, kjer so bili deponirani zbrani eksponati za Narodni muzej v Gorici; omogočil je hrambo gradiva v goriškem Šolskem domu. Prvotne prostore je namreč kupil italijanski meščan.

167. Ant. Gruden, Ozeljan

168. Peter Gruden, trgovec, Gorica

V reklamnem oglasu za *Croatia* zavarovalno zadrugo v Zagrebu se je podpisal Peter Gruden & Comp, kot zastopnik za Gorico in okolico.¹²⁴

169. Janko Gruntar

Po vsej verjetnosti je mož identičen s kobariškim županom, ki je leta 1909 na slovesnosti ob odkritju spomenika skladatelju Andreju Volariču (1863–895) na krajevnem trgu prvi spregovoril o skladateljevih zaslugah.¹²⁵ Volarič je bil tako narodno zaveden, da si je poslovenil ime. Iz Andreja je postal Hrabroslav in dosegel, da je bilo ime tako zapisano tudi v njegovem maturitetnem spričevalu. Treba je omeniti, da so fašisti leta 1922 podrli Volaričev spomenik.¹²⁶

170. Ivan Gruntar, čevljar, Kobarid

171. Justina Gruntar, Kobarid

172. Josip Gruntar, mizar, Kobarid

173. Ivan Gruntar, župan, Kobarid

Gabršček je leta 1909 sporočil: »V Kobaridu so izvolili za župana prvič Ivana Gruntarja, nečaka notarja Ignacija in brata odvetnika dr. Rudolfa.«¹²⁷

¹²² (Spletni vir 40). Prim.: Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, I.* Objavljenih je preveč referenc, da bi jih vse tukaj navajala.

¹²³ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 375.

¹²⁴ »Croatia«, [čas. oglas], *Soča, Gorica*, 17. 1. 1911, 41/7, str. 4.

¹²⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, II.*, str. 320.

¹²⁶ Gabršček sporoča: »21. VI. 1922. zaradi spomenika na Krnu, ki ga je poškodovala strela, so fašisti uprizorili kazensko ekspedico v Kobarid, kjer so uničili spomenik Volaričev, odbili so mu glavo, vlačili kip po trgu in ga končno onečastili na najbolj ostuden način... [...]« Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, II.*, str. 599.

¹²⁷ Prav tam, str. 296.

174. Gruntar, posestnik, Kobarid

175. Josip Gruntar, Kobarid

Učitelju Josipu Prijatelju iz Gorice sta pri zbiranju izdatno pomagala imenovani in Fran Gruntar iz Kobarida. Predsednik Gvajc je vse tri na občnem zboru pohvalil.¹²⁸

176. Iv.[an] Gruntar, mizar, Kobarid

177. Fran Gruntar, Kobarid

Gabršček je v Osebnih vesteh 6. 7. 1901 objavil, da je maturo na goriški gimnaziji opravil Fran Gruntar.¹²⁹ Učitelju Josipu Prijatelju iz Gorice sta pri zbiranju izdatno pomagala imenovani in Josip Gruntar iz Kobarida. Predsednik Gvajc je vse tri na občnem zboru pohvalil.¹³⁰

178. Milan Gruntar, učitelj, Vrsno

Gabršček je navedel, da so leta 1902 Milana Gruntarja iz Tolmina premestili v Nemški Rut.¹³¹ Očitno je pozneje učil tudi na Vrsnem.

179. Milan Gruntar, nadučitelj, Cerklje

Ni popolnoma jasno, ali gre za istega učitelja, ki je učil na Vrsnem (glej zaporedno št. 178) in je napredoval v nadučitelja, ali sta ti dve osebi povsem različni.

180. Josip Gruntar, učenec, Kobarid

181. Anton Gruntar (1881–?), učitelj, Kobarid

Rojen 27. 1. 1881 v Kobaridu. Maturiral je leta 1901 v Kopru in strokovni izpit opravil leta 1904. Od leta 1901 je služboval v Tolminu, med leti 1905 do 1910 v Vrsnem, naslednji kraj poučevanja je bilo Staro selo, med leti 1912 do 1915 pa je služboval v Cerklju. ¹³² Ni zanesljivo, če je kobarški učitelj istoveten z odbornikom Antonom Gruntarjem, ki je v letih 1913–1918 (?) deloval v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Cerklju. ¹³³ Možno pa je, ker je takrat tam služboval.

182. Ignacij Gruntar (1844–1922), c. kr. notar, Ribnica

Mož si zasluži daljšo obravnavo, ker je na predlog odbornikov Narodnega muzeja v Gorici v nastajanju daroval za primorsko zgodovino pomembne dokumente. Gimnazijo je obiskoval v Gorici, pravo je študiral na Dunaju. Kot notarski kandidat je deloval v Gorici in Tolminu (1874–75) ter postal samostojni notar v Kobaridu, kamor je uspel pripeljati tudi okrajno sodišče. Leta 1878 se je preselil v Logatec, 1893 v Ribnico, kjer je ostal do 1914, ko se je notariatu odpovedal in se preselil v Ljubljano.¹³⁴ Na vseh službenih mestih je Gruntar podpiral razvoj šolstva in posojilnic ter društveno delovanje. Leta 1871 sta s Simonom Gregorčičem v Kobaridu ustanovila čitalnico. Prav tam so okrog

¹²⁸ Muzejsko društvo v Gorici, *Gorica*, Gorica, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1; Muzejsko društvo za Goriško. Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, Soča, Gorica, 22. 3. 1913, 43/32, str. 3.

¹²⁹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, Il., str. 6.

¹³⁰ Muzejsko društvo v Gorici, *Gorica*, Gorica, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1; Muzejsko društvo za Goriško. Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško Soča, Gorica, 22. 3. 1913, 43/32, str. 3.

¹³¹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske*, Il., str. 70.

¹³² Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 163.

¹³³ Andrej VOVKO, *Oborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 365.

¹³⁴ »Naš bovški rojak, gospod Ignac Gruntar, c. kr. notar v Ribnici na Kranjskem, se je odpovedal notarski službi in se nastanil s svojo gospo soprogo v Ljubljani.« Prim.: *Osebna vest*, *Goriški list*, Gorica, 28. 1. 1915, 2/4, str. 2.

preloma stoletja z Gruntarjevo pomočjo ustanovili prvo javno ljudsko knjižnico; Kobarid je »s tem prekosil celo napredno Ljubljano, ki take knjižnice še danes nima« (Soča 25. 3. 1905). Leta 1876 je bil sopodpisnik oglasa za ustanovitev društva *Sloga*, potem ko so se »stari« in »mladi« zedinili, da razpustijo društvu »Soča« in »Gorica«. V Logatcu je Gruntar postavil novo šolsko poslopje ter leta 1881 priredil tedaj preminulemu Josipu Jurčiču (1844–1881) spominsko slovesnost in z izkupičkom (tisočakom) položil temelj Jurčič-Tomšičevi ustanovi. V Logatcu je ustanovil še posojilnico (1888), pozneje tudi v Ribnici.¹³⁵ Posebnega pomena je Gruntarjeva gmotna in duhovna pomoč ter mentorstvo nepraktičnemu Gregorčiču, s katerim ga je vezalo prijateljstvo vse življenje. Leta 1913 je Gruntar snujočemu se Muzejskemu društvu za Goriško obljubil Gregorčičeve rokopise in pisma, ki so bila kasneje objavljena v *Dom in svetu*¹³⁶ in so skupaj z Gruntarjevimi zapiski o Gregorčiču sedaj hranjeni v ljubljanskem NUK-u. V tem pogledu je velika sreča, da jih ni predal v Gorico, sicer bi pisma poniknila v vojnem obleganju Gorice. Ker je na teh straneh obravnavan tudi skladatelj Josip Kocijančič, opozarjam, da je bil Gruntarjeve mecene pomoči deležen tudi ta mož. Njegove *Čute v napevih* (1881) je posvetil svojemu dobrotniku. Gruntar je leta 1913 daroval pisma svojega pokojnega prijatelja, skladatelja Josipa Kocijančiča, nastajajočemu Narodnemu muzeju v Gorici (glej str. 224). Ni znano, ali so pisma vojno puščena »preživela«.

183. Ivan /Giovanni/ Gyra (1861–1926), arheolog, Gorica
V *Soči* in *Gorici* so ga predstavljali kot arheologa, čeprav je bil v resnici starinar in orožar v Gorici.¹³⁷ Javno mnenje je razburil v letih 1909–1912, ko je trdil, da je podoba Matere božje na Sveti gori posnetek in da ima originalno sliko v lasti on. Po naročilu nadškofa Frančiška Borgie Sedeja (1854–1931) se je sestala komisija dvanajstih umetnostnih strokovnjakov, med katerimi so bili prelat Karl Drexler (1861–1922), docent za cerkveno umetnost v semenišču v Gorici, Anton Gnirs (1873–1933), uslužbenec Centralne komisije za raziskovanje in varstvo umetnostnih spomenikov, Giovanni Cossar (1873–1927), vodja Mestnega muzeja za umetnost v Gorici, in ugotovila, da je imenovani motiv slikan na leseno desko, medtem ko je Gyra trdil, da je slikan na platno. Tudi strokovnjaki Centralne komisije z Dunaja, ki so si ogledali sliko na Sveti gori, so ugotovili, da gre za pristno umetnino iz prvega četrtletja 16. stoletja. Nadškof Sedej je s škofijskim odlokom leta 1914 dokončno razsodil, da so strokovne raziskave dokazale pristnost motiva in da je Gyrova slika samo njen posnetek. Naročil ga je Jožef Gironcoli, vodja svetogorskega svetišča.¹³⁸ Zato ni mogoče povsem verjeti, da je bilo 15 oljnih

¹³⁵ (Spletni vir 41).

¹³⁶ Prim.: Izidor CANKAR, Gregorčičeva pisma Gruntarju, *Dom in svet*, Ljubljana 1916, 29/3–4, str. 82–92; Izidor CANKAR, Gregorčičeva pisma Gruntarju, *Dom in svet*, Ljubljana 1916, 29/3, 5–6, str. 144–150.

¹³⁷ Citiram njegovo reklamo: »Velika zaloga orožja za luksuz, lov, za streljanje v tarčo itd. Na drobno in debelo; vsakovrstno strelivo G. Gyra Gorica – Via Morelli, 32–Gorica. Popravljajo se puške in spravijo na druge. Prodaja starinskega orožja.–Zaloga velocipedov. Dajejo se v najem velocipede.–Popravljajo se velocipedi kterega koli sistema.–Zamenjujejo se rabljeni velocipedi.«, v: *Kažipot po pokneženi grofovini Goriško-Gradiški*, 1894, I., (ur. in izdal Andrej Gabršček), [čas. oglas], Goriška tiskarna, Gorica 1894, b. p.

¹³⁸ (Spletni vir 42).

del, ki jih je Gyro doniral za Narodni muzej v Gorici, resnično avtentičnih.

H •

184. Erna Havel, Gorica

185. Emil Hojak (1888–1913), učitelj, Levpa

Izučil se je za krojača, a bolj kot šivanje ga je zanimala poezija, katero mu je približal Simon Gregorčič. Pod njegovim vplivom je napisal prve pesmi. Domači šolski upravitelj mu je pomagal, da je 18-letni fant odšel na tolminsko vadnico, od tam pa na slovensko učiteljsko v Koper in potem v Gorico (1907–11). Postal je potujoči učitelj za Levpo in Zavrh. Hojak je bil učenec mladega Otona Zupančiča (1878–1949), Josipa Murna (1879–1901) in Alojza Gradnika (1882–1967), lahkotnosti in preprostosti verzov pa se je naučil pri Simonu Gregorčiču. Njegova ljubezenska lirika je globoko čustvena in doživeta ter odraža vsa razpoloženja, od naivne navdušenosti in vere v resničnost ljubezni do globokih dvomov, bridkih razočaranj, sočutja in kesanja, do slutnje zgodnje smrti. V starosti 25 let je preminil za posledicami kapi. Njegova prva tiskana pesem *Iz poznih ur* je izšla v *Slovanu* 1913. Istega leta je izšlo že po smrti v *Ljubljanskem zvonu* šest pesmi. V *Njivi* so 1919 natisnili osem pesmi iz Hojakove zapuščine. Napisal je 42 pesmi, od katerih osem doslej še ni bilo objavljenih.¹³⁹

186. Ant. Hmelak, Dol. Branica

187. Ivan Hovansky, Gorica

Imenovani je imel prodajni kiosk za časopise v Gorici.¹⁴⁰

188. Jos.[ip] Hrast, poštni uradnik, Kanal

V zapisniku občnega zbora je bil s strani predsednika Gvajca za »bogato daritev« pohvaljen Jos.[ip] Hrast iz Kanala.¹⁴¹ Poštni uradnik je deloval kot odbornik podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Kanalu v letih 1909–1911.¹⁴²

189. Gospa Hrastova, Trst

190. Avgust Hrovat, učitelj I. l. r., Gorica

191. Fr.[anc] Hrovat, urar

192. Joško Hrovat, Ajdovščina

193. Avgust Hrovat, Ajdovščina

194. Avg.[gust] Hrovat, dijak, Gorica

195. Fr.[anc] Huber

¹³⁹ (Spletni vir 43). Prim.: † Emil Hojak, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 13. 6. 1913, 53/24, str. 1; † Emil Hojak, *Ljubljanski zvon*, 1913, 33/7, str. 448; † Emil Hojak, *Slovan*, Ljubljana 1913, 11/8, str. 254.

¹⁴⁰ Časniki, *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiškanskem in koledar za navadno leto 1911*, XVI., Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 79.

¹⁴¹ Soča, Gorica, 24. 3. 1914, 44/14, str. 3.

¹⁴² Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 379.

Sl. 48 Anonimni fotograf, »Špediter Gašpar Hvalič vozi s 16 konji veliki, 45 kvintalov težki zvon na Sv. goro.« Vir: Sveta gora, Koledar za navadno leto 1923, (ur. Dr. A. Pavlica), Goriška matica, Gorica 1923, str. 83.

Morda je Huber potomec Ferdinanda Huberja, ki je bil leta 1854 svetnik deželne sodnije v Gorici. Poleg tega je na Bovško prinesel murvo in svilogojstvo. Kot poroča Gabršček, je njegov brat v Bovcu nasadil 6750 murv. Prvi mož je na bovško s Koroške prenesel sadike jabolk in hrušk, ki so v podobnem podnebjju dobro uspevale.¹⁴³

¹⁴³ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, I.*, str. 39.

196. Humar, učenka 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

197. Jos.[ip] Hvalič, Gorica

Ali lahko v Josipu Hvaliču, ki je konec oktobra 1913 daroval za Narodni muzej v Gorici, prepoznamo ujetega vojaka, kar je sporočil goriški časopis: »V srbskem ujetništvu se nahaja g. Jožef Hvalič, organist v Kronbergu in načelnik ondotnega Orla. Pisal je domov iz Niša.«¹⁴⁴

¹⁴⁴ V srbskem vjetništvu, *Novi čas*, Gorica, 19. 11. 1914, 5/47, str. 6.

198. Gašper Hvalič, Gorica

Gašper Hvalič je imel v Gorici prevozniško podjetje. Gotovo je prav imenovani furman leta 1922, seveda skupaj z ostalimi pomočniki (furmani, žlajfarji idr.), na Sveto Goro pripeljal štiri zvonove. Najmanjša zvonova je tovorilo deset vpreženih konj, drugi, težji bronasti zvon, so peljali s štirinajstimi konji in največji zvon, težak 4.355 kg, ki je tudi največji bronasti zvon v Sloveniji, so prepeljali s šestnajstimi konji. Skupna teža je bila 11.113 kg. Pot je bila težka in zelo naporna, saj je tisti dan močno deževalo. Vsi še danes visijo v zvoniku cerkve.¹⁴⁵

¹⁴⁵ (Spletni vir 44). Fotografija je vzeta iz: *Sveta gora, Koledar za navadno leto 1923*, Goriška matica, Gorica 1923, str. 83.

199. Josip Ivančič, trgovec, Gorica

V goriškem telovadnem društvu *Sokol* je leta 1911 med odborniki naveden tudi Josip Ivančič.¹⁴⁶

¹⁴⁶ Telovadno društvo »Goriški Sokol« Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledaar za navadno leto 1911, XVI., Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 52.

¹⁴⁷ Davkarija, *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1906*, XII., Goriška tiskarna, Gorica 1906, str. 116.

¹⁴⁸ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice od leta 1901 do 1924*, II., str. 194.

¹⁴⁹ Redni občni zbor Kolesarskega društva »Gorica«, *Soča*, Gorica, 16. 3. 1909, 39/ 31, str. 3.

¹⁵⁰ Smrtna kosa, *Novi čas*, Gorica, 8. 4. 1915, 6/15, str. 2. Prim.: m, Umrl je v Gorici, *Goriški list*, Gorica, 8. 4. 1915, 2/14, str. 3.

¹⁵¹ Henrik TUMA, *Spomini iz združniškega dela*, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 336.

¹⁵² Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, I., str. 520. *Kažipot po pokneženi grofovini Goriško-Gradiški*, 1894, I., (ur. in izdal Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1894, b. p.

¹⁵³ *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908*, XIV., Goriška tiskarna, Gorica 1908, b. p.

200 Ciril Ivančič, advokatski asist.[tent], Gorica

V letu 1906 je v *Ročnem kažipotu* zapisano, da je delal na davkariji v Kanalu kot vaj.[enec].¹⁴⁷

201 Ninus Ivančič [?–1915], fotograf, Gorica

Ob desetletnici kolesarskega društva *Gorica* so 23. 6. 1905 priredili slovesno prireditev. Na dirki, ki se je pričela v Selu na ajdovski cesti in končala v Tivoliju blizu Cristalniggovega gradu, je prvi prišel na cilj Ninus Ivančič. Za to razdaljo je porabil 24 minut in 58 sekund, drugo uvrščeni je bil Edvard Rusjan.¹⁴⁸ Zato ni čudno, da je N. Ivančič leta 1909 postal blagajnik Kolesarskega društva Gorica.¹⁴⁹ Aprila 1915 je preminil, kar izvemo iz časopi-sne notice: »V Gorici je 5 t. m. umrl na sušici g. Nin Ivančič, sin pok. c. kr. notarja in dež. poslanca v Tolminu. Pokojni Nin Ivančič je bil po poklicu fotograf in je bil svoj čas eden prvih kolesarjev na Goriškem.«¹⁵⁰

J •

202 And[rej] Jakil (1858–1926), Rupa

Bil je industrialec in veleposestnik pa tudi lastnik strojarne v Rupi. Henrik Tuma je v svojih spominih zapisal, da je Jakil leta 1897 postal član trgovsko-obrtne zadruga v Gorici.¹⁵¹ Leta 1899 so ga na ustanovnem občnem zboru izvolili v odbor Trgovsko-obrtnega društva za Goriško.¹⁵² Leta 1920 je Jakil samozavestno in s ponosom reklamiral svoje dosežke: »Čast mi je javiti svojim cenj. odjemalcem in drugim trgovcem usnja, da sem protokoliral svoje podplate, tako imenovani 'Vaches' in enake grupone s predstoječo varstveno zaponko. Po dolgoletnih izkušnjah in trudu sem dosegel zaželjeni vspeh ter stopam tako v svetovni trg z najlepšo, najboljšo in najtrpežnejšo vrsto podplatov, ki se je povsod priljubila, da kdor to marko enkrat kupi, isto tudi drugič zahteva, ker je to zajamčeno neobteženi in najboljši stroj. Pri tej priliki si usojam pripomniti, da izdelujem tudi lepe notranjike (šolete), kravine zrnčaste (generbt) in gladke, posebno pa lepe biksanice (Wichsleder). Blagovolite torej se pri prvi priliki obrniti name, da se prepričate o moji realnosti. Istočasno se zahvaljujem vsem cenjenim odjemalcem za dosedaj v toliki meri mi izkazano zaupanje ter prosim mi isto tudi v bodoče ohranite. V tej nadi se Vam priporočam ter bilježim z odličnim spoštovanjem. And. Jakil - kožarska tovarna ustanovljena leta 1881 Rupa, p. Miren pri Gorici.«¹⁵³

Napredne Slovence so 14. 8. 1914 avstro-ogrski oblastniki zaprli na goriški grad, v kazemate. Od tod so jih 62 odpeljali v Ljublja-

no; pred odhodom so jih Italijani zasramovali s psovskami: »[...] porchi di sciavi, maledetti traditori itd. Pa tudi pljuvali so na sprevod Slovencev in s tem hoteli kazati zvestobo Avstriji. Na kolodvoru je neki nadporočnik Červenka z revolverjem v roki gonil v živinske vagone. Z revolverjem je udaril pok. Andreja Jakila po hrbtu tako silno, da so mu padla očala na tla. [...]«¹⁵⁴

¹⁵⁴ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske*, II., 473, 480.

203. Fr[anc]. Jakil, Rupa

Na osmrtnici, ki je oznanjala smrt Josipa Jakila, je med sinovi podpisan tudi Franc Jakil.¹⁵⁵ Kakor oznanja reklama, se je tako kot brat Andrej ukvarjal z usnjarstvom: »Franc Jakil tovarnar usnja v Rupi pri Mirnu ima svojo zalogo v Gorici, Raštelj št. 9, kjer je vsak čas na razpolago usnje in podplati vseh vrst. Poleg tega prodaja tudi druge čevljarske potrebščine. Cene nizke. Po strežba v vsakem pogledu taka, da se ne boji konkurence.«¹⁵⁶

¹⁵⁵ Josip Jakil, *Primorski list*, Gorica, 14. 9. 1911, 19/37, str. 5.

¹⁵⁶ *Kažipot po pokneženi grofovini Goriško-Gradiški*, 1894, I., (ur. in izdal Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1894, b. p.

204. Jožef Jakli, Kobarid

205. Ermenglid Jakončič, Gorica

Gabršček je objavil, da je leta 1906 Jakončič Hermenegild iz Parana v Južni Ameriki opravil maturo.¹⁵⁷ Prav gotovo gre za isto osebo, ki pa so ji ime v časopisu napačno priobčili. V *Ročnem kažipotu* za leto 1911 je pod poglavjem *Vodstvo državnih gozdov in grajščin* naveden Herm.[an] Jakončič; kot asistent je bil zaposlen v računovodskem oddelku.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 202.

¹⁵⁸ *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 44.

206. Kar.[el] Jakopec, učiteljskičnik IV. I.[etnika], Gorica

207. Ivan Jakša, dijak IV. I.[etnika] učiteljsiča

208. Leopold Jejčič

209. Peter Jejčič, krojaški mojster, Šmarje

Na občnem zboru je bil šmarski krojaški mojster pohvaljen za marljivo zbiranje predmetov pri vaščanih za nastajajoči Narodni muzej v Gorici.¹⁵⁹ Očitno je bil dejaven tudi v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Šmarjah, saj so ga izbrali za namestnika predsednika v letih 1910/11, nato pa je deloval kot odbornik v letih 1911/12.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Muzejsko društvo v Gorici, *Gorica*, Gorica, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1; Muzejsko društvo za Goriško. Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, *Soča*, Gorica, 22. 3. 1913, 43/32, str. 3.

¹⁶⁰ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 413.

210. Rud. Jerkič, učiteljskičnik I. teč.[aj]

211. Anton Jerkič (1866–1924), fotograf, Gorica

V Gorici je obiskoval realko, nato pa se je fotografsko izobraževal na Madžarskem. Sprva je živel in delal v Nabrežini; leta 1891 je v Gorici odprl fotografski atelje, sedem let pozneje ga je imel tudi v Trstu. Leta 1895 je sodeloval s Franciškom Lampetom (1859–1900) pri fotografiranju popotresne Ljubljane. Poleg portretov so ga privlačili tudi krajinski motivi; posnetki so bili podlaga za tiskanje razglednic. Leta 1899 je izdal serijo 63 razglednic različnih slovenskih krajev. Največ krajev je iz goriško-gra-

diške dežele (med njimi so tudi nekatere manjše vasi in zaselki). Po 1905 je izdajal tudi barvne razglednice s krajevnimi motivi. Leta 1906 je fotografiral pogreb pesnika Simona Gregorčiča in izdal serijo razglednic v pesnikov spomin. Objavil je brošuro *Občinstvo pri fotografu. Kratka navodila o važnosti oblačenja in obnašanja pri fotografu* (1907). Med prvo svetovno vojno je bil njegov goriški atelje poškodovan; takrat je delal v Trstu, nekaj časa je živel med Trstom in Gorico, kjer je imel na Pristavi (Rafut) svojo hišo. Tu je imel shranjen ves svoj fotografski arhiv, ki so ga med drugo svetovno vojno uničili nemški vojaki. Bil je narodno zaveden, aktiven je bil v goriških slovenskih organizacijah, med drugim tudi v Sokolu. Njegovi krajinski in drugi dokumentarni posnetki (in razglednice) so dragocen zgodovinski vir.¹⁶¹

¹⁶¹ (Spletni vir 45). Prim.: Mirko KAMBIČ, Brane KOVIČ, Peter KREČIČ, *150 let fotografije na Slovenskem*, Mestna galerija Ljubljana, Arhitekturni muzej Ljubljana : Ljubljana 1989 [razst. kat.].

212. Jug, krojač, Kobarid

213. Milan Jug, dijak, Gorica

214. Gvido Jug, uč.[enec] 5. raz.[red], Šol.[ski] dom, Gorica

215. Ciril Justin, priprav.[nik]

216. [Anton] Jug (1836–?), teolog, Gorica

Imenovani je bil redovnik, frančiškanski brat, tretjerednik.¹⁶²

217. Anton Jug (1878–1943), slikar, Solkan

Priimek Jug je nosilo kar nekaj darovalcev. Na srečo so k priimku v konkretnem primeru zapisali »Solkan«; iz navedenega sklepanja, da gre za ljudskega slikarja. Anton Jug je bil med prvo svetovno vojno vojak na soški fronti. Po vojni se ni hotel vrniti domov, ker je Solkan pripadel Italiji. Zatekel se je v begunsko taborišče v Strnišču pri Ptujju. Tu je srečal Ano Durjava, hčer goriškega sodnika in matere plemiškega rodu. Poročila sta se leta 1920. Zatekla sta se v Dolenjo Staro vas pri Šentjernejju. Revščina in številni problemi so zakonca ločili. Anton je od takrat naprej živel ločeno od obeh hčera in žene. Kot slikar samouk je med obema vojnama deloval najprej v Suhi krajini, nato po različnih drugih krajih Dolenjske. Poskrbel je za slikarski okras vrste kapelic in cerkva, poslikal je marsikateri kmečki dom ali gostišče. Rad je bral in lepo je pripovedoval; znal je več jezikov. Živel je kot berač in vandrovec; umrl je v revščini.¹⁶³

¹⁶² Vinko PALJK, Iz cerkvene zgodovine Solkana, v: *Jako stara vas na Goriškem je Solkan*, Krajevna skupnost Solkan, Solkan 2001, str. 111; *Pomembni Solkanci*. <http://www.solkan.si/o-solkanu/pomembni-solkanci> (15. 9. 2020).

¹⁶³ (Spletni vir 46).

K •

218. Rozina K.

219. Kovač, Rubije

220. [Mirko] Kacafura, dijak, Podgora

¹⁶⁴ Učiteljska imenovanja in premeščanja, *Primorski list*, Gorica, 4. 9. 1913, 21/36, str. 3.

¹⁶⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske*, II., str. 41. Prim.: Dr. Gregorčič – in pavovo perje, *Soča*, Gorica, 9. 5. 1901, 31/55, str. 1.

¹⁶⁶ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 68, 107.

¹⁶⁷ Prav tam, str. 356.

¹⁶⁸ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 194.

¹⁶⁹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 577.

¹⁷⁰ (Spletni vir 47).

Domnevam, da je dijak Kacafura, ki je leta 1911 daroval za Narodni muzej Gorica, leta 1913 imenovan za definitivnega učitelja v Solkanu.¹⁶⁴

221. Stanko Kalan, Kobarid

222. gospa Kamenšček, Paljevo

223. Josip Karis, gimnazija, Gorica

224. Jos.[ip] Kariž, c. kr. kancelist, Podgrad

225. Ivan Kavčič, višji official. Juž.[nih] želez.[nic] v. p.[okoju] Gabršček¹⁶⁵ je opomnil, da je 9. 5. 1901 Ivan Kavčič, odgovorni urednik v *Soči*, objavil članek o njihovem delovanju in prizadevanju za gradnjo severne železnice. Očitno je imel urednik časopisa soimenjaka v višjem uradniku Južne železnice.

226. Emil Kavčič

Leta 1902 je bil imenovan kot official, to je nižji upravni uradnik, v goriški Deželni odbor. Kot kancilist (nižji uradnik) pa je bil imenovan v Deželni hipotekarni zavod, prav tako v Gorici.¹⁶⁶

227. Karl Kavčič, urad.[nik] Kmečke banke

228. Srečko Kavčič, knjigovodja, Gorica

229. Viktor Kavčič, Kobarid

Imenovan je za davčnega asistenta leta 1911. Postal je dejaven v narodnih društvih.¹⁶⁷

230. Elka [Evlalija] Kemperle (1893–1967), učiteljica

Po ugotovitvi Minke Lavrenčič Pahor je bila Evlalija/Elka rojena 16. 2. 1893 v Hudi Južni. Maturirala je 11. 7. 1913 v Gorici, strokovni izpit je opravila leta 1916 v Ljubljani pred goriško komisijo. Najprej je službovala v šoli CMD pri Sv. Jakobu v Trstu, leta 1914 v Hudi Južni, naslednje leto na Šentviški Gori.¹⁶⁸ Gabrščko-vo navedbo potrjuje tudi Lavrenčič Pahor in sicer, da je Elka učila v vasi Zakojca (1915–1922).¹⁶⁹ Potem je učila v Solkanu in Rihemberku/Braniku (1923–1926). Iz Slivja-Pulj je bila leta 1927 premeščena v notranjost Italije. Po letu 1935 je emigrirala v Jugoslavijo. Makole-Slovenska Bistrica je leta 1938 postal naslednji kraj, kjer je poučevala, leta 1940 je sledila še Svečina. V septembru 1945 jo je poklicna pot pripeljala v Osnovno šolo Korte. Tam je zbrala devet učencev in jih pripravila na sprejem v nižjo gimnazijo.¹⁷⁰ Umrta je 26. 12. 1967 v Ankaranu.

231. Matija Kenda (1860–1938), nadučitelj, Volče

Rojen je bil v Gaberjah pri Tolminu. Študiral je na učiteljski šoli v Koprju. Služboval na Kobariškem, nato pa dolgo vrsto let v Volčah pri Tolminu, od koder je njega in družino svetovna vihra pregnala v Smlednik, kjer je služboval do svoje upokojitve. Bil je

¹⁷¹ M. I., † Mitja Kenda, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 10. 11. 1938, 78/15, str. 3.

¹⁷² Tehnično gozdni oddelek, *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911*, XVI., Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 44.

¹⁷³ (Spletni vir 48). Prim.: (Spletna vir 49).

¹⁷⁴ Vsekakor ta gospod ni Ivan Kenda, ker sta imela s soprogo Marico Peternel v tem obdobju, v času prve balkanske vojne, v Sofiji dva hotela in kavarno ter si pridobila znatno imetje. Po vrnitvi leta 1918 je na Bledu kupil graščino in njej pripadajočo posest. Prim.: Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 298.

med prvimi ustanovniki Slovenske šolske matice. Po 42-letnem službovanju je, kljub temu da je bil v pokoju, še vedno marljivo deloval v prosvetnih in nacionalnih društvih.¹⁷¹

232. Josip Kenda, gozdni uradnik, Gorica

Pod poglavjem Vodstvo državnih gozdov in grajščin v *Ročnem kažipotu* za leto 1911 je omenjen tudi Josip Kenda in to v tehnično gozdnem oddelku.¹⁷²

233. Jos.[ip] Kenda (1859–1929), učitelj v p.[okoju], Gorica

Po zaključeni maturi na učiteljskišči v Kopru je od leta 1882 naprej poučeval v Tolminu in v mnogih okoliških vaseh: v Otaležu, v cerkljanski potovalni šoli Reka-Ravne, na Vrsnem in Sv. Luciji (danes Most na Soči), v Dolenji Trebuši, v Idriji pri Bači in v Poljubicah. Od vstopa v pokoj leta 1906 je živel v Gorici, kjer je tudi umrl. Bil je velik ljubitelj in zbiratelj folklornega gradiva; zbiral je tako ljudske pesmi, pravljice, pripovedke, uganke, pregovore in vraže. Večji del ljudskih pesmi je predal zbiratelju folklornega gradiva Janezu Kokošarju; pod njegovim imenom jih je Karel Štrekelj (1859–1912) objavil v svoji zbirki Slovenske narodne pesmi. Josip Kenda je nekatere pesmi sam poslal dr. Štreklju; te so objavljene kot zbirka Josipa Kende. Leta 1889 je nekaj svojega gradiva objavil v časopisih *Vrtec* in *Ljubljanski zvon*. Zbirko ljudskih pravljic je objavil skupaj z Andrejem Gabrščkom leta 1896, in sicer v 47. snopiču Slovanske knjižnice ter v *Narodnih povedkah v Soških planinah*, 3. zvezek. Leta 1928 je v Koledarju Goriške Matice objavil *Tolminske pregovore in reke*, njegovo obširnejšo zbirko tovrstnega gradiva pa je posthumno objavil Ciril Drekonja (1896–1944). Poleg omenjenega izročila je ves čas svojega delovanja zbiral tudi narečno besedišče krajev, kjer je poučeval. Prvo njegovo zbirko narečnih besed je Štrekelj objavil leta 1892, ostalo Kendovo slovarsko gradivo pa hrani SAZU v rokopisni obliki.¹⁷³

234. Milan Kenda, učitelj

235. Josip Kenda (Žvikar) (?–1914), Plužna

Gospod je eden od lastnikov znane gostilne Žvikar, najstarejše na bovškem in širši okolici. Včasih je bila to furmanska gostilna, saj je mimo vodila najkrajša pot med Dunajem in Trstom. Kenda je leta 1913 daroval za Narodni muzej v Gorici, kmalu pa se je razplamtela prva svetovna vojna in gostilna ni obratovala. Lastniki so bili izseljeni zaradi neposredne bližine fronte, poslopje pa je bilo porušeno.¹⁷⁴ *Goriški list* je objavil osmrtnico z naslednjim besedilom: »[...] Josip Kenda posestnik, trgovec in gostilničar po kratki in mučni bolezni dne 29. junija v 65. letu svoje starosti za vedno v Gospodu zaspal ob 4. uri popoldne. Zemski ostanki dragega pokojnika se preneso iz hiše žalosti na domače

¹⁷⁵ † Josip Kenda, *Goriški list*, Gorica, 2. 7. 1914, 1/23, str. 6.

¹⁷⁶ Kolesarsko društvo »Gorica«, Soča, Gorica, 2. 5. 1914, 44/29, str. 4.

¹⁷⁷ *Koledar za prestopno leto 1920*, Koledar goriške matice, (ur. dr. A. Pavlica), [čas. oglas], Narodna tiskarna, Gorica 1919, b. p.

¹⁷⁸ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, I., str. 311.

¹⁷⁹ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 396.

¹⁸⁰ Prav tam, str. 366.

¹⁸¹ Že dvakrat odlikovan št. Ferjanski, *Novi čas*, Gorica, 25. 2. 1915, 6/9, str. 4.

¹⁸² Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske*, II., str. 361.

¹⁸³ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju*

pokopališče dne 1. julija. [...] Plužna pri Bovcu, dne 29. junija 1914. [...]»¹⁷⁵

236. [Josip] Kerševani

Gospod je bil predsednik Kolesarskega društva Gorica.¹⁷⁶ Leta 1920 je oglaševal: »Josip Kerševani, Gorica Piazza duomo št. 9. Zaloga šivalnih strojev, dvokoles, kmetijskih strojev in mehanična delavnica.«¹⁷⁷

237. M. Keršič posestnik, Podklošter

238. Klančič, županova sopr.[oga], Podgora

Kakor sporoča Gabršček,¹⁷⁸ je jeseni leta 1890 potekal prvi občni zbor *Sloge* po razkolu. Za predsednika je bil izvoljen dr. Anton Gregorčič (1852–1925), za podpredsednika pa Anton Klančič iz Podgore. Zato ker je poleg priimka darovalke omenjen isti kraj, sklepam, da sta bila mož in žena. V podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda sta delovali za Podgoro in okolico z istim priimkom: predsednica, Milka Klančič, učiteljica, v letih 1911–1915 (?) in Olga Klančič, odbornica v letih 1912–1915 (?).¹⁷⁹

239. Ant.[on] Klančik, Podgora

240. Josip Klanjšček

Obravnavani je bil predsednik podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v letih 1909–1910 za kraje Cerovo, Vipolže in Števerjan; v zadnjem je bil tudi župan.¹⁸⁰

241. [Joško] Klanjšček

Ni popolnoma zanesljivo, če je Klanjšček istoveten z dvakrat odlikovanim vojakom. V goriškem časopisu so natisnili: »Že dvakrat odlikovan št. ferjanski Orel. V ljutih bojih v Karpatih je bil ranjen tudi član št. ferjanskega Orla vrli Joško Klanjšček. Za svoje junaško vedenje je bil že dvakrat odlikovan s hrabrostno svetinjo. Sedaj se nahaja v vojaški bolnišnici v Hodominu na Moravskem. [...] 'Jaz upam, da pojdem v par dneh od tod, najbrž v Ljubljano od tam pa domov. Težko že čakam časa, da še enkrat vidim domače ljudi, ljubi Št. Frjan, slišim njegove zvonove, se snidem z ljubimi domačimi, starši, brati in sestrami. To bo vese-lje.' [...]«¹⁸¹

242. Bernard Klanjšček, dijak pripravnice, Podgora

243. Miroslav Klanjšček (1891–1936), IV. 1.[etnik]

Po zbranih podatkih Minke Lavrenčič Pahor je Miroslav Klanjšček rojen 5. 4. 1891 v Števerjanu. Maturiral je leta 1911 v Gorici, kar potrjuje tudi Gabršček,¹⁸² strokovni izpit je opravil leta 1914.¹⁸³ Poučeval je v Nabrežini, nato v Škofljah-Divači, med leti 1913 do 1915 je služboval v kraju Movraž-Buzet. Leta 1915 je bil mobiliziran v 2. gorski strelski polk in kot učitelj poučeval v

zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem, str. 22.

¹⁸⁴ Prav tam, str. 18.

¹⁸⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, I., str. 326.

¹⁸⁶ Zrelostni izpit, *Primorski list*, Gorica, 7. 10. 1910, 18/27. str. 4.

¹⁸⁷ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 442. Obsežen nekrolog je priobčil *Goriški list*: »Že zopet je posegla bleda smrt s svojo koščeno roko v vrsto učiteljev ter si izbrala kot žrtev mlado življenje, polno upov in načrtov. Dne 16. t. m. smo se poslovili s težkim srcem od ljubljenega tovariša Adolfa Klavore, ki je izdihnil svojo blago dušo v rosnih mladosti štiriindvajsetih let. Blagopokojnik je bil rojen v Bovcu. Po dovršeni ljudski šoli je stopil v pripravnico za učiteljske v Tolminu. Že tu je kazal izredno nadarjenost, marljivost in resno voljo v pripravljanju za učiteljski stan, za katerega se je čutil poklicanega. Upe, ki jih je stavil tedanji voditelj omenjene šole v bistrega dečka, je pokojnik popolnoma upravičil, da jih je celo presegel z vstrajno pridnostjo pri učenju kakor tudi res z vzglednim možatim nastopom napram tovarišem in predstojnikom, tako da si je priboril njih ljubezen in zaupanje. Prve tri letnike je prebil v šolskih letih 1906/7, 1907/8, 1908/9 še na učiti. v Kopru, a četrty letnik že na novo ustanovljenem učiteljski šoli v Gorici, kjer je dovršil tudi zrelostni izpit, z najboljšim uspehom izmed vseh tovarišev poleg tovariša Josipa Černatiča, kojega je pred nedavnim časom ista zavrata morilka položila v prezgodnji grob. Baš radi navedenih vrlin ga je pozval

Fojani pri Krminu. Med učitelji, ki so takoj po prvi svetovni vojni odšli na Koroško, da bi pomagali odpirati slovenske šole, je bil tudi Klanjšček. Od 16. 3. 1919 do 15. 11. 1920 je poučeval v Velikovcu.¹⁸⁴ Sledila so službena mesta v Trziču (1921), Doljnji Lendavi-Murski Soboti (1921 do 1924), pri Sv. Bolfenku na Kogu (1924 do 1928) in v Vučji Vasi-Ljutomeru (1928 do 1934). Preminil je 1. 3. 1934.

244. Ant.[on] Klančič, Podgora

Po Gaberščkovem poročanju je bilo v Podgori »narodno življenje prav živahno. Tam je bila slovenska štirirazrednica, občinski otroški vrtec, imeli so svojo posojilnico, svoje društvo itd. Tam je županoval že veliko let Anton Klančič, ki je bil pozneje celo deželni poslanec in odbornik.«¹⁸⁵ (Prim.: zap. št. 238.)

245. Fr. Klavora, dijak, Gorica

246. Fr. Klavora, učiteljskičnik, I. teč.[aj]

247. Klavora, učitelj, Šol.[ski] dom, Gorica

248. Adolf Klavora [?–1914], [Bovec]

Primorski list je v oktobru 1910 naštel tiste, ki so naredili izpit na c. kr. slovenskem moškem učiteljskiču v Gorici; med njimi je naveden tudi imenovani, doma iz Bovca.¹⁸⁶ Kmalu zatem je sledila žalostna novica: »V Gorici umrl Adolf Klavora iz Bovca, učitelj v Šol. domu, star šele 24 let, narodu koristen delavec.«¹⁸⁷

249. Hinko Klavora, (1878–1969), učitelj, Gornje polje pri Kanalu

Učiteljskiče je obiskoval v Kopru, kjer je maturiral leta 1898. Med nastopi italijanskih iredentistov proti slovenskim študentom so ga leta 1895 pretepli in poškodovali. Že zelo mlad se je posvetil prosvetnemu in političnemu delu: sodeloval je pri pevskih zborih s skladateljem Srečkom Kumarjem (1888–1954), delal v Planinskem društvu, pošiljal dr. Karlu Štreklju (1859–1912) ljudske pesmi. Služboval je v Kožbani v Brdih, pri Voglarjih na Trnovski planoti, v Gorenjem Polju pri Anhovem in v Števerjanu. Ob začetku prve svetovne vojne je bil zaprt v ljubljanskem gradu, ker je javno kazal navdušenje za Jugoslavijo; tam se je srečal z Ivanom Cankarjem (1876–1918). Ni bil obsojen, marveč mobiliziran. Bil je v Galiciji, Rusiji in drugod, ob koncu vojne je bil sel pri armadnem poveljniku v Lvovu. Po vojni je učil v Železni Kapli. Leta 1919 so brambovci vdrli v vas ter izropali šolo in njegovo imetje. Po ponovni osvoboditvi Spodnje Koroške se je vrnil v Železno Kaplo in bil v plebiscitnem času dejaven kot član Narodnega sveta v Velikovcu. Po plebiscitu je štiri leta poučeval v Železnikih, nato pa, do upokojitve leta 1940, na osnovni šoli v Šiški-Ljubljana. Do 1945 je učil na trirazredni gostinski strokovni šoli

ravnatelj c. kr. moškega učiteljskega, naj prevzame učiteljsko mesto na deški ljudski šoli društva »Šolski Dom« v Gorici, ki služi kot vadnica, in pokojnik se je vdal temu pozivu tem raje, ker je menda slutil, da mu goriško milo podnebje bolj prija, ter je umaknil svojo prošnjo za nameščenje v tolminskem okraju, kamor ga je sicer srce vleklo kot rojenega gorjanca. Sedaj se je z vso unemo oprijel težke svoje službe. Skrb za bodočnost in obzir na revno mater mu je, narekovala prošnjo za službo v rojstni vasi, katero je tudi dobil. Ali težka mu je bila ločitev iz Gorice, kajti njeno ozračje mu je prijalo, in ubožec je slutil, da ne prenese njegovo šibko zdravje ostrega planinskega vzduha. — Nastopil je svojo službo, toda njegova šibka pljuča niso prenašala ostrega podnebja in zaželelo se mu je po solnčni Gorici. Svojo željo je izrazil tovarišu Černigoju, ki mu je odstopil svoje mesto v »Šolskem D.«, sam pa je nastopil svoje službovanje v Bovcu. Tedaj se je pokojnik vso unemo poprijel svojega razreda, hoteč dokazati svojim pokroviteljem, da se niso v njem varali. [...] m, Dopis iz Gorice, *Goriški list*, Gorica, 26. 3. 1914, 1/ 8, str. 3–4. V isti številki je natisnjena še osmrtnica, kjer so omenjeni tudi profesorji: »Zahvala. Mati, sestri in brata pokojnega ADOLFA KLAVORA, učitelja na Šol. Domu v Gorici se toplo zahvaljujejo vsem, ki so stregli pokojniku in ga tolažili v boleznih ter ga spremili k večnemu počitku. Našo posebno zahvalo ugledni družini Ušaj, ki mu je tekom boleznih stregla z vso požrtvovalnostjo, potem preč. g. kaplanu Zorzenonu za pogosta tolažila in gg. zdravnikom! — Iskrena hvala darovalcem krasnih vencev in šopkov, dalje veleugl. g. dr. Antonu Gregorčiču in prof. Berbuču, g. ravnatelju Bežku, uč. oseboju c. kr. učiteljskega, pokojnikovim tovarišicam in tovarišem, šolski mladini in vsem, ki so se vdeležili pogreba. Srčna hvala g. voditelju Malega Doma za nagrobni govor in gg. učiteljsčnikom za ganljivo petje. Bog poplačaj vsem! Bovec, dne 19. marca 1914.« Zahvala, *Goriški list*, Gorica, 26. 3. 1914, 1/ 8, str. 5.

¹⁸⁸ (Spletni vir 50). Prim.: Hinko KLAVORA, *Čez drn in strn skozi življenje*, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 227–241.

¹⁸⁹ Prim: Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske*, II., str. 23.

¹⁹⁰ (Spletni vir 51).

¹⁹¹ Imenik č. č. p. n. udov družbe sv. Mohorja za leto 1912, *Koledar družbe sv. Mohorja 1913*, Celovec 1912, str. [81].

¹⁹² *Kažipot po pokneženi grofovini Goriško-Gradiški*, I., (ur. in izdal Andrej Gabršček,

v Ljubljani. Po vojni je šel pri 67 letih prostovoljno za tri leta za učitelja v Čezsočo. Svoje zanimivo življenje je opisal v spominih: 524 tipkanih strani z naslovom *Čez drn in strn skozi življenje* je ostalo v rokopisu. Zelo ga je zanimala mineralogija; zapustil je bogato zbirko rudnin ali mineralov z Bovškega. Razne kulturne in znanstvene ustanove hranijo marsikaj njegovega.¹⁸⁸

250. Ernest Klavžar (1841–1920)

Deloval je v politiki, časnikarstvu in kmetijstvu. Izšel je iz šole dr. Karla Lavriča (1818–1876). Bil je soustanovitelj časnika *Soča*, ki ga je nekaj let tudi urejal. Prav tako je bil soustanovitelj političnega društva *Soča*. Opravljal je tajniška dela. Sodeloval je pri organizaciji taborov in na njih nastopal kot govornik. Prizadeval si je za slovensko uradovanje v škofijskih in cerkvenih (tabor pri Šempasu, 1868) ter javnih uradih; zahteval je, naj slovenski poslanci v goriškem Deželnem zboru govorijo slovensko in naj bodo tudi sklepi zapisani v slovenščini (tabor v Brdih, 1869). Leta 1870 je bil govorec na taboru v Tolminu, o zedinjeni Sloveniji je istega leta govoril na taboru v Sežani, medtem ko je o pogozdovanju Krasa leta 1878 spregovoril na taboru v Dolini. Tabor pri Šempasu je tudi opisal v posebni brošuri (Gorica 1868). Naslednja leta se je pridružil Antonu Gregorčiču, bil njegov namestnik pri Slovenskem bralnem in podpornem društvu, poučeval je deklamatoriko v Šolskem domu ter se ob razkolu leta 1899 pridružil katoliški (Gregorčičevi) stranki.¹⁸⁹ Do Jurčičeve smrti je sodeloval pri *Slovenskem narodu* kot prvi goriški dopisnik; številne članke je objavil v *Soči* in v *Gorici*, ob razkolu pa je sodeloval v polemiki med obema listoma. Poslovenil je *Svilorejo na Japon-skem* Ivana Bolleta (Gorica, 1898), *Kraški teran* Maximiliana Ripperja in *Maderjevo Sadjarstvo na Goriškem*, sestavil pa je tudi brošuro o sadni razstavi pri Sv. Luciji (1901). Pomagal je ustanavljati čitalnice v goriški okolici, več desetletij je vodil dramske predstave Slovenske čitalnice v Gorici, ustvaril stalen ljubiteljski krožek, ki je nastopal tudi pri drugih društvih, vodil dramske predstave v goriški okolici, prirejal je primerne igre in poslovenil *Tri igre za žensko mladino* (Gorica, 1901).¹⁹⁰

251. A.[ndrej] Klobučar, vikar, Log

Vikar je vpisan v imenik »častitih udov« družbe sv. Mohorja za leto 1912.¹⁹¹

252. Fr. Klopčič, župnik, Bukovo

V Dekaniji »Bolec« je leta 1894 naveden Fr. Klopčič, rojen 1867 v Železnikih na Kranjskem.¹⁹²

253. Ignacij Kobal (1878–1922), dr. katehet na učiteljski, Gorica Po gimnaziji (Gorica) se je vpisal na bogoslovje ter bil leta 1903 posvečen v duhovnika. Po dveletnem delu v knezoškofijski

Goriška tiskarna, Gorica 1894, str. 46.

pisarni v Gorici je odšel na študij cerkvenega kanonskega prava v Rim. Po vrnitvi na Goriško je bil krajši čas kaplan v Dornberku, potem pa je bil imenovan za stolnega vikarja v Gorici. Istočasno je prevzel tudi mesto profesorja na tamkajšnjem učiteljišču, sodeloval pa je tudi s številnimi cerkvenimi, šolskimi in drugimi organizacijami. Bil je član izpraševalne komisije za slovenske učitelje na Goriškem, zastopnik cerkve v okrajnem šolskem svetu, član uprave škofijskega semenišča in Alojzijevišča. Deloval je v načelstvu Katoliškega tiskovnega društva in v drugih organizacijah. Postal je cenjen, vodilni mož med tedanjimi goriškimi Slovenci. Slovel je tudi kot odličen pridigar. Prav zaradi velikonočne pridige je bil leta 1919 aretiran in moral je za dva meseca v zapor. Po vrnitvi na prostost je začel bolehati in se ni več opomogel. Leta 1921 je bil imenovan za goriškega stolnega župnika, malo pred smrtjo pa še za kanonika Metropolitanskega kapitlja.¹⁹³

¹⁹³ (Spletni vir 52).

254. Josip Kocijančič (1849–1878), glasbenik in skladatelj, Kanal Gimnazijo je obiskoval v Gorici (maturiral leta 1869). Že kot tretješolec je tovariše poučeval petja; spodbudila sta ga bogoslovec Anton Trepal (1842–1894) s svojim izvrstnim bogoslovskim kvartetom in »oče goriških Slovencev« dr. Lavrič s svojimi navdušenimi govori. Na veliki »besedi« v Gorici je s svojimi 40 pevci dosegel popoln uspeh. Na dunajski univerzi je študiral pravo (6 semestrov). Vendar ga je bolj veselila glasba: petje je z velikim uspehom poučeval v zboru »Slovenija«. Težko se je preživljal. Podpiral ga je Ignacij Gruntar (1844–1922). V letih 1875–76 je študiral na graški univerzi in napravil izpit iz zgodovine prava. Enoletno prostovoljno vojaško službo je odslužil na Dunaju. Kot notarski koncipijent je prakticiral nekaj časa pri dr. Johannu Kollerju v Kanalu in mesec dni pri dr. Ivanu Geršaku (1838–1911) v Ormožu. Na vojaški vaji se je na Opčinah pri Trstu tako prehladil, da ni več okrevljal. Doma v Kanalu je bolan še vedno prepeval, poučeval petje (bil je prvovrsten pevovodja), zbiral je narodne pesmi in jih prirejal za zbor; do zadnjega je komponiral izvirne skladbe. — Kocijančičeva posebna zasluga je, da je s slovensko pesmijo, zlasti na Goriškem, spodbujal in krepil narodno zavest. Kot šestošolec je v Kanalu ustanovil Čitalnico; leta 1874 je v Gorici sprožil misel o »Slavcu«, pevskem zboru za celo Primorsko, ki je v začetku lepo uspeval, pozneje pa je dejavnost kmalu zamrla. Bil je nadarjen glasbeni samouk, mnogo koristnega je pridobil v pogovorih s Tovačovským, tedanjim pevovodjem »Slovanskega pevskega društva« na Dunaju, s katerim je sodeloval. Izkušnje je pridobival tudi v stikih z goriškima glasbenikoma Antonom Hribarjem in Avgustom Lebanom. Izdal je dva zvezka slovenskih narodnih pesmi (42) in en zvezek lastnih skladb pod naslovom »Čuti v napevih« (osem moških zborov),

ki jih je posvetil Ignaciju Gruntarju (Lj. 1881). Tretji zvezek narodnih pesmi, pripravljen za tisk, je po Kocijančičevi smrti hranil njegov brat Karel, a se je pozneje izgubil.¹⁹⁴

¹⁹⁴ (Spletni vir 53).

255. Franc Kocijančič [?–1912], Podgora
Andrej Gabršček je med narodnimi delavci v Podgori navedel tudi F. Kocijančiča. Pri snovanju načrta za Trgovski dom v Gorici se je leta 1903 z drugimi somišljeniki aktivno udeleževal sestankov. V novo načelstvo Trgovsko-obrtne zadruga je bil za tri leta izvoljen tudi F. Kocijančič. O njem je še znan podatek, da je leta 1912 preminil na ženinem posestvu v Brežah na Koroškem; bolehal je za želodčnimi čiri in podlegel operaciji.¹⁹⁵

¹⁹⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, ll., str. 45, 123, 391.

256. Artur Kodrič, učitelj, Šmarje

257. Anton Kodrič, Brje 99

Gospod je naveden med obrtniki v Rihemberku / Braniku, kamor sodi tudi Brje.¹⁹⁶

¹⁹⁶ Obrt., *Ročni kažipot po Goriškem, Trstu in Istri in Koledar za navadno leto 1901*, VI., (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1901, str. 70.

258. Jakob Komac, Kal št. 13

259. Jožef Komac, Koritnica št. 13

260. Alojzij Komel, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

261. Josip Komel, Solkan

262. Iv.[an] Komidar, Miren

263. [Jože] Komjanc, dijak, Pevma

Znana sta dva zapisa, ki govorita o Komjancu, dijaku iz Pevme. Gabršček je 13. 7. 1911 objavil, da je na slovenskem učiteljskem maturiral Jože Komjanc iz Pevme,¹⁹⁷ pri navedbi daru za Narodni muzej v Gorici, 8. 6. 1912, so v notici navedli naslednje podatke: priimek Komjanc, Pevma in pripisali, dijak.

¹⁹⁷ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, ll., str. 361.

264. Ant. Kompare, mizar, Gorica Via Acoli 27

265. Rudi Konc, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

266. Jernej Kopač, tovarnar, Gorica

Po ugotovitvah zgodovinarja Branka Marušiča je Kopač imel svečarno v ulici sv. Antona. V *Kažipotu* je objavljen naslednji oglas: »Svečarna Solkanska cesta 9 v Gorici - J. Kopač - Solkanska cesta 9 v Gorici - Priporoča velečastiti duhovščini, cerkvenim obskrbništvom in slav. občinstvu svojo bogato - zalogo čebelno - voščenih sveč in torč iz garantovanega čebelnega voska za mrtvaške sprevede, zdelujem tudi sveče dveh slabejših vrst. Zagotavljam točno, solidno postrežbo in nizke cene.«¹⁹⁸

¹⁹⁸ *Kažipot po pokneženi grofovini Goriško-Gradiški*, 1894, I., (ur. in izdal Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1894, b. p.

V Kopačevi zgradbi je imela od leta 1871 nekaj časa svoj sedež goriška čitalnica. Po prvi svetovni vojni je živel v Ljubljani.¹⁹⁹

¹⁹⁹ Henrik TUMA, *Spomini iz zadrugnega dela, v: Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 351. Prim.:

267. Marija Kopačeva

Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulture, politične in gospodarske črtice*, I., str. 149, 223.

²⁰⁰ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 253.

²⁰¹ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 378.

²⁰² Na tukajšnjem c. kr. moškem učiteljišču, *Novi čas*, Gorica, 12. 7. 1912, 3/28, str. 5.

²⁰³ *Kažipot po pokneženi grofovini Goriško-Gradiški*, 1894, I., (ur. in izdal Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1894, str. 61. Prim.: Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 79, 566.

²⁰⁴ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 378.

Gospa je bila v odboru *Dijaške kuhinje v Gorici*, ustanovljene leta 1907.²⁰⁰ V letih 1906/8 je opravljala blagajniške posle v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Gorici.²⁰¹

268. [Anton] Koršič, dijak III. letnika

»Na tukajšnjem c. kr. moškem učiteljišču so prestali do sedaj z ugodnim uspehom zrelostno preizkušnjo sledeči gojenci: [...] Anton] Koršič [...].«²⁰²

269. Lavoslava Koršič (1874–?), [Solkan]

Poučevala je na mešani štirirazrednici »društva *Sloga* v Gorici v ulici Barzellini, s podružnico v ulici sv. Klare.« Sprva je učila v I. mešanem razredu, ki je imel 40 dečkov in 44 deklic, pozneje bila učiteljica na Dekliški vadnici v Gorici.²⁰³ V letih od 1894 do 1910 in še od 1911 do 1914 je bila odbornica v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Gorici.²⁰⁴ Ko so v tem kraju ustanovili *Ruski Kružok* 7. 12. 1902, so jo izvolili v odbor kot knjižničarko.

270. Mirko (Friderik) Koršič (1880–1934), c. kr. sodnik, Gorica

Opravljal je delo odvetnika in sodnega svetnika, bil je narodni in kulturni delavec. Po klasični gimnaziji v Gorici se je leta 1901 v Pragi vpisal na Pravno fakulteto in tam promoviral leta 1905. Delal je kot avskultant (sodniški pripravnik) v Kanalu in Trstu, nato kot odvetnik v Gorici. Leta 1920 je napredoval v sodnega svetnika na okrožnem sodišču v Gorici. Pod pritiskom je moral leta 1923 zapustiti delovno mesto. Zaradi velikih težav s strani fašističnih oblasti se je hotel odseliti v Jugoslavijo, a je na prošnjo jugoslovanskega konzula v Trstu in dr. Josipa Vilfana (1878–1955), ki je bil takrat poslanec v rimskem parlamentu, ostal v Gorici. Tam je odkupil odvetniško pisarno Henrika Tume (1858–1935). Ker se je upiral italijanski okupaciji, je bil nekaj mesecev v konfinaciji v Krminu. Po vojni je prevzel sodne posle o vojni škodi in tako rešil marsikatero premoženje. Kot odbornik trgovsko-obrtne zadruga je prisilil oblast, da je dodelila vojno odškodnino za Trgovski dom (čeprav je bilo prej določeno, da je ta zadruga ne bo prejela). Prevzel je nadzor nad gradnjo porušenega Trgovskega doma. Bil je tudi odbornik Ljudske posojilnice v Gorici. Z inž. Peganom je ustanovil popoldanske in večerne tečaje za zidarske mojstre in tako pomagal, da je 90 slovenskih mož in fantov pred italijansko komisijo napravilo mojstrski izpit. Leta 1932 se je preselil v Ljubljano. Prejel jugoslovansko državljanstvo in bil do smrti sodnik okrožnega sodišča. V Ljubljani je bil tudi član društva Soča. Bratu Vladimirju (glej zap. št. 271), ki je bil učitelj, je prvi dve leti po italijanski zasedbi pomagal pripraviti 80 slovenskih dijakov, da so opravili učiteljski izpit pred državno komisijo v Tolminu. Kot podpredsednik Šolskega društva je skrbel, da so se slovenski otroci na tajnih tečajih učili

slovenščine in prejemale slovenske knjige. Veliko je deloval v kulturi. Bil je mecen raznim slovenskim umetnikom, n. pr. Francetu Goršetu (1897–1986) in Venu Pilonu (1896–1970), Marij Kogoj (1892–1956) pa je pri njem komponiral Črne maske (1929). Nadškofu Sedeju je pomagal s pravnimi nasveti in se večkrat tudi po italijanskem odvetniku Testiju pri oblasteh vzemal zanj in za druge Slovence. Ker je bil odločen antifašist, so ga italijanske oblasti preganjale; večkrat so ga tudi fizično napadli in mu razdejali stanovanje. Koršič je pisal članke v tržaško *Edinost* in *Goriško stražo*.²⁰⁵

²⁰⁵ (Spletni vir 54).

271. Vladimir Koršič (1885–1923), učitelj, Gorica

Ljudsko šolo in nižje razrede gimnazije je obiskoval v rojstnem kraju, učiteljsiše pa v Kopru, kjer je leta 1906 tudi maturiral. Poučeval je v Šolskem domu v Gorici, kasneje pa postal glavni učitelj na goriški deški ljudski šoli. Med prvo svetovno vojno je bil vojak na raznih bojiščih avstro-ogrske monarhije. Ko so italijanske oblasti po vojni v Gorici ukinile slovenske šole, je v skromni najeti sobi, delno pa tudi na lastnem domu, organiziral skoraj ilegalne tečaje, na katerih je pripravil veliko dijakov na maturo. Kasneje je postal učitelj v Pevmi, nato pa do smrti v Šempetru pri Gorici. Vladimir Koršič je veljal za najbolj strokovno pripravljenega pedagoga na Goriškem. Poklic je opravljal vestno in z velikim navdušenjem. Otroke in mladino je zbiral tudi po pouku na svojem domu in kjerkoli se mu je ponudila priložnost. Z njimi je pel, risal, telovadil in prirejal izlete. Tudi sam je bil dober telovadec, glasbenik in slikar. Bil je aktiven član pevskega in dramskega krožka ter telovadnega društva; leta 1912 je bil med ustanovitelji Muzejskega društva v Gorici.²⁰⁶

²⁰⁶ (Spletni vir 55). Prim.: Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 214, 488.

272. Josip Kos, Gorica

273. [Ivan] Kosmina (1895–?), pripravnik

Po navajanju Minke Lavrenčič Pahor je bil Ivan Kosmina rojen 19. 12. 1895 v Nabrežini.²⁰⁷ V začetku leta 1920 so v Gorici potekali zrelostni izpiti na starem slovenskem učiteljsišču »pod predsedstvom prof. Giov. Lorenzonija. Za zrele so bili proglašeni sledeči slovenski kandidati: [...] Kosmina Ivan [...].«²⁰⁸ Po ugotovitvah že imenovane avtorice je učitelj služboval v Nabrežini (1922 do 1923), Tomaju (1923 do 1925), po drugi svetovni vojni pa je leta 1950 poučeval v Sv. Martinu-Kojsko.

²⁰⁷ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 216

²⁰⁸ -r, Zrelostni izpiti v zasedem ozemlju, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 7. 1. 1920, 60/1, str. 19.

274. Miha Košir, lekarnar

275. Polonca Košmrl, Gorica

276. Ignac Kovač (1871–1953), župan, javni delavec, Ajdovščina
Po dveh razredih gimnazije v Gorici je s 16. letom prevzel očetovo trgovino z lesom v Ajdovščini. Leta 1902 je postal ajdovski

župan in na tem mestu ostal neprekinjeno do leta 1929, ko je bil nasilno odstavljen. Realiziral je vrsto koristnih projektov (občinski vodovod, elektrarna, obrtno-nadaljevalna šola v Ajdovščini itd.). Leta 1913 je bil izvoljen v goriški deželni zbor na listi N[arodne] N[apredne] S[tranke]. Leta 1918 je bil soustanovitelj Zveze slovenskih županstev v Gorici. Po letu 1929 je ostal predsednik Posojilnice in hranilnice v Ajdovščini (Cassa rurale di risparmio).²⁰⁹

²⁰⁹ (Spletni vir 56).

277. Miha Kozman, trgovec, Gorica

Imenovani je v letih 1911 in 1912 večkrat daroval za nastajajoči muzej. V *Koledarju Goriške matice* za leto 1920 so oglaševali goriški trgovci in s tem pomagali pri izdaji slovenske publikacije. Med njimi tudi Miha Kozman, z naslednjim besedilom: »M. Kozman Gorica Via Rastello št. 27. Bogata izbira kuhinjskih potrebščin vsake vrste. Rešeta, škafi, orne, lesene žlice, vilice, itd. Kroglice za kronanje iz najtršega lesa. Zaloga vinskih sodov, čebrov, kadi, nečk, rešet, glinastih posod in steklenih predmetov. Postrežba točna in solidna.«²¹⁰

²¹⁰ *Koledar Goriške matice za prestopno leto 1920*, (ur. dr. A. Pavlica), [čas. oglas], Narodna tiskarna, Gorica 1919, [b. p.].

278. M. Kozman, trgovec

279. Janko Kozman, Gorica

280. Miha Kožman, trgovec

281. Kralj, pripravnik

282. A. Kralj, Dorenberk

283. Ljudevik Kranjc, pisarnovodja, Gorica

V *Ročnem kažipotu* pod poglavjem *Telovadno društvo Goriški Sokol* je v vaditeljskem zboru kot načelnik in blagajnik zapisan Ludovik Kranjc. Nedvomno imamo opraviti z isto osebo, kateri pa so zapisali tudi nekoliko preoblikovano ime.²¹¹

²¹¹ Goriška sokolska župa, *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911*, XVI., Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 53.

284. Ciril Kraševc, cand.[idat] iur.[ist]

Akademsko društvo *Adrija* je ustanovilo več malih stalnih in potujočih knjižnic. Na občnem zboru marca 1908 se je zbralo 50 akademikov; v odbor je bil izvoljen tudi Ciril Kraševc.²¹²

²¹² Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 271.

285. Kraševc, učiteljiščnik I. t.[ečaj]

286. Jožefa Kravanja, Bovec št. 43

287. Jožefa Kravos, Ajdovščina

288. Gospa Kregau, Gorica

V Goriški ženski podružnici družbe sv. Cirila in Metoda je leta 1911 zabeležena med drugimi tudi ga. Ljudmila Kregau. Vprašanje je, če je darovalka istovetna z članico.²¹³ Reklamni oglaševalski sporočilo: »Albin Kregau v Gorici, ulica sv. Antona št. 13 priporoča svojo prodajalnico jestvin in različnega blaga. Nasproti štacune

²¹³ »Ženska podružnica sv. Cirila in Metoda«, *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911*, XVI., str. 54.

²¹⁴ Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1906, XII., Goriška tiskarna, Gorica 1906, b. p.

²¹⁵ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 223.

²¹⁶ (Spletni vir 38). Za pridobljene podatke se zahvaljujem arhivistki Mileni Černe in Janji Winkler iz Osnovne šole Šempas.

²¹⁷ -g-, *Odlikovanje, Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 25. 1 1918, 58/2, str. 3.

²¹⁸ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 34.

²¹⁹ Prim.: (Spletni vir 57). Za najdeno referenco se zahvaljujem Mojci Jenko.

ima filijalko, kjer prodaja pivo, mnogovrstne likerje, žganje i.t.d. Za mogobrojen obisk se toplo priporoča rojakom iz mesta in dežele.« Najbrž je gospa-darovalka v sorodu z trgovcem.»²¹⁴

289. Franc Križman (1874–?), nadučitelj, Šempas

Tudi tokrat citiram ugotovitve Minke Lavrenčič Pahor, ki je objavila, da je Franc Križman rojen 13. 7. 1874 v Dorenberku. Maturiral je leta 1894 v Kopru, strokovni izpit je opravil leta 1897. Najprej je služboval v Kalu nad Kanalom (1894), nato v Levpi-Zavrhu (1895 do 1900), sledil je Rihemberk (1900), ponovno Levpa-Zavrhu in od leta 1902 do 1925 Šempas.²¹⁵ Oznanična knjiga, v katero je župnik Blaž Grča (u. 1939) opisal prihod tedanjega prestolonaslednika in poznejšega zadnjega habsburškega cesarja Karla v Šempas, omenja med drugimi udeleženci sprejema tudi nadučitelja Križmana. Pod naslovom *Znameniti dan* je Grča zapisal: »V petek dne 24. sept. 1915 se je pripeljal v Šempas v avtomobilu prestolonaslednik nadvojvoda Karol Fran Josip nadzorovat naše hrabre bojavnike. Došel je ob 8 uri zjutraj in se je tu mudil do 11h. Spremljali so ga mladi nadvojvoda Josip, vojni poveljnik Borojevič, ekscelenca Lubko in drugi. Sprejeli so ga pa generalmajor Wurm, feldml. Winkler, grof Berthold, bivši minister zunajnih zadev, general Breit in drugi. K sprejemu je došlo tudi lepo število domačinov. Oba duhovnika, župnik Grča in kaplan Kodermac, upravitelj županstva Humar, nadučitelj Križman, učiteljica Cecilija Fajgelj, šolarji z malimi zastavicami v cesarskih, narodnih in deželnih barvah in mnogo ljudstva. Ob cesti in iz mnogih hiš so vihrale cesarske in narodne zastave. [...]»²¹⁶ V *Učiteljskem tovarišu* so oznanili: »Nadučitelj in občinski tajnik v Šempasu na Goriškem Fran Križman je odlikovan z zlatim zaslužnim križem na traku hrabrostne svetinje.«²¹⁷ Pod fašizmom je bil leta 1927 odpuščen.²¹⁸

290. Josip Krmpotič, tiskar, Pulj

Imenovani je daroval *pisalni stroj najstarejšega sistema* in ga pripeljal iz Pulja v Gorico. Šele ob branju objavljenih spominov Andreja Gabrščka je bila pojasnjena njuna službena navezava in s tem tudi zgodba darovanega pisalnega stroja. Gabršček je namreč v Pulju ustanovil novo tiskarno.²¹⁹ Kakor sporoča v svojih spominih, je tja poslal vodjo goriške tiskarne Josipa Krmpotiča, »jako sposobnega in do skrajnosti poštenega moža. Bil sem gotov, da bo vodil tiskarno skrajno solidno in pošteno, tako da bi jaz sploh ne moral več hoditi v Pulj. On se je tudi pošteno trudil, da bi tiskarna uspevala. [...] Krmpotič ni mogel vztrajati v podjetju [...] in je vodstvo opustil. Odprl je novo tiskarno.« Gabršček nato nadaljuje: »[...] Krmpotič je bil ustvarjajoč duh, ki je imel tam celo nemški list za mornariške kroge. In kakor znano,

je mornarica tudi dovolj podpirala hrvatsko stvar v Pulju... Zato pa je moral Krmpotič bežati potem, ko so prišli Italijani. Preselil se je v Ljubljano, kjer pa ni imel sreče kljub svoji podjetnosti in poštenosti. Zdaj živi pri sinu v Beogradu, ki je vpliven uradnik v ministrstvu socialne politike.«²²⁰

²²⁰ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulture, politične in gospodarske črtnice*, I., str. 466–468.

291. Franc Krt, Dol. Branica

292. [Lovrenc] Kubišta (1863–1931), pevovodja, Gorica, Celje Čeh po narodnosti; na praškem konservatoriju je študiral violino v razredu Antonina Bennewitza. Po zaključku študija je v Zagrebu vstopil v 101. pešpolk, kjer je deloval kot skladatelj in violinist. Kljub priporočilom Nikole Fallerja (1862–1938) in Ivana Zajca (1832–1914) je neuspešno kandidiral za mesto kapelnika. Leta 1900 se je preselil v Postojno, kjer je ustanovil dvajsetčlanski orkester, pihalno godbo, poleg tega pa vodil dva pevski zbor. Leta 1909 se je preselil v Gorico.²²¹ Tam je pri Pevskem in glasbenem društvu (ustanovljeno leta 1900) poučeval violino, klavir in zborovsko petje.²²² Leta 1915 je z ženo Heleno pribežal iz Gorice v Celje, kjer je bil sprva učitelj na šoli Musikvereina, nato pa do leta 1923 učitelj na šoli Glasbene matice. Poučeval je violino kot glavni predmet in klarinet ter pihala kot stranski predmet. V Celju je deloval tudi kot kapelnik Celjskega godbenega društva, in sicer vse do smrti 13. novembra 1931.

²²¹ (Spletni vir 58).

²²² (Spletni vir 59).

293. Andrej Kutin, Čezsoča

294. Jos.[ip] Kutin, trgovec, Gorica

Med prvo svetovno vojno so ljudje zbirali za vojake prostovoljne prispevke in prispevke v blagu. V *Novem času* preberemo, da je daroval »G. Kutin, trgovec v Gorici: 1 stekl. likerja, 2 škatliji sardel, 1 zavitek čaja.«²²³

²²³ G. Kutin, *Novi čas*, Gorica, 8. 10. 1914, 5/41, str. 7.

295. Anton Kutin (1878–1959), c. kr. učitelj, Tolmin

Mati Antona Kutina je bila Bovčanka. Ker je dobila delo pri bogati družini v Trstu, je Antona dala v varstvo svoji sestri v Bovec, kjer je dokončal osnovno šolo. Po ravnateljevih priporočilih je odšel na šolanje v Trbiž, vendar mu okolje ni prijalo, zato se je s 17. letom odpravil v Koper, kjer je leta 1898 maturiral na učiteljski šoli. Med študijem se je delno preživljal z državno podporo, delno s poučevanjem otrok prof. Mašere pa tudi s počitniškim delom na polju in v gozdu. Po končanem šolanju je najprej učil v Batujah pri Dornberku, kasneje na vadnici v Koprju, stalno zaposlitev je dobil v Šentmavru pri Gorici (takrat italijanskem San Mauru, danes Šmavru). Očitno je v tem času napisal zgodovinski in geografski opis kraja takratnega bivanja. Tu je ostal dve leti. Od šolskega leta 1905/06 do 1911/12 je vodil pripravnico za učiteljsko v Tolminu, kjer je tudi poučeval. V letih 1909/10 je

²²⁴ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 417.

²²⁵ V medvojnem času je napredoval »[...] v IX. činovni razred Anton Kutin, vadniški učitelj na c. kr. ženskem učiteljskišču v Gorici.«, *Iz šolske službe, Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 23. 2. 1917, 57/4, str. 5.

²²⁶ (Spletni vir 6o).

opravljal tajniške posle v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v kraju.²²⁴ Do vstopa Italije v vojno je načeloval učiteljskišču v Gorici. Med vojno je vodil zaposlovalne tečaje v Trstu.²²⁵ Po vojni je prodal svojo hišo v Tolminu ter se preselil v Maribor. Do pokoja leta 1936 je poučeval na deški meščanski šoli ter na vadnici moškega učiteljskišča, po vstopu v pokoj pa je zasebno poučeval višjo matematiko in objavljajl članke ter poezijo v reviji *Soča*.²²⁶

296. Kutin, trg.[ovec]

L •

297. Ivan Laharnar (1866–1944), posestnik in skladatelj, Št. Viška gora

Njegov prvi učitelj je bil domači župnik Franc Ilovar. Za nadaljnjo glasbeno izobrazbo pa sta poskrbela župnik Adolf Hermelj (1847–1893) iz Šebrelj in kaplan, zbiralec ljudskih pesmi ter skladatelj Ivan Kokošar (1860–1923), ki je tedaj služboval v Cerknem. Laharnar, ki je z učenjem začel leta 1881, je čez dve leti že postal organist v domači cerkvi, kjer je z dvajsetimi leti prevzel tudi vodstvo domačega pevskega zbora. Na pobudo Hermelja se je lotil skladanja. Od leta 1885 do smrti je zložil okrog 600 skladb, večinoma cerkvene narave. Največ je kratkih vokalnih del, spisal pa je tudi nekaj daljših, med katerimi je največji uspeh požela maša »Ora pro nobis«; zložil jo je leta 1892 ob 700-letnici domače fare. Z Danilom Fajgljem (1840–1908) in Kokošarjem je sodeloval tudi pri zbiranju starih cerkvenih in ljudskih pesmi, ob tem pa je še vedno orgljal, vodil več cerkvenih in posvetnih zborov ter skrbel za domačo kmetijo, gostilno in trgovino; za krajši čas pa je bil tudi župan rojstne vasi,²²⁷ kjer je konec leta 1944 umrl.

298. Josip Lapanja (1857–1945), gostilničar, Ponikve

V časopisu so objavili, da je bil gostilničar, je pa soimenjak z »zemljemercem« in deželnim poslancem, prav tako doma iz Ponikve. Zato nisem povsem prepričana, če gre za isto osebo. Če je drugi, je leta 1885 opravil v Trstu izpit za geometra. Prvo službo je nastopil v Tolminu. Pri svojem delu je bil uspešen in cenjen, zato so ga leta 1887 predlagali za člana Cestnega odbora za Tolminsko. Kot zapriseženi geometer je opravil številne meritve po vsej Tolminski. Opravljal je izmere, cenitve in delitve vaških zemljišč ter kot projektant sodeloval pri načrtovanju novih cestnih odsekov in gradnji mostov. Leta 1896 je postal zastopnik Deželnega glavarstva v cestnem odboru v Tolminu. Od leta 1895 do leta 1908 se je aktivno vključil tudi v politično življenje Tolmin-

²²⁷ Prim.: VODOPIVEC, V., Ivan Laharnar, *Pevec*, Ljubljana 1927, 10/9–10, str. 33–35. Iris PODGORNIK, *Življenje in delo Ivana Laharnarja*, *Goriški letnik* 15–16, Goriški muzej, Nova Gorica 1988/1989, str. 169–198; (Spletni vir 61).

ske in bil poslanec v deželnem zboru. V politični srenji in med ljudmi pa je Lapanja veljal za politika brez trdnega lastnega prepričanja. Po zadnjem poslanskem mandatu leta 1908 se je zato dokončno poslovil od političnega življenja. Leta 1910 se je umaknil iz Kobarida in se vrnil nazaj na svoj dom ter tam prevzel vodenje premožne očetove domačije.²²⁸

²²⁸ (Spletni vir 62).

299. Josip Lapanja, Pečine

300. Fr.[anc] Lasič (1895–1984), Vrtojba

Po ugotovitvi Minke Lavrenčič Pahor je bil Franc Lasič rojen v Renčah 26. 8. 1895. Maturiral je 1915 v Gorici, strokovni izpit je opravil leta 1920 v Tolminu. Mobiliziran je bil leta 1915 (Ljubljana, enoletni prostovoljec pri 97. pešpolku), nato je služil pri 55. pešpolku v Mara Lankovitz - Gradec, sledil je 2. gorski strelski polk v Mariboru. V Žalcu se je udeležil podčastniške šole, v Brežah na Koroškem še častniške šole. Od septembra 1915 do avgusta 1918 se je kot desetnik bojeval na italijanski fronti. Po prvi svetovni vojni je poučeval v Renčah, v kraju Gojače (1920 do 1921), nato v Šmarjah do leta 1926. Tako kot mnogi primorski učitelji je bil v istem letu odpuščen in je moral zaradi fašističnega terorja emigrirati v Jugoslavijo. Po letu 1927 je služboval v Koroški Beli, od leta 1931 do 1945 v Kranju, leta 1946 v Ajdovščini, v Šmarjah-Vipava in spet 1947 v Kranju. Preminil je junija 1984 v Ljubljani.²²⁹

²²⁹ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 22, 34, 232.

301. Zvonimir Lasič, učiteljiščnik 1. teč.[ajnik]

302. [Matija] Lavrenčič (1865–?), naduč.[itelj], Št. Peter

Učiteljeval je v Šempetru pri Gorici in je oče Ivana Lavrenčiča.²³⁰ *Učiteljski tovariš* je v vojnem času objavil: »Tovariš Matija Lavrenčič, nadučitelj v Št. Petru pri Gorici, sedaj na Viču pri Ljubljani, je dobil častno svetinjo za 40letno zvesto službovanje. Čestitamo!«²³¹

²³⁰ Zgodovinar Branko Marušič je v opombi pojasnil družinsko povezavo med očetom Matijo in sinom Ivanom Lavrenčičem. Prim.: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 212.

²³¹ -g-, *Tovariš Matija Lavrenčič, Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 9. 3. 1917, 57/5, str. 4.

303. Iv.[an] Lavrenčič (1895–1961), dijak, Gorica

Ivan je mlajši sin Matije Lavrenčiča, ki je postal strokovni pisec.²³² Rojen je bil 3. 3. 1895 v Šempetru pri Gorici. Maturiral je leta 1914 v Gorici, strokovni izpit je opravil leta 1921. Prvo službeno mesto so bile Sečovlje (1914 do 1915), sledila je Koštabona, kjer je poučeval do leta 1918. Po prvi svetovni vojni je učil do leta 1920 v kraju Borovlje-Velikovec. Zaradi fašističnega terorja je emigriral v Jugoslavijo. Služboval je v Mariboru od leta 1928 do 1934. Leta 1945 je postal referent za telesno vzgojo v Trstu. Preminil je 17. 1. 1961 v Ljubljani.²³³

²³² Prim.: Branko Marušič je v opombi ob očetju učitelju, navedel še sina Ivana Lavrenčiča. *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 212.

²³³ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 22, 233.

304. P. Leban, pismonoša, Kal

V *Ročnem kažipotu* za leto 1911 je navedena poštna nabiralnica Kal, pošta Avče in c. kr. poštar Pet. Leban.²³⁴

²³⁴ Poštna nabiralnica, *Ročni kažipot po*

Goriškem in Gradiščanskem za navedeno leto 1911, XVI., str. 128.

³³⁵ Umrli je, Soča, Gorica, 5. 3. 1912, 42/27, str. 3.

³³⁶ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 401.

³³⁷ XII. Goriško učiteljsko društvo, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 2. 11. 1917, 57/22, str. 4.

³³⁸ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 19, 238.

³³⁹ S slovenskim učnim jezikom, Gorica, Gorica, 7. 7. 1908, 10/54, str. 3.

³⁴⁰ (Spletni vir 63). Prim.: *Leksikoni Cankarjeve založbe, Slovenska književnost*, (ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar), Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 205. Prim.: Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 244.

305. Mihael Leban (?–1912), kavarnar, Gorica
Časopis *Soča* je v osmrtnici oznanil, da je preminil dolgoletni član bralnega društva in nekdanji kavarnar Mihael Leban.²³⁵

306. Leban, pismonoša

307. Ant. Lenarčič, učitelj, Bate

308. Anton Lenarčič (1889–1930), učitelj, Rihemberk
Glede na zbrane podatke Milke Lavrenčič Pahor je rojen 14. 6. 1889 v Kamnjah pri Ajdovščini. Maturiral je leta 1908 v Kopru, strokovni izpit je opravil leta 1911 v Gorici. Služboval je najprej v šoli Podgraje-Volosko (1908 do 1909), nato eno leto v Rihemberku, leta 1910 v šoli Dolenji Vrtovin, eno leto v Batah, od 1911 do 1914 ponovno v Rihemberku in Prvačini do leta 1918. V letih 1912/14 je bil tajnik podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Rihemberku, danes Braniku.²³⁶ V vojnem času leta 1917 je med drugimi naveden kot član Goriškega učiteljskega društva.²³⁷ Leta 1918 je bil mobiliziran. Med 1919 do 1920 je poučeval v šoli Labod-Velikovec²³⁸, potem pa do leta 1922 v šoli Podbrežje-Maribor. V letih od 1922 do 1930 je bil dodeljen v pisarno šolskega nadzornika v Logatcu. Umrli je 28. 8. 1930 v Novem mestu.

309. Viktorija Lenardič, učiteljica, Cerovo
Gorica je navedla: »Pri zrelostnih izpitih na tak. c. kr. ženskem izobraževališču, ki so začeli 25. junija in končali 4. julija t. l., bile so pripoznane zrele za občne ljudske šole: [...] b) s slovenskim učnim jezikom: [...] Lenardič Viktorija.«²³⁹

310. Karl Lenardič, Kojsko

311. Avgust Leštan, pismonoša, Gorica

312. Jakob Likar, prinesel N. Velikonja, VII. raz.[red], Dol 19

313. Fran Ločniškar (1885–1947), nadučitelj, Drežnica
Je pesnik in mladinski pisatelj. Končal je študije na moškem učiteljskem v Kopru. Služboval je na osnovni šoli pri Sv. Gregorju (1906 do 1909), bil začasno voditelj na osnovni šoli Log-Robidišče (do 1910), od 1911 do 1921 šolski voditelj v Drežnici in nato na Turjaku. Že kot učiteljski sodelovatelj je pričel sodelovati pri mladinskih listih in leposlovnih revijah (*Vrtec*, *Zvonček*, *Dom in svet*, *Ljubljanski zvon*) s psevdonomom Taras Vasiljev, Slavko Slavič, Borisov z objavljenimi pesmimi, črticami in pripovedkami. V ponatisu iz *Vrtca* (1903) je izdalo društvo Pripraviški dom njegovo zbirko pesmic »Iz raznih stanov« (Ljubljana 1904), za šolsko mladino je priredil zbirki »V zarji mladosti« (Kamnik 1904) in »Srca malih« (Ljubljana 1918). Za slovenske šole v Julijski Benečiji je sestavil leposlovni del ljudskošolskih beril.²⁴⁰

314. Miroslav Logar (1880–1963), dijak III. l.[etnik], Gorica

Zbrani podatki Minke Lavrenčič Pahor sporočajo, da je bil rojen 4. 4. 1880 v Srpenici. Maturiral je leta 1900 v Kopru, strokovni izpit opravil leta 1901 prav tako v Kopru. Služboval je v Poni-kvah, do leta 1902 v Soči, dve leti v Podbrdu, zatem v šoli Borjana, od leta 1905 do 1931 ponovno v kraju Soča. V poglavju »Slovenski zavodi, društva itd. (Po stanju l. 1915)« ga Gabršček ome-nja kot učitelja v šoli Soča.²⁴¹ Leta 1931 je premeščen v notranjost Italije, kjer je ostal do leta 1941. Po zaključku druge svetovne vojne je od leta 1945 do 1948 poučeval v Srpenici, kjer je 8. 2. 1963 preminil.²⁴²

²⁴¹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 557.

²⁴² Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 245.

²⁴³ Krojači, *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908*, XIV., Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 64.

²⁴⁴ Obrtniki, *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908*, XIV., Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 112.

²⁴⁵ Popravek, *Primorski list*, Gorica, 4. 12. 1913, 21/49, str. 3.

²⁴⁶ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 407.

315. Jos. Lokar, Lokovec

316. Josip Loverčič, dijak učiteljišča IV. l.[etnik], Gorica

317. Lovrenčič III. l.[etnik]

318. Peter Lukman, krojač

Imenovani je naveden v seznamu med krojači, in sicer kot: Pet. Lukman.²⁴³

319. Ant[on] Lutman, Sovodnje

Med obrtniki v tem kraju je naveden tudi Ant. Lutman.²⁴⁴

320. Z. Luznik, I. real.[ka]

M •

321. [Andrej] Marcola, dijak učiteljišča

Kot dijak učiteljišča je daroval za Narodni muzej v Gorici v februarju 1911, izpit za učitelja pa je opravil v decembru 1913.²⁴⁵

322. Ivan Majcen

323. Marija Male, Miren

324. J. Makarovič, gost.[ilničar], Solkan

Najbrž je bila Karolina Makarovič, gostilničarka v Solkanu, v sorodu z darovalcem/ko v istem gostišču. Gospa Karolina je bila namestnica predsednika podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Solkanu (1910/11).²⁴⁶

325. Ferdo Makuc (?–1914), pirotehnik, Gorica

»V Gorici je imel Slovenec Makuc pirotehnično tovarno, kjer je izdeloval rakete in papirnate bombe. Kot edini obrtnik te vrste je svoj obrat precej razširil. Neko popoldne je pretresla zrak stršanska detonacija. Gosti oblaki črnega dima so se valili proti nebu. Takoj nato sem kot dežurni preiskovalni sodnik prejel

²⁴⁷ Prim.: Alojzij GRADNIK, Med svobodo in nasiljem, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 397, 410. Prim.: Leta 1902 je oglašal: »Pooblaščen in priznan pirotehnik Ferdinand Makuc v Gorici priporoča svojo delavnico za umetne ognje, kjer izdeluje vsa v to stroko spadajoča dela kakor: rakete, bengalične luči, papimate topiče umetne ognje po vsakem načrtu itd. Postrežba točna; cene zmerne.« *Ročni kašipot po Goriškem, Trstu in Istri in Koledar za navadno leto 1902, VIII.*, (sestavil Andrej Gabršček), [čas. oglas], Goriška tiskarna, Gorica 1902, b. p.

²⁴⁸ Franc Marinčič, *Novi čas*, Gorica, 16. 10. 1914, 5/42, str. 5.

²⁴⁹ (Spletni vir 64).

²⁵⁰ Obrtniki, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908, XIV.*, Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 104.

²⁵¹ Damir GLOBOČNIK, Nagrobni spomenik Simonu Gregorčiču, *Kronika, Zveza zgodovinskih društev Slovenije*, Ljubljana 2018, 66, str. 70.

obvestilo državnega tožilstva, da je Makučeva pirotehnična delavnica zletela v zrak. [...]»²⁴⁷ Poleg Makuca sta se smrtno ponesrečila še soproga Ivanka in pomočnik Rudolf Komel.

326. Karolina Manfreda, Kobarid

327. Anton Marinič, Vitovlje

328. Marinčič, Vitovlje

Niso bili vsi dogodki med prvo svetovno vojno tragični; nekateri so bili zabeljeni tudi z blagim humorjem, kar predstavlja naslednji citat: »Franc Marinčič iz Vitovlj, bivši načelnik tuk. Orla, je bil kot trenski vojak ujet od Rusov. V ujetništvu pa, kot pripoveduje njegov ranjeni sorodnik iz Črnič sedaj v bolnišnici v Gorici, se mu ni posebno dopadlo, radi tega si je izposodil pri Rusih čilega iskrega konjica ter ličen voziček, ter se je zopet pripeljal k svojemu oddelku.«²⁴⁸

329. Franc Maurič (1890–1969), učitelj, Bovec

Učiteljske je obiskoval v Kopru, kjer je leta 1909 tudi maturiral. Služboval je najprej v Bovcu, potem do leta 1930 v Kostanjevici pri Ligu. Tu je ustanovil pevski zbor in kot organist deloval v romarski cerkvi Marijino Celje na Ligu. Nekaj let je bil tudi župan v Ajbi. V *Gospodarskem vestniku* je objavljala članke o sadjarstvu. Leta 1931 je bil premeščen v Portorecanti in 1935 v Cheri pri Torinu. V Italiji je bil leta 1956 odlikovan z zlato medaljo za zasluge, prejel pa je tudi imenovanje »Cavaliere della Republica«. Kot upokojenec se je začel ukvarjati s čebelarstvom; s članki je sodeloval pri reviji *L'Apicoltore moderno* in predaval na Istituto Tecnico Sperimentale di Agricoltura v Torinu.²⁴⁹

330. Jos.[ip] Marušič, Miren

Glede na zapis v *Ročnem kašipotu* za leto 1908 je Josip Marušič delal skupaj z nad 40 delavci v delavnicah in kamnolomih.²⁵⁰

331. Mašera, učenec c. kr. prip.[ravnik], Kobarid

332. Albert Mašera, gost.[ilničar], Kobarid

Kakor je ugotovil avtor citiranega članka, so na predvečer Gregorčičevega pogreba v Kobaridu že zbirali denar za pesnikov spomenik. Med njimi je bil tudi gostilničar Albert Mašera, ki je prispeval 2 kroni.²⁵¹

333. [Ivan] Matelič (1887–1967), učitelj

Minka Lavrenčič Pahor je objavila, da je bil učitelj s tem imenom in priimkom rojen 18. 1. 1887 v Trstu. Maturiral 8. 7. 1907 v Kopru, strokovni izpit opravil leta 1909. Poučeval je v šoli v Hudi Južini (1907), Otaležu (med 1908 in 1911), do leta 1915 pa v Sužidu. Nakar je bil leta 1915 mobiliziran v Radgono; v Ilirski Bistrici se je udeležil oficirskega tečaja. Bojeval se je v Bukovini;

do leta 1920 je bil ujetnik v Rusiji. Po vrnitvi je poučeval v Tolminu. Pod fašizmom je bil leta 1926 odpuščen; emigriral je v Jugoslavijo. Učil je v Osijeku (med 1926 in 1927), nato v šoli Barbara-Slovenske Gorice, od leta 1928 do 1941 v Mariboru. Nemci so ga izgnali v Srbijo. Po zaključku druge svetovne vojne je učil v Trstu. Umrl je 3. 3. 1967 v Ljubljani.²⁵²

²⁵² Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 34.

334. Mayer, dijak

335. Julij Mayer (1891–?), dijak [Ajdovščina]

Rojen je bil leta 1891 v Ajdovščini. Gabršček je med maturanti na slovenskem učiteljskišću v Gorici 13. 7. 1911 navedel tudi Julija Mayerja iz Ajdovščine.²⁵³ Ta datum se ujema z objavljenim v knjigi Minke Lavrenčič Pahor, kjer avtorica še zapiše, da je strokovni izpit opravil leta 1913. V Sežani je služboval med leti 1912 in 1915.²⁵⁴

²⁵³ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 361.

²⁵⁴ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 263.

336. [Just] Martelanc, dijak učiteljskišča

Dijak Martelanc je daroval leta 1911, šolanje pa je zaključil leta 1913, zato sklepam, da gre za Justa, o katerem Minka Lavrenčič Pahor poroča: »Že naslednje leto je bil mobiliziran, leta 1917 je padel v italijansko ujetništvo in bil dve leti zaprt v Genovi. Ko se je vrnil v Prosek, so ga karabinerji že prvi dan aretirali in odpeljali v Verono, kjer je bil osem mesecev zaprt. Vrnil se je na Prosek in tu poučeval do leta 1923, ko ga je doletela odpustitev. Zatekel se je v Postonjski okraj in dobil mesto učitelja v Studenem. Tu je ustanovil pevski zbor in orkester. Leta 1926 je pobegnil v Jugoslavijo in poučeval v Beli krajini. Med vojno je učil na partizanski šoli.«²⁵⁵

²⁵⁵ Prav tam, str. 260–262, 492.

337. [Vladimir] Martelanc, učitelj.[iščnik] III. I.[etnik]

Predvidevam, da je darovalcu ime Vladimir. Minka Lavrenčič Pahor je opisala učiteljevo trpko življenjsko pot: »Rojen je bil v Lonjerju pri Trstu. Od leta 1920 do 1922 je učil po tržaški okolici, od 1922 do 1928 pa v Budanjah na Vipavskem. Avgusta 1928 so ga v Trstu zaprli in obtožili, da je požigal italijanske otroške vrte in osnovne šole. Po 73 dneh so ga izpustili in postavili pod policijsko nadzorstvo. Ko je izvedel, da ga lahko spet zapro, je odšel z ženo Eldo Ferfolja, učiteljico, v Jugoslavijo. Poučeval je v Beli krajini. Med vojno se je takoj pridružil OF, leta 1942 so ga internirali v Monigo pri Trevisu ter ga kasneje izročili vojaškemu sodišču. Po vojni se je vrnil na Primorsko in bil šolski nadzornik.«²⁵⁶

²⁵⁶ Prav tam, str. 492–493.

338. Friderik Maraž, posestnik, Števerjan

339. Matjon, Kobarid

340. [Anton] Medved, trgovec, Gorica

²⁵⁷ Prim.: Virgil ŠČEK, Pričevanje, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 373.

²⁵⁸ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, ll., str. 364.

²⁵⁹ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 265.

²⁶⁰ Prav tam, str. 266.

²⁶¹ Fran MERLJAK, Na Binkoštno nedeljo 1915 v Kobaridu. Spomini ob dvajsetletnici italijanske vojne napovedi, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 439.

²⁶² Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 272.

²⁶³ Šola, Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908, XIV., Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 138.

²⁶⁴ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 386.

²⁶⁵ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 273.

²⁶⁶ (Spletni vir 65).

Po ugotovitvi zgodovinarja Branka Marušiča je bila Medvedova trgovina z oblačili na tedaj imenovanem Tekališču Josipa Verdija, današnjem Verdijevem korzu (glej sl. 7).²⁵⁷ Isto oznako najdemo na razglednicah tedanjega časa: Tekališče Josipa Verdija/ Corso Giuseppe Verdi.

341. Gospica [Ljudmila] Medvešček, Sv. Križ

Morda je bila gospodična v sorodu z nadučiteljem Petrom Medveščkom (1859–1932), prav tako iz Sv. Križa. Leta 1911 je bil izvoljen za župana v istem kraju.²⁵⁸ Po navedbi Minke Lavrenčič Pahor je bila rojena 10. 8. 1887 v Opatjem selu. Maturirala je leta 1908, strokovni izpit je opravila leta 1911. Službovala je v Sv. Križu-Cesta, nato med 1911 in 1915 v Kromberku, leta 1916 pa ponovno v Sv. Križu-Cesta.²⁵⁹

342. Fr.[an] Merljak (1878–1936), Batuje

Minka Lavrenčič Pahor navaja, da je bil rojen 9. 12. 1878 v Renčah. Maturiral je 15. 7. 1898 v Ljubljani, strokovni izpit je opravil 17. 11. 1900 v Gorici. Učiteljeval je v raznih krajih: Batuje, Dornberk, Plave. Leta 1914 je bil mobiliziran v oddelek za varstvo železnic Kanal, nato je bil v 2. stotnji 155. črnovojniškega maršbataljona. Udeležil se je šole oficirskih aspirantov v Gradcu, do leta 1916 je bil na Guvernerstvu v Cetinju. V Peči je postal šolski referent pri okrožni komandi. Po prvi svetovni vojni je emigriral v Jugoslavijo.²⁶⁰ Deloval je v raznih s šolstvom povezanih administrativnih službah. Leta 1935 je bil upokojen kot šolski nadzornik.²⁶¹

343. Ciril Mervič, pripravničar

344. Alojzij Mihael, Šmarje

345. Anton Mihelič, Bovec št. 272

346. Albin Miklavič (1877–?), učit.[elj], Kobarid

Rojen je bil 18. 8. 1887 v Kobaridu. Maturiral je leta 1907 v Koprju. Od 1908 do 1915 je služboval v naslednjih krajih: Smast, Idrsko, Vrsno-Krn, ponovno Idrsko.²⁶² Leta 1908 je poučeval v potovalni enorazrednici na relaciji Vrsno-Krn.²⁶³ Bil je tajnik v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda za občino Kred v letih 1911/15 (?).²⁶⁴

347. Anton Miklavčič (1861–1923), učitelj, Kobarid

Rojen je bil 14. 7. 1861 v Kobaridu. Maturiral je 31. 7. 1880 v Koprju, strokovni izpit pa je opravil 9. 5. 1883 v Koprju.²⁶⁵ Imenovani se je leta 1889 v Kobaridu pridružil učiteljskemu zboru, in sicer potem ko je odšla priljubljena učiteljica Dragojila Milek, prijateljica pesnika Simona Gregorčiča. Tam je poučeval do leta 1923.²⁶⁶

Sl. 49 Anonimni fotograf, Družina Mlekuž, avgust 1920. Od leve k desni stojijo: Antonija-Tončka, Franc (učitelj), Ljudmila-Milka (učiteljica), Anton-Tone, Albina-Zorka (učiteljica). Sedijo: Ivanka, mama Alojzija (Močilarska), Marija Andreina-Marica (učiteljica), oče Anton (učitelj), Alojzija-Slavica.

Sl. 50 Anonimni fotograf, Anton Mlekuž (1859–1931), učitelj.

Sl. 51 Anonimni fotograf, Milka Mlekuž (1889–1984), učiteljica.

Sl. 52 Anonimni fotograf, Ciril Kofol (1890–1958), učitelj, Milkin soprog.

Sl. 53 Anonimni fotograf, Franc Mlekuž (1900–1973), učitelj.

Sl. 54 Anonimni fotograf, Albina Zorka Mlekuž (1894–1938), učiteljica.

²⁶⁷-g, Pred goriško izpitno komisijo za ljudske in meščanske šole v Ljubljani, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 18. 5. 1917, 57/10, str. 6.

³⁴⁸ Fr. Miklavčič, IV. tečaj *Učiteljski tovariš* je v vojnem času poročal: »Pred goriško izpitno komisijo za ljudske in meščanske šole v Ljubljani so se vršile vsposobljenostne izkušnje od 23. pa do dne 28. aprila ter so jih prebili z ugodnim uspehom nastopni učiteljski kandidati, oziroma kandidatkinje [...],²⁶⁷ med njimi je naveden tudi Friderik Miklavčič. Ali v tem učitelju lahko prepoznamo darovalca iz leta 1911?

³⁴⁹ Milka Mlekuž (1889–1984), učiteljica, Čepovan Ljudmila / Milka ni bila edina učiteljica v družini Mlekuž. Že njen oče Anton Mlekuž, rojen v Bovcu (1859–1931), je postal leta 1883 učitelj v Čepovanu. Maturiral je dve leti prej v Kopru. Najprej je učil na Livku, potem pa v Solkanu. Prva žena mu je umrla pri porodu. Anton se je drugič poročil z domačinko Alojzijo Š. (1870–1935), gostilničarjevo hčerko na Močilah v Čepovanu. Za doto je dobila zemljišče, kjer sta z možem ustvarila dom (hiša stoji še danes), s pomenljivim domačim imenom *Pri Učeniku*. Anton je odpravil nepismenost v Čepovanski dolini. Poučeval je do upokojitve leta 1922. Njegova družina je dala še štiri učitelje. Pustili so pomemben pečat v tem kraju z okolico. Milka je bila v letih 1910/13 namestnica predsednice podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Čepovanu.²⁶⁸ Poročila se je z učiteljem Cirilom Kafolom, doma iz najuglednejše družine v vasi. Ciril Kafol (1890–1958) je začel učiti v šolskem letu 1911/12.²⁶⁹ Jeseni 1914 je bil vpoklican k vojakom in ga je nadomestila Milkina sestra Albina Zorka Mlekuž (glej zap. št. 350). Učila je vse do odhoda prebivalcev v begunstvo (24. 8. 1917). Šolo so spremenili v bolnišnico. Po vrnitvi iz begunstva konec leta 1918 je oče Anton Mlekuž takoj organiziral pouk. Pomagala mu je hči Milka. Šola je bila izropana in v zelo slabem stanju, zato so učenci sedeli na tleh ali pa so stali. Ko se je vrnil od vojakov učitelj Ciril Kafol, se jima je pridružil. V šolskem letu 1919/20 je pol leta učila tudi Albina Zorka Mlekuž. Ko se je oče Anton upokojil, sta s poučevanjem nadaljevala Ciril Kafol do leta 1925 in žena Milka do leta 1926. Dobila sta odpoved s strani italijanskih oblasti in potem odšla v Jugoslavijo. Od leta 1927 dalje so Čepovan zapustili: Milka Mlekuž z možem Cirilom Kafo-

²⁶⁸ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 367.

²⁶⁹ Goriški časopis je sporočil premestitev učitelja Kofola iz Čepovana v Lokovec. Prim.: *Učiteljske vesti, Novi čas*, Gorica 17. 7. 1914, 5/29, str. 6.

²⁷⁰ Za podatke o učiteljski družini Mlekuž se iskreno zahvaljujem Mari Bolčina, upokojeni čepovanski učiteljici in odlični poznavalki krajevne zgodovine. Ohranila se je časopisna notica: »Z bojišča k poroki in od poroke v boj. Z bojišča se je bolan vrnil učitelj g. Cirile Kafol iz Čepovana. Dne 19. nov. se je poročil v kapucinski cerkvi v Gorici z gospodično Milko Mlekuž, učiteljico v Lokovcu. G. Kafol se je že vrnil na bojišče.« Z bojišča k poroki in od poroke v boj, *Novi čas*, Gorica, 17. 12. 1914, 5/51, str. 3. Prim.: »[...] Kot zavedni slovenski učiteljici so ji fašistične oblasti povzročale težave: preiskave na domu, zasliševanja. Leta 1926 je bila odpuščena z dekretom ministrstva za šolstvo v Rimu, in sicer zato, ker se ni hotela vpisati v ANIF (Associazione nazionale insegnanti fascisti). Predložila je zagovor proti obtožbam, na podlagi katerih je bil uveden postopek za odpust, a zaman. Odšla je v Jugoslavijo, kjer je leta 1928 nastopila službo pri Sv. Bolfenku na Kogu v Ptuj-skem okraju.« Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 496.

²⁷¹ Za pridobljene podatke se zahvaljujem Mari Bolčina in soprogu Radoslavu Bolčina, nekdanjemu ravnatelju Osnovne šole Čepovan. Prim: Rado BONČINA, *Od trivialke do devetletke. Šolstvo v Čepovanu, Lokovcu in na Lokvah*, str. 16, 19–22, 26. Družinski fotografski portret in fotografski portreti učiteljic in učiteljev so vzeti iz zbirke Franca Mlekuža, učitelja. Učiteljeve albume s popisi fotografij je njegova nečakinja dala na razpolago zakoncema Bončina. Uporabljata jih pri raznih projektih, razstavah, predavanjih in popisovanju zgodovine kraja.

²⁷² Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 496.

²⁷³ Trgovsko-obrtni registrovani zadrugi v Gorici z neomejenim jamstvom, *Ročni kažipot po Goriškem, Trstu in Istri za 1899, V.*, (sestavil Andrej Gabršček) Goriška tiskarna, Gorica 1898, str. 29.

²⁷⁴ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 339.

²⁷⁵ Prav tam, str. 361.

²⁷⁶ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 284.

²⁷⁷ Dekanija Bovec, Imenik častnih p. n. udov

lom, Albina Zorka Mlekuž in nazadnje tudi brat Franc Mlekuž (1900–1973), prav tako učitelj, z družino.²⁷⁰

350. Al.[bina Zorka, Zora] Mlekuž (1894–1938), učit.[eljšiče] 2. teč.[aj]

O učiteljski družini Mlekuž iz Čepovana sem že pisala (glej zap. št. 349). Ko je Abina poklonila za Narodni muzej v Gorici Evangelije, berila, nekaj starih listin, lovski nož in bajonet, je bila še dijakinja. Maturirala je na goriškem učiteljišču leta 1914. Ker so svaka Cirila Kafola (tudi učitelj) jeseni 1914 vpoklicali k vojakom, ga je nadomestila pravkar usposobljena Zorka Mlekuž. Učila je vse do odhoda prebivalcev v begunstvo (24. 8. 1917). Šolo so spremenili v bolnišnico. Po vrnitvi v Čepovan je Albina pol leta poučevala v šolskem letu 1919/20,²⁷¹ pozneje še v krajih v Vipavski dolini. »Oktobra 1926 je bila premeščena v Mune v Istri[,] a je bila že decembra 1926 odpuščena. Odšla je v Jugoslavijo in bila leta 1927 nastavljena v Krogu pri Murski Soboti.«²⁷²

251. Franc Mlekuž, Koritnica št. 34

352. Fran Mozetič, Bilje

Med naštetimi v »*Trgovsko-obrtni registrovani zadrugi v Gorici z neomejenim jamstvom*« je kot zidarski mojster naveden tudi France Mozetič, zidarski mojster.²⁷³

353. Alojzij Možina, posestnik, Brje

354. Tomaž Mrevlje (1849–1941), župan, Sv. Križ

V letu 1910 so potekale dopolnilne volitve v Deželni zbor; v slovenski skupini trgov in mest je kandidiral tudi klerikalec Tomaž Mrevlje iz Sv. Križa, kakor je navedel Gabršček.²⁷⁴

355. Jos.[ip] Mrmolja, trgovec, Miren

356. [Anton] Mungerli (1887–?), dijak učiteljišča, [Gorica]

Rojen je bil leta 1887 v Gorici, kjer je leta 1911 tudi maturiral. Zadnja letnica se ujema tudi z Gabrščkovim poročanjem o opravljeni maturi 13. 7. 1911 na slovenskem učiteljišču.²⁷⁵ Med leti 1914 in 1915 je služboval v Sovodnjah.²⁷⁶

357. Jožef Muznik, Bovec

Čevljarski mojster je bil imenovan med častitimi »udi« v Dekaniji Bovec v letu 1883.²⁷⁷

358. Josip Mužina, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

N •

359–365 N. N.²⁷⁸

Družbe sv. Mohora leta 1883, *Koledar družbe sv. Mohora za prestopno leto 1884*, Celovec 1883, str. [33].

²⁷⁸ Z oznako N. N. je bilo evidentiranih 7 oseb, to vemo, ker je bil ob večini le-teh zabeležen kraj: Šmarje, Kal, dvakrat Gorica in Kobarid.

²⁷⁹ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 414.

²⁸⁰ Izidor Nanut, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 11. 1. 1913, 43/5, str. 6.

²⁸¹ Slovenci!, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 4. 9. 1913, 43/92, str. 7.

366. Izidor Nanut, Gorica
Gospod je omenjen med odborniki Družbe sv. Cirila in Metoda v Štandrežu v letih 1909/11.²⁷⁹

367. Ivan Nanut
Ivan Nanut je oglašal: »[...] autorizovana stavbena tvrdka v Gorici ulica Adelaide Ristori števil. 5 se priporočata p. n. občinstvu za vsa stavbena dela. Izdelujeta vsakovrstne načrte, proračune in kolavdacije po najnižjih cenah.«²⁸⁰

368. Nanut, učitelj.[eljski] pripravnik

369. Nemeč, klepar, Kobarid

370. Fran Novak, brivec, Gorica
Časopis *Soča* je objavil naslednji oglaš: »Slovenci! Podpirajte in poslužujte se Prve slovenske brivnice v Gorici, Gosposka ulica števil. 1 (nasproti Montu). Postrežba solidna in snažna. Za obilen obisk se priporoča Fran Novak, brivec in lasničar.«²⁸¹

O ■

371. Karolina Oblak, Gorica

372. Leopold Oblak, Gorica

373. Mihael Orel, Šmarje

374. Boris Orel, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

375. Karel Ostan

376. Karel Ozvald (1873–1946), profesor, Gorica
Po gimnaziji v Mariboru je študiral v Gradcu, kjer je leta 1899 promoviral iz slovanske in klasične filologije in iz filozofije. Profesorski izpit za srednje šole je opravil leta 1900. Postal je suplent v Kranju, leta 1902 pa gimnazijski učitelj na Ptuj. Kot profesor je služboval v Gorici, in sicer od 1902 do 1920. Tu je začel svojo bogato pot pisca knjig in člankov s področja pedagogike, psihologije in filozofije. Dovoljenje za predavanje na univerzi in visokih šolah je dobil na zagrebški univerzi leta 1914 s spisom o srednješolski vzgoji. Leta 1920 je bil imenovan za izrednega, 1922 pa za rednega profesorja pedagogike na Filozofski fakulteti ljubljanske Univerze.²⁸² V študijskem letu 1927/28 je bil dekan Filozofske fakultete, v naslednjem pa prodekan. Njegovo prvo knjižno delo obravnava logiko (1911); napisal je enega izmed prvih učbenikov psihologije (1913). Ob teh večjih delih so v raznih revijah, zlasti v *Popotniku* in *Pedagoškem letopisu*, izhajale krajše pedagoške razprave. Z razvojem pedagoške teorije se je začel intenzivneje ukvarjati, ko je zasedel mesto profesorja

²⁸² (Spletni vir 66).

Sl. 55 Milko Bambič, Leopold Paljk, *Kolački*, Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1926, Kralj Matjaž, str. 17, vir: © NUK.

Sl. 56 Milko Bambič, Leopold Paljk, *Kolački*, Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1926, Mlatiči, str. 59, vir: © NUK.

pedagogike na ljubljanski Univerzi. Kot rezultat dotedanjega dela na tem področju je leta 1927 izdal knjigo z naslovom *Kulturna pedagogika*. Ozvald je bil znanstvenik in mislec, ki je svoje ideje rad popestril ali podkrepil z mislimi pomembnih sodobnikov ali predhodnikov, tako znanstvenikov kot literatov. Ozvaldov opus obsega 16 knjižnih del in več kot 200 prispevkov v raznih publikacijah.²⁸³ V zvezi s priskrbljenim vozom, ki so ga podarili v Podkloštru na Koroškem za Narodni muzej v Gorici, se

²⁸³ (Spletni vir 67).

nam pojasnijo okoliščine z Gabrščkovo objavo iz leta 1910: »V Podkloštru na Koroškem se je poročil dr. Karel Ozvald, profesor v Gorici, s Hanico Čelišnikovo.«²⁸⁴

²⁸⁴ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice od leta 1901 do 1924, II.*, str. 336.

P •

377. [Josip] Pagon (1898–1950), učiteljsiše, 1. teč.[aj]
Učitelja s tem imenom in priimkom, rojenega v Cerknem 7. 3. 1898, navaja Minka Lavrenčič Pahor. Maturiral 10. 2. 1917 v Ljubljani, strokovni izpit je opravil 1919. Takoj zatem je začel poučevati; služboval je do 1930, in sicer v Podbeli, na Temljinah, v Lojah-Lazec, na Šentviški Gori. Med 402 slovenskimi učitelji je bil tudi on premeščen v notranjost Italije. Leta 1945 je poučeval v Plužnjah, Sežani in Idriji, kjer je 18. 12. 1950 umrl.²⁸⁵

²⁸⁵ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 46, 295.

378. Andrej Paljk, posestnik, Velike Žablje
Po Gaberščkovi navedbi je bil župan v Velikih Žabljah.²⁸⁶

²⁸⁶ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, II.*, str. 571.

379. [Leopold] Paljk [1892–1965], učitelj
Ni zanesljivo, če je bilo učitelju Paljku, ki so mu pri donaciji za Narodni muzej v Gorici navedli kot kraj bivanja Sv. Križ, resnično ime Leopold. Če je on, je bil rojen v Velikih Žabljah in je od leta 1920 učiteljeval v Lokavcu,²⁸⁷ pa tudi v Svetem Križu. V Lokavcu »je ustanovil kmečko nadaljevalno šolo za fante in gospodinjsko šolo za dekleta in žene. Vodil je pevska zbora v Lokavcu in Križu. Sodeloval je pri politično organizacijskem odseku pri Zvezi jugoslovanskih učiteljskih društev Julijske Benečije [...]«²⁸⁸ Leta 1927 je bil odpuščen, pred fašizmom pa se je umaknil v Ljubljano, kjer je poučeval na Deški narodni šoli na Grabnu.²⁸⁹ Njegovo knjigo z naslovom *Kolački* (1926) je izdala Goriška Mohorjeva družba, ilustriral pa jo je Milko Bambič. Smiselno je dopolnjevala Abecednik. Naslednje leto so Kolački izšli tudi v hrvaškem prevodu *Kolačiči za našu djecu*. Umrl je 12. 8. 1965 v Ljubljani.

²⁸⁷ (Spletni vir 68).

²⁸⁸ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 298, 497.

²⁸⁹ Il. deška narodna šola »Graben«, *Stalež šolstva in učiteljstva ter prosvetnih in kulturnih ustanov v Dravski banovini*, Prosvetni oddelek kr. banske uprave, Ljubljana 1934, str. 125.

380. Josip Patek, klepar

V časopisu *Gorica* je bila objavljena reklama: »Prva in edina slovenska kleparska delavnica v Gorici, ul. Sv. Ivana št. 11 se toplo priporoča za vsa stavbena in galanterijska dela za cerkve in stolpe, katere napravi po načrtu Josip Patek, naslednik Karola Čufar priporoča se tudi vsem gg. odjemalcem, posebno pa kmetovalcem. V zalogi ima: mehe za žveplanje, zadnji sistem škropilnic za vitrijol, polivalnike za vrte in patentirane ventilatorje za dimnike i. t. d. oprave so izvršujejo točno in po najnižji ceni.«²⁹⁰

²⁹⁰ Josip Patek, [čas. oglas], *Gorica, Gorica*, 7. 3. 1911, 13/19, str. 3.

²⁹¹ Obrtniki, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri za 1899, V.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna : Gorica 1898, str. 56.

²⁹² -g-, Šolstvo v goriškem okraju, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 11. 1916, 56/22, str. 4–5.

²⁹³ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 19, 299.

²⁹⁴ KLAVORA, Hinko, Čez drn in strn skozi življenje, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (izbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 227–241.

²⁹⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 75.

²⁹⁶ -r-, Zrelostni izpit v zasedenem ozemlju, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 7. 1. 1920, 60/1, str. 19.

²⁹⁷ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju*

381. Franc Pavletič, kovač, Rubije
V Rubijah je med obrtniki zabeležen tudi Fr. Pavletič.²⁹¹

382. Franc Pavletič (1890–?), učitelj, Podsabotin
Rojen je bil 28. 8. 1890 v Štantrežu. V Kopru je 6. 7. 1909 maturiral, strokovni izpit pa opravil 16. 11. 1911 v Gorici. V letih 1909 do 1914 je služboval v Podsabotinu. *Učiteljski tovariš* je objavil premestitve nekaterih učiteljev v letu 1916; Franc Pavletič, ki je takrat učil v Biljah, je bil premeščen v Lom.²⁹² Mnogi Primorci so takoj po vojni odšli na Koroško, da bi pomagali odpirati slovenske šole, domov so se vrnili šele po plebiscitu. Med njimi je bil tudi imenovani učitelj, ki je od 1. 7. 1919 do 23. 11. 1920 poučeval v Borovljah.²⁹³ Leta 1921 je emigriral v Jugoslavijo, kjer je delal v šoli na Vrhniki.

383. Ivan Pavlin, Bovec

384. Fran Pavšič, profesor, Gorica

385. Josip Pečenko, kavarnar, Gorica
Samo v eni objavi v goriškem časopisu so navedli darovalčev poklic, čeprav je vsaj trikrat prispeval novce za nastajajoči Narodni muzej v Gorici. Z veliko gotovostjo lahko trdimo, da gre za lastnika kavarne Central. V Pečenkovi kavarni na Travniku so se zbirali Slovenci.²⁹⁴ O zgodovini kavarne je poročal tudi Gabršček: »Za Slovence v Gorici je bilo dovolj žalostno, da še do tega leta [1902] nismo imeli svoje kavarne. 24. aprila pa je naznanil Filip Pečenko iz Rihemberka, da je otvoril kavarno 'Central' tik cerkve sv. Ignacija na Travniku, torej na enem najlepših mest, za Slovence kakor nalašč. Kavarna je bila prav elegantno opremljena in je imela vse slovenske liste. V prvem nadstropju pa je imela še igralnico in salon za shode, posebne sestanke itd. Laški 'Gazzettino' je jako pohvalil eleganco teh prostorov in podjetnost g. Pečenka. Kmalu je kavarna postala shajališče goriške inteligence in drugega našega ljudstva.«²⁹⁵

386. Jakob Pellegrini

387. Jos.[ip] Perc, Vojščica

388. Fr. Persič, pismonoša, Šempas

389. V.[ladimir] Peršič (1897–1945), III. gim.[nazija]
V začetku leta 1920 so potekali v Gorici zrelostni izpiti na starem slovenskem učiteljskišču »pod predsedstvom prof. Giov. Lorenzinja. Za zrele so bili proglašeni sledeči slovenski kandidati: [...] Persič Vladimir [...]«²⁹⁶ Ali v gimnazijcu lahko prepoznamo v letu 1920 proglašene učitelja? Če je pravšnji, potem je bil 25. 6. 1897 rojen v Trnovem pri Gorici. Kot drugi slovenski učitelji je bil leta 1931 premeščen v notranjost Italije.²⁹⁷

zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem, str. 46, 307.

²⁹⁸ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, il., str. 71, 264.

²⁹⁹ Zagrad / Sagrado - kraj je sodil v sodni okraj Gradiška.

³⁰⁰ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, il., str. 528.

³⁰¹ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 318.

³⁰² Izpite usposobljenosti za ljudske šole, *Primorski list*, Gorica, 23. 5. 1912, 20/21, str. 2.

³⁰³ Učiteljska imenovanja in premeščanja, *Primorski list*, Gorica, 4. 9. 1913, 21/36, str. 3.

³⁰⁴ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*. str. 393.

³⁰⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, il., str. 445.

³⁰⁶ Engelbert Podgornik, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana 21. 9. 1917, 57/19, str. 3.

³⁰⁷ *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, str. 98.

390. Petrovčič, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

391. [Ivan] Pirjevec, ravnatelj
Sklepam, da gre za Ivana Pirjevca, ki je bil leta 1902 imenovan za višjega računskega svetnika pri gozdnem ravnateljstvu v Gorici. Leta 1908 je šel v pokoj z naslovom ravnatelja.²⁹⁸

392. Anton Pisk, podžupan, Pečine

393. Ferdo Plesničar, Gorica

394. Andrej Podgornik [?–1917], deželni uradnik, Gorica
Udejeval se je v narodnih goriških društvih, tudi v sokolskem. Oktobra 1917 je bil pri Zagradu²⁹⁹ ranjen v trebuh in zajeli so ga Italijani; 8. 11. 1917 je umrl v ujetništvu.³⁰⁰

395. Gusta [Avgusta] Podgornik, por.[očena] Fajgelj (1889–?) učiteljica, Opatje selo
Rojena je bila 7. 9. 1889 v Trnovem. Maturirala je 24. 7. 1909 v Gorici, kjer je opravila tudi strokovni izpit.³⁰¹ Ta podatek Minke Lavrenčič Pahor se ujema z objavo v *Primorskem listu*, ki je razglasil: »Izpite usposobljenosti za ljudske šole so napravili pred določeno komisijo sledeče gospice in gospodje: [...] Avgusta Podgornik.«³⁰² Isto glasilo je objavilo: »[...] za definitivno učiteljico v Opatjem selu je imenovana Avgusta Podgornik, do sedaj provizorično nameščena istotam [...]«³⁰³ Učiteljica je zbrala avgusta 1913 precejšnje število predmetov, katere smo razvrstili med etnološko in knjižno gradivo, likovno umetnost, naravoslovje in numizmatiko. Dejavno je sodelovala tudi v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda za kraje Opatje Selo, Kostanjevica in okolica v letih 1912/15.³⁰⁴ V letu 1920 je emigrirala v Jugoslavijo in do leta 1924 poučevala v Mariboru.

396. Engelb.[ert] Podgornik (?–1917), učit.[eljišče] IV. teč.[aj]
Za leto 1914 je Gabršček navedel, da je 14. 7. opravil zrelostne izpite na moškem učiteljišču v Gorici Eng. Podgornik. Sklepam, da gre za istega dijaka, ki je 13. 6. 1914 za Narodni muzej v Gorici daroval kar precej predmetov (glej str. 232).³⁰⁵ *Učiteljski tovariš* pa je leta 1917 sporočil žalostno novico o štirih padlih učiteljih na Sv. Gabrialu; med njimi je bil tudi Engelbert Podgornik.³⁰⁶

397. Pavla Podgornik, VI. raz.[red], Š[olski] d.[om], Gorica

398. Rozina Poljšak, Šmarje
Gospa je delala na pošti v tem kraju, kakor sporoča *Ročni kažipot* za leto 1911.³⁰⁷

399. Ljudovit Poljšak, Šmarje

400. Benedikt Poniž (1851–1934), učitelj

Po dokončanem učiteljišču v Gorici (1872) je služboval v Kanalu ob Soči, Ajdovščini (1873–4) in na vadnici goriškega učiteljišča. Jeseni leta 1875 se je zaposlil v na novo ustanovljenem učiteljišču v Kopru, kjer je kot vadniški učitelj sodeloval pri sestavi *Učnih načrtov za ljudske šole na Primorskem* ter pri *Pojasnilih k učnim načrtom*. V *Učnih načrtih* priobčeni urniki za vse stopnje in vrste osnovnih šol so izključno njegovo delo. Do leta 1881 je bil tudi šolski nadzornik za slovenske šole v koprskem okraju; leta 1887 je bil premeščen na učiteljsko vadnico v Gorico, zadnja leta pred upokojitvijo leta 1897 je delal na goriški gimnazijski pripravnici. Dejaven je bil v moški podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v letih 1893 do 1906 in zatem od 1908 do 1909.³⁰⁸ Kot upokojenec je na tržaškem magistratu v italijanskem jeziku uspešno opravil izpit iz mirodilništva, kar mu je omogočilo odpreti v Gorici prvo slovensko drogerijo. Po nekaj letih je podjetje prodal ter se podal na potovanje; večinoma peš je prepotoval skoraj vso Evropo, bil je tudi v Palestini in Egiptu. Kot odločen narodnjak se je 1931 preselil iz Gorice v Ljubljano.³⁰⁹

³⁰⁸ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 376.

³⁰⁹ (Spletni vir 69).

401. Pontar, učenec pripravnice, Kobarid**402.** Ed.[vard] Praprotnik (1883–?), učitelj, Miren

Po ugotovitvi Minke Lavrenčič Pahor je bil rojen v Kočevju 25. 1. 1883. Maturiral je 1905 v Ljubljani, strokovni izpit pa opravil leta 1907. Poučeval je na Primorskem: v Devinu in Mirnu. Kot poverjenik za Miren je deloval v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v letih 1911/13.³¹⁰ Leta 1914 je bil mobiliziran; vojski je služil kot narednik pri 9. lovskem polku. Pozneje je bil zajet; v italijanskem ujetništvu je preživel do 1919, nato pa se je moral izseliti v Jugoslavijo. Na Ptujju je poučeval med letoma 1923 in 1934.³¹¹

³¹⁰ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 390.

³¹¹ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 28, 326.

403. [Angel, Miro] Presl (1899–1985), Tolmin

Predvidevam, da se za priimkom Presl skriva Miro Presl. Obiskoval je učiteljsko pripravnico v Tolminu in takrat tudi daroval za Narodni muzej v Gorici. Izobraževanje je nadaljeval na učiteljišču v Gorici ter maturiral v Trstu. Od leta 1938 do 1942 je poučeval na meščanski šoli v Črnomlju, bil v italijanski internaciji in nato v partizanih. Po vojni je delal v rojstni Bazovici in Trstu in bil med drugim tajnik Slovenske prosvetne zveze.³¹²

³¹² *Dolenjski biografski leksikon*, Presl Miro. <https://www.nm.sik.si/si/eknjiznica/bioleks/?bid=1649> (21. 3. 2021).

404. Ana Prettner, Bovec**405.** Ed.[vard] Prinčič [?–1918], nadučitelj, Pevma

Na občnem zboru so nadučitelja s pohvalo izpostavili, ker se je večkrat spomnil društva z darovi.³¹³ Sredi februarja 1918 je preminil v Ljubljani. Gabršček ga je označil za delovnega moža iz

³¹³ Muzejsko društvo v Gorici, *Gorica*, Gorica, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1; Muzejsko društvo za Goriško. Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, Soča, Gorica, 22. 3. 1913, 43/32, str. 3.

Sl. 57 Ivan Vavpotič, *Dinko Puc*, 1931, o. pl., 121 cm × 101 cm, sign. in dat. l. sp.: I. Vavpotič / 1931, Mestni muzej Ljubljana (MGML), inv. št.: 510: LJU;0017910. Foto: Andrej Peunik, © Dokumentacija MGML.

³¹⁴ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, II.*, str. 45, 545.

³¹⁵ Goriška okolica, *Goriški list*, Gorica, 12. 11. 1914, 1/43, str. 3.

³¹⁶ Muzejsko društvo v Gorici, *Gorica, Gorica*, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1; Muzejsko društvo za Goriško. Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, *Soča, Gorica*, 22. 3. 1913, 43/32, str. 3.

³¹⁷ Za narodni muzej v Gorici, *Soča*, 26. 11. 1910, 40/135, str. 3.

goriške okolice, ki ni učil samo na dvorazrednici v Pevmi, temveč tudi na mestnih šolah.³¹⁴

406. Prinčič, učitelj.[išče] II. I.[etnik]

Goriški list je v notici zabeležil: »gor. G. Eduard Prinčič, c. in kr. kadet, sin g. nadučitelja v Pevmi, je bil ranjen 18. oktobra na severnem bojišču. Ruska krogla mu je prestrelila levo roko pod laktom. Zdravi se doma, potem ko je prestal v Debrecinu kontumac.«³¹⁵ Ni zanesljivo, če je darovalec istoveten z ranjencem.

407. I. Prijatelj

408. Jos.[ip] Prijatelj, c. kr. učit.[elj], Kobarid

Predsednik Gvajc je v zahvali zavzetemu in prizadevnemu Prijatelju na občnem zboru kot poklic navedel c. kr. vadniški učitelj v Gorici,³¹⁶ medtem ko je v obeh goriških časopisih zabeležen kot kobariški učitelj. Do netočnosti je najbrž prišlo, ker je goriški učitelj Josip Prijatelj zbiral predmete kulturne dediščine predvsem v Kobaridu in njegovi okolici s pomočjo dveh aktivnih članov Josipa Gruntarja in Frana Gruntarja. Takšno notice je objavila *Soča*: »Za narodni muzej v Gorici je daroval gosp. Josip Prijatelj, c. kr. učitelj v Kobaridu, čepico iz drevesne gobe, kakovšne se le redko še dobijo, a jih je bilo svoj čas več med našim ljudstvom. Ta gospod je poklonil muzeju tudi nekaj starih slov. testamentov iz 16. stoletja, ki so zelo zanimivi za one čase. Za oboje mu izreka pripravljalo odbor najsrčrejšo zahvalo z nado, da ba gotovo našel še mnogo posnemovalcev.«³¹⁷

409. Prion, pripravnik

410. Prinčič, mizarski mojster, Kobarid

411. Dr. [Dinko/Dominik] Puc (1879–1945), odvetnik, Gorica
Študiral je pravo v Gradcu in na Dunaju (doktoriral 1904). Leta 1903 je kot koncipient delal v pisarni goriškega odvetnika dr. Dragotina Trea (1863–1935); nemudoma se je začel udeleževati političnega življenja. Dne 21. 8. 1904 je predsedoval velikemu ljudskemu shodu v Gorici, na katerem so zahtevali slovenske ljudske in meščanske šole v Gorici ter slovensko univerzo v Ljubljani. Leta 1905 je bil z dr. Karlom Podgornikom (1878–1962),

dr. Ivom Šorlijem (1853–1932) in drugimi soustanovitelj društva Narodna prosveta – z namenom, da postane središče narodnih in kulturnih stremljenj na Goriškem. Prevezel je tajniške posle, ustanovil društveno javno ljudsko knjižnico ter uvedel stalne gledališke predstave v Trgovskem domu v Gorici. Leta 1906 je postal član načelstva Trgovsko-obrtne zadruge, leto pozneje pa član izvršnega odbora reformirane Narodno napredne stranke na Goriškem. Leta 1907 je postal tudi podpredsednik Narodne prosvete. Isto leto je množeča se pevška, prosvetna in sokolska društva združil v Zvezo narodnih (od 1910 *kulturnih*) društev na Goriškem ter jo kot predsednik vodil do leta 1914. Novembra 1910 je v Trstu opravil odvetniški izpit ter še isto leto v Gorici odprl odvetniško pisarno. Ob izbruhu prve svetovne vojne je bil prve dni avgusta 1914 kot prvi med goriškimi Slovenci pod obtožbo srbofilstva aretiran in zaprt na goriškem gradu; leta 1915 so ga ob začetku vojne z Italijo sicer izpustili, a so ga kot rezervnega oficirja takoj poslali na soško fronto. Po vojni je sodeloval v goriškem Narodnem svetu kot vojni referent, pozneje pa kot predsednik aprobacijske komisije za sprejem bivših avstro-ogrskih častnikov. Zaradi nevzdržnih razmer pod italijansko okupacijo je leta 1920 zapustil Gorico in svojo odvetniško pisarno preselil v Ljubljano. Istega leta je izdal več propagandnih brošur za Primorsko (Trst, Gorica) v angleškem, francoskem in nemškem jeziku v zvezi s končno razmejitvijo med Italijo in Jugoslavijo. Ko je bil ljubljanski občinski svet po uredbi šestojanuarske diktature leta 1929 razpuščen, je bil Dinko Puc 14. februarja istega leta uradno imenovan za ljubljanskega župana. Od tedaj pa do 8. februarja 1935, ko je bil imenovan za bana Dravske banovine, je vršil županske posle. Mesto bana je zasedal le sedem mesecev (do 10. septembra 1935), a je Ljubljani v sodelovanju z arhitektom Jožetom Plečnikom (1872–1957) vtisnil izjemen pečat, saj so tedaj cele četrti pridobile novo, estetsko dovršeno podobo. Med nemško okupacijo je januarja 1944 v krogu svojih pristašev in znancev začel zbirati člane za OF in jih nabral že okoli 200; Nemci so ga 12. 9. 1944 aretirali in odvedli koncentracijsko taborišče Dachau, kjer je tri mesece pred osvoboditvijo umrl.³¹⁸

³¹⁸ (Spletni vir 70).

412 Ljudevit Pucelj, dimnikarski pomočnik

R •

413 Albin Radikon

³¹⁹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, ll., str. 148, 331, 360, 413.

³²⁰ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 332.

³²¹ Poučeval je v Tevčah v letih 1911/1914 in še v letih 1917/1919. Prim.: Vlasta TUL, Šole, vrtci - brezupna bojišča italijanskih oblasti na slovenski zemlji, v: *Kronika Rihemberka Branika II.*, (ur. Zalka Jereb, Savin Jogan, Cvetko Vidmar), Kulturno prosvetno društvo Franc Zgonik Branik, Branik 2006, str. 121.

³²² (Spletni vir 71).
Prim.: Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 500.

³²³ (Spletni vir 65).

³²⁴ Novice iz Šebrelj, *Novi čas*, Gorica, 22. 3. 1912, 3/9, str. 10.

³²⁵ V srbskem ujetništvu, *Novi čas*, Gorica, 1. 1. 1915, 6/1, str. 2.

³²⁶ Gradišče, *Koledar družbe sv. Mohorja za leto 1910*, Celovec 1909, str. 29.

Gabršček je zabeležil, da je leta 1904 maturo na goriški gimnaziji opravil A. Radikon iz Podsabotina. Leta 1910 je v Gorici stopil v sodno službo kot pravnik. Naslednje leto so ga iz Gorice premestili v Rovinj, nato pa leta 1913 v Pulj.³¹⁹

414. Albert Rajer (1886–1920), učitelj, v Tevčah

Po zbranih podatkih Minke Lavrenčič je rojen 14. 3. 1886 v Šempasu. Maturiral je leta 1909 v Kopru, strokovni izpit pa opravil leta 1912.³²⁰ Glede na notico o darovanih novcih vemo, da je imenovan leta 1913 učiteljeval v Tevčah.³²¹ Že leta 1914, na začetku prve svetovne vojne, ga je zaradi narodne zavesti aretirala avstrijska žandarmerija in ga zaprla na ljubljanski grad. Zaprt je bil do leta 1917. Hudo bolan se je vrnil domov in še dve leti poučeval v Tevčah. Nato so ga premestili v Lokavec. Umrl je 20. 2. 1920; pokopan je na lokavškem pokopališču.³²²

415. Anton Rakušek, Kobarid

416. Josip Rakušček, Kobarid

Leta 1889 se je pridružil učiteljskemu zboru v Kobaridu, ko je priljubljena učiteljica Dragojila Milek, prijateljica pesnika Simona Gregorčiča, odšla iz Kobarida. Tam je poučeval do leta 1898.³²³

417. Vekoslav Rebec, Gorica

418. Anton Rejec (1888–1859)

Kot dolgoletni župan v Šebreljah je med drugim poskrbel tudi za vzdrževanje občinskih poti: »[...] poti se izvanredno pridno popravljajo in posipljejo. Letos nam je posebno dobro došla podpora, katero nam je izposloval g. župan Ant. Rejec od države za popravo občinskih poti. Se vidi, da vlada občini vsestransko priden in požrtvovalen mož.«³²⁴

419. Evgen Rijavec, Gorica

Goriški časopis *Novi čas* je poročal, da se v srbskem ujetništvu nahaja: »[...] V Skopju se nahaja kot ujetnik tudi g. Rijavec, vodja pisarne dr. Novaka.«³²⁵ Ali je imenovani istoveten z darovalcem?

420. Fr. Rijavec, Bovec

421. Valentin Rogac, Gorenja vas

422. Jakob Rojec, nadučitelj, Gradišče

Kakor je objavljeno v *Koledarju družbe sv. Mohorja* leta 1910, je bil Jak.[ob] Rojec učitelj v Gradišču.³²⁶

423. Franc Rojic, Sovodnje

424. Jan. Rozman, strojevodja, Gorica

425. Ant.[on] Rustja (1860–?), nadučitelj, Bate

³²⁷ Rado BOLČINA, *Od trivialke do devetletke. Šolstvo v Čepovanu, Lokovcu in na Lokvah*, str. 215.

³²⁸ Bate, *Koledar družbe sv. Mohorja za leto 1910*, Celovec 1909, str. 22.

³²⁹ Prim.: Justina DOLJAK, *Gostilna pri Ivančkovih, v: Krčme in gostilne na Trnovsko-Banjški planoti*, Kulturno turistično društvo Lokovec, Lokovec 2018, str. 40.

³³⁰ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 357.

³³¹ Usposobljenostni izpit za slovenske ljudske šole, *Primorski list*, Gorica, 27. 11. 1913, 21/48. str. 3.

³³² Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 395, 504–505.

Rojen je bil v Skriljah pri Ajdovščini. V šolskem letu 1886/87 je poučeval v Srednjem Lokovcu.³²⁷ *Koledar družbe sv. Mohorja* potrjuje, da je bil v kraju Bate nadučitelj.³²⁸ Ohranil se je zapis: »Gospod nadučitelj iz Bat nas je v kratkem, a jedrnatem govoru poučil o vzajemnem zavarovanju, katero se opira na predgovor: Vsi za enega, eden za vse. [...]«³²⁹

S •

426. Franc Samec, Šmarje

427. Ivan Sancin (1898–1970), priprav.[nik]

Po navedbi Minke Lavrenčič Pahor je bil 2. 3. 1898 rojen v Škedenju. Maturiral je v Gorici leta 1918. Najprej je poučeval na Katinari, in sicer od leta 1922 do 1924, nato do leta 1940 v Škofijah. Po drugi svetovni vojni je med letoma 1945 in 1963 opravljal delo didaktičnega ravnatelja v Trstu. Preminil je leta 1970 v Škedenju.³³⁰

428. [Adam] Sardoč (1892–1948), učiteljščnik

Najbrž je učiteljščnik istoveten z osebo, ki jo navaja *Primorski list*: »Usposobljenostni izpit za slovenske ljudske šole so napravile sledeče g.čne in gg.:[...] Sardoč Adam [...]«³³¹ Rojen je bil 24. 12. 1892 na Proseku pri Trstu. Minki Lavrenčič Pahor je Adam Sardoč izjavil: »V prvo svetovno vojno sem bil poklican takoj v juliju 1914. Že decembra sem prešel prostovoljno v srbsko ujetništvo, kjer sem bil bolničar. Dne 15. oktobra 1915 sem šel iz Niša preko Albanije do Valone v Italijo. V juniju 1916 sem prišel v Francijo. Tu sem delal v tovarni in bil tudi tolmač. Iz Francije sem odšel leta 1918 v srbsko vojsko v Solun, kjer sem bil do junija 1919 v 24. p.p. in v avgustu istega leta demobiliziran. Ker mi Italijani niso pustili domov na Primorsko, sem bil 1. 7. 1919 nastavljen za učitelja v Grebinju na Koroškem in tam poučeval do plebiscita. Ves čas sem deloval tudi na terenu. Dne 25. 11. 1920 sem bil nastavljen v Št. Ilju v Slovenskih Goricah. Kot upravitelj sem služboval tu do leta 1941. 18. aprila so me Nemci odpeljali v taborišče v Maribor, a junija 1941 me izselili s 4 člansko družino v Srbijo. Tu sem ostal v vasi Bistrica, okraj Lazarevac do 15. 7. 1945. Učiteljske službe nisem dobil, ker sem bil nezanesljiv. Privatno sem poučeval otroke. Kmetje so mi dali nekaj zemlje, s hčerko sva jo obdelovala, žena pa je šivala in nas tako hranila. Po letu 1945 sem se vrnil na staro službeno mesto v Št. Ilj.«³³² Tam je umrl 25. 3. 1948.

429. Teodor Sardoč, (1898–1988), dijak

Obiskoval je v Gorici slovensko ljudsko šolo in nemško pripravnico, ter nemško gimnazijo v Trstu in v Gorici. Leta je 1917 je bil mobiliziran. Na Štajerskem so ga dvakrat postavili pred vojno sodišče zavoljo dezerterstva in zaradi propagande za majniško deklaracijo. Leta 1919 so ga aretirali, ker so v gostilni peli slovenske pesmi. Zaprli so ga v Trstu in ga čez šest mesecev pred vojnim sodiščem oprostili. V Ljubljani je maturiral in se vpisal na Medicinsko fakulteto, študij je nadaljeval v Pragi, Berlinu, Zagrebu, vmes študiral v Ljubljani še pravo in diplomiral na medicini v Gradcu 1924. Ko je odklonil mesto na dunajski univerzitetni kliniki, je v Trstu 1926 odprl zobozdravstveno ambulanto in se vključil v politično življenje tržaških Slovencev. Jeseni 1927 se je udeležil ustanovnega sestanka organizacije TIGR na Nanosu in začel z ilegalnim delom. Aretirali so ga 4. 8. 1928, zaprli in ga istega leta konfinirali na otok Lipari. Tu je opravljal poklic zobozdravnika. Organiziral je skupino slovenskih konfinirancev in se družil z raznimi vodilnimi antifašisti. Po amnestiji se je 2. 12. 1932 vrnil v Gorico in poldrugo leto čakal, da so ga ponovno vpisali v zdravniško zbornico. V tem času je veliko hodil v hribe in smučal ter hkrati izrabljaj izlete za ilegalno delo. Ljubezen do planin in pešačenja ga je potem spremljala vse življenje. V Trstu je ponovno navezal stike z voditelji primorskih emigrantov v Sloveniji in se sestajal preko meje s predstavniki TIGRa. Ta izredno aktivna doba njegovega življenja sovpada z najbolj konspirativnim delom organizacije TIGR. Sardočevo delo je potekalo na dveh tirih: na eni strani v skupini t. i. teroristov, na drugi v skupini nacionalistov-intelektualcev, od katerih marsikdo ni vedel, da je Sardoč povezan tudi s prvo. Po vstopu Italije v vojno so ga 12. 6. 1940 zaprli, nato konfinirali na njegove stroške v Gradež, kjer je bilo tedaj veliko Primorcev, ki so si sami lahko plačali konfinacijo. V Gradežu so ga aretirali, peljali v koprsko ječo, nato v tržaški Coroneo. Začela so se zasliševanja velike množice aretiranih za drugi tržaški proces. Na drugem tržaškem procesu je bil 14. 12. 1941 obsojen na smrt in v noči med 14. in 15. 12. skupaj s tremi od devetih na smrt obsojenih pomiloščen na dosmrtno ječo. Zaprli so ga na otok Santo Stefano v Gaetskem zalivu, ki je veljal za strogo ječo. Po 8. 9. 1943 so zavezniki osvobodili politične jetnike. Sardoča so odpeljali po krajšem postanku na otoku Ventotene v Palermo, kjer je v nekdanjem samostanu zdravil bivše konfinirance in potem še sam hudo zbolel. Kasneje so v Palermo začeli prihajati še drugi Slovenci, vojniki iz posebnih bataljonov italijanske vojske. Tu je Sardoč spet nastopil kot zdravnik. Po zbližanju med Titom in Šubašičem je Sardoč sprejel vabilo in bil prepeljan v Alžir, kjer je po razgovo-

ru z jugoslovanskim veleposlanikom Đonovičem odklonil sodelovanje s kraljevo vlado.

Po vrnitvi iz Alžira se je iz Rima v maju 1945 peš napotil v Trst. Sardoč je v povojnem času spet opravljal zobozdravniški poklic v Trstu in se umaknil iz javnega političnega življenja. Leta 1970 je opustil poklicno delo in se preselil v Gorico. Leta 1978 je bil odlikovan z zlatim znakom Planinske zveze Slovenije.³³³ Preminil je leta 1988.

430. Bruno Saunig, uradnik, Gorica

Sodeloval je v Slovenskem bralnem in podpornem društvu v Gorici.³³⁴

431. Bruno Saunig, Gorica

Ne moremo z gotovostjo trditi, če je bil trgovec. Najden oglas pa sporoča: »Trgovina Bruno Saunig - Gorica Via Carducci št. 5 (Gosp. ulica) priporoča svojo zalogo vsakovrstnega usnja za čevljarje in sedlarje ter vse v te stroke spadajoče orodje in potrebščine, mazila, ličila, vrvice, trake, gumaste podpetnike itd. itd. [...]»³³⁵

432. Ig.[nacij] Saunig

V *Ročnem kaŕipotu* za leto 1900 je pod oznako *puškarja* ob Ignaciju Saunigu (Nunska ul. 16) naveden še Saunig Anton (Vrtna ul.).³³⁶ Prvi je bil leta 1901 med drugimi agilnimi predstavniki izbran v odbor Kolesarskega društva Gorica.³³⁷

433. [Adolf] Schaup [1880–?], prof.[esor]

Šele po najdeni omembi v citiranem geslu³³⁸ je bilo mogoče zanesljivo ugotoviti, da je bil darovalec Schaup, teoretični pisec o telovadbi. Gabršček je v drugi svoji knjigi navedel podatek, da je v Podgori leta 1901 po godbi učitelja Ernesta Širce proste vaje Sokolov vodil telovadni učitelj Schaup. Isti avtor še omenja, da je Schaup leta 1904 postal učitelj telovadbe na učiteljsišču v Koprju;³³⁹ tam se je leta 1906 poročil z D. de Borri.³⁴⁰ Skupaj z Ljudevitom Pivkom sta izdala publikacijo *Telovadba. Razlaga telovadne teorije in navodilo k vodstvu telesnih vaj po Tyrševem sestavu*.³⁴¹

434. A. Sch., Gorica

435. [Janez] Sedej (1866–1924),³⁴² vikar, Levpa

Julija 1894 je bil v Kobaridu politični shod, ki sta ga priredila državna poslanca dr. Gregorčič in grof Coronini. Po Gregorčičevem govoru se je oglasilo še nekaj govornikov: »Znamenit govor je imel še dekan Peternel, za njim pa vikar Janez Sedej iz Borjane [...]»³⁴³

436. Rud.[dolf] Sedevčič, davčni asistent, Gorica

³³³ (Spletni vir 72). Prim.: Milica KACIN WOHINZ, Marta VERGINELLA, *Primorski upor fašizmu 1920–1941*, Društvo Slovenska matica, Ljubljana 2008, str. 88, 91–93, 307–308, 324–326, 333–335.

³³⁴ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 567.

³³⁵ *Koledar Goriške matice za navedeno leto 1921*, (ur. dr. A. Pavlica), [čas. oglas], Narodna tiskarna, Gorica 1920, s. p.

³³⁶ Puškarja, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri. Koledar za navadno leto 1900*, VI., (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1900, str. 91.

³³⁷ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 24.

³³⁸ (Spletni vir 73). Avtor v citiranem geslu navaja, da je Ostrovška Milica hči Adolfa Schaupa, ki je bil telovadni učitelj in pisec teoretičnih knjig o telovadbi.

³³⁹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 46, 148.

³⁴⁰ Prav tam, str. 203.

³⁴¹ Ljudevit PIVKO, Adolf SCHAUP (1920–1923), *Telovadba. Razlaga telovadne teorije in navodilo k vodstvu telesnih vaj po Tyrševem sestavu II stroka: Orodne vaje*, Slovenska šolska matica, Maribor 1922.

³⁴² (Spletni vir 74).

³⁴³ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, I., str. 363.

³⁴⁴ Prav tam, str. 442.

Med osebnimi vestmi je Gabršček za leto 1914 navedel, da je davčni praktikant Rudolf Sedevčič iz Gorice premeščen na Volosko.³⁴⁴

437. Ferdo Seidl (1856–1942), prof.[esor], naravoslovec, meteorolog, seizmolog, geolog

Med 1863 in 1874 je obiskoval ljudsko šolo in gimnazijo v Novem mestu, v Gradcu pa med 1874 in 1880 študiral prirodopis, fiziko in matematiko. Med leti 1882 in 1887 je poučeval na meščanski šoli v Krškem; tedaj je objavil prve poljudne prirodoslovne članke. Leta 1885 je pri prof. Francu Miklošiču (1813–1891) na dunajski univerzi opravil še izpit iz slovenščine kot učnega jezika. Po smrti Frana Erjavca (1834–1887) je poučeval na realki v Gorici in tam postal stalni profesor. Med svojim bivanjem v Gorici je leta 1913 izdal tudi knjigo *Geološki izprehodi po Goriškem*. Ob zaproseni upokojitvi leta 1915 je bil Seidl imenovan za vladnega svetnika; aprila istega leta se je preselil v Novo mesto, kjer je zaradi pomanjkanja učnih moči poučeval na gimnaziji, na trgovski šoli pa je predaval blagoznanstvo. Ponujeno stolico za geologijo na Filozofski fakulteti novo ustanovljene ljubljanske univerze je zaradi skromnosti in bolehnosti odklonil. Od leta 1903 je bil dopisni član zagrebške JAZU, od 1940 pa dopisni član ljubljanske AZU. Bil je častni član več znanstvenih in kulturnih društev; za svoje delo je bil večkrat odlikovan.³⁴⁵ Dodajam še Gaberščekovo oceno: »Zakonska dvojica Seidlova je bila povsod na mestu, kjer je bilo treba za naše narodne ali kulturne potrebe delati. [...]«³⁴⁶

³⁴⁵ (Spletni vir 75). Prim.: Ferdo SEIDL, Spletni in profesor v Gorici 1887–1915, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 179–183.

³⁴⁶ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske*, II., str. 467–468.

438. Miha Semolič, učitelj[i]č[š]nik

439. Evgen Sila, dijak, Gorica

440. Viktor Silič

441. V. Simčič, Dobrovo

442. Anton Skalin, obč.[inski] sluga, Kobarid

443. Skrt, cerkovnik, Levpa

444. Smet, Sovodnje

445. Bogdana Smrekar, Ljubljana

446. Josip Soban, sod.[ni] ofic.[ial]

Soimenjak je naveden leta 1932 kot »Soban Josip 99/1297«³⁴⁷ v Službenem listu kraljevine banske uprave dravske Banovine. Če je navedeni ista oseba, je tako kot mnogi Primorci emigriral v Jugoslavijo.

³⁴⁷ *Kraljevina Jugoslavija, Službeni list kraljevine banske uprave dravske Banovine za leto 1932, II. poletje, Ljubljana 1933*, str. XX.

447. Anton Spinčič, dijak

448. Dinko Spinčič, Gorica

³⁴⁸ Prim.: (Spletni vir 76). Hvala kolegici Mojci Jenko na opozorilo o geslu za arhitekta Iva Spinčiča.

Trgovec Dinko in Antonija, rojena Drufovka, sta bila starša poznejšega arhitekta Iva Spinčiča.³⁴⁸

449. Ivo Spinčič, dijak, Gorica

Osnovno šolo in nižjo gimnazijo je obiskoval v Gorici, v Ljubljani pa Tehnično srednjo šolo. Arhitekturo je študiral na Dunaju (spec. šola P. Behrensa), kjer je leta 1925 diplomiral. Kot profesor je poučeval na Tehnični srednji šoli v Ljubljani, nato bil mestni arhitekt. Po drugi svetovni vojni je postal direktor Projektnega biroja MLO, med letoma 1949–51 je opravljal funkcijo glavnega inženirja pri Direkciji vojnih gradevin v Beogradu in bil upravnik njenih gradbišč v Zemunu. V letih 1951–53 je pri filmu opravljal delo arhitekta-scenografa, po letu 1953 pa je deloval v svobodnem poklicu kot arhitekt in kot oblikovalec predmetov uporabne umetnosti. Ustanovil je Društvo likovnih umetnikov uporabne umetnosti in bil njegov dolgoletni predsednik; bil je tudi podpredsednik Saveza likovnih umetnika primenjene umetnosti Jugoslavije, leta 1957 v Milanu (XI. Triennale) generalni komisar. Razstavljal je doma in v tujini.³⁴⁹

³⁴⁹ Prav tam, Marjan MUŠIČ, Spinčič, Ivo (1903–1985).

450. Sovdat, pismonoša, Kobarid

451. Albin Srebernič, Solkan

452. Gospica Marija Srebernič, por.[očena] Godnič (1890–?), učiteljica

Marija Srebernič se je rodila leta 1890 v Solkanu. Leta 1908 je obiskovala »Izobraževališče« za učiteljice v Gorici in postala učiteljica. Iste leta se je povzpela na Triglav. Pri plezanju na najvišji slovenski vrh, se ji je pridružil njen najstarejši brat, zgodovinar in teolog dr. Josip Srebernič (1876–1966), ki je bil takrat profesor na semenišču v Gorici, pozneje pa postal škof na otoku Krku.³⁵⁰ Učiteljica je leta 1915 poučevala kot suplentka v Levpi pri Kanalu. Potem je odšla poučevati v taborišče Brück ob Litvi, pozneje pa v Strnišče pri Ptujju.³⁵¹

³⁵⁰ Neža MRAMOR, Na Triglav pred sto leti, *Planinski vestnik*, Planinska zveza Slovenije, 113/12, Ljubljana 2008, str. 29–32. Prim.: Gabršček je v poglavju Osebne vesti za leto 1909 objavil: »Zrelostni izpit na ženskem učiteljskišču: z odliko [...] Srebernič Mar.; [...]« Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 300.

³⁵¹ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 17.

453. Rafael Stegovec, posestnik, Šmarje

454. Miha Stegnar, Avške Srednje

455. Ferdinand Strco, Kobarid

456. Al. Stergule, učiteljski[č]nik, Gorica

457. Franc Stres, čevljarški mojster (1884–1955), Kobarid
Šolal se je na Koroškem in v Trstu ter postal čevljarški mojster. Sprva je delal v Trstu, med letoma 1906 in 1908 je svoj poklic opravljal v Parizu, do leta 1920 pa v obutveni tovarni v Ženevi v Švici. Zanimal ga je razvoj tehnike, zato je redno obiskoval velesejem v Milanu. Ukvarjal se je s planinstvom, smučanjem, drsnjem, sankanjem, zanimal se je za fotografijo. Leta 1911 se je

vrnil v Kobarid in odprl čevljarstvo delavnico, a kmalu ugotovil, da čevljarstvo prinaša premalo dohodka, zato se je začel posvečati trgovini; odprl pa je tudi fotografsko delavnico. Leta 1912 je daroval za nastajajoči Narodni muzej v Gorici staro sliko na steklo in nekoliko pozneje še lesen kip Sv. Ane. Mnogi so ga poznali kot fotografa, ki je s kamero na hrbtu z motorjem obiskoval okoliške kraje in beležil dogodke in kraje; izdal je tudi vrsto razglednic. Med pomembnejšimi dokumentarnimi fotografijami so tiste, ki beležijo gradnjo podaljška železnice od Sužida do Kobarida, edinstvene so njegove fotografije komemoracije ob 15. obletnici smrti Simona Gregorčiča iz leta 1921. Ko je prišel leta 1938 v Kobarid Mussolini, pa je smel fotografirati le od daleč. Največ fotografskih posnetkov je naredil do leta 1930. Pozneje se je usmeril v podjetništvo oziroma prevoznništvo in trgovino: gojil je sviloprejkje, odkupoval živalske kože, prevažal les, zakupil ribolovne in lovne revirje. V letih 1943 do 1945 je bil kobariški župan. Sodeloval je s partizanskim gibanjem in ščitil domačine pred okupatorjem. Po vojni pa je zbiral gradivo za Slovenski etnografski muzej. Po priključitvi k Jugoslaviji so njegovo premoženje nacionalizirali.³⁵²

³⁵² Prim.: Peter STRES, Marijan STRES, *Kobariški fotograf in podjetnik Franc Stres in njegova družina : ob 100-letnici začetka njegovega fotografskega delovanja v Kobaridu*, Samozaložba, Nova Gorica 2011.

³⁵³ Breginj, *Ročni kažipot po Goriškem, Trstu in Istri za 1899, V.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1898, str. 73.

458. Franc Stres, obč.[inski] tajnik, Kobarid

Leta 1899 je gospod s tem imenom in priimkom opravljaj tajniške posle v Breginju.³⁵³

459. Obitelj Antona Stresa, nadučitelj v p.[okoju], Gorica

Začetnika učiteljske rodbine sta bila Anton (1843–1917) in Amalija Stres, rojena Schlegel (1850–1930). Prvo daljše obdobje Antonove učiteljske poti je bilo v Bovcu. Tu sta se leta 1870 poročila Anton, sin kmečkih staršev, in Amalija, iz družine industrialcev in tovarnarjev Schlegel. Oba sta zapustila dom in začela novo življenjsko pot. Anton je verjetno učil v bovški šoli že v šestdesetih letih 19. stoletja. Postal je član Matice Slovenske v Bovcu in imel pomembno vlogo v delovanju bovške čitalnice. Vodil je njen pevski zbor in bil nekaj časa njen predsednik. V Breginju in Sedlu je bila druga, najdaljša postaja na življenjski poti učitelja Antona. Od leta 1881 je poučeval v enorazredni šoli v Sedlu, nato pa od leta 1883 vse do upokojitve leta 1907 v enorazredni ljudski šoli v Breginju. Žena Amalija je učila ženska ročna dela v Breginju in Sedlu. Izobrazila se je na enem od tečajev za učiteljice ročnih del in opravila izpit za poučevanje. Po Antonovi upokojitvi leta 1907 se je družina preselila v lastno hišo v Gorici. Anton, nadučitelj v pokoju v Gorici, je leta 1912 omenjen kot darovalec slik za načrtovani Narodni muzej v Gorici. Omenjen je tudi na drugem občnem zboru Muzejskega društva za Gorico 10. marca 1913 v gostilni Pri zlatem jelenu v

Gorici, kjer je poklonil društvu zbirko slik. V obdobju pred italijansko zasedbo Gorice se je družina umaknila iz mesta in se zatekla k družini Lunder v Ljubljani. Anton je umrl 13. 5. 1917 kot begunec na Bledu in je bil tam 17. 5. 1917 tudi pokopan. Po vojni so se mama Amalija in hčerki Milena in Stanka vrnile v hišo v Gorici. Amalija je prav tam umrla decembra 1930.³⁵⁴

³⁵⁴ Gvido STRES, Učitelji in učiteljice Stres na Goriškem in Koroškem - Kronika učiteljskih družin Stres na Goriškem, Koroškem in v Ljubljani, *Šolska kronika*, Revija Slovenskega šolskega muzeja, Ljubljana 2018, 1–2, str. 134–153.

³⁵⁵ Andrej VOVKO, Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. *Življenje in dela*, str. 376.

460. Fr.[ranc] Strnad, nadučitelj v p.[okoju]

V letih 1909/12 je bil odbornik, v letih 1912/14 pa je postal namestnik predsednika v moški podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Gorici.³⁵⁵

Š •

461. Anton Šantel (1845–1920), c. kr. šolski svetnik v p.[okoju], Gorica

Obiskoval je osnovno šolo v Lučanah na Kozjaku, gimnazijo v Mariboru, kjer se je kot odličnjak po očetovi smrti od tretjega razreda naprej preživil sam. V Gradcu je študiral matematiko in fiziko. Od leta 1872 je bil suplent na gimnaziji v Mariboru in Celju. Kot gimnazijski profesor je od 1872 služboval v Gorici. Tu je postal član izpraševalne komisije za ljudske in meščanske šole, leta 1906 je prejel naziv šolski svetnik, v letu 1907 se je upokojil. Učil je filozofsko propedeutiko in objavljali članke iz strokovnega področja. Poučeval je nemško stenografijo (izpit 1889), bil stenograf v goriškem deželnem zboru za slovenske

govore, najprej po nemški stenografiji, potem je sam sestavil slovensko. Udeležil se je 1. slovenskega stenografskega kongresa v Žalcu 1899. V letih 1890 do 1906 je bil tajnik moške podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v mestu.³⁵⁶ Šantel je bil v goriški Čitalnici pevec, vodja pevskega zbora, predavatelj, dolgoletni odbornik, predsednik. Sam je priložnostno spretno pesnikoval, prevajal pesmi za čitalniške nastope, pripravil libreto za spevoigri Sneguljčica in Zlatorog. Po upokojitvi je poučeval v goriškem zavodu Notre

Sl. 58 Anton Jerkič, *Profesor matematike in fizike Anton Šantel (1845–1920)*, ok. leta 1900, vir: Anton Šantel, *Zgodbe moje pokrajine*, b. p.

³⁵⁶ Prav tam, str. 375.

³⁵⁷ (Spletni vir 77). Prim.: Anton ŠANTEL, *Zgodbe moje pokrajine*, Nova revija, Ljubljana 2006. Sl. 53 je vzeta iz citirane knjige.

³⁵⁸ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 299, 332, 502.

³⁵⁹ Prav tam, str. 376.

³⁶⁰ Muzejsko društvo, Soča, Gorica, 24. 3. 1914, 44/14, str. 3.

³⁶¹ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 273.

³⁶² Obrtniki, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri za 1899, V.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna : Gorica 1898, str. 57.

³⁶³ Volitve v cestni odbor za goriško okolico, *Primorski list*, Gorica, 27. 11. 1913, 21/48, str. 4.

³⁶⁴ Deželni uradi, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908, XIV.*, Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 30.

³⁶⁵ Trg.[ovina] Jestvine, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za*

Dame. Med prvo svetovno vojno se je moral umakniti z družino iz Gorice. Umrl je v Krškem.³⁵⁷

462. Terezija Šarko, Dvor

463. Ant.[on] Šapla, odv.[etniški] kan.[idat], Gorica
Anton Šapla je bil kot sodnijski pripravnik leta 1909 iz Gorice premeščen v Pulj. Leto pozneje se je v Gorici poročil s Karolino Drašček. Kot vojaški komandant goriškega kolodvora (1915) je Antonu Gabrščku pomagal, da je lahko takoj vstopil na vlak, ki ga je po dolgi vožnji pripeljal na Ptuj.³⁵⁸ V letih 1914 /18(?) je bil odbornik moške podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Gorici.³⁵⁹

464. Štefan Šegala, Kanal

Imenovan je bil na občnem zboru pohvaljen, ker je prizadevno pridobival predmete kulturne dediščine v Kanalu ob Soči in bližnji okolici.³⁶⁰

465. Emil Škarabot, učiteljiščnik II. t.[ečaj]

466. P. Škerbinc

467. Ignac Škodnik, Podmelec

468. Zoran Škrl

469. Egidij Špacapan, Jasna Poljana

470. Fran Špacapan, Ozeljan, Dolenja Trebuša
Gabršček je navedel posestnika in trgovca Frana Špacapana iz Ozeljana med kandidati »kmetskih občin goriške okolice«, ko so bile volitve v Deželni zbor leta 1908.³⁶¹

471. Egidij Špacapan, na Livadi

472. Franc Špacapan, kovač, Ozeljan

V *Ročnem kaŕipotu* je med obrtniki imenovan tudi Fr. Špacapan iz Ozeljana.³⁶² Franc Špacapan je postal podžupan v omenjeni vasi; imenovali so ga v cestni odbor.³⁶³

473. Anton Špinčič, dijak, Gorica

474. Adolf Štrekelj

Pod oznako Deželni uradi v Gorici so naštetni naslednji muzejski kadri pod črko »f) deželni muzej v Attemsovi palači na Kornu: Matteuz Josip, vodja naravopisnega oddelka; Tunis prof. I. vodja zgodovinsko starinskega oddelka; hišni čuvaji in urad. obhodniki Ferd. Zarli, Štrekelj Adolf in Ristič Aloj.«³⁶⁴

475. Štubelj, gostilničar

V *Ročnem kaŕipotu* za leto 1908 je med gostilničarji na Gradišču imenovan tudi Štubelj Al.³⁶⁵

476. Filip Štubelj, Šmarje

prestopno leto 1908, XIV., Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 110.

³⁶⁶ Šmarje, *Ročni kažipot po Goriškem, Trstu in Istri za 1899, V.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1898, str. 45.

³⁶⁷ Prim.: Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, II.*, str. 565.

³⁶⁸ Prav tam, str. 365.

V Šmarju je med trgovci z jestvinami omenjen Fil.[ip] Štubelj.³⁶⁶

477. Josip Štrubej, Šmarje

478. Radovan Štubelj, Šmarje

479. Štrukelj, četrtoletnik učiteljišča, Gorica

Priimek Štrukelj se ponovi kar štirikrat zapovrstjo in tako ni jasno, ali gre za isto osebo, ki je darovala v vsakem šolskem letu od II. do IV. letnika, ali pa so štiri različne osebe. Zaradi nepopolnih podatkov jih obravnavam kot različne dijake.

480. Štrukelj, II. let.[etnik]

481. Štrukelj, učiteljišč[nik] III. let.[nika]

482. Štrukelj, dijak IV. let.[nik] učiteljišča

483. [Albert] Šubic, prof.[esor]

Ali lahko v imenovanem prepoznamo Alberta Šubica, profesorja zgodovine na Moškem učiteljišču?³⁶⁷

484. Fr. Šubic, Bovec

485. Milan Šubic

Je bil imenovan za oficjala leta 1911. Postal je dejaven v narodnih društvih.³⁶⁸

486. Stanko Šuligoj, učit.[eljski] priprav.[nik]

T •

487. Tavčar, gimn.[azijec]

488. Fr. Tavčar, nadučitelj, Gorica

489. Franc Tavčar, dijak, Gorica

490. Jožefina Tavčar

491. Fr. Taučar, II. gim.[nazija]

492. J. Tomšič, osmošolec

493. [Viljem] Tomažič (1885–?), učiteljiščnik I. t.[ečaja]

Minka Lavrenčič Pahor navaja, da je bil rojen leta 1885 v Morskem pri Kanalu. Maturiral je leta 1905 v Kopru, strokovni izpit je opravil leta 1907.³⁶⁹ Viljem Tomažič je bil kot učitelj premeščen »za Srednje Kambreško« leta 1914.³⁷⁰

494. I. Toroš

Ali je v *Gorici* in *Soči* prišlo do napačnega zapisa inicialke pri imenu? Zato še vedno obstaja dvom, če je darovalec istoveten z učiteljem, o katerem je poročal *Učiteljski tovariš*: »Tovariš Alojzij Toroš učitelj na Kožbani, se nahaja v Arezzu blizu Firenze.

³⁶⁹ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 408.

³⁷⁰ *Učiteljske vesti, Novi čas*, Gorica 17. 3. 1914, 5/29, str. 7.

³⁷¹ Tovariš Alojzij Toroš, učitelj na Kožbani, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 24. 3. 1916, 56/6, str. 5. Za Alojzija Toroša navaja Arezo kot kraj interniranja prav tako Minka Lavrenčič Pahor. Prim.: Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 16.

³⁷² Trnovo, p. Serpenica, *Ročni kašipot po Goriškem, Trstu in Istri za leto 1899, V.*, (sestavil Andrej Gaberšček), Goriška tiskarna, Gorica 1898, str. 78.

³⁷³ Tatjana HOJAN, Izbor člankov o prvi svetovni vojni v pedagoškem časopisu od leta 1914 do leta 1918, *Šolska kronika*, 3, str. 322.

³⁷⁴ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 512.

³⁷⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 361.

³⁷⁶ *Leksikoni Cankarjeve založbe, Slovenska književnost*, Trošt Ivo, (ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar) Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 366–367.

³⁷⁷ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 420.

Soproga in družina je ostala v Kožbani, on pa je moral stran v interniranje. Poleg tega je trpel imenovani tov. na revmatizmu, ki si ga je nabral v težki vojni službi v Galiciji.«³⁷¹

495. Ivan Toplikar, posest., Gorica

496. Petrina Trop, Sv. Lucija

497. Ivan Trebše, učitelj, Trnovo

Po koprski maturi je bil zaposlen na šolah na Bovškem in Kobariškem. Očitno je poleg učiteljskega poklica opravljal tudi tajniško delo, tako je vsaj navedeno v *Ročnem kašipotu* za Trnovo, pošta Serpenica.³⁷² Kakor je ugotovila Tatjana Hojan se je tokrat vojak Ivan Trebše oglasil iz ruskega ujetništva.³⁷³ »Časopis *Edinost* z dne 24. 12. 1926 objavlja novico, da je Trebše Ivan premeščen iz Žage v Oviglio pri Alessandrii v Piemontu. Imel je na razpolago ali odhod ali upokojitev. Zaradi svoje starosti, imel je 60 let, se je odločil za upokojitev.³⁷⁴

498. Srečko Troha, učiteljiščnik, Gorica

499. [Ivo] Trošt, IV. raz.[red], [Št. Vid nad Vipavo]

Domnevam, da je dijak Trošt, ki je 27. 5. 1911 daroval za Narodni muzej v Gorici, pravzaprav Ivo Trošt. Gabršček je sporočil v Osebnih vesteh, da je opravil 13. 7. 1911 maturo na slovenskem učiteljišču v Gorici.³⁷⁵ Morda je v sorodstvu s soimenjakom, pisateljem Ivom Troštom (1856–1937), ki je učiteljišče obiskoval v Kopru, potem pa poučeval v Razdrtem in Tomišlju, sicer pa rojen v Orešju pri Colu.³⁷⁶

500. Katica Turel, Volčja Draga

Kot trgovecova hči je sodelovala v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda Volčja Draga-Vogrsko v letih 1914 in morda 1915.³⁷⁷

501. Turjan, dijak, Kobarid

502. Turjan, Kobarid

503. Turk, dijak, III. letnika

Tudi dijak Turk je 11. 3. 1911 daroval za Narodni muzej v Gorici. Predvidevam, da je pred začetkom prve svetovne vojne dokončal šolanje in se zaposlil na goriški šoli na Blanči. Kakor je sporočil stanovski list, je v boju preminil. Tako beremo: »Došla nam je pretresljiva vest, da je dne 25. oktobra t. 1. ob 10. uri zvečer v cvetoči dobi 25 let junaško žrtvoval svoje mlado življenje za domovino, ubit od sovražnika na Dobrdoški planoti, tovariš Anton Turk, učitelj na Ciril-Metodovi šoli na Blanči v Gorici, c. in kr. praporščak, odlikovan s svetinjo za hrabrost. Truplo vrlega bojevnika, požrtvovalnega slovenskega učitelja in zvestega, dobrega tovariša počiva sedaj na pokopališču v. bližini Dobrdoha — torej v zemlji, ki jo je porosila tudi njegova srčna kri! — Mobi-

³⁷⁸ Anton Turk, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 12. 1915, 55/18, str. 1. Prim.: Tatjana HOJAN, Izbor člankov o prvi svetovni vojni v pedagoškem časopisju od leta 1914 do leta 1918, *Šolska kronika*, 3, str. 327.

³⁷⁹ Mihalj Turk, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 30. 9. 1913, 43/91, str. 4.

³⁸⁰ Rado BONČINA, *Od trivalke do devetletke. Šolstvo v Čepovanu, Lokovcu in na Lokvah*, str. 293.

³⁸¹ (Spletni vir 78).

³⁸² Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 403.

³⁸³ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 366.

³⁸⁴ -g., *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 12. 1915, 55/18, str. 5. Prim.: Tatjana HOJAN, Izbor člankov o prvi svetovni vojni v pedagoškem časopisju od leta 1914 do leta 1918, 3, str. 323.

³⁸⁵ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 51.

³⁸⁶ Dvokolesa poprave, *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, str. 61.

³⁸⁷ Učenci številčno niso navedeni, zbrali so 3 svetinje in 2 bakrena novca, zato jih je sodelovalo vsaj pet.

³⁸⁸ Žal že spet ni navedeno število sodelujočih učencev. Zbrali so 9 bakrenih novcev. Ali to pomeni, da jih je sodelovalo devet?

³⁸⁹ C. kr. finančna straža s komisarijatom, *Ročni kažipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, str. 142.

liziran je bil od 27. julija 1914 in je ves čas zvesto izpolnjeval svoje vojaške dolžnosti, kakor je prej v svojem civilnem poklicu neumorno deloval za vzgojo in pouk slovenske mladine. Bodi junaškemu slovenskemu učitelju, padlemu za ljubljeno očetnjava, ohranjen neminljiv spomin!«³⁷⁸

504. Miha Turk, brivec, Gorica

Takšen oglas je objavil v časniku: »Mihalj Turk priporoča svojo brivnico Gorica, na Kornu št. 6.«³⁷⁹

505. Anton Tušar (1887–?), učitelj, Vrtovin

Ugotovljeno je, da je mož od leta 1908 do 1910 učil v potovalni šoli Podlaka–Dolenji Lokovec.³⁸⁰ Pri zgodovinskem pregledu delovanja šole v Vrtovinu je priobčeno: »Od leta 1911 do leta 1915 je v Vrtovinu poučeval učitelj Anton Tušar«. Doma je bil iz Prvačine.³⁸¹ Kot tajnik podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda je deloval v letih 1911/13 za kraje Selo, Vrtovin in Gojače.³⁸² Gabršček pa je objavil, da se je učitelj Tušar leta 1911 poročil z Olgo Staničevo iz Bat.³⁸³ Med prvo svetovno vojno so ga zajeli in je bil v ruskem ujetništvu, od koder je pobegnil in se po silnih težavah prebil do svojega polka. »Na severnem bojišču si je priboril s svojim hrabrim vedenjem veliko srebrno, malo srebrno in bronasto svetinjo. Sedaj je prišel na južnozapadno bojišče, braniti svoja rodna tla proti krutemu sovražniku.«³⁸⁴ Tudi njega so fašistične oblasti premestile v notranjost Italije.³⁸⁵

506. Tvrdka »Kumar in Saunig«, Gorica

V *Ročnem kažipotu* so v imeniku naštetih popravljalci dvokoles v Gorici; med njimi je naveden v Cipresni ulici 6 Tvrdka »Kumar in Saunig«.³⁸⁶

U •

507.–511. Učenci, Vrsno³⁸⁷

512.–520. Učenci ljudske šole, Dol. Branica³⁸⁸

521. Umek, Kobarid

522. Fran Umek, finančni nadkomisar, Kobarid

V *Ročnem kažipotu* za leto 1911 je imenovani takole zabeležen: »c. kr. finančna straža s komisarijatom – Umek Franc, komisar.«³⁸⁹

523. Ana Urbančič, Kobarid

524. Jos.[ip] Urbančič [?–1911], naduč.[itelj], Bilje

³⁹⁰ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, II.*, str. 365.

³⁹¹ Adolf Urbančič, [čas. oglas], *Soča, Gorica*, 7. 4. 1914, 44/20, str. 4.

³⁹² Petra SVOLJŠAK, »Označen sem namreč za sumljivega in državi nevarnega prijatelja iredente«. Drobntina o političnem preganjanju Andreja Gabrščka med 1. svetovno vojno, v: *Marušičev zbornik. Zgodovinsko-pisec zahodnega roba prof. dr. Branku Marušiču ob 80-letnici* (ur.: P. Kolenc et al.), Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica, Založba ZRC, Ljubljana – Nova Gorica 2019, str. 352.

³⁹³ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, II.*, str. 193.

³⁹⁴ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 420.

³⁹⁵ (Spletni vir 79). Prim.: »Goriško okrajno društvo moramo zopet vzbuditi k življenju. Ker njegovo predsedništvo še vedno bega po tujem svetu, sklicujem kot društveni odbornik vse učiteljsko našega okraja na stanovski sestanek dne 4. aprila t. 1. ob 10. uri predpoldne v Gorico k Jelenu.[...] Pridite vsi, ker le v popolni organizaciji moremo udelejevati svoj stanovski program in olajšati svoje gorje, ki je tako silno, ker se je zrušila tudi ljubljena rodna gruda, ki ječi z nami vred v trpljenju in solzah! Vstajenje je tu! Vzdravimo tudi svojo stanovsko organizacijo in vzpostavimo zrušene šole povsod širom našega okraja! Tovariši, tovarišice! Dvignimo se! V Kojškem, dne 18. marca 1918. Alojzij Urbančič, naprošen po mnogih drugih.« -g-, Goriško okrajno društvo, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 22. 3. 1918, 58/6, str. 4.

³⁹⁶ Minka LAVRENCIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 422, 513.

³⁹⁷ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci*.

Za leto 1911 Gabršček sporoča žalostno vest, da je v bolnišnici usmiljenih bratov v Gorici v starosti 32 let umrl Josip Urbančič, nadučitelj iz Bilj.³⁹⁰

525. Adolf Urbančič, mesar, Gorica

Takole je imenovani oglašal: »[...] mesar Gorica, ulica sv. Ivana št. 7 priporoča svojo mesnico, v kateri seče meso prve vrste in vse drugo, kar spada v mesarsko stroko. – Mesnica je moderno in higienično opremljena. Na zahtevo strank se pošilja meso na dom. Zvečer lahko postreže strankam, ako se oglase na dom v isti hiši I. nadstropje.«³⁹¹ Med aretiranimi in privedeni na goriški grad 30. 7. 1914 so bili: »[...] dr. Gradnik, njegov oče, dr. Puc, A. Gabršček, mesar Urbančič iz Gorice, učitelj Muznik iz Trente, župan Josip Sfiligoj iz Biljane, občinski tajnik Kožlin iz Biljane, njegov brat itd. [...]«³⁹²

526. Alojzij Urbančič (1876–1950), nadučitelj, Vogrsko

Učiteljske je obiskoval v Kopru. Leta 1895 je učiteljeval v Kalu nad Kanalom, 1896–97 v Dornberku, 1898–1902 v Batujah, 1902–11 v Mirnu. V zadnjem navedenem kraju je leta 1905 potekal čevljarški strokovni tečaj, ki so ga zaključili z razstavo. Udeležilo se ga je 29 mojstrov in pomočnikov. Poučeval je priznani čevljarški strokovnjak Josip Hulka, prevajal pa je domači nadučitelj Alojzij Urbančič. Oba sta zaslužna za uspelo razstavo.³⁹³ Leta 1911 so ga premestili na Vogrsko, kjer ga je zajela vojna. Pred tem je sodeloval v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda (Volčja Draga, Vogrsko) kot tajnik (1911/14) in zatem kot predsednik (1915 ?).³⁹⁴ Skupaj z vrsto političnih in narodnih delavcev so ga julija 1914 zaprli na Goriškem gradu in pretila mu je konfinacija. V letih 1922–26 je spet učil v Mirnu, 1926 je bil prisilno premeščen v Kožbano, a je zaradi preganjanja še istega leta emigriral v Jugoslavijo. Učil je na osnovni šoli v Dobu pri Domžalah ter bil nazadnje šolski nadzornik; leta 1935 je odšel v pokoj in se vrnil v Kobarid, kjer je živel do smrti. – Urbančič je bil dolgo v vodstvu Goriškega učiteljskega društva: najprej tajnik, nato podpredsednik, 1922–6 predsednik, član šolskega političnega odseka Zveze jugoslovanskih učiteljskih društev v Trstu (izvoljen 1920), kjer se je močno potegoval, da ne bi na slovenskih ljudskih šolah na Primorskem uvajali italijanščine kot drugi deželni jezik; sodeloval je tudi v sokolskem društvu.³⁹⁵ »Leta 1926 je bil suspendiran iz učiteljske službe. Odšel je v Jugoslavijo. Med NOB je bil aktiven član OF.«³⁹⁶

527. Anton Uršič, Kobarid, trgovec

Kobariško Narodno knjižnico je ustanovil Simon Gregorčič (1844–1906) leta 1871. Med njegovimi pomočniki je bil tudi trgovec in posestnik Anton Uršič.³⁹⁷

Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice, ll., str. 52.

528. Uršič, Kobarid

529. A. Uršič, dijak

530. Jakob Uršič, Kobarid

531. [Fran] Uršič (1869–1953), nadučitelj, Žaga
Minka Lavrenčič Pahor je objavila, da je bil rojen 17. 1. 1869 v Kobaridu. Maturiral je 18. 7. 1890 v Kopru, strokovni izpit pa opravil 12. 11. 1892 prav tam. Od 1890 do 1891 je služboval v Nemškem Rutu. Gabršček je v Osebnih vesteh, 30. 8. 1902, med imenovanji učiteljev omenil tudi Frana Uršiča na Žagi, kjer je poučeval do leta 1914. Leta 1912, ko je daroval za Narodni muzej v Gorici, pa je napredoval v nadučitelja.³⁹⁸ Med prvo svetovno vojno, od leta 1916 do 1918, je poučeval v begunskem taborišču Brück ob Litvi. Po vojni se je vrnil v Sedlo in od leta 1919 do 1930 služboval v Bovcu, od koder je bil premeščen v notranjost Italije. Med 1943 do 1945 je v Bovcu poučeval otroke po družinah. Leta 1947 do 1953 je bil ravnatelj v Bovcu, kjer je 3. 2. 1953 preminil.³⁹⁹

³⁹⁸ Prav tam, str. 70.

³⁹⁹ Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 424–425.

532. Uršič, učenec c. kr. prip.[ravnik], Kobarid

V •

533. Valenčič, dr. odv.[etniški] kandidat, Gorica

534. Zina Vazzaz, profesorjeva žena, Gorica

Darovalka je soproga prof. dr. Ludvika Vazzaza. V podnaslovu »Obnovitev podružnice sv. C. M. – za dve novi slovenski šoli«⁴⁰⁰ je Gabršček zbranim gospodom razložil načrt za izgradnjo slovenskega vrtca in ljudske šole na Blanči (Gorica) ter za izgradnjo vrtca in ljudske šole v Krminu. V novi odbor je bil izbran Vazzaz kot tajnik. In še: »V Gorici umrl nagle smrti [1907] davčni nadzornik v pokoju Franc Kokole, rodom iz Kobarida. Zapustil je hčer Zinko, poročeno z goriškim prof. Vazzazom.«⁴⁰¹

⁴⁰⁰ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske, ll., str. 272.*

⁴⁰¹ Prav tam, str. 235.

535. Jožef (Josip) Velikonja (1889–?)

Po navedbi Minke Lavrenčič Pahor je bil učitelj, rojen v Šrandrežu 11. 12. 1889. Maturiral je 7. 7. 1909 v Gorici in strokovni izpit opravil 16. 11. 1911 prav tam. Med letoma 1909 in 1912 poučeval v Strmcu, potem v Orehku pa v Borjani do leta 1914, ko je bil mobiliziran. Leto dni je bil v jugoslovanski vojski. Kakor mnogi zavedni slovenski učitelji je moral po prvi svetovni vojni emigrirati v Jugoslavijo. Poučeval je v Polzeli, Spodnji Polskavi, Pragenskem. Leta 1946 se je upokojil.⁴⁰²

⁴⁰² Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 27, 432.

536. N. Velikonja, VII. raz.[red], Dol

537. Ivan Verč, Šmarje

538. St. Vičič, učitelj, Sv. Tomaž

539. L. Vidmar, župn.[ijski] dekan, Bovec

540. Ivan [Nepomuk] Vidmar [1861–?], dekan, Bovec

V zapisniku občnega zbora Muzejskega društva Gorica so zapisali: »Z veliko požrtvovalnostjo je zbiral po Bovcu starine preč. g. dekan Ivan Vidmar.«⁴⁰³ V letih 1900/06 je opravljal funkcijo predsednika v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda v Bovcu.⁴⁰⁴ Gabršček je v II. knjigi objavil, da se je bovški dekan I. N. Vidmar leta 1916 naselil v Št. Vidu pri Domžalah.⁴⁰⁵

⁴⁰³ Muzejsko društvo, Soča, Gorica, 24. 3. 1914, 44/14, str. 3.

⁴⁰⁴ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 358.

⁴⁰⁵ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 510.

⁴⁰⁶ Josip Vittori, *Slovenec*, Ljubljana 16. 4. 1919, 47/87, str. 6.

⁴⁰⁷ Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 8, 360.

541. Josip Vittori (?–1919), nadučitelj⁴⁰⁶

Na slovensko mestno šolo v Stari gori (Ajševici) v Gorici je prišel z Vrha nad Rubijami učitelj Vittori, miren in tih rodoljub. Leta 1911 je postal član novega odbora Narodne prosvete.⁴⁰⁷ O učitelju Vittoriju so se razpisali tudi v tržaški *Edinosti*, ob priložnosti, ko ga je Mestni šolski svet predlagal za napredovanje v 2. plačilni razred, zato ker je [...] »pripoznan kakor izvrsten pedagog. V mestnem šolskem svetu pa sedi tudi znani političen razgrajajč dr. Achille Vecier; ta se je že v dotični seji uprl povišanju Vittorija iz razloga, ker je ta–Slovenec, drugega vzroka ni mogel navesti.« Pisec notice se je še spraševal: »[...] V Gorici torej za mestne šolske stvari ni potreba nobenega šolskega nadzornika, še manje pa mestnega, okrajnega ali deželnega šolskega sveta, ker že vse opravlja sam municipij s protekcijo raznih svetovalcev.[...]«⁴⁰⁸

⁴⁰⁸ Goriški municipij in mestni učitelji, *Edinost*, Trst, 4. 7. 1908, 33/183, str. 4.

542. Vižintin, Sovodnje

V reklamnem oglasu preberemo: »Z. Vižintin primorska industrija za pletarstvo v Sovodnjah pri Gorici. Najmodernejše mobilije–za veže, verande – balkone, vrtove – kopališča – Najfinejše mobilije iz Peddig in industrijske cevi, bambusa itd. – po načrtih pravih umetnikov.–Edina tvrdka te vrste na celem jugu.«⁴⁰⁹

⁴⁰⁹ Z. Vižintin, [čas. oglas], Soča, Gorica, 16. 4. 1914, 44/24, str. 4.

543. Vlad.[imir] Vodopivec, učiteljiščnik II. t.[ečaj]

V učiteljiščniku prepoznam Vladimirja Vodopivca, ki je opravil zrelostni izpit v vojnem obdobju pred posebno komisijo v Ljubljani. Izpiti je omogočilo jugoslovansko »naučno ministrstvo« gojencem in gojenkam goriških učiteljišč.⁴¹⁰

⁴¹⁰ -g-, *Zrelostni izpiti, Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 28. 7. 1916, 56/15, str. 4.

544. Lud.[vik] Volarič, Robič

545. Ferdinand Volarič, trgovec, Kobarid

546. Volarič, krojaški mojster, Kobarid

547. Janez Vončina [?–1914], Jagršče

Iz objavljene osmrtnice citiram: »Šebreljska štedilna posojilnica' naznanja tužno vest, da je nje član nadzorstva Janez Vončina

posestnik, član Sirotinskega sveta, sodni cenilec i. t. d. v Jagrščah dne 8. julija 1914 po mučni kratki bolezni previden z Najsvetejšim umrl. Njegovi preostali družini udano sožalje. Ob enem pa se zahvaljujemo vsem, ki so se pogreba vdeležili, pevcem za zapete žalostinke in gospodu. Šebrelje, dne 9. julija 1914 'Šebreljska štedilna posojilnica'«. ⁴¹¹

⁴¹¹ Janez Vončina, *Novi čas*, Gorica, 17. 7. 1914, 5/29, str. 8.

548. Alojz Volk, Osek

549. Anton Vovk, Črniče

550. J. Vovk, učitelj, Gorica

Pred vojno napovedjo je c. kr. slovenska državna gimnazija v Gorici sklenila svoje zadnje redno delo. Med učitelji in profesorji je naveden tudi J. Vovk, ki je poučeval stenografijo. ⁴¹²

⁴¹² Andrej GABRŠČEK, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice*, II., str. 466.

551. Vouk, učitelj, Gorica

552. [Alozij] Vrč, nadučitelj, Kanal

Alozij Vrč je bil leta 1918 izvoljen v novo ustanovljeno Učiteljsko društvo za goriški okraj; o konstituiranju je poročal *Učiteljski tovariš*. ⁴¹³

⁴¹³ Učiteljsko društvo za goriški okraj, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 28. 6. 1918, 58/14, str. 4.

553. Ivan Vrtovec, Šmarje

554. Vuga, III. 1.[etnik]

555. Josip Vuk, Miren

556. Ant.[on] Vuk, Črniče, št. 100

557. Henr.[ik] Vuk, Miren

V Mirnu je delovalo nad 250 čevljarjev, med njimi je bil po poročanju *Ročnega kašipota* iz leta 1905 tudi imenovani. ⁴¹⁴ Mož je bil odbornik podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Mirnu v letih 1914/15 (?). ⁴¹⁵

⁴¹⁴ Obrtniki, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem za navadno leto 1905*, XI., Goriška tiskarna, Gorica 1905, str. 92.

⁴¹⁵ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 390.

Z •

558. Aleks.[ander] Zaletel, Hruševje

559. Rafael Zimic, gostilničar, Deskle

Očitno so bili gostinski prostori prikladni tudi za nabiralne akcije, o čemer sporoča notica: »V nedeljo dne 15. t. m. priredijo fantje v Desklah veselico v salonu gostilne g. Raf. Zimic z raznovrstnim in jako zabavnim vsprejemom. Začetek točno ob 4. uri pop. Vstopnina: Sedeži po 1 K, stojišča 40 vin. Ker je čisti dobiček namenjen za napravo cerkvenih stopnic, se preplačila hvaležno vsprejemajo.« ⁴¹⁶

⁴¹⁶ Deskle, *Goriški list*, Gorica, 7. 2. 1914, 1/1, str. 2.

560. Raf.[ael] Zimic, Deskle

561. Miha Zimic, posestnik, Deskle

562. Maks Zimic, gostilničar, Plave

563. Iv.[an] Znidarčič, stavbenik, Gorica

Njegov časopisni oglas se je glasil: »Iv. Znidarčič & dr. stavb. Tvrdba v Gorici, Via Mattoli. Izdeluje vsakovrstne načrte, stat. račune, sprejema stavbinska dela vseh vrst, izdeluje tudi Wesi-fal. strope patent. v vseh avstrijskih mestih št. 27221. Izdeluje enodružinske hiše po sistemu votli blok, ki je najtrpežnejše zidovje, ki vzdržuje suha stanovanja z vedno isto temperaturo.«⁴¹⁷ Imenovani je bil tudi med odborniki podružnice Družbe Cirila in Metoda v Gorici v letih 1912/14.⁴¹⁸

⁴¹⁷ Iv. Znidarčič, [čas. oglas], Soča, Gorica, 15. 3. 1912, 42/19, str. 3. Prim.: V. Znidarčič, [čas. oglas], *Novi čas*, Gorica, 1. 3. 1912, 3/9, str. 9.

⁴¹⁸ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 376.

Ž •

564. Gospa Aug.[usta] Žagar, Gorica

565. Avg.[ust] Žerjal, učenec 5. raz.[red], Šolski dom, Gorica

566. Alojzij Živic, ključavničar, Gorica

Konec 19. stoletja je imenovani ključavničar v Gorici in njeni okolici izdeloval štedilnike. Nameščal je litoželezne plošče z odstranljivimi koncentričnimi obroči, vratca kurišč in pečice, kovinske okvirje in mreže, kotličke in ročaje.⁴¹⁹ Ohranjen reklamni oglas se glasi: »Alojzij Živic kovač v Gorici, Rabatišče št. 9 sprejema vsakršno delo, ki spada v njegovo obrt po zelo nizkih cenah.«⁴²⁰

⁴¹⁹ Špela LEDINEK LOZEJ, *Od hiše do niše. Razvoj kuhinje v Vipavski dolini*, *Dissertationes 5*, Inštitut za slovensko narodoslovje, ZRC SAZU, Ljubljana 2015, str. 69.

⁴²⁰ *Kažipot po pokneženi grofovini Goriško-Gradiški*, 1894, l., (ur. in izdal Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1894, b. p.

567. Fani [Franja] Živec (1883–1971), Dutovlje

Po končanem učiteljišču v Gorici je v letih 1903–1927 poučevala v Dutovljah. Pod imenom Franja Živec je v letih 1911/14 navedena kot blagajničarka v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda Dutovlje in okolica.⁴²¹ Z odločbo fašistične oblasti bi morala v notranjost Italije, vendar je premestitev odklonila in se predčasno upokojila. »Nekaj mesecev po ukinitvi slovenskega jezika na osnovnih šolah, je fašistični sekretar sklical v Sežani sestanek slovenskih in italijanskih učiteljev. Na sestanku je povedal, da je odslej naprej prepovedano vsako uporabljanje slovenščine pri pouku in zapretil s posledicami vsakemu, ki te odredbe ne bo upošteval. Učiteljica Živčeva je ostro nastopila in povedala, da je odredba nenaravna in protizakonita, da slovenski otroci pouku ne bodo mogli slediti, ker jim je italijanski jezik tuj. Takrat se je sekretar razburil in ji zagrozil z odpustom. [...].⁴²² Po upokojitvi je neumorno učila rojake z besedo in zgledom. Ko je po drugi svetovni vojni zavezniška vojaška uprava odprla v Trstu in Coni A slovenske šole, se je Živčeva prijavila in pričela poučevati v

⁴²¹ Andrej VOVKO, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela*, str. 374.

⁴²² Minka LAVRENČIČ PAHOR, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, str. 516. Pričevanje Minke Lavrenčič Pahor se nekoliko razhaja z zapisom v elektronskem geslu. Ta ne trdi, da je bila učiteljica po hitrem postopku premeščena v notranjost Italije, kar pa je zabeleženo v besedilu Lavrenčič Pahor.

⁴²³ (Spletni vir 80).

⁴²⁴ Prim.: Fran ŽNIDERŠIČ, Izprehodi... s pokojnim dr. Hilarijem Zornom, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 471. Umestno je omeniti, da je v jeseni 1917 v Kromeriju predvsem na pobudo Frana Žnidaršiča, ki je bil organizator in nadzornik slovenskih in italijanskih begunskih šol na Moravskem, odprli slovenski ljudskošolski zaposlovalni tečaj. Prim.: Tatjana HOJAN, Izbor člankov o prvi svetovni vojni v pedagoškem časopisju od leta 1914 do leta 1918, str. 338.

⁴²⁵ Navajam zgolj prvo navedbo imenovane, čeprav so jo med številnimi drugimi vpisovali po kronologiji v novo izdane koledarje. Prim.: Dekanija Bovec, Imenik častitih p. n. udov družbe sv. Mohorja za leto 1893, *Koledar družbe sv. Mohorja za navadno leto 1894*, Celovec 1893, str. [17]. Šele leta 1903 se zgodi sprememba in A. Wagenutz v koledarju postavijo na prestižno mesto. Prim.: Dekanija Bovec, Imenik častitih p. n. udov družbe sv. Mohorja za leto 1903, *Koledar družbe sv. Mohorja 1904*, Celovec 1903, str. [17].

Skopem in Dutovljah. Septembra 1947 se je umaknila v Trst in tam učila na osnovni šoli pri Sv. Ivanu, in sicer do upokojitve leta 1949. Nekaj let za tem se je preselila k nečaku v Pordenone, kjer je tudi pokopana.⁴²³

568. Fr.[anc] Žnideršič (1866–1929), c.-kr. ravnatelj, Gorica
Po izobrazbi je bil klasični filolog. Od leta 1893 je delal kot suplent na goriški realki, nato je učil na goriški državni gimnaziji, zatem postal ravnatelj ženskega učiteljskega in po vojni ravnatelj realke v Idriji. Objavljal je krajše črtice, zlasti lovske zgodbe.⁴²⁴

W •

569. Ana Wagenutz, Bovec
Priimek ne zveni slovensko, zato me je še posebej zanimalo poreklo gospe A. Wagenutz. Moja domneva je, da je bila v sorodstveni zvezi z Jožefo Wagenutz, sicer vpisano v Dekanijo »Cirkno«, in Johanom Wagenutzem, kar pa bi bilo potrebno raziskati in potrditi v ustreznih arhivih. V Dekaniji Bovec je Ana prvič omenjena leta 1894; nato ji tam sledimo do leta 1903, ko je vsakokrat navedena med imenovanimi. V letu 1904 pa je razvrščena takoj za kaplanom, s pripisom »zas.[ebnica]«. ⁴²⁵ Sklepam, da se ji je status spremenil. Za Narodni muzej v Gorici je darovala leta 1913 kiparske stvaritve in tudi tedaj je bila vpisana na prestižno mesto. Že po tem sklepam, da gre za premožno gospo.

TABELA–POSKUS REKONSTRUKCIJE VPISA V SEZNAM PRIDOBLENIH PREDMETOV

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Josip Prijatelj	c. kr. učitelj	Kobarid	čepica iz drevesne gobe	etnološko gradivo	26. 11. 1910
Josip Prijatelj	c. kr. učitelj	Kobarid	nekaj starih slov. testamentov iz 16. stoletja	arhivsko gradivo	26. 11. 1910 ¹
Ivan Gyra	arheolog	Gorica	15 oljnatih slik iz leta 1700 (neznani goriški avtor)	likovna umet.	20. 12. 1910
[Ivan] Koštiál	profesor	Gorica	2 avstrij. bankovca iz l. 1806 (10 fl.) in 1800 (1 fl.).	numizmatika	20. 12. 1910
Fabčič, prinesel Alojzij Krušič iz Port-Arturja	tiskarno vodja	Gorica	japonski bajonet	orožje	20. 12. 1910 ²
[Ivan] Koštiál	profesor	Gorica	3 novci (Meksiko, Italija, Avstrija)	numizmatika	10. 1. 1911
Anton Rejec			1 stari srebrn denar iz l. 1709	numizmatika	10. 1. 1911
Hojak	učiteljišč.		2 beneška novca	numizmatika	10. 1. 1911
Sardoč	učiteljišč.		2 stara novca	numizmatika	10. 1. 1911
Bravničar	učitelj		1 novec	numizmatika	10. 1. 1911
Paljk	učitelj		1 stari avstr. novec	numizmatika	10. 1. 1911
Bajt	učitelj		novec iz Indije	numizmatika	10. 1. 1911

¹ Za narodni muzej v Gorici, *Gorica*, Gorica, 26. 11. 1910, 12/94, str. 2; Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 26. 11. 1910, 40/135, str. 3.

² Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 20. 12. 1910, 12/101, str. 2; Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 20. 12. 1910, 40/144, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Andrej Podgornik	deželni uradnik	Gorica	2 starinska, menda konjska zoba, iz podzemne jame pri Nabrežini	naravoslovje	10. 1. 1911 ³
[Viktor] Bežek	c. kr. ravnatelj		7 starih novcev	numizmatika	17. 1. 1911
Ant. Šapla	[odv. kan.]	[Gorica]	2 srebrna denarja (Leopold I.)	numizmatika	17. 1. 1911
[Ivan] Košital	profesor	Gorica	1 stari denar	numizmatika	17. 1. 1911
Emil Kavčič			1 stari denar	numizmatika	17. 1. 1911
Karl Kavčič	urad. »Kmečke banke«		kupica, dajali v dar o priliki poroke carja Nikolajo II.	zgodovinski predmet	17. 1. 1911
Karl Kavčič	urad. »Kmečke banke«		Mirosl. Vilhar	fotografija	17. 1. 1911
Karl Kavčič	urad. »Kmečke banke«		2 stara atlanta iz l. 1725 in 1728	likovna umet.	17. 1. 1911
Karl Kavčič	urad. »Kmečke banke«		razprava o Toplicah iz l. 1777	knjižno gradivo (?)	17. 1. 1911
[Anton] Kutin			2 novca	numizmatika	17. 1. 1911
Bernetič, Mayer, Bravničar	dijaki		4 novci	numizmatika	17. 1. 1911 ⁴
U. Bajc	naduč. vdova		1 stari papirnati denar 2 gld.;	numizmatika	28. 1. 1911
[Ernest] Dereani	dr.		4 stari novci	numizmatika	28. 1. 1911
A. Čibej, po dr. Levpuščku		Krmin	21 kom. starih novcev	numizmatika	28. 1. 1911
A. Čibej, po dr. Levpuščku		Krmin	1 spominska svetinja	nabožni pred.	28. 1. 1911
A. Čibej, po dr. Levpuščku		Krmin	1 prstan	nakit	28. 1. 1911
A. Čibej, po dr. Levpuščku		Krmin	1 petrefakt, polž	naravoslovje	28. 1. 1911
Adolf Štrekelj			17 kom. starih novcev	numizmatika	28. 1. 1911
And. Jakil		Rupa	1 skleda, 1 lonec, 1 krožnik iz rimske dobe	arheološko gradivo	28. 1. 1911 ⁵
Viktor Črnko			1 srebrn prstan	nakit	4. 2. 1911

³ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 10. 1. 1911, 13/3, str. 2; Za narodni muzej, Soča, 10. 1. 1911, 4/4, str. 2.

⁴ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 17. 1. 1911, 13/5, str. 2.; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 17. 1. 1911, 41/7, str. 2.

⁵ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 28. 1. 1911, 13/8, str. 2; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 28. 1. 1911, 41/12, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Josip Patek	klepar		2 srebrna novca	numizmatika	4. 2. 1911
Gregorič po dr. Levpuščku			4 stari novci	numizmatika	4. 2. 1911
Anton Marinič		Vitovlje	1 stari novce	numizmatika	4. 2. 1911
Albin Radikon			1 slov. knjigo iz l. 1720	knjižno grad.	4. 2. 1911 ⁶
[Anton] Kutin	c. kr. učitelj	Tolmin	petrefakt (okamenina)	naravoslovje	7. 2. 1911
[Janko] Bratina			star kmetski zapisnik iz l. 1802, Batuje	arhivsko gradivo	7. 2. 1911
Šubic	prof.		2 stara novca	numizmatika	7. 2. 1911
[Ivan] Koštiál	prof.		2 stara novca	numizmatika	7. 2. 1911
Marcola, Mungerli, Martelanc	dijaki učiteljišča		8 starih novcev	numizmatika	7. 2. 1911
Birsa	gimn.		1 srebrn denar Jožefa II.	numizmatika	7. 2. 1911
Vladimir Furlani	učitelj	Štandrež	Veriti, keršanski nauk IV. in V. del (l. 1834); Japelj, Ta veliki katekizmus (l. 1779.)	knjižno gradivo	7. 2. 1911 ⁷
[Anton] Medved	trgovec	Gorica	stara omara z različnimi predali in skrivnimi vraticami. Kaže slog italij. beneške umetnosti	pohišstvo	14. 2. 1911
[Anton] Medved	trgovec	Gorica	2 stara bankovca (1 fl. in 5 ft).	numizmatika	14. 2. 1911
[Franc] Križman	nadučitelj	[Šempas]	zbirka petrefaktov (polži, listi, ribe itd.)	naravoslovje	14. 2. 1911
Lavoslava Koršič			zbirka 19 starih novcev	numizmatika	14. 2. 1911 ⁸
Ignac Kovač	župan		4 stari rimski novci izkopani v Ajdovščini	numizmatika	18. 2. 1911
Dietz	c. kr. kontrolor		stara puška na kremen	orožje	18. 2. 1911
[Lovrenc] Kubišta	pevovodja		zbirka 40 novcev	numizmatika	18. 2. 1911
Viktor Silič			stara svetinja	nabožni pred.	18. 2. 1911
Josip Balič	nadučitelj		5 starih novcev (med temi 1 cesarja Galbe, najden nad Avčami)	numizmatika	18. 2. 1911
Pirjevec	ravnatelj		jelenov rog izkopen v renški okolici.	naravoslovje	18. 2. 1911 ⁹

⁶ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 4. 2. 1911, 13/10. str. 4; Soča, Gorica, 4. 2. 1911, 41/11, str. 3.

⁷ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 7. 2. 1911, 13/11, str. 2; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 7. 2. 1911, 41/15, str. 2.

⁸ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 14. 2. 1911, 13/13, str. 3; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 14. 2. 1911, 41/18, str. 3.

⁹ Darovi za »Narodni muzej« Soča, Gorica, 18. 2. 1911, 41/20, str. 3; »Narodni muzej«, Gorica, Gorica, 21. 2. 1911, 13/15, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Ernest Klavžar			Franul de Weisenthurn, Saggio grammaticale italiano-carnolino, Trieste 1811. Slovenci je dodan tudi praktični del, ki obsega ponatis Linhartove komedije »Veseli dan ali Matiček se ženi«.	knjižno gradivo	25. 2. 1911
Dietz	c. kr. kontrolor		2 rimska novca	numizmatika	25. 2. 1911
Črnko			1 stari denar	numizmatika	25. 2. 1911
Egidij Špacapan		na Livadi	3 stare denarje	numizmatika	25. 2. 1911
[Franc] Finžger	c. kr. nadz.		Metelkova slovnica	knjižno grad.	25. 2. 1911
Fr. Kocjančič		Podgora	3 stare kanonske krogle izkopane na Kalvariji	orožje	25. 2. 1911
Fr. Jakil		Rupa	rimsko bodalce, najdeno v Rupi	arheološko gradivo	25. 2. 1911
R.[udolf] Drufovka	trgovec	Gorica	dr. Tonklijeva diploma »Slovenske Matice«; razni slovenski razglasi in letaki iz l. 1848	arhivsko gradivo	25. 2. 1911 ¹⁰
Milan Kenda	učitelj		1 srebrni novc	numizmatika	7. 3. 1911
Jos. Dekleva	trgovec		1 papr. gld.	numizmatika	7. 3. 1911
Miha Kožman	trgovec		1 svetinja (redko delo)	nabožni pred.	7. 3. 1911
Miha Košir	lekarnar		2 stara novca	numizmatika	7. 3. 1911
Rušnja	nadučitelj	Bate	3 stari srebrni novci	numizmatika	7. 3. 1911
Josip Balič	učitelj	Vrh	4 stari novci; božinka (svetinja); 1 izvod slav. govora o sv. bratih Cirilu in Metodu, ki ga je imei v dvorni cerkvi sv. Mihaela na Dunaju l. 1776 Ig. Premlehner; 1 orig. slovensko pismo kmeta Ant. Berbuča iz Sela na brate Besednjake na Brjah leta 1838;	numizmatika nabožni pred. arhivsko gradivo arhivsko gradivo	7. 3. 1911
Miha Stergar		Avške Srednje	1 stari srebrn novc (velika oblika)	numizmatika	7. 3. 1911
Jakob Pellegrini		Solkan	stara svetinja iz l. 1271 (hišica Mat. božje v Nazaretu)	nabožni predmet	7. 3. 1911

¹⁰ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 25. 2.1911, 13/16, str. 4; Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 25. 2. 1911, 41/23, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Martelanc	učitelj. III. I.		2 stara novca	numizmatika	7. 3. 1911
Prinčič	učitelj. II. I.		1 stari novc	numizmatika	7. 3. 1911 ¹¹
[Jožef] Kenda			Pohlinova Abecedika (nepopolno)	knjižno gradivo	11. 3. 1911
Šubic	prof.		zob jamskega medveda	naravoslovje	11. 3. 1911
Lutman		Sovodnje	1 stari novc	numizmatika	11. 3. 1911
Turk, Koršič, Čopi	dijaki III. letnika		5 starih novcev	numizmatika	11. 3. 1911
[Franc] Gatej	urar	Tolmin	jako čudno zraščen kos lesa	naravoslovje	11. 3. 1911
Benedikt Poniž			Janeza Svetokriškega, Pridige 1. zvezek (l. 1691); Schönleben, Evangeliji (l. 1672)	knjižno gradivo	11. 3. 1911
I. Toroš			1 stari novc	numizmatika	11. 3. 1911
Joško Hrovat		Ajdovščina	1 stari novc	numizmatika	11. 3. 1911
Jug	teolog	Gorica	2 novca; 1 stari pečat	numizmatika pečatniki	11. 3. 1911
[Jožef] Kenda	učit.		1 stari novc	numizmatika	11. 3. 1911
J. Tomšič	osmošolec		8 starih novcev	numizmatika	11. 3. 1911
Albin Radikon			4 stari novci; 1 svetinja	numizmatika nabožni pred.	11. 3. 1911
Tavčar	gimn.		1 stari novc	numizmatika	11. 3. 1911
Marija Kopačeva			2 papirnata fl. 1866 in 1882; 1 novc srebrni iz l. 1638; 2 druga novca	numizmatika	11. 3. 1911 ¹²
Benedikt Poniž			Katekizem 1869; slov. knjigi l. 1846 in 1875; tiskane pesmi od Petra Podrecca; več rokopisov; solnčne ure (zelo redke); 5 spom. svetinj med temi tudi iz Taborja v Vipavi l. 1870.	knjižno gradivo arhivsko grad. teh. kultura zgod. pred.	18. 3. 1911
Jožefina Tavčar			1 stari romarski rožnivenec iz povodnih orehov	nabožni predmet	18. 3. 1911
Ant. Klančič		Podgora	1 kanonska krogla (30 kg)	orožje	18. 3. 1911
Bevk	III. I.		1 kresilo	etnol. grad.	18. 3. 1911
Lovrenčič	III. I.		1 izrezlana pipa iz Šempasa	etnološko gradivo	18. 3. 1911
Levpušček	dr.		1 novc	numizmatika	18. 3. 1911

¹¹ Za narodni muzej darovali, Soča, Gorica, 7. 3. 1911, 41/27, str. 2; Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 11. 3. 1911, 13/20, str. 3.

¹² Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 11. 3. 1911, 13/20, str. 3; Za narodni muzej darovali, Soča, Gorica, 11. 3. 1911, 41/29, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Bajc	naduč. vdova		4 novce	numizmatika	18. 3. 1911
Kutin	trg.		1 novce	numizmatika	18. 3. 1911
Rudolf Drufovka	trgovec	Gorica	1 slikan čebelni pan (končnica) mladostni mlin	etnološko gradivo	18. 3. 1911
Fr.[anc] Križman	naduč.		1 srebrni denar l. 1783 (večja oblika).	numizmatika	18.3. 1911 ¹³
[Štefan] Šegala		Kanal	17 starih novcev, 1 svetinja	numizmatika nabožni pred.	28. 3. 1911
Vinko Bandelj		Vrh Ka- nalski	1 zlat prstan star 500 let (beneško delo)	nakit	28. 3. 1911
Ig.[nacij] Saunig			1 puška »Suider sistem« (prva armadna amerikanska)	orožje	28. 3. 1911
J.[anko] Bratina	dr.		fotografije iz 1870 leta (dr. Lavrič, dr. Razlag, Tomšič (1. ured. »Slov. Nar.«), Levec, Šuklje itd.)	fotografije	28. 3. 1911
Rudolf Drufovka	trgovec	Gorica	7 petrefaktov (polži)	naravoslovje	28. 3. 1911
Josip Balič			1 stari novce 52 listov, obsegajoči glagolski brevijar iz 17. stoletja: Janus Parmonius; llyrien u. Dalmatien iz leta 1816, s podobami o narodnih nošah	numizmatika knjižno gradivo etnološko grad.	28. 3. 1911
[Ferdo] Seidl	prof.		Pesmi Val. Vodnika 1840; Punt nebeski od lv. Grličiča, Benetke 1707; Zarcalo duhovno, Benetke 1612; Kronika Pavla Vitezoviča, Zagreb l. 1744.	knjižno gradivo	28. 3. 1911 ¹⁴
Vinko Bandelj			Agathon 1773; Španske dvorne spremembe 1808; Italj. metoda od G. Garstairs 1892. Zadnji del te knjige obsega vzorce lepopisja vseh jezikov.	knjižno gradivo	1. 4. 1911
Jos. Budin			2 novca	numizmatika	1. 4. 1911
Fr. Lasič		Vrtojba	4 novce	numizmatika	1. 4. 1911
Fr. Strnad	nadučitelj v p.		1 papir. 2 gld. l. 1800	numizmatika	1. 4. 1911

¹³ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 18. 3.1911, 13/22, str. 3; Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 18. 3. 1911, 41/32, str. 2–3.

¹⁴ Za narodni muzej so darovali, Gorica, Gorica, 28. 3. 1911, 13/25, str. 2; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 30. 3. 1911, 41/36, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Iv. Komidar		Miren	1 novc	numizmatika	1. 4. 1911
Klančič	županova sopr.	Podgora	srebrno „cvanckarco“ iz časa Mar. Terezije	numizmatika	1. 4. 1911
Prinčič	učit. II.		2 stara novca	numizmatika	1. 4. 1911 ¹⁵
Kacafura	dijak	Podgora	knjiga »Das Tierreich«; spominska svetinja o priliki zaroke cesarjeviča Rudolfa in Štefanije; Šopek cvetlic iz Jeruzalema; 1 denarnica (Perimutter/ biserna matica)	knjižno grad. zgod. pred. naravoslovje etnološko gradivo	8. 4. 1911
Vuga	III. letnik		1 relief iz gipsa (Kristus in Marta); 3 novce	likovna umet. numizmatika	8. 4. 1911
Josip Vittori			1 stara majolika	etnološko grad.	8. 4. 1911
Jos. Urbančič	naduč.	Bilje	1 srebrn novc iz dobe Aleksandra Velikega	numizmatika	8. 4. 1911
Ciril Kraševc	cand. iur.		Metelko, Serze in sponemje; 1 čutarica (staro domače delo).	knjižno grad. etnološko gradivo	8. 4. 1911
Tvrdba „Kumar in Saunig“		Gorica	1 stara puška	orožje	8. 4. 1911
Bradaška	IV. letnik		1 knjiga (polovica Japelj, polovica Pohlin).	knjižno gradivo	8. 4. 1911
Josip Vuk		Miren	1 novc	numizmatika	8. 4. 1911
Anton Bele		Osek	1 novc	numizmatika	8. 4. 1911
Jos. Marušič		Miren	1 meč; izrezljan relief (Sv. Marka v podobi leva)	orožje likovna umet.	8. 4. 1911
Jos. Beltram			1 bodalo	orožje	8. 4. 1911
Josip Soban	sod. ofic.		1 papir. bankov. l. 1858	numizmatika	8. 4. 1911
Josip Balič	učitelj	Vrh sv. Mihela	1 kanonska kroglja najdena v Ločniku; P. Rugerij Pridige II. d. (nepopol.); 2 zvezka „Novic“ (1845, 46)	orožje knjižno gradivo	8. 4. 1911 ¹⁶
H.[inko] Klavora	učit.	[Gornje polje p. Kanal]	Slomšek, Drobtinice leto 50, 51, 52; 1 novc; 1 svetinja	knjižno gradivo numizmatika nabožni pred.	18. 4. 1911

¹⁵ Za narodni muzej so darovali, Gorica, Gorica, 1. 4. 1911, 13/26, str. 2; Za »Narodni muzej«, Soča, Gorica, 1. 4. 1911, 41/37, str. 3.

¹⁶ Za »Narodni muzej«, Gorica, Gorica, 8. 4. 1911, 13/28, str. 3; Za »Narodni muzej«, Soča, Gorica, 8. 4. 1911, 41/40, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Jos. Bavdaž		Kanal	70 starih novcev	numizmatika	18. 4. 1911
Sedej	vikar	Levpa	Grof Edling, Veliki katekizem 1779	knjižno gradivo	18. 4. 1911
Petrina Trop		Sv. Lucija	4 novci	numizmatika	18. 4. 1911
Skrt	cerkovnik	Levpa	1 klešče za luč s tresko	etnološko grad.	18. 4. 1911
Mat. Lavrenčič	naduč.	Št. Peter	rokopis slov. pesmi z notami z leta 1832; 1 stari papir gld.; 1 novc	notno gradivo numizmatika	18. 4. 1911
[Vlad.] Korsič	učitelj	Gorica	23 starih novcev	numizmatika	18. 4. 1911
V. Simčič		Dobrovo	1 novc	numizmatika	18. 4. 1911
Aleks. Zaletel		Hruševlje	1 srebrn novc	numizmatika	18. 4. 1911
Helena Faganel		Miren	14 starih novcev	numizmatika	18. 4. 1911
B.[enedikt] Poniž		Gorica	4 knjige (med temi tudi Marušičeva »Moja doba in podoba«);	knjižno gradivo	18. 4. 1911
J. Makarovič	gost.	Solkan	14 starih novcev; 5 srebr. novcev; 1. pap. 5 gld.; 1 pap. 10 Kr. 1849; 1 pap. gld. 1825	numizmatika	18. 4. 1911
Neimenovani		Rihenberk	1 spominska svetinja Taborja na Kalcu (Pivka) 1809; Taborja v Vipavi 1870; 1 avst. in 1 rimski star denar	zgodovinski predmet numizmatika	18. 4. 1911
[Janko] Bratina	dr.		Erjavec, Studija o polžih na Goriškem	knjižno gradivo	18. 4. 1911
[Jožef] Kenda	učitelj v p.	Gorica	Kalomonov žegen; Matija Kastelitz Nauk Kristjanski l. 1668	knjižno gradivo	18. 4. 1911
Cvetko Faganel	učitelj	Nemški Rut	24 starih novcev; 1 tolar srebr. 1765	numizmatika	18. 4. 1911
Josip Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	Basar, Pridige 1734; De Rubeis o razporu oglejske cerkve 1732; 4 novci; 1 svetinja v spomin 1000 letnice sv. Cir. in Met. na Velehradu 1883.	knjižno gradivo numizmatika zgodovinski predmet	18. 4. 1911
Gospa Aug. Žagar		Gorica	»Povestice« l. 1846	knjižno gradivo	18. 4. 1911
Ernest Ferletič	čevljar	Miren	1 srebrn denar Leopold XV. 1691	numizmatika	18. 4. 1911 ¹⁷

¹⁷ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 18. 4. 1911, 13/31, str. 2; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 18. 4. 1911, 41/44, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
N. N.			»Lesebuch« 1844	knjižno gradivo	22. 4. 1911
Jos. Budin	sod. urad.		2 novca	numizmatika	22. 4. 1911
Andrej Podgornik	dežel. urad.	Gorica	Več dekretov izdanih za časa Napoleona od »maira« v Sv. Križu na župana v Vrtovinu	arhivsko gradivo	22. 4. 1911
Furlani	učit.	Štandrež	1 novce	numizmatika	22. 4. 1911
Kerševani			1 novce	numizmatika	22. 4. 1911
Gospica Medvešček		Sv. Križ	15 novcev; 1 svetinja	numizmatika nabožni pred.	22. 4. 1911
Ant. Ferlat	naduč.	Rupa	1 rim. pušica; 2 rim. bronza z ornamenti, 2 prahistorična lonca	arheološko gradivo	22. 4. 1911
Ant. Faganeli		Miren	1 petrefakt (velik polž); 1 pap. 1 fl, 4 bakr. in 4 srebr. novce; 2 razsodbi iz Napoleonove dobe	naravoslovje numizmatika arhivsko gradivo	22. 4. 1911
Dr. Levpušček, A. Podgornik, R. Drufovka in Ferlat (naduč.)			izkopali v Rupi dne 13. IV. 1911, 2 bodali; 1 nož; 1 držaj in kos opeke (vse iz rim. dobe)	arheološko gradivo	22. 4. 1911
E. Leštan	pismonoša	Gorica	2 stara novca; 1 koruzen klas, popolnoma zaraščen (nenavadno)	numizmatika naravoslovje	22. 4. 1911
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh sv. Mihela	Japelj Juri, Sv. pismo 8 zvezkov; Japelj, Pridige I. d.; Slov. kupna pogodba iz Avč l. 1855	knjižno gradivo arhivsko gradivo	22. 4. 1911
Jos. Lokar		Lokavec	»Romarska druga blaga« (pesmi)	knjižno gradivo	22. 4. 1911
Ignac Bolko	trg.	Lokavec	Janez Svetokriški »Pridige« 1.; Evangelij inu Branie iz sv. Pisma	knjižno gradivo	22. 4. 1911
[Anton] Jug	slikar	Solkan	Japelj, Evangeliji 1800	knjižno grad.	22. 4. 1911
H.[inko] Klavora			1 novce; 1 rim. bronast okrask	numizmatika arheološko grad.	22. 4. 1911
Jakob Likar, prinesel N. Velikonja VII. raz.		Dol (št. 19)	3 slike na steklu	etnološko gradivo	22. 4. 1911

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Čibej, prinesel N. Velikonja VII. raz.		Dol	1 slika na steklo	etnološko gradivo	22. 4. 1911 ¹⁸
Ernest Ferletič	čevlj. moj.	Miren	knjiga (London 1734); italj. avstr. zakonik 1781; 2 novca	knjižno gradivo numizmatika	29. 4. 1911
Čok	II. let. uč.		4 novci	numizmatika	29. 4. 1911
[Ivan] Koštiál	prof.		1 novec	numizmatika	29. 4. 1911
Schaupt	prof.		1 zemljevid l. 1800	kartog. grad.	29. 4. 1911
Gospica Srebrnič [Marija]	učiteljica		2 naglavni stari ruti (čipkasti); 2 leseni žlici (narodni ornamenti); 3 stare knjige; 4 bakr. in 3 srebrne novce	etnološko gradivo knjižno grad. numizmatika	29. 4. 1911
Mihael Batič		Gorica	2 stari sliki	likovna umet.	29. 4. 1911
Polonca Košmrl		Gorica	1 svetinja s sv. Gore l. 1539	nabožni pred.	29. 4. 1911
Franc Kocijančič		Podgora	6 novcev (2 rimska).	numizmatika	29. 4. 1911
Štrukelj	II. let.		1 knjiga; 3 novci	knjižno grad. numizmatika	29. 4. 1911
Rozina K.			1 novec	numizmatika	29. 4. 1911
Franc Bevk	učitelj. III. letnik	nabral na Bukovem in v Zakojci	2 sliki na steklu; 2 stari svilnati ruti; 1 stara usnjata nožnica za nož in vilice; 1 lesena škatljica za žveplenke; 2 svinčena gumba (domače delo); 1 kljukica iz roga za kolovrat; 1 strojček za vlivanje svinčenk; 5 takih krogelj; 1 mošnjček za krogelje; 3 stare slov. knjige in 3 stare »Pratike« (1 še v bohoričici).	likovna umet. etnološko gradivo orožje knjižno gradivo	29. 4. 1911
Fr. Taučar	II. gim.		18 novcev in 1 pap. rubelj	numizmatika	29. 4. 1911
Bratuš	II. let.		3 novce	numizmatika	29. 4. 1911
Peter Birska			1 novec	numizmatika	29. 4. 1911
Josip Klanjšček			3 novce	numizmatika	29. 4. 1911 ¹⁹
Jos. Perc		Vojščica	1 slika na steklo	etnološko grad.	20. 5. 1911
Jos. Urbančič		Bilje	1 svetinja; 91 novcev	nabožni pred. numizmatika	20. 5. 1911

¹⁸ Za »Narodni muzej«, Gorica, Gorica, 22. 4. 1911, 13/32, str. 3; Za »narodni muzej«, Soča, Gorica, 22. 4. 1911, 41/46, str. 2.

¹⁹ »Narodni muzej« so darovali, Soča, Gorica, 29. 4. 1911, 40/49, str. 3; Za »Narodni muzej«, Gorica, Gorica, 2. 5. 1911, 13/35, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
A. Bavcon	župan	Črniče	1 tobačnica iz lipovega lubja	etnološko gradivo	20. 5. 1911
Ant. Vuk		Črniče (št. 100)	star svetilnik, izkopan v Črničah	arheološko gradivo	20. 5. 1911
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh sv. Mihela	1 stara sulica; 2 kosa topne kroglice; 1 jopič, kakor so jih nosile kmetice okoli l. 1850; Listi inu evangeliji 1817; Traven, Pridige; Žvab, Pridige; Miklosich, Lautlehre	orožje etnološko gradivo knjižno gradivo	20. 5. 1911
Levpušček		Gorica	1 novce	numizmatika	20. 5. 1911
Vlad.[imir] Korsič		Gorica	Veriti, keršanski nauk IV. d.; švicarski almanah l. 1811; 6 novcev; 1 franc. bajonet izkopan v goriški okolici	knjižno gradivo numizmatika orožje	20. 5. 1911
Češčut			Vodnikove kuharske bukve	knjižno gradivo	20. 5. 1911
E. Ferletič		Miren	Küzmicz, novi zakon in ena nemška knjiga	knjižno gradivo	20. 5. 1911
Tomaž Mrevlje	župan	Sv. Križ	tobačnica (domače delo); 1 srebrn denar	etnološko grad. numizmatika	20. 5. 1911
Batagelj	IV. raz.		2 novca	numizmatika	20. 5. 1911
Nada Fon			1 novce	numizmatika	20. 5. 1911
Fr[an] Merljak		Batuje	(dobil od Ivana Rjavca, Črniče) 2 rokopisa iz l. 1731 in l. 1773	arhivsko gradivo	20. 5. 1911
Blažič		Pevma	2 novca	numizmatika	20. 5. 1911
Fabčič		Gorica	5 novcev	numizmatika	20. 5. 1911
N. N.		Gorica	1 novce	numizmatika	20. 5. 1911
Al. Urbančič		Miren	vabilo mirenskega župana k seji občinskega sveta l. 1868 (pisano še laško).	arhivsko gradivo	20. 5. 1911 ²⁰
Tvrđka Kumar & Saunig		Gorica	1 stara puška z bajonetom (franc. vojska)	orožje	27. 5. 1911
Vl.[adimir] Koršič		Gorica	3 novce	numizmatika	27. 5. 1911
Trošt	IV. raz.		2 novca	numizmatika	27. 5. 1911
Šubic	prof.		1 novce	numizmatika	27. 5. 1911
Raf. Zimic		Deskle	1 svetinja	nabožni pred.	27. 5. 1911

²⁰ Za »Narodni muzej« so darovali«, Soča, Gorica, 20. 5. 1911, 41/58, str. 3; Za »Narodni muzej so darovali«, Gorica, Gorica, 23. 5. 1911, 13/41, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Marinčič		Vitovlje	1 rimski novc	numizmatika	27. 5. 1911
Jos. Budin	sod. ur.	Gorica	1 iztis lista »Il Pettne« l. 1872	arhivsko gradivo	27. 5. 1911
Gospa Kregau		Gorica	3 novce; 1 svetinja	numizmatika nabožni pred.	27. 5. 1911
[Viljem] Dominko	ravnat. v pok.		46 novcev; 1 pištola; 1 petrefakt polž	numizmatika orožje naravoslovje	27. 5. 1911
Češčut		Gorica	1 rimski novc	numizmatika	27. 5. 1911
Ben.[edikt] Poniž		Gorica	Peter Podrecca, Spisal Trinko Iv. (1890); Vodnik, Pismenost (Ponatis iz l. 1847)	knjižno gradivo	27. 5. 1911
Josip Pečenko		Gorica	novc	numizmatika	27. 5. 1911
Ciril Ivančič	dav. asist.	Gorica	1 stara svilnata listnica (vezenina); dekret s podpisom cesarice Marije Terezije l. 1757	etnološko gradivo arhivsko gradivo	27. 5. 1911 ²¹
Henr. Vuk		Miren	2 svetinji	nabožni pred.	1. 6. 1911
Ant. Šapla	odv. kan.	Gorica	kupna pogodba iz l. 1664. (pergament).	arhivsko gradivo	1. 6. 1911
Klanjšček			3 svetinje; 7 zastav	nabožni pred. zgod. pred.	1. 6. 1911
Ant. Gruden		Ozeljan	1 svetinja	nabožni pred.	1. 6. 1911
Fran Novak	brivec	Gorica	spominska svetinja iz l. 1883	nabožni pred.	1. 6. 1911
[Franc] Maurič	učitelj	Bovec	4 novce	numizmatika	1. 6. 1911
Gregorič	urad.	Gorica	1 srebrn novc	numizmatika	1. 6. 1911
Franjo Chwatal po gosp. Anderwaldu	sluga »Ass. Gen.«	Ljubljana	košček obleke najden pri podiranju vojašk. oskrbovališča v Ljubljani	vojna zgodovina	1. 6. 1911
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh sv. Mihela	star srp; stare venge za kotel; Obredniki ljubljanske škofije l. 1767; tržaške l. 1757. in ponatis iz l. 1771.; sekovske l.1806.;	etnološko gradivo knjižno gradivo	1. 6. 1911
P. Škerbinc			Pridige nedeljski in prazniški del; Die Autonomie der Stadt Triest	knjižno gradivo	1. 6. 1911
Amalija Drufovka		Gorica	1 novc	numizmatika	1. 6. 1911

²¹ Za »Narodni muzej« so darovali, Soča, Gorica, 27. 5. 1911, 41/60, str. 3; »Narodni muzej«, Gorica, Gorica, 30. 5. 1911, 13/43, str. 4.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Levpušček	dr.		11 kov. novcev, 3 srebrne, 3 niklaste	numizmatika	1. 6. 1911
Ed. Prinčič	nadučitelj	Pevma	6 srebrn. novcev	numizmatika	1. 6. 1911
Gospa Bernot		Gorica	1 listina iz l. 1774	arhivsko grad.	1. 6. 1911 ²²
Cvetko Faganel	učitelj	Nemški Rut	3 srebrne denarje	numizmatika	13. 6. 1911
Avgust Brezavšček	učitelj	Šebrelje	17 Pratik; 5 srebrnih, 9 kovin. novcev	knjižno grad. numizmatika	13. 6. 1911
Florenin		Miren	1 novec	numizmatika	13. 6. 1911
Viktorija Lenardič	učiteljica	Cerovo	1 novec; zapisnik grajščaka iz Kojškega z leta 1620–1650	numizmatika arhivsko gradivo	13. 6. 1911
M. Kozman	trgovec		1 kolovrat	etnološko grad.	13. 6. 1911
Ant. Lenarčič	učitelj	Bate	2 srebr. in 5 kovin. novcev	numizmatika	13. 6. 1911
Anton Spinčič	dijak		1 kovin. novcev	numizmatika	13. 6. 1911
Emil Hojak	učiteljskičnik IV. l.	Gorica, v Čepovanu nabral	1 svečnik star; 1 leščerba; 2 med. svečnika; 1 škarje; (kosa vile cepec) domače delo) 7 polžev okamenenih; 2 roga okamenena; 8 novcev; 1 prstan meden z grbom	etnološko gradivo naravoslovje numizmatika nakit	13. 6. 1911
[Anton] Jerkič	fotograf	Gorica	2 kovin. in 2 srebrna novca	numizmatika	13. 6. 1911
Anton Gregorčič po abiturjentu Fr. Sivcu		Vrsno (št. 18)	1 plašč; 1 pelerina iz lipovega lubja; 1 pastirski klobuk	etnološko gradivo	13. 6. 1911
Julij Mayer	dijak		1 novcev	numizmatika	13. 6. 1911
Belin	učiteljskičnik		1 novcev	numizmatika	13. 6. 1911
Vlad.[imir] Koršič	učitelj	Gorica	4 novcev; 1 izkopan franc. vojaški kn.f.	numizmatika ?	13. 6. 1911
Furlanič	učiteljskičnik IV. l.		Roman »Vsakdajni kruh« l. 1835; Chroisch »Esercizi di pietà« l. 1793; 15 raznih spisov od l. 1776 do 1838	knjižno gradivo arhivsko gradivo	13. 6. 1911
Ferdo Makuc	pirotehnik	Gorica	1 novcev	numizmatika	13. 6. 1911

²² Za Narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 1. 6. 1911, 41/62, str. 3; Za »Narodni muzej«, Gorica, Gorica, 6. 6. 1911, 13/45, str. 5.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Rudolf Levpušček		Gorica	1 novce	numizmatika	13. 6. 1911 ²³
V. Peršič	III. gim.		1 novce	numizmatika	24. 6. 1911
Izidor Nanut		Gorica	6 novcev; 1 svetinja	numizmatika nabožni pred.	24. 6. 1911
Vekoslav Rebec		Gorica	5 srebrnih in 5 bakrenih novcev	numizmatika	24. 6. 1911
Josip Komel		Solkan	1 svetinja	nabožni pred.	24. 6. 1911
Gospica Medvešček		Sv. Križ	23 srebrnih, 33 bakrenih novcev; 2 svetinji	numizmatika nabožni pred.	24. 6. 1911
Sl. Čibej		Gorica	1 srebrn novce	numizmatika	24. 6. 1911
Gregorič		Gorica	1 rim. denar	numizmatika	24. 6. 1911
Dr. Puc	odvetnik	Gorica	fotografija »Tabora v Šempasu«. (Dal g. Vilko Ferletič, župan, Miren.); 1 oklic na županstva glede volitev v trgov. Obrtno zbornico l. 1860, s podpisom dr. Lavriča. (Dal Još. Beltram, Miren.); 1 vabilo na tabor v Šempasu, podpisano od celega odbora.	fotografija arhivsko gradivo zgodovinski predmet	24. 6. 1911
Ant. Šapla	odv. kand.	Gorica	1 darilno pismo iz l. 1641. (Kartuzijski prior Paul podari Boltažarju Kalinu iz Ajdovščine, selo Gradišče); 1 legalizirana zakupna pogodba, sklenjena v Ajdovščini l. 1665. med baronom P. Edlingom in Iv. Rodescom.	arhivsko gradivo arhivsko gradivo	24. 6. 1911
A. Kralj		Dornberk	1 novce	numizmatika	24. 6. 1911
Mirosl. Klanjšček	IV. l.		1 srebrn novce l. 1680	numizmatika	24. 6. 1911
Jos. Bavdaž		Kanal	84 knjig iz l. 1720–1820	knjižno grad.	24. 6. 1911
Z. Luznik	I. real.		9 novcev	numizmatika	24. 6. 1911 ²⁴

²³ Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 13. 6. 1911, 41/67, str. 2; Za narodni muzej so darovali, Gorica, Gorica, 17. 6. 1911, 13/48, str. 3.

²⁴ Za »Narodni muzej«, Soča, Gorica, 24. 6. 1911, 41/72, str. 3; Za »Narodni muzej« so darovali«, Gorica, Gorica, 27. 6. 1911, 13/51, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Josip Balič	učitelj	Vrh, Sv. Mihaela	Rupnik, Ta posvečeni post iz leta 1773; M. Šmajdek, Shodni ogovori; Globočnik, Le sette basiliche di Roma; A. F. Žnidaršič, Abecednica s podobami iz l. 1875–76. 8 različnih brošur pok. Štef. Kociančiča, pisanih v latinskem, slovenskem in hebrejskem jeziku; lastnoročno slovensko slovstveno pismo Štef. Kociančiča iz l. 1881;	knjižno gradivo arhivsko gradivo	11. 7. 1911
Franc Špacapan	kovač	Ozeljan	2 podkovi 1 iz turških ter 1 iz francoskih vojsk	vojna zgodovina	11. 7. 1911
Ant. Gruden		Ozeljan	1 novc	numizmatika	11. 7. 1911
Fran Špacapan		Ozeljan, št. 60	1 srebrn novc iz l. 1868	numizmatika	11. 7. 1911
[Vladimir] Korsič	učitelj	Gorica	1 novc l. 1800	numizmatika	11. 7. 1911
Viktor Črnko	urad.	Gorica	1 novc	numizmatika	11. 7. 1911
Jos. Budin		Gorica	3 novce	numizmatika	11. 7. 1911
Miroslav Logar	dijak III. I.	Gorica	18 novcev; 1 svetinja	numizmatika nabožni pred.	11. 7. 1911
Franc Gorjanc	dijak	Gorica	2 stara novca	numizmatika	11. 7. 1911
Damir Fajgelj	pisarno-vodja	Gorica	3 novce	numizmatika	11. 7. 1911
Pavla Podgornik	VI. razr. Š. d.	Gorica	1 novc	numizmatika	11. 7. 1911 ²⁵
J.[osip] Balič	učitelj	Vrh	Hasl, Ta post l. 1770; Sv. Maša l. 1808; Fröhlich, Slawischer Sprachenatlas; Pohl, Poljska slovnica; Fuchs, Ruska slovnica; Schmidt, Rusko – francoski slovar; Pesmi Kranjskega naroda 1839, 41, (4 zv.).	knjižno gradivo	15. 7. 1911
St. Vičič	učitelj	Sv. Tomaž	1 nožnica, izkopana na Taboru	arheološko gradivo	15. 7. 1911

²⁵ Gorica, Gorica, 11. 7. 1911, 13/55, str. 2; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 13. 7. 1911, 41/79, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Jos. Prijatelj, nabral na Kobariškem; Lud. Volarič	c. kr. učit.	Kobarid Robič	3 petrefakti; 1 zob; 2 stari lampi; 1 ročaj; 1 vrečica starih utežev; 35 novcev;	naravoslovje etnološko gradivo numizmatika	15. 7. 1911
Anton Uršič		Kobarid	1 solčna ura; 1 škatlja starih utežev	etnološko gradivo	15. 7. 1911
Milan Gruntar	učitelj	Vrsno	1 sulica; 2 podkvi	orožje etnološko grad.	15. 7. 1911
Frandolič		Kobarid	1 pop. 5 fl.; novc 1866	numizmatika	15. 7. 1911
Umek		Kobarid	15 novcev; 1 stari redek denar	numizmatika	15. 7. 1911
Matelič Janko Gruntar	učitelj		13 novcev	numizmatika	15. 7. 1911
Gruntar	učitelj		1 beneški novc; 1 slika na steklu	numizmatika etnološko grad.	15. 7. 1911
Miklavčič	učit.	Kobarid	1 stara ključavnica	etnološko grad.	15. 7. 1911
Constantini, Uršič, Grahli, Mašera	učenci c. kr. prip.	Kobarid	2 stari ključavnici; 1 vsekovalec za sveče; 1 bronasta igla in zmet; nekaj starih izkopanin; 31 raznih novce	etnološko gradivo arheološko gradivo numizmatika	15. 7. 1911
Uršič		Kobarid	1 stara slika na lest.	likovna umet.	15. 7. 1911
I. Prijatelj			1 pergament l. 1681; 1 piruh z narod. okraski	arhivsko grad. etnološko grad.	15. 7. 1911
Fr. Gorjanc	dijak		3 novce	numizmatika	15. 7. 1911
Luka Dugar		Gorica	1 srebr. gold., l. 1822	numizmatika	15. 7. 1911
Fr. Miklavčič	IV. tečaj		1 stara pištola enocevka	orožje	15. 7. 1911 ²⁶
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh	17 letnikov »Drobtinic« od leta 1847–1869	knjižno grad.	1. 8. 1911
Franc Pavletič	učitelj	Podsabotin	1 srebrn tolar iz leta 1809	numizmatika	1. 8. 1911
Ivan Jakša	dijak IV. l. učiteljišča		2 egiptovska kipca	arheološko gradivo	1. 8. 1911
Leopold Bratuš	dijak III. razr. vad.	Gorica	8 raznih novcev	numizmatika	1. 8. 1911
Štefan Bratuž		Sv. Križ Vipavski	14 raznih novcev; 1 stara mirca za smodnik; 1 shramba medena s strojem za kapselne	numizmatika orožje	1. 8. 1911

²⁶ Za »Narodni muzej« so darovali, Soča, Gorica, 15. 7. 1911, 41/80, str. 3; Za »Narodni muzej« so darovali Gorica, Gorica, 18. 7. 1911, 13/57, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Ivan Bevk		Gorica	2 srebrna novca ter 1 bakren novc	numizmatika	1. 8. 1911
Leopold Brezigar	slikar	Plave	2 končnici čebelnega panja zelo dobro ohranjena slikarija iz leta 1867	etnološko gradivo	1. 8.1911
Joško Beltram, nabral v Mirnu Bratkovič Dragotin	čevljar	Miren Miren	2 sliki na steklu	etnološko gradivo	1. 8.1911
Ed. Praprotnik	učitelj	Miren	1 par naočnikov (domače delo)	etnološko gradivo	1. 8.1911
Marija Male		Miren	2 svetinji; 1 novc	nabožni. pred. numizmatika	1. 8 1911
Joško Beltram			2 srebrna, 1 bakren novc	numizmatika	1. 8.1911
[Franc] Križman	nadučitelj	Šempas	1 novc	numizmatika	1. 8.1911 ²⁷
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	Tangl, Reihe der Bischöfe von Levant; Dr. Črnčić, Najstarije poviest Krčkoj Biskupiji; Rant, Sedem postnih pridig; Ta veliki katekizem tiskan v Gradcu; Napoleonov, Catechismo del Regno d'Italia; Trpljenje Gospoda Jesusa Kristusa Trst l. 1805; Premišlovanje za čas svetiga leta, Ljubljana 1826; Pravila bratovščine sv. Mihaela v Gorici iz l. 1774; Zemljevid Španije in Portugalske; Zemljevid kraljestva Ilirskega	knjižno gradivo kartografsko gradivo	29. 8. 1911
Kovač		Rubije	1 novc; 1 podkev izkopano v Rubijah; 1 klešče za vlivanje svinčenk	numizmatika arheološko gradivo orožje	29. 8.1911
Peter Lukman	krojač		7 raznih bakrenih novcev	numizmatika	29. 8. 1911
Ant. Kompare	mizar	Gorica, Via Ascoli 27	1 likalnik izkopan v Solkanu; Vite da Santi, Venezia l. 1746; Tesoro del Anima Cristiana.	arheološko gradivo knjižno gradivo	29. 8. 1911

²⁷ Za »Narodni muzej« so darovali, Gorica, Gorica, 1. 8. 1911, 13/61, str. 2–3; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 1. 8. 1911, 41/87, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Ivan Bizjak		Kal, št. 146	1 prstan izkopan v Kalu	arheol. grad.	29. 8. 1911
Marija Brezavšček		Kal, št. 145	1 srebrn novc	numizmatika	29. 8. 1911 ²⁸
Josip Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	Smrt Smail Age. Čengiča; Pot svetiga Križa; Veriti, Popotnik široke in vozke poti; Veriti, Življenje svetnikov (4 zvez.); Keršanski katoliški nauk, drugi natis 1830 in tretji natis 1839; Janežič, Slovenski Glasnik, l. 1867; D'Ischia, Le gare d'affetto iz l. 1660; Dva rokopisa slovenska odlomka eden iz l. 1827, drugi iz l. 1845	knjižno gradivo	5. 9. 1911
Srečko Kavčič	knjigovodja	Gorica	Titular Kalender für Görz und Gradisca, Gorica, l. 1799; Botanische Reisen von Ober Kärnten, Celovec, l. 1792; Schematismus für Krain, Görz und Gradisca, Ljubljana l. 1807; 12 bakrenih ter 3 srebrne novce	knjižno gradivo numizmatika	5. 9. 1911
Marija Čičigoj		Gorica	Zirkouno leitu ali Evangelie (Franc. Ksav. Goriup) Ljubljana l. 1770; Testament iz leta 1804 italijansko in slovensko pisan	knjižno gradivo	5. 9. 1911
Ivan Beltram	krčmar	Miren	9 raznih srebrnih novcev; Janez Kerstnik izrezljan iz lesa, zelo staro umetno delo	numizmatika likovna umet.	5. 9. 1911 ²⁹
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	Prastari ribji petrefakt najden na Vrhu; 1 lepa pisana majolika iz dobe ok. Ivana Svetokriškega, dobljeno na rihenberških Brjah	naravoslovje etnološko gradivo	26. 9. 1911
Jos. Kutin	trgovec	Gorica	1 srebrn novc	numizmatika	26. 9. 1911
Adolf Urbančič	mesar	Gorica	1 kineški bankovec	numizmatika	26. 9. 1911

²⁸ Za »Narodni muzej« so darovali, Gorica, Gorica, 29. 8. 1911, 13/69, str. 3; Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 29. 8. 1911, 41/98, str. 2.

²⁹ Za »narodni muzej« so darovali, Gorica, Gorica, 5. 9. 1911, 13/71, str. 2; Za Narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 5. 9. 1911, 41/101, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
dr. Eržen	zobozdrav.	Gorica	1 gorenjski pas	etnološko gradivo	26. 9. 1911
Davorin Černetič	trgovec	Gorica	zbirka polžlahtnih kamnov: a) krokydolih, b) moosjaspis, c) ametyst, d) lapislazuli e) siley, vsi v velikih <u>eksemparih</u> ; 2 novca.	naravoslovje numizmatika	26. 9. 1911
Leopold Brezigar Peter Jejčič nabrala pri slededih: Kodrič	učitelj	Šmarje	Pejacsevich, Theologica dogmata l. 1754; Pockh, Guldener Denck-Ring (svetovna zgodovina) v 5 delih 1724-34-38; Wurz, Geistliche Beredsamkeit l. 1776; Erharu »Grope Haus Legend« l. 1762; Cicero, Epistolae ad Familiares (s komentarjem), l. 1749;	knjižno gradivo	26. 9. 1911
N. N. Štubelj	gostilničar	Šmarje Dol. Branica Dol. Branica Dol. Branica	1 majolika; 1 slika na platno (Sv. Anton); 1 slika na steklo (sv. Katarina); 2 sliki na steklo ter pri raznih še 5 slik na steklo; 5 slik na steklo	etnol. gradivo likovna umetnost etnološko gradivo etnološko gradivo etnološko gradivo	
Ant. Hmelak					
Franc Krt					
Jos. Budin	sod. uradnik	Gorica	6 raznih bakrenih novcev	numizmatika	26. 9. 1911
Štrukelj	dijak III. let. učiteljsišča		1 srebrn novce; Veriti, Katoliški nauk za otroke l. 1836	numizmatika knjižno gradivo	26. 9. 1911
Teodor Sardoč	dijak		2 novca	numizmatika	26. 9. 1911 ³⁰
Josip Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	zbirka slovenskih šolskih knjig, obsegajo 21 različnih komadov od l. 1816 naprej, (med temi M. Ravnikarja abecednik)	knjižno gradivo	21. 10. 1911

³⁰ Za narodni muzej so darovali, Gorica, Gorica, 26. 9. 1911, 13/77, str. 2; Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 28. 9. 1911, 41/11 str. 2-3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Peter Ječič, nabral pri Ivanu Vrtovcu		Šmarje Šmarje	okostje, katero je sam izkopal v okolici Šmarij; 1 srebrn tolar Karol II. l. 1676 ter 6 raznih denarjev	naravoslovje numizmatika	21. 10. 1911
Miha Bregantič		Gorica	1 bakren novc	numizmatika	21. 10. 1911
Marica Bregantič		Gorica	1 slika na steklo (Sv. Leonard)	etnološko gradivo	21. 10. 1911
Ivan Cempre	železničar	Gorica	Lettres Moscovites Paris l. 1736	knjižno gradivo	21. 10. 1911
Ivo Spinčič	dijak	Gorica	1 novc	numizmatika	21. 10. 1911
Ljudevik Kranjc	pisarno- vodja	Gorica	zvezek tiskane pravde občine Log proti zakonskima Cenčič iz leta 1721	arhivsko gradivo	21. 10. 1911
Josip Krmpotič	tiskar	Pulj	pisalni stroj najstarejšega sistema	tehnična kultura	21.10. 1911
Ermengild Jakončič		Gorica	2 novca	numizmatika	21. 10. 1911
Ivan Gleščič	gostilničar	Gorica	182 raznih bakrenih in srebrnih denarjev	numizmatika	21. 10. 1911
Zina Vazzaz	profesorjeva žena	Gorica	Razglas davčnega predpisa za Napoleonovo Ilirijo iz leta 1810	arhivsko gradivo	21. 10. 1911
Bruno Saunig	uradnik	Gorica	1 bakr. novc	numizmatika	21. 10. 1911 ³¹
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	Bernardi, Lettere sull' Istria; Inni ed orazioni ad uso della Chiesa Nazionale Italiana, Dunaj l. 1784; Dolinar, Pesme v Nedele celiga leta; A. Slomšek, Kerščanska beseda katoliškimi misjonam pomagati; Slomšek, Apostolska hrana I. in II. del; Slomšek, Hrana evangelskih nauk I. in II. del; Kosar, Anton Martin Slomšek; Menschenrassen (podobe).	knjižno gradivo notno gradivo knjižno gradivo	2. 11. 1911

³¹ Za »Narodni muzej«, Gorica, Gorica, 21. 10. 1911, 13/84, str. 2; Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 21. 10. 1911, 41/121, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Leopold Brezigar, nabral: Anton Boltar	slikar posestnik	Plave Paljevo	Osem inu shesdeset svetih Pesmi, Ljubljana 1800; L. Dolinar, Izidor brumni kmet, Ljubljana, 1831; V. Stanič, Pesme za kmete ino mlade ljudi, Gorica l. 1822; Jurij Werdinek, Sakdanji kruh, Celje 1820	knjižno gradivo	2. 11. 1911
Miha Zimic	posestnik	Deskle	1 majolika	etnološko gradivo	2. 11. 1911
Maks Zimic	gostilničar	Plave	1 majolika (2 bokala)	etnološko gradivo	2. 11. 1911
Leop.[old] Brezigar	slikar	Plave	4 novce	numizmatika	2. 11. 1911
Avguštin Lestan	pismonoša		1 bakren novc	numizmatika	2. 11. 1911
Mihael Leban	kavarnar	Gorica	2 bakrena novca	numizmatika	2. 11. 1911
Fran Gorjup	dijak	Gorica	1 bakren denar	numizmatika	2. 11. 1911
Avgust Hrovat	učitelj I. 1. r.	Gorica	bakren rimski novc	numizmatika	2. 11. 1911
Emil Hojak	učitelj	Levpa	3 razne novce	numizmatika	2. 11. 1911
Jos. Braun	hotelski vratar	Gorica	1 bakren novc	numizmatika	2. 11. 1911
Josip Loverčič	dijak učiteljišča IV. 1.	Gorica	zemljevid Italije in Avstrije z leta 1838	kartografsko gradivo	2. 11. 1911
Bernard Klanjšček	dijak pripravnice	Podgora	14 bakrenih in 3 srebrni denarji	numizmatika	2. 11. 1911
Alojzij Živic	ključavničar	Gorica	neberljivo natisnjeno besedilo (op. avt) razbrali le: 1 podkev (op. avt)	? etnološko gradivo	2. 11. 1911
Anton Tušar	učitelj	Vrtovin	Josef Burger, Kristusovo trpljenje l. 1835; Premišlovanje za čas svetiga leta, l. 1816; L. Dolinar, Pesmi 1833; Franc Veriti, Keršč. Kat. Nauk l. 1836; 2 novca	knjižno gradivo numizmatika	2. 11. 1911 ³²

³² Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 2. 11. 1911, 41/126, str. 2; Za narodni muzej so darovali, Gorica, Gorica, 4. 11. 1911, 13/88, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	stara kraška ruta, dobljeno na Vojščici; zbirka novcev (21 kom.); 1 svetinja; nekaj mozaiknih kamenčkov, najdenih ob grajskem mirišču na Vojščici; Luciani, »Sui dialetti dell'Istria«; »Programa del Istituto dei Sordo-Muti« iz l. 1858; »Regulae vitae eclesiasticae« v Gorici l. 1794; Trstenjak, »Slovan« l. 1885.	etnološko gradivo numizmatika nabožni pred. arheološko gradivo knjižno gradivo	28. 11. 1911
Maria Brunkovič		Gorica	2 novca	numizmatika	28. 11. 1911
Viktor Črnko	uradnik	Gorica	1 novc	numizmatika	28. 11. 1911
Ninius Ivančič	fotograf	Gorica	9 bakrenih in 4 srebrne novce	numizmatika	28. 11. 1911
Ivan Toplikar	posest.	Gorica	»Katekizem Petra Kernireja« l. 1760; »De Timore Domini«; »Interrogationes ad casus conscientiae«	knjižno gradivo	28. 11. 1911
Katica Turel		Volčja draga	2 srebrna in 2 bakrena denarja	numizmatika	28. 11. 1911
Zoran Škrl			6 srebrnih in 3 bakrene denarje	numizmatika	28. 11. 1911
gospa Brezigar		Zagora	1 stara peča	etnološko gradivo	28. 11. 1911
gospa Kamenšček		Paljevo	1 stara peča	etnološko gradivo	28. 11. 1911
Josip Štubelj		Šmarje	1 petrefakt (les)	naravoslovje	28. 11. 1911
Hinko Cigoj	gostiln.	Cesta pri Ajdovščini	13 bakrenih in 1 srebren novc; 1 spominska svetinja Taborja na Vižmarjih l. 1869	numizmatika zgodovinski predmet	28. 11. 1911
Bruno Saunig		Gorica	1 bakren novc	numizmatika	28. 11. 1911
Avgust Leštan	pismonoša	Gorica	1 bakr. in 1 srebrn novc	numizmatika	28. 11. 1911 ³³

³³ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 28. 11. 1911, 13/95, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Josip Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	Ta mali katekismus Gorica l. 1800; Stanič, Gefühle einiger Taubstummen; Stanič, Gebeth und Gesangbüchlein Gorica l. 1840; Zlati vek, Ljubljana l. 1863; Marušičev, Umni gospodar l. 1863/65; La chiesa di Spalato; Cegnar, Valenštajn; Tedeschi, Del decadimento dell'Istria	knjižno gradivo	23. 1. 1912
Leopold Boltar	dijak	Gorica	7 raznih novcev	numizmatika	23. 1. 1912
Milan Jug	dijak	Gorica	1 bakren novc	numizmatika	23. 1. 1912
Ivan Trebše	učitelj	Trnovo	1 tolar M. T. iz l. 1780, 2 srebrna in 2 bakrena novca	numizmatika	23. 1. 1912
Jožefa Kravos		Ajdovščina	1 slika na steklu (Zadnja večerja)	etnološko gradivo	23. 1. 1912
Ivan Cempre		Gorica	Carl Jul. Weber Democrito, l. 1838; Geliert, Moralische Vorlesungen, l. 1772; Zoll-und Staats Monopols-Ordnung, l. 1835; Le Natah Paris l. 1853	knjižno gradivo	23. 1. 1912
Ant. Boltar		Paljevo	Fr. Veriti, Katoliški nauk za otroke, l. 1836.; Skerbinz: Pridige (3 zvezki) 1813	knjižno gradivo	23. 1. 1912
Jernej Kopač	tovarnar	Gorica	1 novc	numizmatika	23. 1. 1912
Peter Gruden	trgovec	Gorica	1 novc	numizmatika	23. 1. 1912
[Ernest] Dereani	dr.	Gorica	1 novc	numizmatika	23. 1. 1912
Emil Lestan	pismonoša	Gorica	1 novc	numizmatika	23. 1. 1912
Janko Bratina	dr.	Gorica	1 čepica (črnogorsko ročno delo); 1 čedra z Gorenjskega (domače delo).	etnološko gradivo	23. 1. 1912 ³⁴
Josip Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	3 stari jopiči, dobljeni v Šempetru pri Gorici	etnološko gradivo	30. 1. 1912

³⁴ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 23. 1.1912, 13/7, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Josip Prijatelj, nabral pri: Ivan Gruntar; Gruntar	c. kr. učitelj župan posestnik	Kobarid Kobarid Kobarid	2 sliki na platno (Sv. Anton, Sv. Frančišek), 1 oljnata svetilka	likovna umet. etnološko gradivo	30. 1. 1912
	dijaki pripravnice		13 novcev; 1 srebrn novc (zelo redek) izkopan pri Sv. Antonu pri Kobaridu; 1 gumb; 1 kos riml. opeke; Hrana Ev. Naukov v Celovci 1845; Abecednica v Celovci, l. 1873; Učiteljski tovariš, l. 1866; dr. I. Šubic: Poljedelstvo, l. 1863;	numizmatika etnol. grad. arheološko gradivo knjižno grad.	30. 1. 1912
Jožef Prinčič	župan	Cerovo	1 srebrn in bakren novc; 1 kos rude	numizmatika naravoslovje	30. 1. 1912
Ed. Prinčič	nadučitelj	Pevma	pečat; 6 raznih novcev	pečatnik numizmatika	30. 1. 1912
Vekoslav Benko	učitelj	Dol. Branica	4 bakreni in 2 srebrna novca	numizmatika	30. 1. 1912
Štrukelj	učiteljišnik IV. letnika		1 koledar l. 1862 c. kr. kmetijske družbe v Gorici; Berilo za male šole na kmetih. Dunaj l. 1845	knjižno gradivo	30. 1. 1912
Vouk	učitelj	Gorica	2 novca	numizmatika	30. 1. 1912
Josip Ivančič	trgovec	Gorica	1 srebrn denar	numizmatika	30. 1. 1912 ³⁵
Evgen Sila	dijak	Gorica	Osem in šestdeset pesmi, Ljubljana, l. 1800	knjižno gradivo	24. 2. 1912
Peter Jejčič, nabral pri: Franc Samec Jožef Gregorčič Ivan Verč Radovan Štubelj		Šmarje Šmarje Šmarje Šmarje	2 novca 2 novca 2 novca 1 novc	numizmatika	24. 2. 1912
Zora Bele		Osek	1 srebrn novc	numizmatika	24. 2. 1912
Ljudevid Pucelj	dimnikarski pomočnik	Gorica	4 novci	numizmatika	24. 2. 1912
Karl Lenardič		Kojsko	3 srebr. novci	numizmatika	24. 2. 1912
Emil Hojak	učitelj	Levpa	3 srebrni in 6 bakrenih novcev	numizmatika	24. 2. 1912
N. N.		Kal	2 srebrna novca	numizmatika	24. 2. 1912

³⁵ Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 30. 1. 1912, 42/12, str. 3; Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 3. 2. 1912, 13/10, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Avguštin Lestan	pismonoša	Gorica	1 sreb. denar	numizmatika	24. 2. 1912 ³⁶
Josip Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	3 stare ženske rute, dobljene v Šempetru pri Gorici	etnološko gradivo	16. 3. 1912
Franc Križman	nadučitelj	Šempas	2 bakrena novca	numizmatika	16. 3. 1912
Jernej Batič	posestnik	Šempas	Osem in šestdeset pesmi, Ljubljana, l. 1800; rokopis raznih slov. cerkvenih pesmi od Franca Merkel	knjižno grad. arhivsko gradivo	16. 3. 1912
Ivan Cempre	železničar	Gorica	Cristof Schmid Kantau, 1827; W. Pitt Paris, l. 1829	knjižno gradivo	16. 3. 1912
J. Vovk	učitelj	Gorica	1 bakren novc	numizmatika	16. 3. 1912 ³⁷
Jos. Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	1 srebrna »cvancikarica«; Nekaj starih novcev (med temi eden turški najden na Vrhu) M. Majar, pesmarica; M. Majar, Slovnica za Slovence; Jurčič, Desti brat iz 1866; Strossmayer, patirski list o priliki 70 letnice; Velussi, De conscientia probabili et dubia; Vehissi, njegov prvi pastirski list pisan v Gorici l. 1886; Volarič, Gorski odmevi;	numizmatika knjižno gradivo notno gradivo	13. 4. 1912
Iv. Žnidaršič	stavbenik	Gorica	1 srebrn denar	numizmatika	13. 4. 1912
Josip Brbuč		Sv. Križ- Vipavski	1 papirnat bankovec fl 10 iz l. 1806	numizmatika	13. 4. 1912
N. N.	dijak	Gorica	3 razne novce	numizmatika	13. 4. 1812
Damir Fajgelj	pisarno-vodja	Gorica	1 bakren novc	numizmatika	13. 4. 1912
Josip Ivančič	trgovec	Gorica	1 srebrn novc	numizmatika	13. 4. 1912
[Anton] Kutin	c. k. učitelj	Tolmin	2 novca	numizmatika	13. 4. 1912

³⁶ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 24. 2. 1912, 13/16, str. 2; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 24. 2. 1912, 42/23, str. 3.

³⁷ Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 16. 3. 1912, 42/32, str. 3; Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 18. 3. 1912, 13/23, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Peter Jejčič, nabral: Ivan Verč	krojaški mojster	Šmarje Šmarje	Pot Sv. Krista, l. 1825; Široke in voske poti, l. 1828; 1 bronast kip; garnitura starih uteži;	knjižno grad. likovna umet. etnološko gradivo	13. 4. 1912 13. 4. 1912 13. 4. 1912
Avguštin Benko		Šmarje	Pot Sv. Krista, l. 1845; Listi in evangeliji, Celje l. 1822;	knjižno gradivo	13. 4. 1912
Rafael Stegovec	posestnik	Šmarje	And. Reja, Slagaine, l. 1801; (nečitljivo op. avt) staro 9 zvez. Poekh: Svetovna zgodovina 1725–1737	knjižno gradivo ?	13. 4. 1912
Alojzij Mihael Artur Kodrič	učitelj	Šmarje Šmarje		knjižno gradivo	13. 4. 1912 ³⁸
Josip Prijatelj nabral: Ida Devetak	c. k. učitelj	Kobarid Kobarid	slika Pagliaruzzieve rodbine (na platno); slika Marije device (na platno);	likovna umet. likovna umet.	16. 4. 1912 16. 4. 1912
Jug	krojač	Kobarid	2 zrezljani deski od stare omare;	pohišstvo	16. 4. 1912
Prinčič	mizarski mojster	Kobarid	slika družine Volarič; 6 raznih knjig;	likovna umet. knjižno gradivo	16. 4. 1912
Anton Miklavčič Ana Urbančič Fran Umek	učitelj	Kobarid Kobarid Kobarid	knjiga, Postava za zol, Ljubljana, 1837; Kers. nauk Ljubljana l. 1822; Vsakdanji kruh; Hrana Ev. Naukov, Gradec l. 1855; Posvečeni Post, Gašperja Ruppnigg, Ljubljana l. 1773; Zgodbe sv. pisma za mlade ljudi, Ljubljana l. 1815; Pot svetiga Krista (rokopis); 3 slike na steklu; 1 par coklov pletenih, kakor so jih nosili Drežanci; 1 star zemljevid; 26 raznih novcev; Evangelij;	knjižno gradivo knjižno gradivo	16. 4. 1912 16. 4. 1912
Franč Ločniškar	finančni nadkomisar nadučitelj	Drežnica		knjižno gradivo etnološko grad. etnološko gradivo kartog. grad. numizmatika knjižno grad. etnološko gradivo	16. 4. 1912 16. 4. 1912

³⁸ Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 13. 4. 1912, 42/43, str. 3–4.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Ferdinand Volarič	trgovec	Kobarid	stara slika na steklo	etnološko gradivo	16. 4. 1912
Golja Turjan	krojaški mojster	Kobarid Kobarid	stara slika na steklo; 1 telovnik; stara slika na steklo; 3 novce;	numizmatika etnološko gradivo	16. 4. 1912 16. 4. 1912
Sovdat	dijak pripravnice	Kobarid		?	16. 4. 1912 16. 4. 1912
Franc Stres Jožef Jakli Josip Gruntar	čevlj. mojst. pismonoša gostilničar	Kobarid Kobarid Kobarid	stara slika na steklo; star gliše, morda kliše; 1 rimljanski ornament;	arheol. grad.	16. 4. 1912 ³⁹
Josip Prijatelj, nabral: Stanko Kalan	c. k. učitelj	Kobarid Kobarid	 okamenina; 5 novcev	 naravoslovje numizmatika	23. 4. 1912 23. 4. 1912
Iv. Gruntar	mizar	Kobarid	1 stara žlica cinasta	etnološko gradivo	23. 4. 1912
N. N.	gostilničar	Kobarid	2 stara lesena kipca	likovna umet.	23. 4. 1912
Nemec	klepar	Kobarid	2 stara kipca	likovna umet.	23. 4. 1912
Karolina Manfreda		Kobarid	1 meden prstan	nakit	23. 4. 1912
Viktor Kavčič		Kobarid	4 bakreni novci	numizmatika	23. 4. 1912
	učenci	Vrsno	3 svetinje, 2 bakrena novca	nabožni pred. numizmatika	23. 4. 1912
Fajgelj	učitelj	Sedlo	4 novci	numizmatika	23. 4. 1912
A. Perinčič	mizar	Kobarid	2 novca	numizmatika	23. 4. 1912
Pontar	učenec pripravnice	Kobarid	1 srebrn novc	numizmatika	23. 4. 1912
Breginc	sod. sluga	Kobarid	1 novc	numizmatika	23. 4. 1912
Ferdinand Strco		Kobarid	2 srebrna; 2 bakrena novca	numizmatika	23. 4. 1912
Ivan Gruntar		Kobarid	1 srebrn novc	numizmatika	23. 4. 1912

³⁹ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 16. 4. 1912, 13/31, str. 2; Za Narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 16. 4. 1912, 42/44, str. 2–3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Josip Prijatelj	c. kr. učitelj		1 mlinček za kavo; 2 svečnika; 1 vrč za kavo iz bakra; 1 vrč cinast; 1 stare vilce; 2 podkvi 2 pištoli; 1 zaponka; Slov. Prijatelj; Filius Prodigus, l. 1676 Salzburg; Der Arzt; posodica za blagos. vodo; 1 star zob; stare listine; 11 srebrnih novcev, 1 novc (Cesar Claudius); 1 spominski novc leta 1764; 5 raznih novcev	etnološko gradivo orožje nakit knjižno gradivo nabožni pred. naravoslovje arhivsko grad. numizmatika	23. 4. 1912 ⁴⁰
Josip Prijatelj, nabral: Gorenjšek	učitelj	Kobarid			27. 4. 1912
	učenec, pripravnica	Kobarid			27. 4. 1912
Anton Gruntar	učitelj	Kobarid	1 srebrn novc (redek)	numizmatika	27. 4. 1912
Albert Mašera	gost.	Kobarid	1 novc	numizmatika	27. 4. 1912
Anton Uršič	trgovec	Kobarid	2 novca	numizmatika	27. 4. 1912
		Kobarid	pismo Pagliaruzzia	arhivsko grad.	27. 4. 1912
Obitelj Antona Stresa	nadučitelj v p.	Gorica	2 portreta grofov Abramsberg iz Šturij; 1 sliko na platno, St. Aleš; 6 slik akd. slikarja Avgusta Schlegl: Menih (risba); Kardinal (akvarel); Italijanka s tamburinom (gvaš); Ženska glava (oljnata študija); Pokrajina (nedovršena oljnata slika); Pokrajina (oljnata slika) Fotografija Avgusta Schlegla	likovna umet. likovna umet. likovna umet. likovna umet. likovna umet. likovna umet. likovna umet. likovna umet. fotografija	27. 4. 1912 ⁴¹

⁴⁰ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 23. 4. 1912, 13/33, str. 2; Za Narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 23. 4. 1912, 42/47, str. 3.

⁴¹ Za »Narodni muzej«, Soča, Gorica, 27. 4. 1912, 42/49, str. 3; Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 30. 4. 1912, 13/35, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Josip Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	Gutsman: Deutsch-Windisches Wörterbuch Celovec, l. 1789; Hedericus, Lexicon Graeco-Latinum et Latinum-Graeco; Einspieler, Slovenski Prijatelj, Celovec, l. 1858; Urbas, Dr. E. H. Costa	knjižno gradivo	7. 5. 1912
Kazimir Čehovin	dijak	Branica	Evangelij Listi in Branje; Novi Testament Ljubljana, l. 1814; 1 stari novc	knjižno gradivo numizmatika	7. 5. 1912
Franc Tavčar	dijak	Gorica	Regelza ali kratko podvuzhenje Karlovec, l. 1828; 5 srebrnih in 1 bakren novc	knjižno gradivo numizmatika	7. 5. 1912
Anton Kodrič		Brje 99	Bart. Bozzoni, slovar ital. – nem., 1 zv., Milan, l. 1793; 2 novca	knjižno gradivo numizmatika	7. 5. 1912
Franc Pavletič	kovač	Rubije	cev od puške; klešče za vlivati kroglje; 1 pečat; železno stojalo za ognjišče; izrodek kokošnjih jajc	orožje pečatnik etnološko gradivo naravoslovje	7. 5. 1912
Srečko Troha	učiteljiščnik	Gorica	10 raznih novcev	numizmatika	7. 5. 1912
Milovan Domenis	trg. pom.	Gorica	2 novca	numizmatika	7. 5. 1912 ⁴²
Ivo Spinčič	dijak	Gorica	2 novca	numizmatika	11. 5. 1912
Franc Pavletič		Gorica	1 novc	numizmatika	11. 5. 1912
A. Sch.		Gorica	papirnat bankovec; 10 krajcarjev iz let 1868	numizmatika	11. 5. 1912
Emil Lastan	pismonoša	Gorica	1 srebrn novc	numizmatika	11. 5. 1912
Evgen Rijavec		Gorica	6 raznih bakrenih novcev	numizmatika	11. 5. 1912 ⁴³

⁴² Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 7. 5. 1912, 13/37, str. 3.

⁴³ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 11. 5. 1912, 13/38, str. 3; Za narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 11. 5. 1912, 42/55, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Anton Kutin, nabral: Batiželi, Presl Anton Kutin	c. kr. učitelj	Tolmin Tolmin Tolmin Tolmin	1 starinski ključ 1 pečatnik 3 razne novce	etnološko gradivo pečatnik numizmatika	18. 5. 1912
Emil Hojak	učitelj	Levpa	Matevsh Ravnikar: Zgodbe svetiga pisma, Ljubljana l. 1815; 7 bakrenih in 4 srebrne novce	knjižno gradivo numizmatika	18. 5. 1912
Josip Kos		Gorica	1 srebrn novc	numizmatika	18. 5. 1912 ⁴⁴
Avrelij Bisail	trgovec	Gorica	2 bakrena novca	numizmatika	25. 5. 1912
Franc Pavletič	kovač	Rubije	1 bakren novc, 1 papirnat ff. 1	numizmatika	25. 5. 1912
Franc Rojic		Sovodnje	1 srebrn denar	numizmatika	25. 5. 1912
Rafael Zimic	gostilničar	Deskle	kača črnica	naravoslovje	25. 5. 1912
Miha Kozman	trgovec	Gorica	slika mesta Trst iz let 1840	likovna umet.	25. 5. 1912
Josip Bergant		Gorica	6 raznih novcev; rožni venec; letak iz leta 1821	numizmatika nabožni pred. arhivsko gradivo	25. 5. 1912 ⁴⁵
Josip Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	turški novc najden na Vrhu; Trendelenburg, Anfangsgrunde der Grichischen Sprache, Leipzig l. 1710; Franul de Weissenthurn, Saggio grammaticale Italiano-Cragolino, Trst 1811; Slovar slov. nemški in obratno, Ljubljana, l. 1834; Drobtinice, l. 1850 in 1857; Montalembert, Die Katholischen Interessen im XIX. Jarhundert; Dedekind, das Deliberationsrecht des Erben	numizmatika knjižno gradivo	1. 6. 1912
Leopold Brezigar	slikar	Plave	Sveti Evangelij, Celje 1850	knjižno gradivo	1. 6. 1912

⁴⁴ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 18. 5. 1912, 13/40, str. 3; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 18. 5. 1912, 42/57, str. 2.

⁴⁵ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 25. 5. 1812, 13/42, str. 3; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 25. 5. 1912, 42/60, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Alojzij Urbančič	nadučitelj	Vogrsko	Urbar grajščine Kanalske iz l. 1643; 1 okrožnico Tržaške - Goriške gubernije iz leta 1785	arhivsko gradivo	1. 6.1912
Valenčič	dr., odv. kandidat	Gorica	1 bakren novc	numizmatika	1. 6.1912
Jakob Golob	dijak	Gorica	Jos. Frid. von Prugg, Linz, l. 1722; 1 novc	knjiž. grad. numizmatika	1. 6.1912
Franc Pavletič	kovač	Rubije	5 bakrenih novcev (2 zelo redka)	numizmatika	1. 6. 1912
Dinko Spinčič		Gorica	1 novc	numizmatika	1. 6. 1912 ⁴⁶
Komjanc	dijak	Pevma	Molitvenik iz l. 1777; 1 bakren novc	knjiž. grad. numizmatika	8. 6. 1912
Karolina Oblak		Gorica	1 bakren novc	numizmatika	8. 6. 1912
Andrej Paljk	posestnik	Velike Žablje	1 bakren novc	numizmatika	8. 6. 1912
Ignac Škodnik		Podmelec	14 raznih bakrenih novcev; 1 spominska svetinja Tabora v Vižmarjih, leta 1862	numizmatika zgodovinski predmet	8. 6. 1912 ⁴⁷
Josip Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	Murko, Slovensko-nemški ročni besednik, v Gradci 1832; Murko, Deutsch-Slovenisches Handwörterbuch, Grätz 1833; Scematismo della unita Diocesi di Trieste e Capodistria od l. 1835-1845; Kratka povest od božje poti na Sveti Gori v Vidmi 1843; Ogledalo keršanskih čednosti, Celovec, l. 1856; Programa dell' Istituto dei Sordo-muti del Litorale Austriaco in Gorizia iz l. 1857; Jireček, Oesterreichische Geschichte für das Volk	knjižno gradivo	15. 6. 1912
Franc Pavsč	profesor	Gorica	2 bakrena denarja	numizmatika	15. 6. 1912
Franc Novak	brivec	Gorica	1 rimski denar	numizmatika	15. 6. 1912
Avguštin Lestan	pismonoša	Gorica	3 bakrene novce	numizmatika	15. 6. 1912

⁴⁶ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 1. 6. 1912, 13/44, str. 3; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 1. 6. 1912, 42/63, str. 2.

⁴⁷ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 8. 6. 1912, 13/46, str. 2; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 8. 6. 1912, 42/65, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Friderik Maraž	posestnik	Števerjan	Adaggi Turcheschi, Venezia, l. 1688	knjižno gradivo	15. 6. 1912
Jožef Lovišček		Gorica	1 bakren denar	numizmatika	15. 6. 1912 ⁴⁸
Jos.[sip] Balič	učitelj	Vrh Sv. Mihaela	Megiser, Dictionarium Quatuor Linguarum Celovec, l. 1744; Bellarmin, Dottrine Cristiane, In Udine 1801; Zaransky, Weltgeschichte; Zur Erinnerung an die Feier des 50-jährigen Bestandes des k. k. Staats Ober Gymnasiums in Triest; Benussi, Manuale di Geografia dell' Istria; Schatzrnayer, Dalmatien	knjižno gradivo	6. 7. 1912
Franc Gatej	urar	Tolmin	2 bakrena novca	numizmatika	6. 7. 1912
Srečko Troha	učiteljščnik	Gorica	10 raznih denarjev	numizmatika	6. 7. 1912
Anton Lenarčič	učitelj	Rihemberk	10 raznih denarjev	numizmatika	6. 7. 1912
Cejan	uradnik južne železnice	Jurdani	1 letak v spomin na prihod škofa dr. Zorna v Vrtojbo 24. maja 1886; 2 rokopisa slov. iz leta 1869, ital. iz leta 1778; 1 stari utež	arhivsko gradivo arhivsko grad. etnološko gradivo	6. 7. 1912
L. Vidmar	župn. dekan	Bovec	Novno, O prav tega shloveka, l. 1781. (zelo redka); Novno, 48 svetih pesmi l. 1800; I. H. Veniz nedolsshnosti, l. 1838	knjižno gradivo	6. 7. 1912
N. N.			2 bakrena novca	numizmatika	6. 7. 1912 ⁴⁹
Josip Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	Jurija Japlja sv. Pismo a) stari zakon (Pentatevh) b) novi zakon I. II. del (in duplo); Škrbinc, Nedelske pridige; Veriti, Življenje svetnikov I. II in IV del;	knjižno gradivo	20. 7. 1912

⁴⁸ Za narodni muzej, Soča, Gorica, 15. 6. 1912, 42/68, str. 2; Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 18. 6. 1912, 13/49, str. 3.

⁴⁹ Za narodni muzej, Soča, Gorica, 6. 7. 1912, 42/76, str. 2; Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 9. 7. 1912, 13/55, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Avgust Bucik		Gorica	Veriti, Shivljenje svetnikov in preslavni godovi IV bukve, Ljubljana 1844; bakrorezi: a) Malavaschizh, Erazem iz jame 1845 b) Shivljenje sv. Heme 1839	knjižno gradivo likovna umet.	20. 7. 1912
Janko Kozman		Gorica	1 srebrni novc	numizmatika	20. 7. 1912
Avgust Dolenc		Ajdovščina	32 raznih novcev	numizmatika	20. 7. 1912
Josip Budal	nadučitelj	Podgora	Franz Hald, Gebethe Wien, 1796; Veriti, Shivljenje svetnikov III bukve, Ljubljana 1829	knjižno gradivo	20. 7. 1912 ⁵⁰
Josip Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	Stand der kroatisch-Krainerischen Franziskaner-Ordensprovinc iz l. 1836; Sematimo iz l. 1836; Vascontti, Orazione, Godina, Spegazione del Catechismo maggiore; Janseen, Russland und Polan; Achter Jahresbericht der K. k. Oberrelschule in Görz; Pavišić, Il buon pastore; Tomsich, La lingua croata; Pavisich, Elogio funebre, di Luigi Matthia Zorn; Pavlica, Socialno vprašanje;	knjižno gradivo	10. 9. 1912
Josip Budal	nadučitelj	Podgora	Mesingasti krish l. 1845	knjiž. grad.	10. 9. 1912
Miha Kozman	trgovec		1 srebrn tolar l. 1797	numizmatika	10. 9. 1912
Josip Batič	trgovec	Šempas	2 bakrena novca	numizmatika	10. 9. 1912
Bruno Faninger	trg. potnik	Dunaj	3 bakreni novci	numizmatika	10. 9. 1912
Janko Kozman		Gorica	2 srebrna novca	numizmatika	10. 9. 1912
Josip Kenda	gozdni uradnik	Gorica	1 srebrn denar iz l. 1691	numizmatika	10. 9. 1912
Jožef Velikonja			1 srebrn novc (zelo redek)	numizmatika	10. 9. 1912 ⁵¹

⁵⁰ Za narodni muzej, Soča, Gorica, 20. 7. 1912, 42/82, str. 2; Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 23. 7. 1912, 13/59, str. 3.

⁵¹ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 10. 9. 1912, 13/73, 2; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 10. 9. 1912, 42/103, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Josip Prijatelj, nabral: Josip Rakušček Franc Stres Ivan Gruntar Fr. Ločniškar	c. kr. vadnični učitelj obč. tajnik črevljar nadučitelj	Občina Kobarid Kobarid Kobarid Kobarid Drežnica	helebarda nočnega čuvaja; avtomatičen raženj; okamenel les; lesen kip sv. Ane; 1 sulica, star model za sir, 20 novcev; 1 svetinja; oljnata slika sv. Antona	etnološko gradivo tehnična kult. naravoslovje likovna umet. orožje etnološko gradivo numizmatika nabožni pred. likovna umet.	17. 9. 1912
Justina Gruntar Josip Gruntar	 mizar	 Kobarid Kobarid	1 povlikan polič, 1 svečnik, žličnik	 etnološko gradivo	
Josip Prijatelj	c. kr. vadnični učitelj	Gorica	1 oljnata slika, Mati z otrokom; 1 stara železna vratca; 1 lesena čutara (domače delo); 1 svečnik; 1 pastirska piščal; 1 lesen kip; 2 fran. kanonski krogli; Bau des Wocheiner Tunnels; Zgodovina tolminske šole; Srezha v Nesrezhi, Šolski prijatelj, l. 1852; Slovenski prijatelj l. 1856; Slovenska očeta l. 1853; Uebersetzung des Berichtes des Comites für die Eisenbahn durch das Isonzo; Thal, kratke predige za orglje od Danila Fajglja; 1 stari prstan; 13 novcev; 1 svetinja	likovna umet. etnološko gradivo glasbila likovna umet. orožje fotografija knjižno gradivo nakit numizmatika nabož. pred.	17. 9. 1912
Rafael Fajgelj	nadučitelj	Sedlo	Sveto pismo; 1 srebrn novc in 1 braziljski bankovec	knjižno grad. numizmatika	17. 9. 1912

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Fr. Gorenšek	učenec	Kobarid	O svetkih in nedeljah; 1 novec	knjižno grad. numizmatika	17. 9. 1912
Albin Miklavič	učitelj	Vrsno	Kershansko devishtvo in Domazha poboshnost; nekaj novcev; svetinje	knjižno grad. numizmatika nabožni pred.	17. 9. 1912 ⁵²
Josip Prijatelj, nabral:	c. kr. vadnični učitelj	Gorica			8. 10. 1912
Anton Rakušek Jakob Uršič		Kobarid	Pot svetiga krisha; Veliki katekizem; Cosmus philosophicus, l. 1682; 1 mašna knjiga; 1 italijanska knjiga, l. 1791;	knjižno gradivo	
Josip Rakušček		Kobarid	Stara nemška knjiga; Riharjeve vishe za svete pesmi;	knjižno gradivo	
Turjan Milan Gruntar	nadučitelj učitelj	Kobarid Cerkno	pismo H. Volariča pismo tolminskega sodnika iz let 1811;	notno gradivo	
Anton Miklavič Albert Mašera	gostilničar	Kobarid Kobarid	notarsko pismo iz let 1813; orodje iz kresilnega kamena;	arhivsko gradivo	
Anton Skalin	obč. sluga	Kobarid	1 novec; 1 srebrn novec;	etnološko gradivo	
Josip Benko Josip Gruntar	učenec učenec	Kobarid Kobarid		numizmatika numizmatika numizmatika	
Rodbina g. Stresa	upok. nadučitelj	Gorica	2 oljnati sliki grofov Abramsberg	likovna umet.	8. 10. 1912

⁵² Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 17. 9. 1912, 42/106, str. 2; Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 24. 9. 1912, 13/77, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Uršič	nadučitelj	Žaga	stara puška na kresni kamen; francoski samokres; star lesen gladilnik (mungo); lesen svečnik; Serze iz l. 1851; Mir vam bodi iz l. 1855; Hochnütlichez Tractätlein; Mašna knjiga; 2 prstana; 1 utež 7 novcev 1 svetinja 2 slike na steklo	orožje orožje etnološko gradivo knjižno gradivo knjižno gradivo nakit etnol. gradivo numizmatika nabožni pred. etnol. gradivo	8. 10. 1912 8. 10. 1912
Josip Prijatelj			Cvetnik; 1 tolar Marije Terezije; stara dvajsetica;	knjižno grad. numizmatika numizmatika	8. 10. 1912
Dr. I. Eržen, Josip Prijatelj	zobozdrav.	Gorica	Izkopala pri pregledovanju jame pri Robiču več preostankov prazgodovinskih posod in eno bronasto iglo	arheološko gradivo	8. 10. 1912 ⁵³
Alojzij Možina	posestnik	Brje	starinska ključavnica	etnol. gradivo	16. 11. 1912
Peter Jejčič, nabral: Artur Kodrič Filip Štubelj Ljudevit Poljšak Ivan Vrtovec Jožef Gregorčič Mihael Orel Peter Jejčič	krojaški mojster učitelj	Šmarje Šmarje Šmarje Šmarje Šmarje Šmarje Šmarje Šmarje	4 zvezke Pockl Vertovec Matija, Vinoreja, l. 1844 star utež 10 raznih novcev 2 novca 3 novci 2 novca	knjižno grad. knjižno grad. etnol. grad. numizmatika numizmatika numizmatika numizmatika	16. 11. 1912
Milan Šubic			10 novcev	numizmatika	16. 11. 1912
Leopold Oblak		Gorica	3 novci	numizmatika	16. 11. 1912
Stanislav Lestan	pismonoša	Gorica	1 novce	numizmatika	16. 11. 1912
Jakob Golob	dijak	Gorica	3 novci	numizmatika	16. 11. 1912
Vižintin		Sovodnje	4 novci stara ključavnica	numizmatika etnol. grad.	16. 11. 1912
Smet		Sovodnje	17 raznih novcev nekaj zanimivih prirodnin	numizmatika naravoslovje	16. 11. 1912

⁵³ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 8. 10. 1912, 42/115, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Goriška Sokolska zveza			1 srebrnjak	numizmatika	16. 11. 1912
A. Štrukelj	četrtoletnik učiteljsišča	Gorica	L. Dolinar, Pesme v nedele celiga leta	notno gradivo	16. 11. 1912 ⁵⁴
Franc Pavletič	kovač	Rubije	4 stari novci	numizmatika	10. 12. 1912
Marica Čičigoj	učiteljica	na Pečinah	Krempl, Kratke Predge 1839; Rozman, Daj nam danes nash vsakdanji kruh! 1835; I. Z., Mashne bukvice 1832; Evangelji; Svetopisemske sgodbe; 1 latinska knjiga; zemljevid »Carta delle Contee di Gorizia 1805«	knjižno gradivo kartog. grad.	10. 12. 1912
Bogdana Smrekar		Ljubljana	Anton Trušnik, Na Matajurski gori; Deželni zbor goriški 1896; Levstik, Rokopis kraljedvorski, 1856; 1 nemška knjiga	knjižno gradivo	10. 12. 1912
Anton Pisk	podžupan	Pečine	1 stari naočniki; dereze; čebesnik (držaj za tresko, s katero so svetili). 1 krogl Berilo za tretji razred, 1856; Mali katekizem, 1846; Malo berilo; 1858; Kershanski katolishki Nauk, 1839;	etnološko gradivo etnološko gradivo orožje knjižno gradivo	10. 12. 1912
Romana Furlani		Rihemberk	4 papirnati denarji, 6 bakrenih denarjev, 1 papirnat denar; ljubljske mestne srenje, štiri stare listine	numizmatika	10. 12. 1912
Franc Pavletič	kovač	Rubije	4 novci	numizmatika	10. 12. 1912 ⁵⁵
Josip Prijatelj	c. kr. vadn. učitelj	Gorica	Cvetnik, Slovenski prijatelj, l. 1857; Malavašič, Oče grof Radecki, l. 1852	knjižno gradivo	18. 1. 1913
A. Uršič	dijak		Cvetnik, l. 1876	knjiž. grad.	18. 1. 1913
Uršič	nadučitelj	Žaga	stara pištola na kresilo, 2 novca	orožje numizmatika	18. 1. 1913

⁵⁴ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 16. 11. 1912, 42/132, str. 3; Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 19. 11. 1912, 93/93, str. 2.

⁵⁵ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 10. 12. 1912, 13/99, str. 2–3; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 16. 12. 1912, 42/142, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Jakob Rojec	nadučitelj	Gradišče	4 novce	numizmatika	18. 1. 1913
[Ed.] Prinčič	nadučitelj	Pevma	star meč, izkopan v Pevmi	orožje	18. 1. 1913
Matjon		Kobarid	krasna bronasta igla (rimljanska); lep star kovinski kipec	arheološko gradivo likovna umet.	18. 1. 1913 ⁵⁶
Josip Karis	gimnazija	Gorica	Svesti tovarsh, l. 1767	knjiž. grad.	4. 2. 1913
Egidij Špacapan	železniški uradnik	Gorica	stara nemška knjiga (2 zvezka)	knjiž. grad.	4. 2. 1913
Miha Brezigar	krčmar	Pevma	8 srebrnih in 10 bakrenih novcev; velika spominska kolajna	numizmatika odlikovanje	4. 2. 1913
Anton Bratina	vikar	Kostanjevica	1 rimljanski novc	numizmatika	4. 2. 1913
Fran Mozetič		Bilje	1 srebrni denar	numizmatika	4. 2. 1913 ⁵⁷
Fran Špacapan		Dolenja Trebuša	Christenlehrpredigten, l. 1777	knjižno gradivo	22. 2. 1913
Ivan Kavčič	višji oficial. juž. želez. v p.		220 najrazličnejših denarjev	numizmatika	22. 2. 1913
Ed. Prinčič	nadučitelj	Pevma	1 denar	numizmatika	22. 2. 1913

⁵⁶ Za »Narodni muzej«, Gorica, Gorica, 18. 1. 1913, 14/5, str. 2; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 18. 1. 1913, 43/8, str. 3.

⁵⁷ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 4. 2. 1913, 43/15, str. 2; Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 8. 2. 1913, 14/11, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Jos. Prijatelj	c. kr. vadm. učitelj	Gorica	stara bronasta kolajna; zapiski grajskega oskrbnika Freydenchusa iz l. 1709 in 1712; zapiski tajnika Tribuzzy-ja iz l. 1756; zapiski o davkih, katere je plačevala Vipava v l. 1792 do 1801; zapiski oskrbnika in sodnika Pogon iz l. 1756; zapiski o stroških z rekruti iz l. 1760; zapiski o desetini, ki so jo plačevali Vipavci; notarski akti notarja Skarja iz l. 1812; več zapiskov, vojni desetini vojni nakladi in pridelkih iz 17. in 18. stoletja; italijanski sonet, posvečen grofu Thuren-Hofer iz l. 1801; cev starinske pištole.	odlikovanje arhivsko grad. orožje	22. 2. 1913 ⁵⁸
Matija Kenda	nadučitelj	Volče	12 srebrnih in 209 bakrenih novcev	numizmatika	26. 3. 1913
Ed. Prinčič	nadučitelj	Pevma	Pesine v nedele celiga leta	knjižno gradivo	26. 3. 1913
Ivan Laharnar	posestnik in skladatelj	na Št. Viški gori	stara lesena čutara	etnološko gradivo	26. 3. 1913
Rudolf Drufovka	trgovec	Gorica	Regelza za brate tretjega Ordna; Ročna knjižica bogoljubnih kristjanov; Sveta vojska, Sveti Jožef, Sveti rožni venec; Petdeset zdihlajev; Jezus Kristus devicam, svojim nevestam; Mašne bukvice; Novi vsakdanji kruh; Tovarš pobožnega Kristiana	knjižno gradivo	26. 3. 1913

⁵⁸ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 22. 2. 1913, 43/23, str. 3; Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 4. 3. 1913, 14/18, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Jos. Prijatelj	c. kr. vadniški učitelj	Gorica	Razlaga narviškega konstitucijskega patenta od 15. sušca 1848; Sloveniji Slobodni (Pervi slobodni slovenski natis na Dunaju); Pouk, kako se ima ravnati pri volitvi poslancev za veliki zbor v Fraukfortu Majnskim; Oglas mojim ljudstvom (iz l. 1848); Slovenski zbor (1848); Le sem Slovenci! (1848); Anunciatio alpabeti slavici comunnio (1848).	arhivsko gradivo	26. 3. 1913
Anton Špinčič	dijak	Gorica	Ljubljanski list	knjižno grad.	26. 3. 1913
E.[rnest] Derani	dr., zdravnik	Gorica	3 novci	numizmatika	26. 3. 1913
Ivan Majcen		Gorica	1 nemška knjiga	knjižno grad.	26. 3. 1913
Štefan Šegala		Kanal	bronasto kladivo in nakovalo; več kosov bakrene rude; 2 srebrna in 5 bakrenih novcev	etnološko gradivo naravoslovje numizmatika	26. 3. 1913
Jos. Prijatelj	c. kr. vadm. učitelj	Gorica	nekaj starih listin iz 17. in 18. stoletja	arhivsko gradivo	26 .3. 1913
Josip Lapanja		Pečine	dve stari uri	etnol. grad.	26. 3. 1913
Josip Gruntar	mizar	Kobarid	starinska, lepo rezljana skrinja	etnološko gradivo	26. 3. 1913 ⁵⁹
Neimenovan			1 novc	numizmatika	1. 4. 1913
Rud.[olf] Drufovka	trgovec	Gorica	Slovenski Goffine; Stibelove Pridige; 2 zveska Zgodb sv. Pisma; 4 letnike Koledarja; Zimski večeri; Obiskovanje Jesusa Kristusa; Pot v nebeško domovino; Marija deviza, krščansko devištvo; 75 iztisov knjige Nektere opazke ruskega profesorja; Voditelj v sveta nebesa; Bratovščina vednega češčenja	knjižno gradivo	1. 4. 1913

⁵⁹ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 26. 3. 1913, 43/33. str. 2; Gorica, Gorica, 6. 4. 1913, 14/27, str. 2; Časopisni objavi sta različno prekinjeni, v Soči so prekinili darovalce pri M. Kenda. Prim.: Soča, Za Narodni muzej, Gorica, 6. 4. 1913, 43/36, str. 3. Glasilo Gorica, pa je objavila iste darovalce 6. 4. 1913.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Učenci 5. razreda na Šolskem domu: Avgust Prinčič Boris Orel Avg. Žerjal Alojzij Komel Štefan Cigoj Anton Furlan Učenka Humar	5. razred	Gorica	star gumb 2 novci 1 srebrn novc 1 novc 1 novc 1 novc 1 srebrn novc	etnol. grad. numizmatika	1. 4. 1913
Mirko Koršič	c. kr. sodnik	Gorica	razstavil 2 stari večni luči; 6 jako zanimivih slik na pločevino	nabožni pred. likovna umet.	1. 4. 1913
Jos. Prijatelj	c. kr. vaniški učitelj	Gorica	12 slovenskih knjig	knjižno gradivo	1. 4. 1913 ⁶⁰
Učenci 5. razreda na Šolskem domu Avgust Prinčič Al. Komel Josip Mužina Rud. Brezigar Fr. Gavner Rud. Konc Martin Burger	obč. tajnik	Št. Viška gora	2 srebrna, 1 bakren novc 2 novca 1 kolajna 2 novca 1 novc 1 novc 3 novci	numizmatika numizmatika odlikovanje numizmatika numizmatika numizmatika	8. 4. 1913 8. 4. 1913
Albin Srebrnič		Solkan	1 petrofakt izkopen na sv. Katarini	naravoslovje	8. 4. 1913
Al. Stergule	učiteljnišnik	Gorica	1 pištola	orožje	8. 4. 1913
Mat. Lavrenčič	nadučitelj	Št. Peter	2 stari sliki vezani na svilo: Kristus; Mati božja	umetnostna obrt	8. 4. 1913
Josip Prijatelj	c. kr. vadn. učitelj	Gorica	nekaj pisem slovenskih pisateljev	arhivsko gradivo	8. 4. 1913 ⁶¹

⁶⁰ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 1. 4. 1913, 14/25, str. 2; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 1. 4. 1913, 43/35, str. 2.

⁶¹ Za Narodni muzej so darovali, Soča, Gorica, 8. 4. 1913, 43/37, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Josip Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	1 stari beneški denar (Pax tibi Marce Evangelista -Iudicium rectum); Patra Hippolita bukvize od Flejda inn navuka Kristusa nashiga Isvelizharja, l. 1719; Oratio Inauguralis in Collegio Loevenburgico 1766; Introductio in historiam Romanorum Pontficum; Buttura, Saggio di storia veneta; Pařizek, Erkälung der Evangelien (3 zvezke); Stanič, Gebet - und Gesangbüchlein; Drobtinice za l. 1865-66.; Srbska in ruska azbuka	numizmatika knjižno gradivo	12. 4. 1913 ⁶²
Jos. Braun	hotelski vratar	Gorica	1 srebrn novc papeža Pia IX.	numizmatika	22. 4. 1913
Učenci 5. raz. na Šol. domu Avgust Žerjal Rud. Brezigar Lud. Bajt Fr. Gorjan Ant. Furlan			1 novc 1 novc 1 novc 1 novc bronasta krogla izkopana v Pevmi; star gumb	numizmatika numizmatika numizmatika numizmatika orožje etnol. grad.	22. 4. 1913 22. 4. 1913
Ed. Prinčič	nadučitelj	Pevma	star miniaturni portret na slonovi kosti	likovna umet.	22. 4. 1913
Fr. Cink			Dushna pasha; Medeni križ; 2 italijanski, 1 nemška knjiga; 5 srebrnih 1 bakren novc	knjižno gradivo numizmatika	22. 4. 1913 ⁶³
Franc Mlekuž		Koritnica št. 34	2 sliki na steklu, sv. Marija in Božje Dete	etnološko gradivo	24. 4. 1913
Jožefa Kravanja		Bovec št. 43	slika na steklo Dete Božje	etnološko gradivo	24. 4. 1913
Jakob Komac		Kal št. 20	Izlaganje kršč. nauka iz l. 1801; solnčna ura	knjižno gradivo etnol. grad.	24. 4. 1913

⁶² Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 12. 4. 1913, 14/28, str. 3; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 12. 4. 1913, 43/38, str. 3.

⁶³ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 22. 4. 1913, 43/41, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Ana Wagentrutz		Bovec	stara cinasta čutara; leseno razpelo, kipec Matere Božje iz alabastra; reliefna slika Matere Božje iz voska; posodico za poper	etnol. grad. likovna umetnost likovna umetnost etnol. grad.	24. 4. 1913
Jožef Muznik		Bovec	leseno razpelo	likovna umet.	24. 4. 1913
Terezija Šarko		Dvor	slika na steklo, Sv. Peter	likovna umet.	24. 4. 1913
Anton Mihelič		Bovec št. 272	18 pisem iz 18. stoletja; jako redek katekizem iz l. 1704	arhivsko grad. knjižno gradivo	24. 4. 1913
Jožef Komac		Koritnica št. 13	srebrni tolar iz l. 1760;	numizmatika	24. 4. 1913
Jožef Muznik		Bovec	črevljarski stol iz l. 1717	etnol. grad.	24. 4. 1913
Ana Prettner		Bovec	slika na steklu, sv. Lenart	etnološko gradivo	24. 4. 1913
Josip Kenda (Žvikar)		Plužne	1 srebrn novc	numizmatika	24. 4. 1913
Ivan Pavlin		Bovec	1 srebrn denar, iz l. 1670	numizmatika	24. 4. 1913
Fr. Rijavec		Bovec	star tintnik; 4 stare ključavnice; par starih tečajnikov; stara tehtnica; nekaj kovinskih predmetov; kineški vrč; porcelanast vrč; 5 srebrnih 1 bakren novc;	etnološki predmet umetna obrt numizmatika	24. 4. 1913 ⁶⁴
Leop.[ld] Brezigar	slikar	Plave	1 bakrorez; 1 slika na usnju	likovna umet.	3. 5. 1913
Josip Lapanja	gostilničar	Ponikve	kamenita rimljanska posoda, izkopana v pogorelem Mešelajevem hlevu na Ponikvah 3 slike na steklu: Kristusovo trpljenje, Marija in sv. Genovefa	arheološko gradivo etnološko gradivo	3. 5. 1913
I. Klobučar	vikar	Log	1 srebrn in 1 meden kmečki prstan; 1 svetinja; 5 srebrnih in 9 bakrenih novcev	nakit nabožni pred. numizmatika	3. 5. 1913

⁶⁴ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 19. 4. 1913, 43/40, str. 3; Za Narodni muzej v Gorici, Primorski list, Gorica, 24. 4. 1913, 21/17, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Klavora	učitelj na Šol. domu		1 novец	numizmatika	3. 5. 1913
Alfonzo		Trst	2 čudno zraščena koruzna storža	naravoslovje	3. 5. 1913
Fr. Persič	pismonoša	Šempas	1 benečanski novец	numizmatika	3. 5. 1913
Ivan Ferletič		Miren	1 novец	numizmatika	3. 5. 1913 ⁶⁵
J.[osip] Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	3 stari srebrni denarji; Metelko, Lehrnebäude der Slovenishen Sprache; Brevi cenni storici sopra istituto dei sordo-munti in Gorizia; Gonan, Storia Istriana; Levstik, Rokopis kraljedvorski; Dr. Rojic, O vprašanju glede zgradbe deželne norišnice in bolnišnice; Šematizem kapucinskega reda; Hostnik, Slovar in slovnica ruskega jezika; S. Gregorčič, V obrambo	numizmatika knjižno gradivo	20. 5. 1913
Rud.[olf] Drufovka	trgovec	Gorica	Gorizia non fu mai slovena	knjižno gradivo	20. 5. 1913
Jos. Prijatelj	c. kr. vadm. učitelj	Gorica	Prva učna razstava v Gorici l. 1875; Prima mostra didattika Gorizia; Poročilo o stanju ljudskega šolstva	arhivsko gradivo	20. 5. 1913 ⁶⁶
Janez Vončina		Jagršče	2 srebrna novca	numizmatika	24. 5. 1913
Kar. Jakopec	učiteljskišnik IV. 1.	Gorica	starinski prstan	nakit	24. 5. 1913
I. Gregorič	oficijal južne železnice		1 srebrni novец	numizmatika	24. 5. 1913
Fr. Peršič	pismonoša	Šempas	1 bakren novец	numizmatika	24. 5. 1913
Peter Leban	pismonoša	Kal	1 redek srebrn novец	numizmatika	24. 5. 1913
Gvido Jug	učenec 5. raz. na Šol. domu		1 rimljanski denar (nečitljivo)	numizmatika	24. 5. 1913
	učenci ljudske šole	Dol. Branica	9 bakrenih novcev	numizmatika	24. 5. 1913

⁶⁵ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 3. 5. 1913, 43/44. str. 3; Za Narodni muzej darovali, Gorica, Gorica, 6. 5. 1913, 14/35, str. 2, 4.

⁶⁶ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 20. 5. 1913, 43/49, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Anton Vovk		Černiče	2 bakrena novca	numizmatika	24. 5. 1913 ⁶⁷
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	1 srebrn bavarski tolar iz l. 1767; prvo letno poročilo goriške realke; letno poročilo goriške gimnazije, l. 1868; Pavissich, Il Ricoglitore Triestino iz l. 1864; Jesenko, Prirodoznanski zemljevid; Slovenci in državni zbor l. 1873 in 1874; Dr. Tavčar, Slovenski pravnik; S. Gregorčič. Poezije. 1. del; Nolli, Priročna knjiga za gledal. diletante	numizmatika arhivsko gradivo knjižno grad.	10. 6. 1913 ⁶⁸
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	12 bakrenih novcev; Evangelia inu Lystovi iz l. 1730; Schiller, Aestetische und philosopische Miscellen; Krščansko-katoliški nauk iz l. 1834; Naukapolne pripovedi za slovensko mladost l. 1841; Der Verein wider Tierquälerei; Ceni storici di Barbana; Calendario della i. r. societa agraria di Gorizia, l. 1863; Notice Historique sur le Sanetuaire de Laghett; Prejeris di Lucinus; Kosec, Krščansko-katoliško nraoslovje; Rudež, Gluhonemi;	numizmatika knjižno gradivo	28. 6. 1913 ⁶⁹
Karel Filipčič	učitelj	Kal	3 srebrni in 2 bakrena novca	numizmatika	22. 7. 1913
E. Prinčič	nadučitelj	Pevma	stara francoska slovnica	knjiž. grad.	22. 7. 1913
Fr. Strnad	šol. ravnatelj v pokoju		1 srebrn novc	numizmatika	22. 7. 1913
Miha Semolič	učiteljščnik		2 novca	numizmatika	22. 7. 1913

⁶⁷ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 24. 5. 1913, 43/50, str. 3; Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 31. 5. 1913, 14/42, str. 2;

⁶⁸ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 10. 6. 1913, 14/45, str. 3; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 10. 6. 1913, 43/55, str. 2.

⁶⁹ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 28. 6. 1913, 43/60, str. 3; Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 1. 7. 1913, 14/51, str. 4.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Petrovčič, Pavlin, Komel in Brezigar	učenci 5. r. na šol. Domu		po 1 novce	numizmatika	22. 7. 1913 ⁷⁰
Ignacij Gruntar	c. kr. notar	Ribnica	pisma svojega pokojnega prijatelja, skladatelja J. Kocijančiča	arhivsko gradivo	5. 8. 1913 ⁷¹
Ivan Kavčič	višji oficijal južne žel. v pok.		slovensko nemško- italijanski slovar; 5 srebrnih novcev, (med temi 1 zelo redek)	knjižno gradivo numizmatika	16. 8. 1913
Leop.[old] Brezigar	slikar	Plave	2 stara vrča (izdelek nekdanje tovarne v Kanalu)	etnološko gradivo	16. 8. 1913
Cvetko Faganel	učitelj	Dolenja Trebuša	1 stara vilica; 1 cesarski grb	etnol. grad. zgod. pred.	16. 8. 1913
Anton Fon	klobučar	Gorica	2 bakroreza v okvirjih	likovna umet.	16. 8. 1913
Alojz Brce	učiteljskičnik III. t.		45 novcev	numizmatika	16. 8. 1913 ⁷²
Karel Filipič	učitelj	Kal	48 novcev	numizmatika	23. 8. 1913
Damir Fejgelj		Gorica	4 novci	numizmatika	23. 8. 1913
Leban	pismonoša		1 novce	numizmatika	23. 8. 1913
Valentin Rogac		Gorenja vas	1 srebrn novce	numizmatika	23. 8. 1913
Jak. Golob	dijak	Podmelec	1 novce	numizmatika	23. 8. 1913
Iv.[an] Laharnar	skladatelj	Št. Viška gora	1 slovenska in 1 nemška knjiga; nekaj starih utežev	knjižno gradivo etnol. grad.	23. 8. 1913
Albert Rajer	učitelj	v Tevčah	25 novcev	numizmatika	23. 8. 1913 ⁷³
Gusta Podgornik	učiteljica	Opatje selo	5 starih krožnikov; 1 moderc; 4 majolike; 1 stara tehtnica; 2 leseni posodici za sol in poper; 7 knjig; 7 starih slik; 2 okamenini iz Srbije; 12 okamenelih školjk; 8 bakrenih novcev	etnološko gradivo knjiž. grad. likovna umet. naravoslovje numizmatika	30. 8. 1913
Alojz Urbančič	nadučitelj	Vogrsko	Vertovčeva Vinoreja; 2 italijanski knjigi	knjižno gradivo	30. 8. 1913

⁷⁰ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 22. 7. 1913, 14/57, str. 2.

⁷¹ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 5. 8. 1913, 14/61, str. 3.

⁷² Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 16. 8. 1913, 14/64, str. 2; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 19. 8. 1913, 43/79, str. 2.

⁷³ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 23. 8. 1913, 43/80, str. 3; Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 28. 8. 1913, 14/66, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	1 stenski zemljevid Istre; Manuale di Geografia Storia e Statistica del Litorale; Teatro scelto italiano antico e moderno (12 zvez.); Allgemeine Geschichte (10 zvez.); Compendium historiae ecclesiasticae; Volitve zunanjih občin Koperskega okraja l. 1883; Okrožnica Leona XIII. o dražbi framazonski; Aesthetische und philosophische Miscellen; Letno poročilo c. kr. gimnazije v Trstu l. 1893; Pagliaruzzi, Poezije; Kutin, Opis Št. Mavra; Gvozdenovič, O kobilicah na goriškem Krasu; Volkov, Dela sv. Cirila in Metoda; Gangl, Slava Prešernu!	kartografsko gradivo knjižno gradivo	13. 9. 1913 ⁷⁶
Štef. Šegala		Kanal	1 srebrn in 3 bakrene novce	numizmatika	20. 9. 1913
Jos. Kariž	c. kr. kancelist	Podgrad	1 bankovec za 10 gl.	numizmatika	20. 9. 1913
Alojz Vovk		Osek	1 srebrn denar	numizmatika	20. 9. 1913
Jožefa Šegala		Kanal	16 raznih novcev; 1 bakrena, s srebrom okovana zakopnica; 1 par črevljev spletenih iz ličja (prinešeno iz Afrike)	numizmatika nakit etnološko gradivo	20. 9. 1913
Avgust Hrovat		Ajdovščina	1 kos lesa; 7 različnih novcev	naravoslovje numizmatika	20. 9. 1913
Egidij Špacapan		Jasna Poljana	1 stari kineski vrček in skledica	etnološko gradivo	20. 9. 1913
Miha Turk	brivec	Gorica	Šola vesela lepega petja; 1 denar	notno gradivo numizmatika	20. 9. 1913
Lavoslav Brezigar	slikar	Plave	1 majolika; 1 stari novc	etnol. grad. numizmatika	20. 9. 1913

⁷⁶ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 13. 9. 1913, 14/72, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Jos. Ivančič	trgovec	Gorica	1 srebrn novc	numizmatika	20. 9. 1913
Jan. Rozman	strojevodja	Gorica	2 rimska novca	numizmatika	20. 9. 1913
Jos. Pečenko	kavarnar	Gorica	2 novca	numizmatika	20. 9. 1913
M. Keršič, po g. prof. dr. Osvaidu	posestnik	Podklošter	star voz »parizar«	etnološka grad.	20. 9. 1913 ⁷⁷
Rudolf Drufovka	trgovec	Gorica	Primož Trubar, Ta celi psalter Davidov, Tibingi 1566; Primož Trubar, S. Krelja in drugih, Ta celi catehismum, eni psalmi inu teh vekshih godov --kerszhanske pejsni, v Witembergi 1584; Jurij Dalmatin, Vse svetu pismu, Wittenberg 1584	knjižno gradivo	30. 9. 1913 ⁷⁸
[Ignacij] Kobal	dr., katehet na učiteljišču	Gorica	pipa z okraski (iz zapuščine pok. vikarja Štruklja iz Čezsoče)	etnološko gradivo	14. 10. 1913
I. Fon	učiteljnišnik, II. d.		2 rimljanska denarja	numizmatika	14. 10. 1913
Fr. Klopčič	župnik	Bukovo	star križev pot slikan na steklo	etnološko gradivo	14. 10. 1913
[Milka] Mlekuž	učiteljica	Čepovan	4 stari vezani robci	etnol. gradivo	14. 10. 1913
Andrej Kutin		Čezsoča	Zgodbe svetiga pisma	knjiž. grad.	14. 10. 1913

⁷⁷ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 20. 9. 1913, 14/74, str. 3; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 23. 9. 1913, 43/89, str. 2.

⁷⁸ »Slovensko muzejsko društvo v Gorici«, Gorica, Gorica, 30. 9. 1913, 14/77, str. 3; »Slovensko muzejsko društvo v Gorici«, Soča, Gorica, 30. 9. 1913, 43/91. str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Josip Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	S. Gregorčiča lastnoročno varijanto pesmi »V celici« in varijanto pesmi »Zvonček«, obe pisani na listek, katerega je podaril pesnik svoji bivši postrežnici g. Amiliji Čebren, zdaj omoženi Balič; pismo S. Gregorčiča g. Jos. Baliču; Kociančič, Marija Cel nad Kanalom; Doma Koledar slovenski za l. 1859; Dichiarazione più copiosa della Dottrina cristiana; Manuale storico compendiato di Gorizia e Gradisca; Letno poročilo ljudske šole v Sežani 1883/4; star okoski robec, katerega je dobil v Gabrijah;	arhivsko gradivo knjižno gradivo etnološko gradivo	14. 10. 1913 ⁷⁹
Jos. Mrmolja	trgovec	Miren	pištolo, katero je prinesel l. 1866 neki avstrijski vojak iz Versa	orožje	18. 10. 1913
Ant.[ton] Šantel	c. kr. šolski svetnik v pok.	[Gorica]	1 orglice iz trstike, z opisom	glasbilo	18. 10. 1913
Rud. Sedevec	davčni asistent	Gorica	1 stara listina	arhiv. gradivo	18. 10. 1913
Andrei Flajs	učiteljskičnik III. tečaja		1 slovenska in 1 nemška knjiga	knjižno gradivo	18. 10. 1913
Iv. Lavrenčič	dijak	Gorica	1 slovenska knjiga	knjiž. grad.	18. 10. 1913
Fani Živec	učiteljica	Dutovlje	112 raznh novcev	numizmatika	18. 10. 1913
Al. Urbančič	nadučitelj	Vogrsko	3 slike na steklu; 1 bakrorez Sv. Gore iz 17. stoletja	etnol. grad. likovna umetnost	18. 10. 1913 ⁸⁰

⁷⁹ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 4. 10. 1913, 43/92, str. 5. Pri primerjavi obeh objav so nastala rahla odstopanja. V Soči so natisnili na ta dan samo darovano gradivo Josipa Baliča, medtem ko so v Gorici na spodaj omenjeni dan natisnili daljši seznam, zato sem tako gradivo iz prvega časopisa kot drugega datirala pod skupno datacijo: Narodni muzej, Gorica, Gorica, 14. 10. 1913, 14/81, str. 2.

⁸⁰ Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 18. 10. 1913, 14/82, str. 4; Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 18. 10. 1913, 43/96, str. 4.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Štefan Šegala		Kanal	1 puška; 1 stara stolica; 1 kolovrat in pripravo za trenje in likanje konoplje beta; 3 klešče	orožje etnološko gradivo	31. 10. 1913
Fr. Tavčar	dijak	Gorica	več raznih mineralij	naravoslovja	31. 10. 1913
[Karel] Ozvald	profesor	Gorica	13 raznih novcev	numizmatika	31. 10. 1913
Jos. Braun	[hot. vratar]	Gorica	1 novc	numizmatika	31. 10. 1913
Jos. Hvalič		Gorica	11 različnih novcev	numizmatika	31. 10. 1913
Jos. Mrmolja	trgovec	Miren	43 raznih novcev	numizmatika	31. 10. 1913
Avg. Hrovat	dijak	Gorica	1 stari prstan; 5 novcev	nakit numizmatika	31. 10. 1913
Ivan Hovansky		Gorica	1 denar	numizmatika	31. 10. 1913
Jos. Bergant		Trst	33 raznih novcev	numizmatika	31. 10. 1913 ⁸¹
Josip Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	2 razglednici S. Gregorčiča; avtograf 2 njegovih pesmi in original zahvale g. Ivanu Vrhovniku; stara ženska jopica; 1 stara pištola; Ueber den Einfluss der Heilkunst auf die praktische Theologie; Sienkiewicz, Quo vadis; Vortrag, Gehälter zur Erinnerung an das Kriegsjahr, 1809; O pokončevanju kobilic na Krasu v letu 1909	arhivsko gradivo etnol. gradivo orožje knjižno gradivo	4. 11. 1913 ⁸²
R. Drufovka	trgovec	Gorica	Kristianske bukvice, 1784; Mojzesove bukve, prevedla Japel in Kumerdej 1791; Evangelji inu branje is svetiga pisma, izdal Urban Jarnik okoli 1800; Jarnik, Evangelji na vse dni svetiga posta, okoli 1800; Japel in Kumerdej, Evangeliji, 1784	knjižno gradivo	12. 2. 1914 ⁸³
Fr. Žnideršič	c. kr. ravnatelj	Gorica	Das geistliche Karten Spiel, 1691	knjižno gradivo	7. 3. 1914
Amalija Čok	učiteljica	na Katinari	star ključ	etnol. grad.	7. 3. 1914

⁸¹ Za narodni muzej, Gorica, Gorica, 31. 10. 1913, 14/86, str. 2.

⁸² Za Narodni muzej, Gorica, Gorica, 4. 11. 1913, 14/87, str. 3; Za narodni muzej, Soča, Gorica, 31. 10. 1913, 43/100, str. 3.

⁸³ Za Narodni muzej darovali, Goriški list, Gorica, 12. 2. 1914, 1/2, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Erna Havel		Gorica	1 šmarna petica	numizmatika	7. 3. 1914
Elka Kemperle	učiteljica		7 novcev	numizmatika	7. 3. 1914
Leop. Paljk	učitelj	S. Križ	25 novcev	numizmatika	7. 3. 1914
Jos. Fon	dijak na pripravnici	Tomin	7 denarjev	numizmatika	7. 3. 1914
Fr. Klavora	dijak	Gorica	5 novcev	numizmatika	7. 3. 1914
Kraševac	učiteljskišnik I. t.		5 novcev	numizmatika	7. 3. 1914
Tomažič	učiteljskišnik I. t.		1 redek srebrn novec	numizmatika	7. 3. 1914
Vrč	nadučitelj	Kanal	knjiga »Anton Janfha«, 1792	knjižno gradivo	7. 3. 1914
E. Prinčič	nadučitelj	Pevma	stara stenografska knjiga	knjiga	7. 3. 1914
Fr. Tavčar	nadučitelj	Gorica	več raznih mineralij	naravoslovje	7. 3. 1914
Čekada	učit. pripravničar	Gorica	1 novec	numizmatika	7. 3. 1914
Ferdo Plesničar		Gorica	1 novec	numizmatika	7. 3. 1914 ⁸⁴
Štef. Šegula		Kanal	1 stara listina iz l. 1635; 5 raznih novcev; 1 ornament, 1 steklenica; 1 pečat	arhiv. grad. numizmatika etnol. gradivo pečat	21. 3. 1914
Jos. Hrast	poštni uradnik	Trst	1 ponočna omarica, 2 skrinji, 1 mala omarica za uro; 1 prsten vrč, 2 lončena modela, 1 motovilo, 1 zglavnik, priprava za praženje in 2 ročna ražnja	pohišstvo etnološko gradivo	21. 3. 1914
And. Gabrijelčič	učitelj		knjiga Maria Cel	knjiž. grad.	21. 3. 1914
Miha Turk		Gorica	knjiga Šola lepiga petja	notno gradivo	21. 3. 1914
Rud. Jerkič	učiteljskišnik I. teč.		knjiga Življenje svetnikov	knjižno gradivo	21. 3. 1914
P. Leban	pismonoša	Kal	1 lesen vrč	etnol. grad.	21. 3. 1914
Peter Jejčič, nabral: Rozina Poljšak Marija Abrani Kodrič	krojač učitelj	Šmarje	1 ključavnica 1 stari ključ 1 knjiga iz l. 1740	etnološkao gradivo knjiž. gradivo	21. 3. 1914
Leop. Pajk	učitelj	S. Križ	1 papirnat goldinar	numizmatika	21. 3. 1914

⁸⁴ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 7. 3. 1914, 45/8, str. 2. Iste darovalce z istimi predmeti kulturne dediščine je objavil *Goriški list: Za narodni muzej* so darovali, *Goriški list*, Gorica, 9. 4. 1914, 1/10, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Batič		Gorica	1 letak iz l. 1848; 1 ital. knjiga	arhiv. gradivo knjižno grad.	21. 3. 1914
Ant.[on] Jerkič	fotograf	Gorica	1 gumb	etnol. gradivo	21. 3. 1914
Jcs. Bitenc	učiteljskičnik l. t.		2 novca	numizmatika	21. 3. 1914
M. Lavrenčič	nadučitelj	Št. Peter	knjiga Val. Staniča, Molitve, l. 1826	knjižno gradivo	21. 3. 1914 ⁸⁵
Josip Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	5 bakrenih novcev; osem slovenskih propovedij iz časa od 1730 do 1743; Drexelius, Coelum Beatorum Civitas 1743; Historično-geografski atlas; Proprium Sanctorum goriške nadškofije; Pertout, Der betende Jüngling; Catechismo Elementare; Die Katholische Kirche; Stritarjev Zvon iz l.1876	numizmatika knjižno gradivo	14. 4. 1914 ⁸⁶
Jos.[ip] Balič	učitelj	Vrh sv. Mi- haela	slika sv. Cirila in Metoda; slika Moje dobre kokoši; De, Franceschi, L'Istria, Note Storiche; Slovanstvo; Nemško-slovenske lepopisne vaje; Zakrajšek, Sožalnica; Theologia Moralis (4. zv.); Rechberger, Handbuch des österreichischen Kirchenrechts	likovna umet. knjižno gradivo	2. 5. 1914 ⁸⁷

⁸⁵ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 21. 3. 1914, 44/13, str. 3–4.

⁸⁶ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 14. 4. 1914, 44/23, str. 2. Dva dni za Sočo je iste predmete kulturne dediščine navedel še *Goriški list*: Za Narodni muzej, *Goriški list*, Gorica, 16. 4. 1914, 1/11, str. 2.

⁸⁷ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 2. 5. 1914, 44/29, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Jos. Kenda	učitelj v pokoju	Gorica	Japelj-Kumerdej, Svetu pismu, star test., I. d., 1791; Japelj-Kumerdej, Svetu pismu, Novi testament, I. d., 1784; Murko, Grammatik der slov. Sprache, 1843; Schmigos, Windische Sprachlehre, 1812; Metelko, Lehrgebäude der slowen. Sprache, 1825; Kopitar, Grammatik der slaw. Sprache, 1808; Repež, Romarsku drugo blagu, 1775; Pagloviz, Svesti Tovarsh, 1776; Redeskini, Osem in shesdeset sveteh pesem, 1795	knjižno gradivo	16. 5. 1914 ⁸⁸
Emil Škarabot	učiteljiščnik II. t.		knjiga Zgodbe sv. pisma	knjižno gradivo	19. 5. 1914
Vlad. Vodopivec	učiteljiščnik II. t.		Majhine perповedvanja	knjižno gradivo	19. 5. 1914
I. Tomažič	učiteljiščnik I. t.		knjiga Mir Vam bodi; 1 ital. knjiga	knjižno gradivo	19. 5. 1914
Dijaki na učiteljski pripravnici		Gorica	5 novcev; 1 medalja; 1 ostroga	numizmatika odlikovanja etnol. gradivo	19. 5. 1914
[Jos.] Pečenko	kavarnar	Gorica	2 denarja	numizmatika	19. 5. 1914
Avg. Hrovat		Gorica	2 srebrna, 5 bakrenih novcev	numizmatika	19. 5. 1914
Rozman	strojevodja	Gorica	2 rimska novca	numizmatika	19. 5. 1914
Št. Šegala		Kanal	1 srebrn 3 bakrene novce	numizmatika	19. 5. 1914
Alojz Volk		Osek	1 srebrn denar	numizmatika	19. 5. 1914
Damir Fajgelj		Gorica	2 srebrna, 2 bakrena novca	numizmatika	19. 5. 1914 ⁸⁹
Tomažič	učiteljiščnik 1. teč.		Historio od Genoveie	knjižno gradivo	13. 6. 1914
Engelb. Podgornik	učit. IV. teč.		star glavnik; par uhanov, 1 zapestnico; 6 novcev (1 zelo redek); 1 slika (domače delo) in 1 sadrast relief	etnol. grad. nakit numizmatika likovna umet. likovna umet.	13. 6. 1914

⁸⁸ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 16. 5. 1914, 44/33, str. 3.

⁸⁹ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 19. 5. 1914, 44/34, str. 2.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Fr. Klavora	učiteljiščnik I. teč.		1 srebrn novce	numizmatika	13. 6. 1914
Stanko Šuligoj	učit. priprav.		Bukve sa kmeta	knjiž. gradivo	13. 6. 1914
Prion	pripravn.		2 bakrena novca	numizmatika	13. 6. 1914
Gomišček	pripravn.		5 novcev	numizmatika	13. 6. 1914
Ivan Sancin	pripravn.		4 novce	numizmatika	13. 6. 1914
Ciril Justin	pripravn.		3 novce (1 redek papeža Gregorja X. in 1 stari turški)	numizmatika	13. 6. 1914
gospa Bavdaževa		Kanal	izrezljana pipa iz l. 1762	etnološko gradivo	13. 6. 1914
Gašper Hvalič		Gorica	1 puška	orožje	13. 6. 1914
Miroslav Dujc	učiteljiščnik 4. teč.		1 nemška knjiga	knjižno gradivo	13. 6. 1914
Ciril Mervič	pripravničar		1 italijanska knjiga	knjiž. grad.	13. 6. 1914
Fr. Klavora	učiteljiščnik I. teč.		Sgodbe svetiga Pisma; Stoletna Pratika; 1 slika na steklo; 1 škatljica za užigalice, 1 kresilni nož, 1 osti, staro ključavnico in ključ, prebijač, nož za treske; 3 srebrne, 12 bronastih in bakrenih novcev (1 jako redek – Heraklius); 5 svetinj; Pot svetiga Krista in 2 nemški knjigi;	knjižno gradivo etnološko gradivo etnološko gradivo numizmatika nabožni pred. knjižno grad.	13. 6. 1914
Danilo Fon	učiteljiščnik 2. teč.		1 nemška in 1 grška knjiga	knjižno gradivo	13. 6. 1914
Pagon	učiteljiščnik 1. teč.		1 nemška knjiga; 2 srebrna in 4 bakrene novce	knjiž. grad. numizmatika	13. 6. 1914
Al. Mlekuž	učit. 2. teč.		Evangelji, Berila in Evangelji; nekaj starih listin; 1 lovski nož in 1 bajonet	knjižno gradivo arhiv. gradivo orožje	13. 6. 1914
Kosmina	pripravničar		3 zobe jamskega medveda	naravoslovje	13. 6. 1914
Nanut	učit. pripr.		knjiga Blaže in Nežica	knjiž. grad.	13. 6. 1914 ⁹⁰
Zvonimir Lasič	učiteljiščnik 1. teč.		9 novcev (5 rimljanskih redkih)	numizmatika	14. 7. 1914
Kralj	pripr.		1 ostroga	etnol. gradivo	14. 7. 1914
Cilka Feigl	učiteljica	Šempas	1 fibula in 1 kmečki prstan	nakit	14. 7. 1914

⁹⁰ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 13. 6. 1914, 44/41, str. 3.

IME PRIIMEK	POKLIC	KRAJ	PREDMET	PODROČJE	DATUM
Ljudevit Pucelj			3 stare knjige	knjiž. grad.	14. 7. 1914
Gerbec	poštar	Kanal	1 škatljica za užigalice; 1 srebrn denar	etnol. gradivo numizmatika	14. 7. 1914
Hrovat			1 denar	numizmatika	14. 7. 1914
Jos. Kutin	trgovec		1 denar	numizmatika	14. 7. 1914
gospa Hrastova		Trst	59 raznih knjig	knjiž. gradivo	14. 7. 1914
Josip Balič	učitelj	Vrh sv. Mihaela	17 starih zemljevidov	kartografsko gradivo	14. 7. 1914 ⁹¹
Ivan Vidmar-zbral; Darovali so: Jos. Muznik	dekan	Bovec	čevljarski stol iz l. 1717; železen lonec; 1 gumb	etnološko gradivo	18. 7. 1914
Fr. Huber			1 nemška knjiga	knjiga	18. 7. 1914
Karel Ostan			1 bronast kipec; 1 bronast križ, 1 bronast podstavek s koralami; 1 turški handžar, najden na Klužah okoli l. 1820; 1 tolar Friderika Avgusta, 2 bakrena denarja, 10 starih denarjev, najdenih v Palestini in 3 srebrne denarje	likovna umet. umetnostna obrt orožje numizmatika	18. 7. 1914
Adolf Klavora			1 bakren denar	numizmatika	18. 7. 1914
Gab. Černuta			1 srebrn denar	numizmatika	18. 7. 1914
Fr. Hrovat	urar		2 tolarja in 6 bakrenih denarjev	numizmatika	18. 7. 1914
Stanko Furlan		Dvor	1 srebrn denar	numizmatika	18. 7. 1914
Fr. Šubic		Bovec	1 bakren denar	numizmatika	18. 7. 1914 ⁹²
Jos.[ip] Balič	nadučitelj	Vrh sv. Mihaela	11 starih denarjev; Pridige Janeza Svetokriškega; tržaški list »Curia Episcopalis« 1865–1869; knjižico »Aus dem Wilajet Kärnten«.	numizmatika knjižno gradivo	23. 10. 1914 ⁹³

⁹¹ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 14. 7. 1914, 44/50, str. 3.

⁹² Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 18. 7. 1914, 44/51, str. 2.

⁹³ Za Narodni muzej, Soča, Gorica, 23. 10. 1914, str. 44/63, str. 3.

PRILOGA I

SEZNAM PODARJENIH KNJIG SLOVENSКИH AVTORJEV ZA SLOVENSKI NARODNI MUZEJ V GORICI

(UPOŠTEVANE SAMO TISTE KNJIGE S PRIDOBLENIMI
DOPOLNJENIMI PODATKI)

Še enkrat poudarjam, da je bilo med darovanimi mnogo več knjig, kakor je navedenih v razpredelnici. Poročevalci v obeh goriških časopisih so jih navajali z nepopolnimi podatki ali pa so objavili samo število podarjenih knjig. Darovalci in potem organizatorji so z zbranimi knjigami želeli dokazati prisotnost Slovencev v teh krajih. Posredno so se ponašali s svojo razgledanostjo, ki je segala na različna vsebinska področja. Najobsežnejša in najbolj razvejana je verska vsebina, sledi jezikovno-vzgojna literatura, poezija, praktični priročniki, slovarji, zgodovinske povesti, romani, naravoslovna besedila. V tabeli so objavljeni podatki, izvirno kot so zapisani v obeh goriških časopisih, v pričujočem seznamu pa so navedeni podrobnejši podatki za vsa tista dela oziroma izdaje, ki mi jih je uspelo natančno ali deloma identificirati. Seznam tudi kaže, kateri avtorji so bili priljubljeni. Pri identifikaciji sem si izdatno pomagala z knjigo Franca Simoniča, *Slovenska bibliografija*.⁵

⁵ Franc SIMONIČ, *Slovenska bibliografija, I. del: knjige (1550–1900.)*, I., II. III. snopič, Slovenska matica, Ljubljana 1903–1905. Zahvalo izrekam bibliotekarki Sonji Svolfšek za koristne nasvete pri iskanju in navedanju bibliografskih podatkov. Opominjam, da sem v obeh seznamih upoštevala avtorja in naslov za določeno knjigo, čeprav je bilo zbranih za Narodni muzej v Gorici več primerkov iste knjige.

Po eni plati je bila kompleksnemu muzeju, kakršen naj bi bil v Gorici, vsekakor nujno potrebna knjižnica v študijske namene. Po drugi strani pa so organizatorji razmišljali, da bi obiskovalcem predstaviti redke in zelo stare knjige v razstavnih prostorih, skrbno zavarovane v vitrinah. Z njimi bi pokazali italijanskim, furlanskim in nemškim someščanom začetke slovenske pismenosti, tiskane knjige iz 16. stoletja ter jim omogočili uvid v raznovrstnost vsebin.

[Jernej] Basar (1683–1738), *Pridige*, 1734.

Conciones iuxta libellum exercitiorum S. P. Ignatii in fingulas anni Dominicas digeftae per P. Bartholomaeum Bafsar Societatis Jesu Sacerdotem. Pridige is bukviz imenvanih Exercitia S. Ozheta Ignazia Sloskene Na ufako Nedelo zhes lejtju. Labaci, Typis, Adami Friderici Reichhardt. Anno 1734. M. 4°. (XVI) + 516 str.;

■

Hoff: Historisch-statistisch-topographisches Gemälde vom Herzogthume Krain, und demselben einverleibten Istrien. 1808.

Josef Burger (1800–1870), *Kristusovo trpljenje, 1835; Premišlovanje za čas svetiga leta, 1816.*

Pekec Antoni. Kristusovo terpljenje v osem postnih prdigah, ki jih je imel Antoni Pekec, kaplan per sv. Jakobu v Lj., v letu 1831. Po njegovi smerti na svetlobo dal J. Burger, duhovnik v ljubljanski duhovščinici. Natisnil J. Blaznik 1835. 8°. 122 str. (v met.);

■

[France] Cegnar (1826–1892), *Valenštajn* [dramatično delo, spisal Friederich Schiller, poslovenil France Cegnar].

Valenštajn. Dramatično delo. Spisal Miroslav Šiler. Poslovenil France Cegnar. V Trstu. Založila tržaška Čitalnica. Tisk avstrij. Lloyd. 1866. 8°. 421 str.;

■

[Janez Cigler] (1792–1867), *Srezha v nesrezhi.*

Srezha v Nefrezhi, ali Popifvanje zhudne sgodbe dvéh dvojzhtikov. Poduzhenje starim in mladim, revnim in bogatim. Spisal in na svetlobo dal Janes Ziegler, Fajmalster per f. Tilni v Vishnjigori. V Lj. Natisnil Joshef Blasnik. Na prodaj per Janesu Klemensu 1836. 8°. 139 str.;

■

Jurij Dalmatin (1547–1589), *Vse svetu pismu, Wittenberg 1584.*

Biblia, tu ie, vse svetu pismu, Stariga inu Noviga Testamenta, Slovenski tolmažena, skusi Juria Dalmatina.—Bibel, das ist, die gantze heilige Schrifft, Windisch. Gedruckt in der Churfürstlichen Sächsischen Stadt Wittemberg durch Hans Krafft's Erben 1584. 2o. (3 deli s slikami.) — (I del.) (L) +334 1. —(II del.) Sveti Preroki, v' slovenski jesik tolmaženi, skusi Juria Dalmatina. Witebergae. Anno 1584. 2o. (VI) +210 1. —(III. del.) Novi Testament: tu ie, teh Svetih Evangeliftou inu Apostolou, Buqvi inu Lyftuvi: Slovenski, skusi Juria Dalmatina. Witebergae. Excudebant haeredes Johannis Cratonis 1584. 20. 150+(IX) 1.;

L.[uka] Dolinar (1794–1863), *Izidor brumni kmet, Ljubljana 1831 [iz nemščine prestavil].*

Dolinar Luka. Isidor, brumni kmet. Bukvize ljubim kmetam podeljene. Is nemškiga preftavil L. Dolinar. V' Lj. Natisnil Joshef Blasnik. 1835. Na prodaj per Janesu Klemensu, bukvovesu. 8°. 72 str.;

L.[uka] Dolinar (1794–1863), *Pesmi, 1839.*

Pesme od Farnih Pomozhnikov ali Patronov v Ljubljanki fhkofiji. Sloshil L. Dolinar. V Ljubljani, Blasnik 1839. 8°. (VI) +307 str.;

Grof Edling, *Veliki katekizem, 1779.*

Isvlezhik tega velikiga Catehifma f' uprafhajnamu inu odgovorami, d. i. Auszug des grossen Catechismus. . . K poduzhenju te deshelske mladoste v' zesarfkeh krayleveh deshelah. S tem pregnadlovem pervolenjam te rimfke zefarfke, tudi zefarfke krayleve apofstolfke zefarize; koker tudi s pervolenjam te duhovnike gofposfke (Priredil Janez Nep. grof Edling) V' Lubljani. Stifkane per I. Fr. Egerju, dushelskimu stifkavzu. 1779. 8°. 161 str. (slovenski in nemški.);

[Andrej] Einspieler (1813–1888), *Slovenski prijatelj, Celovec 1858.*

Slovenski Prijatelj. Časopis za cerkev, šolo in dom. Einspieler (cerkveni mesečnik izhajal do konca leta 1883);

[Fran] Erjavec (1834–1887), *Studija o polžih na Goriškem.*

Evangelji ino branje na vfe nedéle ino fvetke zelega leta. (Izdal Urban Jarnik.) V' Zelovzi 1821 . 8°.

Evangelji inu branje is svetiga pisma, izdal Urban Jarnik okoli 1800 (podaril trgovec Rudolf Drufovka)

Evangelji na posebne dneve fvetega pofta. (Izdal Urban Jarnik.) V' Zelovzi 1821 . 8°.

Jarnik, Evangelji na vse dni svetiga posta, okoli 1800 (podaril trgovec Rudolf Drufovka)

■

[Lambert Ferčnik] (1827–1887), *Slovenski Goffine [Razlaganje cerkvenega leta, 1878]*.

Goffine. Slovenski Goffine ali Razlaganje cerkvenega leta. Izdalo društvo sv. Mohora. (Predgovor spisal Štefan Kocijančič.) V Celovcu. Tiskal J. Leon (1853)—1854. 8°. 2 dela. 768 str. —Predelal Lambert Ferčnik, dekan v Žabnicah. Na svitlo dala Družba sv. Mohora v Celovcu. 1881. 8°. XVI +928 str.;

■

[Vincenc] Franul de Weissenthurn (1771–1817): *Saggio grammaticale Italiano-Cragnolino, Trst 1811.*⁶

Franul de Weissenthurn Vincenc. Saggio grammaticale italiano-cragnolino composto da Vincenzo Franul de Weissenthurn. Parte teoretica (& pratica). Trieste. Dalla stamperia di Antonio Maldini. Con Approvazione. 1811. 8°. (XII) +355 str. in jedna tabela;

⁶ B. M. [Branko MARUŠIČ], Saggio grammaticale italiano-cragnolino, v: *Slovenska kronika XIX. stoletja 1800–1860*, Nova revija, Ljubljana 2005, str. 88–89. Zgodovinar B. Marušič o Franulovem besedilu zapiše: »Delo je bilo zasnovano izrazito narodnoafirmativno.«

■

[Engelbert] Gangl (1873–1950), *Slava Prešernu!*

■

[Janez] Globočnik (1824–1877), *Le sette Basiliche di Roma.*

Le sette Basiliche di Roma. Operetta raccolta da Giov. N. And. Globočnik segr. Del Pr. Arciv. De Gorizia. Venezia 1877. 8°. 300 str.;

■

Franc Ksav[er] Gorjup (1721–1781), *Cirkouno lejtü ali evangelski [navuki za use nedele ime praznike celiga lejta]*, Ljubljana 1770.

Gorjup Franc Ksav. Zirkounu leitu ali Evangelski navuki sa uffë nedele inu prasnike zeliga leita, poprei na Slovenfki jesik ukup spiffani inu per altarju naprej nesseni od zhasti uredniga gosfuda Francisca Xav. Goriuppa, Faimestra inu Commissaria per Novi Zirkvi nad Zellam, Gorifhkiga Flrshta inu Shkoffa Consiftoriala. Cum Licentia Superiorum. Labaci, Impensis Michaelis Promberger. Lit. Egerianis 1770. 8°. (XX) +448+(IV) str.;

■

S.[imon] Gregorčič (1844–1906), *V obrambo*, Ljubljanski zvon, Ljubljana 1882, II/8, str. 494–495;

■

S.[imon] Gregorčič, *Poezije, I. del*, (založil Ig. Gruden), Ljubljana 1882;

■

[Franc] Gvozdenović, *O kobilicah na goriškem Krasu [in o načinu, kako naj se jih pokončuje pozimi]*, Gorica 1908].

■

[Ožbolt] Gutsman (1727–1790), *Deutsch-windisches Wörterbuch*, Celovec 1789.

Deutsch-windisches Wörterbuch mit einer Sammlung der verdeutschten windischen Stammwörter, und einiger vorzüglichern abstammenden Wörter. Verfasset von Oswald Gutschmann, Weltpriester. Mit obrigkeitlichen Genehmhaltung. Klagenfurt, gedruckt und im Verlage bey Ignaz Aloys edlen v. Kleinmayer 1789. 4°. 568 str.;

■

[Jožef] Hasl / Hevenes Gabriel (1733–1733), *Ta post*, 1770.

Hevenes Gabriel o. Sveti Post, Christufovimu terpenju pofvezhen, u' vřakdanu řpremiřhluvanje resdejlen, Pervizh řkus zhafty vredniga Paterja Gabiela Hevenesia, is Tovarřtva Jesufoviga po latinřku popifan; sdej pak od Joshepha Hasl na zhasti vredniga mařhnika is ravnu letiga Tovarřtva na kraynřki jesik preloshen, inu na řvitlo bo dan. Cum Permissu Superiorum. Labaci. Proftat apud Aloysium Raab, Inclyt. Provinc. Carniolia Bibliopeg. Litteris Egerianis. 1770. m. 8°. (XVI)+ 440 str.;

■

[Peter Hitzinger] (1812–1867), *Domač Koledar slovenski za l. 1859*, [Ljubljana].

Domač koledar slovenski za navadno leto 1859. Spisal P. Hitzinger (Podlipski farnik). Četrti pomnořeni tečaj. S podobo Bleřkega jezera. V Lj. Založil Janez Giontini. Natisnil J. Rud. Milic. 8°. (24) +72 str.;

■

Hippolit Novomeřki, pater /Janez Adam Geiger (1667–1722), *Buquize od Slejda inu Navúka Christuřa nashiga Isvelizherja*

Tomař Kempčan. Buquize od Slejda inu Navúka Christuřa nashiga Isvelizherja. Tiga viřsoku zhaftyvréjdniga inu Bogabojézhiga moshá, Tomashaà Kempis, Ordna Regularskih Chórarjou S. Auguřtina. Sedej pèrvizh s' nemřhkiga na Slovènski Crain-

ski Jesik preftávlene. Vsim h pravi poboshnofti, inu Duhovnim gorijemanju, tudi k' fvetim shivleniu sheleozhim dufam sylnu nuzne inu dopadlive, skus éniga vifsoku Rojeniga Gnadliviga Gospuda fhpendánje, inu skus mujo éniga zhaftyvredniga Mashnika Capucinarskiga S. Francifca Ordna P. Hippólitu fa s' Noviga mefta na fvitlobo dane. V' Lublani 1719. 12°. 672 str.;

I.[gnacij] H.[olzapfel] (1799–1868), *Veniz nedolsshnosti*, I. 1838.

(Holzapfel Ignacij.) Veniz nedolshnofti, ali molitve in nauki mlajšim kriftjanam potrebni, de bi fvojo nedolshnoft ohranili. Jih je vezhi del is Franzoskiga fpifal I. H. V' Lj. Nat. Blasnik. Naprod. Klemens 1838. 12°. XII +728 str.;

[Davorin] Hostnik (1853–1929), *Slovar in slovnica ruskega jezika* (1897).

Ročni rusko-slovenski slovar. Sestavil M. M. Hostnik. V Gorici. Natisnola »Goriška Tiskarna« A. Gabršček 1897. m. 8°. X +378 str. + slovnica (s posebnim naslovom:) Kratka slovnica ruskega jezika. Sestavil M. M. Hostnik. 85+ (II) str.;

Anton Janežič (1828–1869), *Cvetnik*.

Cvetnik. Berilo za slovensko mladino. Vredil Anton Janežič, učitelj na c. kr. viši realki v Celovcu. Na svitlo dala in založila družba sv. Mohora v Celovcu. 1865. 8°. 2 dela. —1. del. 1865. (IV) +168str. —2. nat. V Celovcu. V založbi Lieglove knjigarnice. Nat. J. in F. Leon. 1867. 176 str.;

[Ivan] Janežič (1855–1922), *Slovenski glasnik*, 1867.

Glasnik. List za literaturo in umetnost. Vredil in izdal Anton Janežič, c. k. učitelj višjih realnih šol v Celovcu. »Slovenski Glasnik« mesečnik leta 1862–66, leta 1867 polmesečnik in leta 1868 zopet mesečnik; nehal s 6. št. 1. junija 1868.;

Anton Janfha / Janša (1734–1773), »knjiga, 1792«.

Antona Janshaja Zefsarskiga Zhębęllarja. Popolnoma podvuzhenje sa vsse zhębęllarje. Na kaj sa eno visho taisti od svojeh zhębęll bres tęga, de bi nje podirali, al pa morili 1. En bogatęišhi dobizhęk, koker dosehmalu, lohku řadobijo, 2. Vender vfse zhębęlle per shiulejnji, inu dobri mozhyo hranijo, 3. Ufsakateri

pain zhebeil da svoje smerti lohku uzhivajo, inu she svojim erbam sapuftijo. Na mnogo Proflhnjo is Nemflhkiga, na Kraynsku preuftaulenu, inu s' nekaterim pomerkvajnam pogmiranu. Od Joannesa Golitschnika, Fajmosfltra v' Grishina Stajerskim. V' Zelli, Utifsnenu, inu se najde per Fr. Jof. Jenko 1792. 8°. 200 str. in 7 tab.;

Jurij Japelj (1744–1807): *Ta veliki katekizmus*, (1779).

Ta velki Catekizmus s' prashanjami, odgovormi saozhitnu, inu possebnu podvuzhenje te mladosti v' zeffarskih krajlevih dushelah. Kateriga je is Nemflhkiga na Slavenski Jesik preftavil Juri Japel, Direktor per svetimu Petru v' Lublani. S' tim pregnadlivim perpuhlenjam te Rimske Zeffarske, tudi Zeffarske Krajleve Apoftolske Zeffarize. V' Lublani, Vtifnene, inu se najdejo per Joan. Frideriku Egerju, Dushlskimu Stifkavzu 1779. 8°. (IV) +146str. — (Izdaja z nemškim in slovenskim besedilom) 1779. 8°. (VIII) +291str.;

Jurij Japelj, *Sv. pismo*, 8 zvezkov; Pridige, I. d.[el].

[Jurij] Japelj, *Evangelij*, 1800.

Listi inu Evangelia na usse nedele inu prasnike zhes zeilu leitu. Kor tudi ta passion, ali tu popissuvanje terplenja Jesusa Christusa, koker so taisti shtiri evangelisti popisali. Te naprej pissane pesmi te zerkve ta mali katekizmus, te litanie, s' tem molitvami ta krishova pot, s' pildami, katiri k' temu slishjo. V' Marburgi se najdejo per Joshefu Merzingerju. (Tiskano v Gradcu ok. 1800.) m. 8°. 376 str.;

Japel in Kumerdej, *Evangeliji*, 1784 (podaril trgovec Rudolf a).

Lyfti inu evangelji. . . (po Japel-Kumerdejevi prestavi novega testamenta). V Lublani per A. Gasslerju 1803. 8°. — Lyfti inu Evangelia na vse Nedele inu Prasnike zhes leitu, katere je. . . novizh na Krajniki jesik preftavil Juri Japel, fajmalhter per svetimu Kacjanu na Jeshzi blisu Saufkiga mofta. V' Lublani per J. F. Egerju 1787. 8°. 382 str. — V' Lublani per J. F. Egerju 1792. 8°.

»Japelj-Kumerdej, *Svetu pismu, star test.[ament]*, I. d., 1791, Japelj-Kumerdej, *Svetu pismu, Novi testament*, I. d., 1784«.

Svetu pismu ftariga (in noviga) testamenta. Id est: biblia sacra veteris (& novi) testamenti... in Slavo - Carniolicum idioma translate per Georgium Japel, parochum & decanum ad S.

Cancianum in Jeshza prope Labacum, inter Arcades Romano-Sontiacos Silvanidem Driadium et Blasium Kumerdey, Reg. circuli Celejensis Commissarium. Labaci. Typis Joan. Frid. Eger 1784–1802. m. 8°. Pars (dejl) I.–VIII. stari testament, Pars I.–II. novi testament =10 del.

Japelj-Kumerdej; *Svetu pismu, star test., I. d., 1791.*

Star. test. I. . . (Mojfove bukve) per Georgium Jappel & Blasium Kumerdey. 1791. 8°. (III) +842 str.

Mojzesove bukve, prevedla Japel in Kumerdej 1791 (podaril trgovec Rudolf Drufovka).

II. . . (Bukve Josue, Sodnikov, Ruthin kraljev) per Georgium Japel, parochum & decanum in Nakles. 1796 8°. (V)+543 str. III...;

[Janez] Jesenko (1838–1908), *Prirodoznanski zemljevid.*

Jesenko Janez. Prirodoznanski zemljepis. Spisal Janez Jesenko, profesor pri državni gimnaziji v Trstu. Založila in na svetlo dala »Slov. Mat.« v Lj. Blaznikova tiskarnica 1874. 8°. 399 str.;

[Josip] Jurčič (1844–1881), *Deseti brat, 1866.*

Deseti brat. Izvirni roman. Spisal J. Jurčič. V Celovcu. Na svetlo dalo vredništvo »Slovenskega Glasnika«. (Natisnil Jože Blaznik v Lj.) 1866. 278 str.;

[Josip] Jurčič, *Tugomer.* Tragedija v 5. dejanjih, Slovenska knjižnica. Zbirka romanov, povestij, dram itd. izvirnih slovenskih, in iz družih literatur na slovenski jezik preloženih, Ljubljana 1876, 3. zvezek.

***Kolomonov žegen.*⁷**

⁷ [...] »knjižica s čarodejnimi besedili neznanega koroškega avtorja, izšla 1740. Pri sebi so jo nosili vojaki, da bi jih varovala pred sovražnimi krogli, in ljudje, ki so imeli opravka na sodišču.« *Leksikon Cankarjeve založbe, Kolomonov žegen*, (ur. Janko KOS, Ksenija DOLINAR) Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 158.

Anton Kastelic (ok. 1769–?), *Razprava o toplicah iz l. 1777*

Prüfung und Gebrauch des warmen Bades zu Töplitz in Unterkrain (Dunaj, 1777, latinsko-nemško);

Matija Kastelic / Kastelitz (1620–1688), *Nauk Kristjanski, 1668.*

Navuk christianski, sive praxis cathechistica. Tú je enu nu-
znu Govorjenê, v' mei enim Ozhetom, inu nêgovim fynam, ot
te prave Vere, inu odpraviga Chrifianskiga Catholiskiga Navu-
ka; s' enim lépim poménkovaniem eniga Catholishinu Lutrish
zhlovéka; tudi v' kakefhni vishi moreen Zhlovik she na tem Svei-
tu Nebú iméti: na Crainsku sloshenu. Skusi Matthia

Castelza tega ftarifhiga Canonica, inu Beneficiata S. Ro-
shenkranza v' Novim Méfti. Stiskanu v' Lublani skusi Josepha
Thadea Mayerja Buquih ftilkauza, 1688. 8°. (VIII)+619-1-(V)str.;

**[Anton, vitez Sabladski] Klodič (1836–1914), *Materin blago-
slov*.**

Materin blagoslov. Igra s petjem. Spisal (in založil) Anton
Klodič. V Terstu. Tisk. B. Appolonio. 1878. 8°. 86 str.;

**[Štefan] Kociančič (1818–1883), *Marija Cel nad Kanalom*, [Go-
rica 1853].**

Marija Cel nad Kanalom. Kratek pregled zgodovine te ka-
planije in božje poti od njenega vstanovljenja do sedanjega
časa. Spisal Štefan Kociančič. V Gorici. Natisnil J. K. Seitz. 1853.
8°. 52 str. s podobo;

Kocijančič Štefan, *Tovarš pobožniga kristjana*

Tovarš pobožniga kristjana, to je najpotrebniši molitve
sleherniga kristjana in nekaj duhovnih pesem. V Gorici. Nat. in
zal. Paternolli 1856. 8°. 354 str. —1876 (in večnat., tudi skrajšano
pod naslovom: Šopek.);

**[Jernej] Kopitar (1780–1844), *Grammatik der slavischen Spra-
che*, 1808.**

Grammatik der Slavischen Sprache in Krain, Kärnten und
Steyermark. Laibach, bey Wilhelm Heinrich Korn 1808. 8°. XL-
VIII+460+(II) str.+2 tabeli.;

**[Emil Korytko (1813–1830)], *Pesmi Kranjskega naroda*, 1839,
41, (4. zv.).**

Slovénske péfmi, krajnskiga naróda. (Nabiral Emil Koryt-
ko.) V Lj. Natisnil jih je, in na prodaj jih ima Joshef Blasnik.
1839–44. m.12°. 5 zvezkov. Pervi svesik 1839. 136+(III) str.;

■

[Franc] Kosar (1823–1894), *Anton Martin Slomšek*.

Anton Martin Slomšek, knez in vladika Lavantinski, prise-dnik apostoljskega pristola sv. Očeta, meščan Rimski. Njih ži-vljenje in apostolsko delovanje. Popisal Franc Kosar, knezo-ško-fijski konzistorialni svetovavec in špiritual v Mariborskem seme-nišču. (Drugi posneti natis iz »Drobtinic« leta 1863.) V Mariboru. Natisnil Eduard Janžič. 8°. 80 str. (S sliko Slomškega.);

■

[Fran] Kosec (1843–1924), *Krščansko-katoliško nraivoslovje*, [Celovec 1879].

Kršansko katoliško nraivoslovje. Spisal France Kosec, žu-pnik v Truškah. V Celovcu. Tiskala in založila tiskarnica družbe sv. Mohora 1879. 8°. 264+ (IV) str.;

■

[Jožef Kragelj (1845–1917)], *Zgodovina tolminske šole*.

■

[Anton] Krempl (1790–1844), *Kratke Predge*, 1839.

Kratke Predge na vfe nedele ino svetke zelega leta. Vku-pšpravlene ino vundane od Antona Krempl, Farmeshtra per sv. Trojizi mále Nedle sdol Radgone. V Gradzi. Saloshil Franz Ferstl. (Joh. Lovr. Greiner.) Natif ino papir is Tanzerove natifkarnize ino papirnize 1839. 8°. 2 leti. — Pervo leto. V tréh razdelkih. 1839. 241 str. — Drugo leto. V tréh razdélkih. Pristavek. 1839. 224 str.;

■

S.[ebastijan] Krelj (1538–1567).

Ta celi Catechismus, eni Pfalmi, inu teh vekshih Godov, Stare inu Nove Kèrfzhanfke Pejfni, od P. Truberja, S. Krellia, inu od drugih sloshena, inu s' doftemi lepimi Duhovnimi Pejfmi po-bulshane. (Izdal Jurij Dalmatin.) v 'Bitembergi, Anno 1584. 8°. 16 l. + 275 + (IV) str.;

■

Kristianske Bukvize, v' katereh sa hishne gospodarje inu go-spodinje, tudi sa druge stanove stareh inu mladeh ludi, tudi molitve se najdejo is psalmov vkup sbrane skus perpuftenje Zefarfke Oblafti. V' Zelouzi, per Ignaziu Kleinmayrju 1784. m . 8°. (VI) + 220 + (IV) str.

Kristianske bukvice, 1784 (podaril Rudolf Drufovka)

■

[Anton] Kutin (1878–1959), *Opis Št. Mavra*, [Gorica 1905].

■

[Štefan] Küzmič (1723–1799), *Novi zakon*.

Nouvi Zákon ali Testamentom Goszpodna nasega Jezusa Krisztusa zdaj oprvic s z Grcskoga na sztari szlovenszki jezik obrnyeni po Stevanu Küzmicsi Surdánzskom farari. V Halli Saxonskoj 1771. 8°. XIV +854 str.;

■

[Ivan] Lapajne (1849–1931), *Zgodovina štajerskih Slovencev*, [1884].

Politična in kulturna zgodovina štajerskih Slovencev. Spisal in založil Ivan Lapajne, meščanske šole ravnatelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik v Krškem (Gurkfeld). V Lj. Natisnil J. Rudolf Milic 1884. 8a. XVI +310+ (IV) str.;

■

[Anton Lesar] (1824–1873), *Zlati vek*, Ljubljana 1863.

■

[Fran] Levstik (1831–1887), *Rokopis kraljedvorski*, 1856.

Rokopis kraljedvorski. Iz staro-češkega poslovenil Franc Levstik. V Celovcu. Natisnil in na prodaj imá Janez Leon 1856. 12°. 54 str.;

■

M[atija] Majar (1809–1892), *Pesmarica*.

Pesmarica cerkvena, ali svete pesme, ki jih pojó ilirski Slovenci na Štajerskim, Krajskim, Koroškim, Goriškim in Benatskim in nektere molitvice, litanije in svet križoven pot, zbral in na svet izdal Matia Majer, kaplan pri stolni cerkvi v Celovcu. Natisnil in založil J. Leon 1846. 12°. 236 str.;

■

M[atija] Majar (1809–1892), *Slovnica za Slovence*.

Slovnica za Slovence. Spisal in založil Matia Majar. U Lj. leta 1850. Natisnil Jožef Blaznik: 8°. 51 str.;

■

[Franc] Malavaschizh / Malavašič (1818–1863), *Erazem iz jame*, 1845.

Erasem is Jame. Povést is petnajftiga ſtoletja. Poleg verjetnih piſem ſpifal Fr. Malavaſhizh. S enopodoblhino. V Lj. J. Giontini 1845. 8°. 39 ſtr. — (Pozneje brez piſateljevega imena:) Erasem iz Jame. . . 2 . nat. 1861. (gaj.);

[Franc] »Malavaſiĉ (1818–1863), *Oĉe grof Radecki, 1852.*

Oĉe Grof Radecki c. k. marſal. Popiſal Fr. M. Z jeklorezom. V Lj. 1852. Založil in na prodaj ima Janez Giontini, bukvar. Natiſnila Rozalija Eger. 8°. IV +65 ſtr.;

[Andrej] Maruſiĉ (1828–1898), *Moja doba in podoba.*

Moja doba in podoba. V ſpomn ſvoje ſedemdesetletnice 1828–1898. Spisal Andrej Maruſiĉ,.. V Gorici. Iz ĉasnika »Primorski liſt« ponatiſnila Hilarijanska tiſkarna 1898. 80. 80 ſtr.;

[Andrej Maruſiĉ] (1828–1898), *Umni goſpodar, 1863/65.*

Umni goſpodar. Meſeĉen ĉasnik za kmetijſtvo, goſpodarſtvo in obrtnijſtvo. Izdaja c. k. kmetijſka druſtva. Vreduje prof. A. Maruſiĉ. V Gorici 1863–65. 8°. 3 let.;

[Hieronymus] Megiſer (1554/5?–1619), *Dictionarium quatuor linguarum, Celovec 1744.*

Dictionarium Quatuor Linguarum: videlicet Germanicae, Latinae, Illyricae (quae vulgo Sclavonica appellatur) et Italicae, sive Hetruscae. Auctore Hieronymo Megisero impressum anno 1592 Graecii Styriae à Joanne Fabro, cum Sac. Caes. Majestatis Privilegio octennali: Nunc vero Auspiciis Exc. D. D. Supremi Carinthiae Capitanei, Opera et Studio A. A. R. R. P. P. Societ. Jesu Collegii Clagenfurtensis correctum et auctum. Clagenfurti. Typ. J. Fr. Kleinmayr incl. Archiducatus Carinth. typogr. 1744. 8°. b. ſtr. (Sign. A–Eee =392 ſtr.);

Mesingasti krish [: Popiſovanje Palestine], 1845.

Mesingasti krish in popiſovanje Palestine ali ſvete deſhele in hoje Jeſuſove po ſvete deſfeli. S podoblhino. V Gorizi. Paternolli (1844). —2. nat. 1850. 59 ſtr.;

[Franc Serafin] Metelko (1789–1860), *Serze in sponanje.*

Serze ali ſponanje in ſboljſhanje zhloveſhkiga ſerza, ktero je ali boſhji tempelj ali pa hudizhev berlog. Sa obuditev in

vterditev keršhankiga duha. V Lj. 1847. 8°. 312 str. (z 10. lesorez. podobami. Iz nemškiga prestavljeno in zmnogoterimi pristavki pomnoženo.) 2. nat. 1848.;

[Franc Serafin Metelko] (1789–1860), *Slovnica*.

[Franc Serafin Metelko], *Berilo za male šole na kmetih, Dunaj 1845*.

Berilo sa male šhole na kmetih po z. kr. Eštrajfkih dershavah. (Sestavil Franc Seraf. Mete1ko.) Na Dunaju. (V salogi c. k. bukvarne sa šhole 1834. 8°. 213 str. —1838. —1842. —1845;

[Franc] Metelko, *Lehrgebäude der slowenischen Sprache, 1825*.

Lehrgebäude der slowenischen Sprache im Königreiche Illyrien und in den benachbarten Provinzen, nach dem Lehrgebäude der böhmischen Sprache des Abbé Dobrowsky, von Franz Seraphin Metelko, k. k. Professor... Laibach bei Leop. Eger, Gubernialbuchdr. 1825. 80. XXXVI+ 296 str.;

Dominik Mettenleiter (?–?) *Ogledalo kerščanskih čednosti, Celovec 1856*.

Ogledalo keršanskih čednosti v poduk in posnemanje. Poleg Dominika Mettenleiterja (»Frühlingsblumen«). Izdalo družtvo sv. Mohora. V Celovcu. Natisnil Janez Leon 1856. 8°. 175 str.;

[Fran] Miklosich / Miklošič (1813–1891), *Lautlehre* (v prev. fonologija).

Lautlehre der altslovenischen Sprache. Von Fr. Miklosich. Wien. Wilhelm Braumüller 1850. 8°. (IV) + 52 str.—2. Aufl. 1852. 223 str. —Altslovenische Lautlehre. Dritte Bearbeitung. 1878. 8°. 310 str.;

Mir vam bodi. Molitevne bukve, v katerih se najdejo šheitere fвете mašhe in druge molitve sa vse potrebe nashiga šhivljenja, litanije in pefmi, tudi pafijon ali terpljenje nashiga gošpoda Jesusa Kriřtufa f fvetim krishevīm potam. S eno podobo. V Lj. V saloshbi J. Klemensa 1850. 12°. 419 str. Drugi natis pomnožil J. Volc. V Lj. 1852. 12°. 431 str.;

■

[Anton] Murko (1809–1871), *Grammatik der slov.[enische] Sprache*, 1843.

■

[Anton] Murko (1809–1871), *Slovensko-nemški ročni besednik, v Gradci 1832; Deutsch-Slovenisches Handwörterbuch, Grätz 1833.*

Slovénko - Némfhki in Némfhko - Slovénki rózхни befédnik. Kakor se slovénfhina govori na Shtájerskim, Koröfhkim, Krájnskim in v' sahodnih stranih na Vógerfkim. Slosih Anton Janes Murko. Slovenko-Némfhki dél. V Gradci. V' salógi in naprodaj per Fránzi Ferftli. Janes Lavre Greiner 1833. 8°. (III) 1. + 788 pol. str. + (I) 1.;

■

[Josip] Nolli (1841–1902), *Priročna knjiga za gledal.[iške] diletante, [posebno za ravnatelje igrokazov ter prijatelje slovenske dramatike sploh].*

Priročna knjiga za glediške diletante, posebne za ravnatelje igrokazov ter prijatelje slovenske dramatike sploh. Sestavil Josip Nolli, odbornik dramatičnega društva. V Lj. 1868. 172 str.;

■

Obredniki ljubljanske škofije 1. 1767.

Obredniki tržaške [škofije] 1. 1757 in ponatis iz 1. 1771.

Obredniki sekovske [škofije] 1.1806.

■

Okrožnica Njih svetosti papeža Leona XII. o družbi frama-sonski. V Lj. Tisk in založba »Katoliške tiskarne«1884. 8°. 16str.

■

[Josip] Pagliaruzzi [Krilan] (1859–1885), *Poezije.*

Poezije. Zložil Josip Pagliaruzzi-Krilan. I. V Gorici. Založil Anton Klodič-Sabladoski. 1887. 144 str.; Poezije. Zložil Josip Pagliaruzzi-Krilan. II. V Gorici. Izdal Anton Klodič-Sabladoski. 1895. 152 str.;

■

[Franc Mihael] Pagloviz / Paglovec (1679–1759), *Svesti Tovarsh*, 1776.

Svefti tovarſh enga ſledniga Christiana, katiri ſkusi ta Catechismus ali potrebni Kerſhanski navuk niemu kalhe to pravo pot pruti Nebefſam, inu ſkusi te Tobiove bukve, ali hiſtorio od Tobia, inu ſkusi duanaift regelze ga vuzhy po tájſti prou hoditi, inu ſkusi ene inu druge Molitve ſa Boshjo pomuzh profſiti k' nuzu mladim inu ſtarim, ledig inu ſakonſkim, gmein inu delounim ludem. Ukup ſhloſhene inu pobulſhane, v' drukdane ſkusi eniga Maſhnik a is Gorenske Crainske ſtrani (Fr. M. Paglovca). Na prevolenie vikſhi Duhoune Gosposke. Labaci.Typ. J. F. Eger Incl. Prov. Carn. Typogr. 1767. 8°. 198 ſtr.;

[Gaspar Pasconi / krſčen kot Federico Lorenzo], *Kratka povest od božje poti na Sveti gori, v Vidmi 1843.*

Kratka povéſt od boshie poti na ſveti gori nad Solkanom blisu Gorice. Od iſſidanja, poſnejſhiga podrenja in ſupet ponovlenja zerkve. Is laſhkiga preſtavlena. V Vidmi 1843. Natiſnil Dominik Biasutti. 8°. 29 ſtr.;

[Andrej] Pavlica (1866–1951), *Socialno vpraſanje.*

[Lovrenc] Pertout (1818–1898), *Der betende Jüngling [an der Hand der Kirche], Dunaj 1857;*

Peter Podrecca / Podreka (1822–1889), »tiskane peſmi«.

Marko Pohlin (1735–1801), *Abecedika, 1765.*

Abecedika. V Lublani per Jannesu Heptnerju 1765. 8°.;

Pot Sv. Krista, l. 1845.

Pot ſvetiga krisha Jeſuffa Chriſtuffa alli Andohtlivu obijſkaine taiſtiga ſhaloſtniga potta, kateriga je naſh goſpud, inu Izvelizhar Jeſus Chriſtus ob zhaſu ſuoiga terpleinia is teſhkem kriſham obloſhen is rihtne hiſhe Pilatushove na goro Calvarie ſturu ſa naſh dushiz iſvelizheinie volla. Labaci, Typis, Adami Friderici Reichhardt Inclitae Provinciae-Carnioliae Typog. b. 1. (ok. 1750) m. 8°. (70) ſtr.;

Pot v nebeſhko domazhijo. Maſhne in obhajilne molitve ſa poboshne kriſtjane. S eno podobo. Po dvajſetim natiſu is nemſh-

kiga. V Lj. Nat. per J. Blasniku 1848. m. 8°. —2. nat. 1854. (boh.) —3. nat. 1863. 476+ (III) str.;

Pot v nebeško domovino ali potrebne molitve katoliškemu kristjanu, da se mu odpró po smerti sveta nebesa, Iz nemškega od preč. knezoškofijstva v Briksnu dovoleniga molitvenika poslovenena molitvena knjiga. Insbruk. Založil Ignacij Knitel 1888. 12°. 335 str.;

[Blaž Potočnik (1799–1872)], *Premišlovanje za čas svetiga leta, Ljubljana 1826.*

Bossuet Jacques Bénigne. Premišlovanje sa zhař Svetiga leta Jakoba Benigna Bofsueta nekajniga škofa v' Meaux na Franzoskim. V' krajnsko prestavleno, s' sraven perstavlenimi molitvami per obiskovanju štirih k' sadoblenju odpuřtika svetiga leta, odlozhenih zerkvã. (řkusi Blasha Potozhnika). V' Lublani. Natiřnil Leopold Eger. 1826. 8°. 112 str. —2. nat. 1826. 112 str.;

[p. Felicijan] Rant (1790–1842), *Sedem postnih pridig [od shtirih poslednjih rezhi].*

Sedem pořtnih pridig od štirih poslednjih rezhi, katire je pridigoval Felizian Rant, Guardian in Fajmoshter v Ljubljani' per Materi boshji pred mořtam v letu 1829. V Lj. J. Sassenberg. Na prodaj A. H. Hón 1834. 8°. 100 str. —2. nat. V Lj. J. Blasnik. . . 1849. 8°. 95 str.;

Matevsh / Matevř Ravnikar (1776–1845), *Zgodbe svetiga pisma, Ljubljana 1815.*

Sgodbe řvétiga pisma sa mlade ljudi, is nemřhkiga prestavil Matevsh Ravnikar defete řhole z. kr. vuzhenik. V' Lublani na prodaj per Adamu Henriku Hohnu, bukvovesu 1815–17. 8°. 4 deli. Pervi del: Sgodbe stariga zakona. 1815. 344 str.;

M.[atevř] Ravnikar (1776–1845), *Abecednik [za řole na Kmetih v cesarskih-kraljevih deřelah, Ljubljana 1816.*

Abezédnik sa Shore na Kmetih v' zesarřkih kraljevih Deřelah. V' Lublani. Na prodaj per Jurju Lihtu, bukvoprüdu in s' řholřkimi bukvami sãkladniku 1816. 8°. 36 str.;

[Matevř Ravnikar, (1776–1845)], *Zgodbe sv. Pisma za mlade ljudi, Ljubljana 1815.*

Sgodbe svétiga píma sa mlade ljudi, is nemshkiga preftavil Matevsh Ravnikar defete lhole z. kr. vuzhenik. V' Lublani na prodaj per Adamu Henriku Hohnu, bukvovesu 1815–17. 8°;

[Maksimilijan Adam Jošt Redeskini (1740–1814) (zbiratelj), Osem inu shesdeset svetih Pesmi, Ljubljana 1800.

Osem inu shesdeset svetih pesm, katire so na proshnje, inu poshelenje vezh brumneh dush skerbnu skup sbrane, pobulshane inu pogmirane, k' vezhe zhaste boshje, temu blishnemu pak k' duhovnemu troshtu, inu poduzhenju nasvitlobo dane (od Maksimilijana Redeskini). Is perpushmanjem vikshe Gosposke. V' Lublani se najdejo per Aloysio Raab, landschaftnimo bukveveszo. Litteris Egerianis 1775. 8°. 225+(VI) str.; Na novizh vundane. V' Lublani. Se najdejo per Marii Anni Raab 1800. 241+ (VI) str.;

⁸ J.[osip] MARN, *Jezičnik. Knjiga Slovenska v 18. veku*, Ljubljana 1884, 22, str. 76.

And.[rej] Reja, [Keršanskega Navuka] Izlagaine, 1801.⁸

Jakomini Jožef vitez. Kerfhanskiga navuka islagaine po u cesarskih deshelah naprei pissanim katechismussi u Latinskimu vundanu od V. Z. V. G. Joshefa Jacomin a S. P. Doct. Vishiga Faimastra, inu Dechanta per Novi Zirki na spodnim Stajerskim, pretaulenu v slovenski jesik od Andrea Reya Faimastra u Sibki na spodnim Stajerskim. Lublana. Natisnil inu salushil Andreas Gafslar 1801. 8°. 2 dela. I.: 308 str. ; II. : 284 str.;

[Filip Jakob] Repež (1706–1773), Romarsku drugo blagu, 1775.

Romarsku Drugu Blagu. Tu je: 25. S. Pefem, katere se zhez zeilu Leituu tukaj na Krshni gori pojo, kir so od vfe forte materije Jesufove, inu tudi v' enih le od vezh gnad vkupei, katire so Romarji tu sadobili. De bi se she vezhi zhaft, Boshja, inu Andaht gmirala, so sdei tele Pefme odtiga Viklhiga tam naprei imenuvaniga Duhovnika Poglavarja na fvitlobo, inu drukat dane. Narsadei je she ena perloshena Pefem, inu ena potrebna Molitu ene prave serzhne grevenge. Letu vff ukupei je sloshenu, inu sturjenuu skusi taistega, katiri je popreid te perve inu te druge Bukvize popifov. U' Vuidmu. Po Brattih Murero 1775.;

p.[ater] Rogerij [Ljubljanski, pr. i. Mihael Krammer] (1667–1728): Pridige II d. (nepopol.).

Palmarium Empyreum seu Conciones CXXVI de sanctis totius anni. Signanter de nonnullis particularibuset extraordinari-

riis, qui in quibusdam locis festive celebrantur, et usquemodo Sermones de ipsis visinon sunt. Composita ex vitis eorum: Scriptura Sacra, a SS. Patribus: variis concéptibus, symbolis et historiis: praecipue aptis moralitatibus refertae, in II partes divisae, ac copioso indice provisae datae publicae luci Carniolico idiomate. Ad maiorem Dei Gloriam, eorundem Sanctorum Honorem et Dominorum Curatorum Commodum: A P. Rogerio Labacensi Ord. Min. Capuc. Concionatore Carniolico. Cum Privilegio Caesareo. Clagenfurti. Typ. et sumpt. Joan. Friderici Kleinmayr, Incl. Archi-Duc. Carinthiae Typographi, Anno 1731–1743. 4°. 2 Partes. — Pars I. A primadie Januarii usque ad mensem Julium exclusive. 1731. 4°. XIV + 654 str. — Pars II. Labaci typ. et sumpt. A. Fr. Reichhardt Incl. prov. Carn. Typogr. 1743. 4°. 662 str.;

[Rafael Vincencij] dr. Rojic (1844–1927), *O vprašanju glede zgradbe deželne norišnice in bolnišnice.*

[Jožef] Rozman (Trebanjski). (1801–1871), *Daj nam danes nash vsakdanji kruh!*, 1835.

Daj nam danes nash vsakdanji kruh. Spisal Bórovniški fajmošter Joshef Rosman. V Lj. J. Klemenz (ok. 1. 1835. Dve izdaji, z manjšimi in večjimi črkami.) — 2. natif. V Lj. Pri nafflednikih rajnziga J. Klemenza 1847. — Daj nam danes naš vsakdanji kruh! ali mnoge molitve, v katerih po Jezusovim nauku Očeta, ki je v nebesih, vsiga prosimo, česar vsak dan za dušo in telo potrebujemo. Spisal Jožef Rozman. 3. nat. V Lj. 1851. 357 str.;

[Anton] Rudež, *Gluhonemi*, [Gorica 1894].

Gluhonemi. Zgodovina in sedanja metoda njih vzgojevanja. Spisal Anton Rudež, učitelj v goriški gluho-nemici. 25 slik. V Gorici. Tiskala in založila »Goriška tiskarna« A. Gabršček 1894. 8°. XXII+341+(III) str.;

[Gašper] Rupnik (1714–1790), *Ta posvečeni post*, 1773.

Hevenes Gabriel. Ta Christufovemu Terpleinu pofvezheni Post, sa fakdanlku premihluvaine Christufoviga terpleina, inu tudi sa naprei braine tem ludern s' Latinskiga na Slovenku preftaulen na zhaft Christufoviga terpleina, inu smerti h'eni maiheni pomozhi sa tu naloshenu naprei braine duhouskiga premihluvaina tem ludern inu h' dobrimu tem dulham od vifoku zhaftitiga Casparja Rupnigg, Feimeshtra is Commissarie Nove Zirkve

svunei Cella, Labaci (lit. Egerianis). Impensis Mich. Promberger
1773. 8°. 550 str.;

[Johann Leopold] Schmigoz [Janez Krstnik Leopold Šmigoc],
[Theoretisch-praktische] *Windische Sprachlehre* [:durch viele
Uebungsstücke zum Uebersetzen erläutert, mit einer auserle-
senen Sammlung von Gesprächen, und einem Radical-Wör-
terbuche versehen];

[Janez Ludvik] Schönleben (1618–1681): *Evangeliji, 1672.*

Evangelja. Evangelia inu Lyftuvi na vfe Nedele inu jmeni-
tne Prasnike zeliga Leita po Catolifki vishi, inu poteh ponoule-
nih Mafhnih Bukvah resdeleni. . . (priretil Jan. Lud. Schoenle-
ben.) Stifkanu v Nemfkim Gradzu. V' sakladi Joannesa Helma
Bukveniga Vesnika. V' tem Leyti 1672. 8°. 447 str.;

[P.] Skrbinc, *Nedelske pridige, [1814].*

Nedélke pridige, k' jih je dal natifnit P. Pafhkal Skerbinz,
Guardian in Fajmafhter v' Lublani per Materi Boshji pred
moftam. (V Lublani.) Jih ima naprodaj Adam Hainrih Hohn
1814. 8°. VIII + 522 str.;

[Anton] Slomšek (1800–1862), *Drobtinice, 17 letnikov, 1847–
1869.*

Drobtince za novo leto 1846. Učitelam ino učencam, stari-
šam ino otrokam v podvučenje ino za kratek čas. Nasvetlo dal
Anton Slomšek, viši ogleda šol Lavantinske škofije. Natisk ino
papir od Andreja Lajkama naslednikov v Gradci. 1846. 8°. —I.
leto 1846. 236 str.;

[Anton Slomšek], *Hrana ev.[angelskih] Naukov*

Hrana evangelfkih naukov, bogoljubnim dušham dana na
vfe nedele ino sapovedane prasnike v leti. Spifali dušhni pastirji
na fpodnim Shtajarfkim; na fvetlo dal Anton Slomfhek, nekajni
Kaplan per Novi zérkvi. V Gradzi. Saloshil Franz Ferstl. Tifk ino
papir is Lajkamove tiskarne 1835. 8°. 3deli. (XVI +205—226—68
str.);

■

Apostolska hrana I. in II. del, Hrana evangelskih nauk I in II. del.

Apostolska hrana bogoljubnim dušam dana po branji apostolskih listov ino drugih bukuv svetiga pisma za nedele ino svečke cerkveniga leta. Pisal Anton Slomšek, nekdanji nadfajmošteru Vozenici. V Celovci. Natisnil ino na prodaj ima Janez Leon 1849-50. 80. 3 deli. (I. del 1849. VIII +240 str.— II. del 1850. 158str. — III. del 1850. 76 str.);

■

[Anton Slomšek], *Blaže in Nežica.*

Blashe ino Neshiza v' nedelki šholi. Uzhitelam ino uzhenzam sa pokušhno špifal Anton Slomšek, voseniški fajmošter. V' Zeli. Na prodaj v' nemških šholah. (Natisil ino papir od Andréja Lajkama naflednikov v' Gradzi) 1842. 8°. XX +292 str. + IV podob. — Blaže in Nežica v nedelki šoli. Učitelom in učencom za pokušno spisal Anton Slomšek, nekdanji Vozeniški fajmošter. 2. nat. V Celji. Natisnil Jožef Blaznik v Lj. 1848. XVI +270 str. —3. nat. V Celovcu. Janez Leon 1857. XVI +304str. +5 podob.;

■

Anton Slomšek, *Šola vesela lepega petja*

Šola vesela lepega petja za pridno šolsko mladino. (Sestavil Anton Slomšek.) V Celovcu. Založilo društvo sv. Mohora. Naprodaj ima Jan. Leon 1853. 8 VII+ 55str. 20 str. napevov.;

■

V.[alentin] Stanič (1774–1847), *Pesme za kmete ino mlade ljudi, Gorica 1822.*

Pesme sa kmete ino mlade ljudi. V' Gorizi. Natisnil Peter de Valerji, z. kr. priv. bukuv natisnikovaviz. Se vdobé per V. Stanig, vikšhimu zhuvaju z. kr. šhol 1822. 12°. 32 str.;

■

[Valentin] Stanič (1774–1847), *Gefühle einiger Taubstummen.*

■

[Valentin] Stanič, *Gebeth und Gesangbüchlein, Gorica 1840.*

■

[Jožef Stibel (1784–1848)], *Pridige.*

Stibel Jožef. Pridige ino drugi slovenski spisi, ki jih je po svoji smerti zapustil Jožef Stibel, nekdanj kaplan v Sturji, Nabre-

žini in Planini, potem učitelj pastirstva v Goriškem Seminištu ino špiritual, fajmošter ino dekan v Černičah, in nazadnje fajmošter ino dekan v Ločniku blizo Gorice, okrožni šolski ogleda, častni svetovavec konsistorialni, ud c. kr. kmetijske družbe v Gorici itd. Sabral Štefan Kociančič. V Gorici. Nat. in zal. Paternolli 1853. 8°. XI +176 str.;

Stoletna Pratika devetnajftiga ftoletja od 1801—1901. Sa duhovne, deshelle flushabnike in kmete. Is nemlfhkiga v flovénski jesik prevedena. V Gradzu. Nat. J. A. Kienreich. 1840. 8°. 164 str. (prevel Jakob Krašna) —2. nat. Vlfpa popravljen in pomnošhena. V Lj. Nat. Blaznik. Kremsher 1847. 8°. 242 str. (prevoditelj Juri Vo1c.) —3. nat. Prodaja Kremžer, natisnjena pri J. Rud. Milicu. V Lj. 1860. 8°. 264 str. (pomnožila Andrej Likar in J. B1e-iweis). —4. poprav. In pomn. nat. založil Henrik Ničman v Lj. (Natisnil J. Krajec v Novem mestu)1880. 8°. 256 +{-IV) str.;

Janez Svetokriški (1647–1714), Pridige, 1. zvezek, 1691.

(Janez Krstnik od sv. Križa.) Sacrum Promptuarium singulis per totum annum dominicis, et festis solemnioribus Christi Domini, et B. V. Mariae, praedicabile; e sacrae Scripturae, sanctorumque Patrum scriptis erutum, nec non veterum, recentiorumque authorum historiis, non minus laboriose, quam copiose roboratum. Abadmodum V. P. F. Joanne Baptista à Sancta Cruce Ordinis F. F. Minorum Capucinatorum Concionatore, Slavo compositum Idiomate, multorum votisexpetum, in duas partes divisum in lucem editur. Venetiis. Exofficina Zachariae Concatti 1691—1707. 4°. 5 delov. 1.: 14 1. +232+216 str.

⁹ (Spletni vir 81).

M.[ansvet] Šmajdek, Shodni ogovori ⁹ [1854].

Shodni ogovori. Spisal ino izustil O. Mansvet Šmajdek, učenik naravoslovja v domačih šolah Frančiškanskiga reda na Kostanjevici blizo Gorice. V Lj. Založil Janez Giontini. Natisnil Jožef Blaznik 1854. 8°. 319+ (IV) str.;

Dr. J. Šubic, Poljedelstvo, I. 1863 [poslovenil].

[Anton] Traven (1754–1807), Pridige.

Traven Janez. Opominjevanje k' pokori v' fvetim letu 1826, to je: Pridige od odpuftikov, od pokore in nekterih drugih refniz,

ktere grefhnika k' právi pokori budé. Jih je pridgoval Janes Traven, fajmoshter v' Poljanah nad Loko. (V Lj.) Natifnil Joshef Blasnik. (1828) 8°. 389+ (II) str.;

■

Anton Traven, Regelza za brate tretjega Ordna

Regelza ali kratko podvuzhenje S. Pokore sa Brate ino Se-stre tretiga reda S. Franzhishka. Is lashkiga ino nemshkiga v krajnsko pretauleno. (Prestavil Janes Traven). V Karlovzu 1828. 80.;

■

Iv.[an] Trinko (1863–1863), Peter Podrecca, 1890.

■

Primož Trubar (1508–1586), Ta celi psalter Davidov, Tibingi 1566.

Psalter. Ta Celi Pfalter Daidou, Vtim so vfi shlath Vissoki boshy Nauuki, Troshti, Pryteshi, Prerokovane, Te Jefuseue inu nega Suete Cerque, Molytue, Proshne, Huale inu Sahuale, etc. Sdai peruizh vta Slouenski Jefik Istolmazhen, inu kratku faptopnu Ifloshen, skufi Primosha Truberia Crainza.—Der gantz Psalter in die Windische Sprach zum ersten mal verdolmetschet, vnnd mit kurtzen verstendigen Argumenten vnd Scholien erklárt. V Tibingi 1566. 8°. (XVI) +264+ (VIII)1.;

■

Primož Trubar, S.[ebastijan] Krelj (1538–1567) in drugih, Ta celi catehismum, eni psalmi inu teh vekshih godov—kershzhanske pejsni, v Wittembergi 1584.

Ta celi Catechismus, eni Pfalmi, inu teh vekshih Godov, Stare inu Nove Kèrfzhanske Pejsni, od P. Truberja, S. Krellia, inu od drugih sloshena, inu s' dostemi lepimi Duhovnimi Pejsmi pobulshane. (Izdal Jurij Dalmatin.) v 'Bitembergi, Anno 1584. 8°. 16 l. + 275 + (IV) str.;

■

Anton Trušnik, Na Matajurski gori

■

Mir vam bodi iz l. 1855.

Mir vam bodi. Molitevne bukve, v kterih se najdejo shestere fвете malhe in druge molitve sa vse potrebe nashiga shivljenja, litanije in pejsmi, tudi pasijon ali terpljenje nashiga gosпода Jesuša Kristuša f fvetim krishevim potam. S eno podobom. V Lj. V

saloshbi J. Klemensa 1850. 12°. 419 str. Drugi natis pomnožil J. Volc. V Lj. 1852. 12°. 431 str.;

[Viljem] Urbas, Dr. E. H. Costa.

Dr. E. Costa. Založila in izdala Matica Slovenska v Lj. Natisnili J. Blaznikovi dediči v Lj. 1877. 8°. 126 str. (S sliko Coste.);

¹⁰ Franc PAJTLER, U. J. Paulič-Sodnik (posebnež iz Pohorja), Občina Lovrenc na Pohorju, KUD Jože Petrun, Krajevna skupnost, Lovrenc 1997, str. 34.

Jurij Werdinek / Verdinek (ok. 1770–1836),¹⁰ Sakdanji kruh, Celje 1820.

Ene prou lepe Molitivne Bukvize imenovane Vfakdajni Kruh, v' katerih se najdejo: juterne, vezherne, per fpovedi, per S. Obhajilu, inu she prou lepe inu vse forte potrebne Molitvize, sa vfakiga verniga Kristjana; koker tudi fvete Litanije od Marije Divize, vfih Svetnikov, od sladkiga Imena Iesufoviga, od Kristufoviga Terplenja, od S. Ioshefa inu od vernih Duh v vizah. Tudi vse forte zirkoune Pejfine, katere se po navadi zhes lejtju v Zirkvah per Boshji flushbi pojejo. Lete Bukvize so popifane od Jurja Werdineka. V' Zelli per Joshephu od Bacho, z. kr. Krafije Stifkaucu 1820. 12°. 216 str.;

[Franc] Veriti (1771–1849): Keršanski nauk IV d. D.

Keršanski katolški nauk sa odrashene ljudi. Spisal Franz Veriti, fajmofhter v' Horjulu. Natifnila Rosalia Eger. Na prodaj per Janesu Klemensu bukvovesu. V Lj. 1834. 8°. 5 Dél. — I. in II.: Od vere in upanja. 334str. — III. Od Ijubesni. 344 str. — IV. Od fvetih sakramentov. 320 str. — V. Od keršanske pravizhiiofti. 319 str.;

[Franc] Veriti, Popotnik široke in vozke poti, 1828, Živoljenje svetnikov (4 zvez.).

Popótnik fhroke in voske poti, ali Popifovanje, kako se zhlovek fpazhi, v' grehish shivi, kako se poboljšha in Bogu slushi. Spisal Franz Veriti. V' Lj. Natifnil Leopold Eger, naprodaj A. H. Hon. 1828. m. 8°. 238 str.;

[Franc] Veriti, Katoliški nauk za otroke, 1836.

Keršanski katolški nauk sa otroke, ki se perpravljajo k' fvetimu obhajilu. Spisal Franz Veriti, fajmalhter v' Horjulu. V' Lj. Natifnil Joshef Blasnik. Na prodaj per Janesu Klemensu, bukvovesu. 1836. 8°. 220+(I1) str.;

■

[Franc] Veriti, *Shivljenje svetnikov in preslavni godovi*, IV bukve, Ljubljana 1844.

Shivljenje svetnikov, III bukve, Ljubljana 1829.

Shivljenje Svetnikov in Prestavni Godovi. (Pisal Mihael Hofman, po njegovi smrti dovršil Franc Veriti.) V' Lj. Natisn. Josh. Sassenberg 1828–29. 8°. 4 bukve. — Perve bukve 1828. XIV +662 str. Druge bukve 1828. 625 str. Spisal Franz Veriti, fajmofhter v Horjulu. Tretje bukve 1829. 640 str. — Zheterte bukve 1829. 671 str. Drugega natifa. Natisn. Josh. Blasnik. Na prodaj J. Klemenz 1831–44. 8°. 4 bukve. — I. bukve 1831. VIII + 662 str. — II. bukve 1844. VII +615 str. III. bukve. 1844. VI +634 str. — IV. bukve 1844. 637 str.;

■

Matija Vertovec (1784–1851), *Vinoreja*, 1844.

Vinoréja. Sa Slovenze spifal Matija Vertovz, Fajmofhter v Shent-Vidu nad Ipavo in tovarsh z. k. kmetijske drushbe v Ljubljani. Perlogni list h »kmetijskim in rokodelskim Novizam« leta 1844. V Lj. Natisnil Joshef Blasnik. 8°. VIII +253+pristavek 29 str.;

■

Valentin Vodnik (1758–1819), *Pesmi*, 1840.

Pésme Valentina Vodnika. Natisnil Jožef Blaznik. V Lj. 1840. 12°. 131 + (IV) str. (Izdal Andrej Smole.);

■

Valentin Vodnik, *Kuharske bukve*.

Kuharske bukve. Is Nemshkiga preslovenjene od V. V. (Valentina Vodnika). Lublana. Natisnene per Kleinmajerji skusi sklado Andrea Gafslar. 1799. m. 80. (XIV) + 176+(XIV) str. —2. nat.? —Popravljenene, pomnoshene in tretji zhnatisnjene v Lj. (nat. J. Blasnik). 1842;

■

Valentin Vodnik, *Pismenost (ponatis)*, 1847).

Vodnikova kranjska pismenost okrajšana za male šole. (Na prodaj per c. k. mestni gosposki v Tersti in drugih primorskih soseskah.) V Tersti. J. Papš, vladarski natiskar. 1847. 8°. (IV) +59+(11) str. (Priredil Kocijančič.);

■

Valentin Vodnik, Pratique (1 še v bohoričici)

Velika Pratika ali Kalender sa tu lejtü 1795.—. (Sestav.Val. Vodnik.) V Lublani. Joan. Fridr. Eger. Se najde per Wilh. Henriku Kornu. m. 4'. Zal. 1795—97. (3. letniki);

■

Janez Volčič (1825–1887), Petdeset zdihljejev

Petdeset zdihljejev k Mariji Devici, naši ljubi Gospej presvetega Serca, ktere je zapisal v spomin petindvajsetletnice svojega mašnikovega posvečenja Janez Volčič, duhoven ljub-ljanske škofije. V Lj. Založil M. Gerber 1875. 12°. 104 str.;

■

[Jaromir] Volkov, Dela sv. Cirila in Metoda [Trst 1881].

Delo sv. Cirila in Metoda. V spomin 5. Julija 1881 z ozirom na današnje razmere. Spisal Jaromir Volkov. Založil pisatelj. Tiskal Franc Hvala v Trstu 1881. 8°. 88 str.;

■

Janes] Z[eigler] (1792–1867), Shivljenje sv. Heme, 1839.

Shivljenje S. Heme, brumne koroske grafine. Spisal in na svetlobo dal Janes Ziegler, Vilhnagorski fajmašter. (V Celovcu.) Natifzhene in saloshene per Janesu Leon 1839. 8°. 70 str. (s 3 podobami);

■

I.Z. [Janes] Z[eigler] (1792–1867), Mashne bukvice, 1832.

Mashne bukvice, to je: molitve per fv. masni, tudi druge v faku kriptjanu potrebne molitvice. Sraven tudi kratko premihljevanje terpenja Jesufa Kriptufa, ali sveti krishovi pot. J. Z. V' Ljublani. Na prodaj per Janesu Klemenzu, bukvovesu. (Na koncu.) Natifnil Joshef Blasnik 1832. 12°. 292 str.;

■

[Andrej] »Žnidarčič (1835–1913), Abecednica s podobami, 1875–76.

Žnidarčič Andrej. Abecednica s podobami za čitanje i čtetje. Risal i pisal Andrej France Žnidarčič, vikar pac. k. okrajni šolski nadzornik tominski na Banjšicah sv. Duha pri Kanali. V Celovci. Tiskarnica družbe sv. Mohora. Založil pisatelj 1873. 4°. X +24 str.;

PRILOGA II

SEZNAM PODARJENIH KNJIG
TUJEJEZIČNIH AVTORJEV ZA SLOVENSKI
NARODNI MUZEJ V GORICI(UPOŠTEVANE SAMO TISTE KNJIGE S PRIDOBLENIMI
DOPOLNJENIMI PODATKI)

Večkrat sta goriška časopisa natisnila samo: italijanska knjiga, nemška knjiga. Tako kakor pri slovenskih avtorjih tudi pri tujih niso bili objavljeni vsi podatki, zato jih je bilo še težje najti kot pri slovenskih knjigah. Zato je ta seznam še skromnejši.¹¹

¹¹ Pri iskanju in določanju tujejezičnih knjig sem si izdatno pomagala s Worldcat: (Spletni vir 82).

[Beer Alois (1840–1916), *Bau des Wocheiner Tunnels*, [1901–1904], Celovec;

[Pietro Ansalone], *Il Tesoro Dell Anima Cristiana*, 1703;

[Roberto Francesco Romolo] Bellarmino (1542–1621), *Dottrine Cristiane*, Udine 1801;

[Bernardo] Benussi (1846–1929), *Manuale di Geografia dell'Istria Trieste* : Stabil. Artistico Tipografico G. Caprin, 1877;

[Jacopo] Bernardi (1813–1897), *Lettere sull'Istria* [Koper 1866];

[Antonio] Buttura (1770–1832), *Saggio di storia veneta* [Milano 1816];

Catechismo ad uso di tutte le chiese del regno d' Italia, Milano : dalla stamperia reale, 1807;

[Marcus Tullius] Cicero (106–43 pr. n. št.), *Epistolae ad Familiares* (s komentarjem), 1749;

Dr. [Ivan] Črnčič (1830–1897), *Najstarija poviest Krčkoj, Osorskoj, Rabskoj, Senjskoj, i Krbavskoj Biskupiji*, Rim 1867;

[Jeremias] Drexelius, *Caelu Beatorum Civitas*, 1743;

[Paul] Fuchs, *Ruska slovnica*; [*Methode Gaspey-Otto-Sauer : russische Konversations-Grammatik zum Schul- und Selbstunterricht*], Heidelberg : Groos, 1903;

[Christian Fürchtgott] Gellert (1715–1769), *Moralische Vorlesungen*, Karlsruhe : Bureau d. dt. Classiker, 1818;

[Federico Giannetti], *Cosmus philosophicus seu aristotelicae philosophiae universalis explanatio 1 Logicam complectens*, 1681;

[Giovanni N./ Janez] Globočnik, *Le sette basiliche di Roma*, Venezia : L. Merlo, 1877;

[Lorenzo] Gonan, *Storia Istriana : [in dialoghi famigliari]* Trieste : Società "Pro Patria", 1888;

¹² Loretana DESPOT, Put nebesni Ivana Grličića iz 1707 godine (grafijske, pravopisne i jezične odlike), *Filologija*, Filozofski fakultet Osijek, Osijek 2003, 41, str. 1–20.

Ivan Grličić [? – 1709], *Punt nebesni*, Benetke 1707;¹²

Baltazar Hacquet (med 1739–1740–1815), *Abbildung und Beschreibung der südwest- und östlichen Wenden, Illyrer und Slaven*, Leipzig : im Industrie-Comptoir, 1801-[1808] »s podobami o narodnih nošah«;

[Benjamin] Hedericus (1675–1748), *Lexicon Graeco-Latinum et Latino-Graecum*. Primum a Benamine Hederico Institutum post curas Sam. Patrick, J. A. Ernesti, C. C. Wendleri, T. Morellii, P. H. Larcheri, F. J. Bastii, C. J. Blomfieldii denuo Castigavit, Emendavit, Auxit Gustavus Pinzger recognoscente Francisco Passovio. Pars prima. Boston college librart Romae MDCCCXXXII;

[Joseph (1825–1888) und Hermenegild (1827–1909)] Jireček, *Oesterreichische Geschichte für das Volk. 2, Entstehen christlicher Reiche im Gebiete des heutigen österreichischen Kaiserstaaten von 500 bis 1000*, Wien : Commissions-Verl. Prandel & Ewald, 1865;

Instanza – und Titular- Kalender für Görz und Gradisca, Gorica, 1799;

[Gian Giacomo] D'Ischia (1626–1688), *Le gare d'affetto, [e gli affettuosi gareggiamenti praticati tra le due non meno reali che serenissime case d'Austria, e di Gorizia]*, 1660;

[Peter Kandler (1804–1872)], *Die Autonomie der Stadt Triest und deren Provinz*, 1861;

[Francesco Locatelli Lanzi] (1687–1770), *Lettres Moscovites*, Paris : Chez Huart L'Aine, 1736;

¹³ Sandro CERGNA, L'istrioto: cenni storici, *Atti*, Centro di Ricerche Storiche, Rovigno, vol. XLIV, 2014, p. 317–332.

[Tomaso] Luciani (1818–1894),¹³*Sui dialetti dell' Istria*, Capodistria : sn, 1876;

[Ivan Mažuranić] (1814–1890), *Smrt Smail-Age Čengića*. Po Ivanu Mažuraniću poslovenil Janez Bilc. V Lj. Nat. J. Blaznik. Zal. J. Murnik 1870. 16°. 54 str.;

[Franz Xaver Mezler] (1756–1812), *Ueber den Einfluß der Heilkunst auf die praktische Theologie*, Ulm : Wohler, 1808;

[Charles Forbes René] de Montalembert (1810–1870), *Die Katholischen Interessen im XIX. Jarhundert*;

[Antonio Pavissich] Pavisich (1851–1913), *Elogio funebre, di Luigi Matthia Zorn*, 1897;

[Luigi Cesare] Pavissich [Vjekoslav Cezar Pavišić] (1823–1905), *Il Ricoglitore Triestino*, 1864;

[Franjo Ksaver Pejačević] Pejacsevich (1707–1781), *Theologica dogmata*, Graz : Lechner, 1756;

[Joseph Pletz] (1788–1840), *Stand der kroatisch-krainerischen Franziskaner-Ordensprovinz des H. Kreuzes*. Laibach: gedr. J. Blasnik, 1839;

[Johann Joseph] Pockh, *Güldener Denck- Ring*, Augspurg : In Verlag Caspar Brechenmacher 1724;

Programa del Instituto dei Sordo-Muti dei Litorale Austriaco in Gorizia alla fine dell'anno scolastico 1858;

[Georg] Rechberger, *Handbuch des österreichischen Kirchenrechts*, Linz Haslinger 1815;

»Regula evite ecclesiastice«, Gorica 1794;

Joseph Reiner (1765–1797), *Botanische Reisen nach einigen Oberkärntnerischen und benachbarten Alpen*, Celovec 1792;

[Pietro Ribadeneira, (1526–1611)], *Vite dei santi*, Venezia 1743;

[Friedrich] Schiller (1759–1805), *Aesthetische und philosophische Miscellen*, Graz : Johann Lorenz Greiner, 1824;

Scematismo della unita Diocesi di Trieste e Capodistria, 1835–1845;

Schematismus für Krain, Görz und Gradisca, Ljubljana, 1807;

[Henryk] Sienkiewicz (1846–1916), *Quo vadis*;

[Karlmann] Tangl (1799–1866), *Reihe der Bischöfe von Lavant*, Klagenfurt, 1841;

[Paolo] Tedeschi, *Del decadimento dell' Istria*, Capodistria : Tipografoa Piora & Pisani, 1880;

Übersetzung des Berichtes des Comités für die Eisenbahn durch das Isonzo-Thal, Seitz, 1865;

Carl Jul.[ius] Weber, *Sämmtliche Werke. Suppl., Bd. 1. Democritos*, Stuttgart : Hallberger 1837;

[Ignaz] Wurz (1731–1748), *Anleitung zur geistlichen Beredsamkeit : in einem Auszuge*,

Köllen am Rhein : Odendall, 1778;

Pavel Vitezovič [1652–1713], *Kronika, aliti szpomenek uszega szveta vekov, vu dva dela razredyen, koterih prvi dersi, od pocchetka szveta do Kristussevoga narojenja; drugi: od Kristussevoga porojenja do izpunenya letta 1744. Szlofen, y na Szvetlo dan po Paulu Vitezovichu, zlatomu vitezu, y pervome Horvatszkoga orszaga stamparu. Preftampana vu Zagrebu, Pri Ivanu Weitz, Horvatfzkoga Orfzaga stamparu leto M.DCC.XLIV;*

Pozdrav iz Gorice. Hvala za list. 1894

Pridi po novi kolekcije;
stanovanja
in pozdrav!
Lanje

Travnik.

U vam dr...
gem ve pogovo...
rimo t...
Lanje stari
26/07
L. Gregor

SKLEPNE MISLI

Pred raziskovalkami in raziskovalci je še precej dela, če bodo želeli odkriti nahajališča predmetov kulturne dediščine, ki so bili zbrani pred več kot stotimi leti za Narodni muzej v Gorici. Morda se je kakšna od »muzealij« po vseh težavnih zgodovinskih peripetijah vendarle ohranila. Kanček upanja vliva odkritje protestantskih knjig v Narodni univerzitetni knjižnici, ki so bile kupljene za nastajajoči muzej in so po ovinkasti poti pristale v Ljubljani. Prav tako je spodbuden odgovor na eno od mnogih poizvedb, ki sem jih pošiljala na različne naslove. Posredovala ga je tedanja direktorica Tolminskega muzeja Damjana Fortunat Černilogar, 9. 8. 2021. V njem je zapisano: »V okviru zbirke, ki jo je prevzel Tolminski muzej, muzej hrani in v rojstni hiši na Vrsnem tudi predstavlja zibelko, ki jo je leta 1953 takratni Muzej za Tolminsko dobil z nakupom (gre za zibelko, ki jo je nečak Franc Gregorčič pred prvo svetovno vojno dal šolskemu nadzorniku Lasiču¹ v Tolminu (tako je zapisano v inventarni knjigi).

¹ Izpis podatka iz inventarne knjige Tolminskega muzeja se ujema s podatkom objavljenim v obeh goriških časopisih v marcu 1913, kjer beremo, da je obljubil Andrej Lasič c. kr. okr. šolski nadzornik v Tolminu [...] »zibelko, v kateri se je zibal Gregorčič [...]« Prim.: Muzejsko društvo v Gorici, Gorica, Gorica, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1; Muzejsko društvo za Goriško. Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, Soča, Gorica, 22. 3. 1913, 43/32, str. 3.

Sl. 59 Karla Kofol, Gregorčičeva zibelka, Rojstna hiša Simona Gregorčiča, Vrsno, © Tolminski muzej.

Poleg zibke pa so v zbirki še drugi osebni predmeti, pri katerih v inventarni knjigi piše, da so bili last S. G.: razpelo, obešalnik, stolice, ležalni stol, pručka, glinasta pečica, svečniki, kozarci, krožniki, nož, kozarčki, rožni venec, brisači, žepni robček, srajca, nočna srajca, prtička, nogavice, črnilnik, zvonček, uri, posteljno pregrinjalo, nočna omarica.« V prihodnosti je želeti še veliko podobnih najdb. Toda rezultat dosedanjega iskanja in raziskovanja je bil boren.

Skozi vse besedilo pričujoče knjige sem navajala požrtvovalne akterje in številne zbrane predmete kulturne dediščine za nastajajoči Narodni muzej v Gorici; ta je bil že od vsega začetka zamišljen kot narodnostno opredeljena ustanova. Če se izrazim v prisposobi: naveden je bil tako rekoč vsak list, vsako drevo, ničesar pa ni bilo rečeno o gozdu; zato menim, da mi je ob sklepnem dejanju lahko dopuščena domišljija, ki morda bralcu pomaga, da poleg dreves vidi tudi gozd. Sprašujem se, kako bi bili v srečnejših okoliščinah razvrščeni eksponati v slovenskem Narodnem muzeju v Gorici, kaj bi muzealci s pomočjo oblikovalcev umestili v adaptirano zgradbo, še bolj optimistično v novozgrajeni muzej; s čim bi pričeli »pripovedovati« muzejsko zgodbo, pri kateri bi pri uresničevanju sodelovali predstavniki različnih strok. Ali bi razstavili najprej v skrbno varovanih vitrinah naše protestantske knjige, začetnike slovenske pisane besede? Morda bi začeli pripoved iz gora v dolino, ob porečju Soče in Vipave? Katera je tista pripoved, ki bi muzej naredila najbolj svojski, najbolj goriški? Kako bi zaobjeli severnoprimorskega človeka v vsej svoji bitnosti in zgodovinski pričevalnosti? Takšna in podobna vprašanja bi zagotovo rojila v glavah načrtovalcev kompleksnega muzeja. Eksponati v muzeju so geografsko zamejeni, pokrajina, od koder so bili preneseni, pa pestra z razgibanim reliefom. Ob pokrajinskih danostih, ki se jim je skozi čas tukajšnji človek prilagodil in izrabil v lastno korist ter preživetje, bi lahko razstavili različna orodja in druge pripomočke. Morebiti bi predstavitev popestrili tudi z biografijami nekaterih ključnih osebnosti. Tistimi, ki so prebivalstvu pokazali novih poti za povečanje blagostanja in napredka na različnih področjih: od zdravstvenih s cepljenjem proti kužnim boleznim, z izboljšavo sadnih sadik, s spodbujanjem šolanja otrok, z gojenjem rodoljubja skozi govorjeno in pisano besedo, s prepevanjem ljudskih in umetnih slovenskih napevov in tako naprej. Zanimivo vprašanje je tudi, kako bi prikazali odnos med vasmi in večjimi središči, denimo Bovcem, Kobaridom, Tolminom, Kanalom, Ajdovščino in največjim mestom, med njimi Gorico? Še kakšno vprašanje bi se našlo, a že sedaj je več vprašanj kakor odgovorov.

Težava pa je še večja, ker so bili z veliko muko zbrani ekspanati tako rekoč čez noč pogrešani ali celo uničeni; zato se porajajo vprašanja, kako jih bi bilo mogoče ponovno priklicati v spomin. Pri razreševanju problema si je moč pomagati z idejo o muzeju brez sten oziroma imaginarnem muzeju. A. Malraux si je zamislil imaginarni muzej² tako, da bi si lahko kdor koli v svojem domu postavil razstavo, ki bi ustrezala njegovim kriterijem odbiranja in kombiniranja ekspanatov. Ta zamisel postaja uresničljiva, saj postajajo umetniška dela in drugi ekspanati s pomočjo kvalitetnih reprodukcij, ilustracij, diapozitivov, videa in interneta vse bolj dostopna širokemu krogu ljudi. Tako postaja imaginarni muzej pravzaprav največji muzej na svetu, ki pripoveduje najrazličnejše zgodbe, saj vsebuje reproducirana dela iz različnih obdobj in prostorov. Tako muzej ni več nujno vezan na določeni fizični prostor.

Sledi moja domišljajska postavitev ekspanatov, ki temelji na poznavanju podatkov glede vrste, števila in geografskega porekla darovanih predmetov ter na teoretskem razmisleku, kako razvrstiti in predstaviti predmete v skladu s spoznanji različnih znanstvenih disciplin oziroma z interdisciplinarnega vidika. Prav tako se pri razstavljanju poskušam vživeti v muzejska dognanja iz začetka 20. stoletja.

1. Uvodna ambientalna postavitev bi obsegala: stilizirani model odet v »pelerino« iz lipovega lubja, ki ima na glavi poveznjeno čepico iz drevesne gobe. Razkazoval bi tobačnico iz lipovega lubja in imel staro usnjeno nožnico za nož in vilice. Sem sodi še pastirska piščal in pastirski klobuk. Ekspanate iz hribovitega predela bi v ozadju spremljala ilustracija alpinista Staniča, ki opravlja meritve Triglava. V vitrinah bi bili na ogled različni petrefakti, denimo ribji in polžji, zobje jamskega medveda, jelenov rog.³
2. Na borjaču je postavljen voz »parizar« s kmečkimi orodji: koso, vilami, cepcem, srpom in drugimi pripomočki. Nezadovoljni in uporni kmetje so kmečka orodja uporabljali tudi za orožje, zlasti ob tolminskem kmečkem puntu leta 1713. Uprli so se fevdalcem in tudi državnim oblastem. Na stenah razstavnega prostora so upodobljeni puntarji, ki rušijo mitnice in se borijo z do zob oboroženimi in izurjenimi četami iz Vojne krajine. Na prošnjo goriških in kranjskih stanov jih je osrednja oblast poslala nad kmete. Upor je bil zatrt. Puntarje so obsodili in jih na Travniku v Gorici usmrtili ter jih kot opozorilo drugim kmetom izpostavili na ogled.
Da bi obiskovalci razbrali tudi drugačen zgodovinski utrip kot opozicijo krvavim dogodkom, bi jim v vitrinah predstavili

² Prim.: Lidija TAVČAR, *Zgodovinska konstitucija modernega muzeja kot sestavine sodobne zahodne civilizacije*, str. 177–179. Izraza »imaginarni muzej« in »muzej brez sten« nista sinonima, čeprav je takšna raba v strokovni literaturi pogosta. Malrauxova knjiga *Imaginarni muzej (Le Musée Imaginaire)* je bila prevedena v angleščino kot *Muzej brez sten (Museum without Walls)*. Razprava Rosalind Krauss o postmodernem muzeju brez sten kaže, da je sinonimna raba teh izrazov v konceptu Malrauxove koncepcije imaginarnega muzeja bržkone napačna. Izraz »muzej brez sten« namreč referira na fizični prostor, sintagma »imaginarni muzej« pa na konceptualni prostor človekove zmožnosti imaginacije, kognicije in presojanja. Ta razlika je pomembna, saj se Malraux pri obravnavi muzejev ne ukvarja s problematiko muzejskega prostora oziroma z muzejsko arhitekturo. Prim.: R. E. KRAUSS, *Postmodernism's Museum without walls*, v: R. GREENBERG, B. W. FERGUSON, S. NAIRNE (ur.), *Thinking about Exhibitions*, Routledge, London 1999, str. 342–348.

³ Priznam, da imam veliko težavo, kam uvrstiti Castro in v njenih nedrih najdene rimske novce. Zato sem jih »izločila« iz zgornje domišljajske postavite in prestavila v opombo oziroma v muzejski depo. Tam naj počakajo na ustrezno arheološko ovrednotenje. A) Rimska utrdba Castra je bila povezana z rimsko cesto, ki je bila speljana iz Ogleja preko Castrae do Emonae. Tu bi razstavila rimske novce, ki so bili izkopani v Ajdovščini, in 5 starih novcev, med temi tudi novc s podobo cesarja Galbe, najden nad Avčami. Na stenah si v domišljaji slikam rimskodobno obzidje s štirinajstimi stolpi. Na sosednji steni bi bila nakazana znamenita bitka v bližini Castrae leta 394 med uzurpatorjem Evgenijem in cesarjem Teodozijem. Menda je bila burja v odločilnem trenutku bitke usodna za napadalca. Antični pesnik Klavdijan je zapisal, da je zapihala orkanska burja, ki je obračala izstreljene puščice Evgenijeve vojske in tako odločilno pripomogla k Teodozijevi zmagi. Zmaga krščanskega Teodozija nad poganskim napadalcem je utrla pot krščanstvu in tako postala državna vera.

arhivsko gradivo: zapisnik graščaka iz Kojškega iz let 1620–1650, pergament datiran v leto 1681, rokopisa iz leta 1731 in 1773, zvezek tiskane pravde občine Log proti zakoncema Cencič iz leta 1721.

3. Notranjost kmečke hiše z odprtim ognjiščem in vengami ter dodanim nožem za trske. Na steni pribit sklednik s posodjem, lesenimi žlicami, model za sir, uteži. Izpod stropa visi leščerba in »stari lampi«, ob mizi stol, kolovrat, pa priprava za trenje in motovilo. Ob strani stojijo prsten in lesen vrč, železen lonec, priprava za praženje. Osrednji prostor bi zavzel razsežen lesen gladilnik (mungo) in star likalnik. Kot opozicijo tradicionalno ženskemu gospodinjskemu delu bi namenila sproščujoči moški kotiček z čedro z Gorenjskega, dodano pipo z okraski in izrezljano pipo iz leta 1762, pa še škatlico za vžigalice. Tudi čevljarski stol iz leta 1717 je tukaj, na katerega bo sedel možak, da bo zakrpal obutev družinskim članom.
4. V tem razstavnem prostoru je postavljena rezljana skrinja, iz katere gledajo oblačila: ženski kmečki jopič, moški telovnik, naglavne rute, peče, vezani robci, modrc. Na rekonstruirani postelji je zaglavnik, spodaj postavljene pletene cokle iz Dreznice. V vitrini so razvrščeni glavnik, prstani, par uhanov, zapestnica. V drugi vitrini so razporejene različne svetinje, božinka, posodica za blagoslovljeno vodo, nekaj rožnih vencev.
5. Vsekakor bi eno od večjih razstavnih prostorov namenila slikam na steklu, tudi poslikani panjski končnici z upodobitvijo mladostnega mlina, po središčni osi pa bi bile v vitrinah razporejene majolike, saj jih je muzeju obljubil Levpušček, nekaj pa so jih podarili tudi vaščani.
6. Na tem geografskem območju so se odvijale različne bitke. Obravnavani teritorij so skozi zgodovino prehajale in plenile različne vojske. Zato se ni čuditi, da so rodoljubi zbrali sorazmerno precejšnje število raznovrstnega orožja, ki mu namenjam naslednji razstaviščni prostor. Za stekleno površino bi razstavila: sulico, meč, star meč, izkopan v Pevmi, turški handžar, najden na Klužah, staro puško na kremen, strojček za vlivanje svinčenk, merico za smodnik, medeno škatlo za »kapselne«, klešče za vlivanje svinčenk, lovski nož in bajonet pa puško z bajonetom (francoska vojska), francoski samokres, dvoje pištol, bronasto kroglo, izkopano v Pevmi, več kantskih krogel ter konjski podkvi iz turških vpadov in eno iz francoske vojske. Sem bi sodili tudi zemljevidi: Španije in Portugalske, zemljevid Ilirskega kraljestva, zemljevid Italije in Avstrije iz leta 1838, stenski zemljevid Istre, zemljevid 'Carta delle Contee di Gorizia 1805, 17 starih zemljevidov.

7. V tej ambientalni postavitvi je rekonstruirano stanovanje dobro stoječega slovenskega meščana z omaro z različnimi predali in skrivnimi vratci, knjižna omara z nekaterimi slovenskimi knjigami z nabožno in posvetno literaturo. Od nekod bi pridobili tudi klavir, na katerem bi bile razstavljene partiture goriških skladateljev, denimo Kocijančiča in Laharnarja. Za vtis meščanskega stanovanja in vzdušja v njem se bi naslonili na opis prof. Ferda Seidla: »Stanovanje je bilo izredno zadovoljivo. [...] (Vstopna soba, sprejemna soba, spalnica, moja študijska soba, obednica, soba za goste, mal odprt hodnik; sončne tri strani.) [...] Po skončanih gospodinjskih opravkih je imela soproga na razpolago klavir in gosli, svojo leposlovno knjižnico s slovenskimi in nemškimi knjigami, časopisi in časniki. [...]«⁴ Stene bi zaljšali naslikani portreti, miniatura iz slonove kosti. V vitrini bi se videla zbirka polžlahtnih kamnov, v drugi pa sodobnejši numizmatični primerki.
8. Likovni umetnosti je namenjen naslednji prostor, kjer bi bile razstavljene slike na pločevino in 15 oljnatih slik iz leta 1700, tu bi bili tudi gvaš, akvarel in oljne študije Avgusta Schlegla. Sem spadajo še druga oljna dela s posvetno in z religiozno motiviko. S primerno osvetlitvijo se bi tu nahajale tudi grafike. Med njimi bi bila na ogled postavljena izbrana kiparska dela, v vitrinah pa kolajne in pečatniki.
9. Predstavitev zaokroža čitalniško in taborsko gibanje v letih 1868–1871, s fotografskimi portreti glavnih akterjev, med katerimi je bila osrednja osebnost dr. Karel Lavrič. Njegov citat bi izpisala na steno: »*Vsa slovenska dežela naj postane učilnica slovnice in našega slovstva*«. Pri vzbujanju čitalniške štimunge bi razstavila podobo Pavline Doljak, por. Pajek, ko deklamira rodoljubom. Na ogled bi postavila orglice, s katerimi je prof. Šantel »uglaševal« pevski zbor. Sem bi bile umeščene tako imenovane svetinje: spominska svetinja Tabora v Vižmarjih (1862), spominska svetinja Tabora na Kalcu (Pivka, 1869) in spominska svetinja Tabora v Vipavi (1870). Program *Zedinjene Slovenije* se je krepil prav v taborskem gibanju z množično udeležbo rodoljubk in rodoljubov; tabori so bili izraz narodne in politične enotnosti Slovencev. Ob fotografskih pogledih na množico udeležencev bi obnje postavila zastave goriških slovenskih društev, izvode goriških časopisov, odprtih na tistih straneh, kjer opozarjajo na še neuresničene pravice Slovenk in Slovencev na tem večjezičnem prostoru. V opomin tistim, ki so še v letu 1881 v državnem zboru izjavljali, da je naš jezik le narečje, bi odgovorila s poezijo goriškega slavčka Simona Gregorčiča in Krilana.

⁴ Ferdo SEIDL, Suplent in profesor v Gorici 1887–1915, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, str. 181–182.

Pravljicho število 9 ni izbrano naključno. Sovpada z mojo domišljjsko postavitvijo, z izbranimi pridobljenimi eksponati, vsakdo pa si lahko ustvari lastno »fikcijo«, v smislu Malrauxovega imaginarnega muzeja.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

Zgodovinski arhiv Ljubljana: SI ZAL LJU 500, MF 516.

NUK Ms 632 Gregorčič Simon - Ignaciju Gruntarju Korespondenca št. 1–136.

NUK Ms 636 Mapa VI., 1901–1902, št. 1080, Gregorčič Simon–Ignaciju Gruntarju Korespondenca.

NUK Ms 636 Mapa VI., 1901–1902, št. 1108, Gregorčič Simon–Ignaciju Gruntarju Korespondenca.

NUK Ms 636 Mapa VI., 1901–1902, št. 1124 Gregorčič Simon–Ignaciju Gruntarju Korespondenca.

NUK Ms 636 Mapa VII., 1903–05, št. 1167 Gregorčičeva pisma v Vrhovnikovih prepisih.

NUK Ms 630, mapa III., št. 6 (Gorica 15. 1. 1907, naslovljeno na Ivan Vrhovnik).

NUK Ms 630, mapa III., št. 11 (Gorica 18. 9. 1907, Josip Ivančič Ivanu Vrhovniku).

NUK Ms 632 št. 119, 26. 9. 1903, (*Pozdrav iz Gorice-Gospodka ulica*, Založil, Ant. Jeretič, Gorica, razglednica).

NUK Ms 632 št. 124, 2. 7. 1906 (*Pozdrav iz Gorice-Gospodka ulica*, Založil, Ant. Jeretič, Gorica, razglednica).

NUK Ms 632 št. 129, 26. 8. 1906 (*Pozdrav iz Gorice*, Založil, Ant. Jeretič, Gorica, razglednica).

NOTICE V ČASOPISIH GORICA IN SOČA

Osoda enakopravnosti slovenskega jezika v c. k. uradih na Goriškem, *Soča*, Gorica, 16. 1. 1880, 10/3, str. 1–2.

Osoda enakopravnosti slovenskega jezika v c. k. uradih na Goriškem, *Soča*, Gorica, 23. 1. 1880, 10/4, str. 1–2.

Osoda enakopravnosti slovenskega jezika v c. k. uradih na Goriškem, *Soča*, Gorica, 6. 2. 1880, 10/6, str. 1.

Slovenski jezik v državnem zboru. Z Dunaja, 12. aprila, *Soča*, Gorica, 23. 4. 1881, 11/17, str. 1.

SEKEC, Narodno blago na Cerkljanskem. Iz cerkljanskih hribov, *Soča*, Gorica, 1. 3. 1884, 14/9, str. 2.

Goriškim Italijanom resna beseda, *Soča*, Gorica, 12. 6. 1885, 15/24, str. 1.

»Šolski dom«, *Soča*, Gorica, 18. 2. 1898, 28/14, str. 1. 1848–1898, *Soča*, Gorica, 2. 12. 1898, 28/96, str. 1.

Dr. Gregorčič – in pavovo perje, *Soča*, Gorica, 9. 5. 1901, 31/55, str. 1.

Laška veselica, *Soča*, Gorica, 30. 6. 1908, 38/67, str. 2.

S slovenskim učnim jezikom, *Gorica*, Gorica, 7. 7. 1908, 10/54, str. 3.

- Mazzinijev občudovatelj Gabršček, *Gorica, Gorica*, 14. 7. 1908, 10/56, str. 4.
- Dr. Josip Levpušček, [čas. oglas], *Soča, Gorica*, 2. 1. 1909, 39/1, str. 3.
- Soča*, [čas. oglas], *Gorica*, 11. 1. 1910, 40/3, str. 6.
- Redni občni zbor Kolesarskega društva »Gorica«, *Soča, Gorica* 16. 3. 1909, 39/31, str. 3.
- Narodni muzej v Gorici, *Gorica, Gorica*, 3. 5. 1910, 12/35, str. 2–3.
- Narodni muzej v Gorici, *Soča, Gorica*, 3. 5. 1910, 40/50, str. 1.
- d. b., Varujmo svoje starine, *Gorica, Gorica*, 7. 6. 1910, 12/45, str. 3.
- Narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 11. 10. 1910, 12/81, str. 2.
- Za Narodni muzej v Gorici, *Gorica, Gorica*, 26. 11. 1910, 12/94, str. 2.
- Za Narodni muzej v Gorici, *Soča, Gorica*, 26. 11. 1910, 40/135, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 20. 12. 1910, 12/101, str. 2.
- Za narodni muzej, *Soča, Gorica*, 20. 12. 1910, 40/144, str. 3.
- Ustanovni občni zbor, *Gorica, Gorica*, 20. 12. 1910, 12/101, str. 2.
- Muzejsko društvo za Goriško, *Gorica*, 20. 12. 1910, 12/101, str. 2.
- Ustanovni občni zbor »Muzejskega društva za Goriško«, *Soča, Gorica*, 24. 12. 1910, 40/146, str. 3.
- Ustavni občni zbor, *Gorica, Gorica*, 24. 12. 1910, 12/120, str. 3.
- Blago, [čas. oglas], *Soča, Gorica*, 7. 1. 1911, 41/3, str. 4.
- Zobozdravniški in zobotehniški atelje, [čas. oglas], Dr. I. Eržen *Gorica, Soča, Gorica*, 7. 1. 1911, 41/3, str. 6.
- Za narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 10. 1. 1911, 13/3, str. 2.
- Za narodni muzej, *Soča, Gorica*, 10. 1. 1911, 41/4, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 17. 1. 1911, 13/5, str. 2.
- Za narodni muzej, *Soča, Gorica*, 17. 1. 1911, 41/7, str. 2.
- »Croatia«, [čas. oglas], *Soča, Gorica*, 17. 1. 1911, 41/7, str. 4.
- Za narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 28. 1. 1911, 13/8, str. 2.
- Za narodni muzej, *Soča, Gorica*, 28. 1. 1911, 41/12, str. 3.
- Za narodni muzej *Gorica, Gorica*, 4. 2. 1911, 13/10, str. 4.
- Za narodni muzej, *Soča, Gorica*, 4. 2. 1911, 41/11, str. 3.
- Za narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 7. 2. 1911, 13/11, str. 2.
- Za narodni muzej, *Soča, Gorica*, 7. 2. 1911, 41/15, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 14. 2. 1911, 13/13, str. 3.
- Za narodni muzej, *Soča, Gorica*, 14. 2. 1911, 41/18, str. 3.
- Darovi za »Narodni muzej«, *Soča*, 18. 2. 1911, 41/20, str. 3.
- Darovi za »Nar. muzej«, *Gorica, Gorica*, 21. 2. 1911, 13/15, str. 3.
- Za narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 25. 2. 1911, 13/16, str. 4.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča, Gorica*, 25. 2. 1911, 41/23, str. 3.
- Josip Patek, [čas. oglas], *Gorica, Gorica*, 7. 3. 1911, 13/19, str. 3.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča, Gorica*, 7. 3. 1911, 41/27, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 11. 3. 1911, 13/20, str. 3.
- Za narodni so darovali, *Soča, Gorica*, 11. 3. 1911, 41/29, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica, Gorica*, 18. 3. 1911, 13/22, str. 3.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča, Gorica*, 18. 3. 1911, 41/32, str. 2–3.
- Deželni muzej in slovenščina, *Soča, Gorica*, 21. 3. 1911, 41/33, str. 3.
- Za narodni muzej so darovali, *Gorica, Gorica*, 28. 3. 1911, 13/25, str. 2.
- Za narodni muzej, *Soča, Gorica*, 30. 3. 1911, 41/36, str. 2.

- Za narodni muzej so darovali, *Gorica*, Gorica, 1. 4. 1911, 13/26, str. 2.
- Za »Narodni muzej«, *Soča*, Gorica, 1. 4. 1911, 41/37, str. 3.
- Deželni muzej in slovenščina, *Soča*, Gorica, 1. 4. 1911, 41/37, str. 3.
- Za »Narodni muzej«, *Gorica*, Gorica, 8. 4. 1911, 13/28, str. 3.
- Za »Narodni muzej«, *Soča*, Gorica, 8. 4. 1911, 41/40, str. 3.
- Muzejsko društvo za Goriško v Gorici, *Soča*, Gorica, 8. 4. 1911, 41/40, str. 3.
- »Muzejsko društvo za Goriško v Gorici«, *Gorica*, Gorica, 18. 4. 1911, 13/31, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 18. 4. 1911, 13/31, str. 2.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 18. 4. 1911, 41/44, str. 2.
- Za »Narodni muzej«, *Gorica*, Gorica, 22. 4. 1911, 13/32, str. 3.
- Za »narodni muzej«, *Soča*, Gorica, 22. 4. 1911, 41/46, str. 2.
- Za »Narodni muzej« so darovali, *Soča*, Gorica, 29. 4. 1911, 40/49, str. 3.
- Za »Narodni muzej«, *Gorica*, Gorica, 2. 5. 1911, 13/35, str. 3.
- Za »Narodni muzej« so darovali, *Soča*, Gorica, 20. 5. 1911, 41/58, str. 3.
- Za »Narodni muzej«, *Gorica*, Gorica, 23. 5. 1911, 13/41, str. 3.
- Za »Narodni muzej« so darovali, *Soča*, Gorica, 27. 5. 1911, 41/60, str. 3.
- Za »Narodni muzej«, *Gorica*, Gorica, 30. 5. 1911, 13/43, str. 4.
- Za Narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 1. 6. 1911, 41/62, str. 3.
- Za »Narodni muzej« darovali, *Gorica*, Gorica, 6. 6. 1911, 13/45, str. 5.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 13. 6. 1911, 41/67, str. 2.
- Za narodni muzej so darovali, *Gorica*, Gorica, 17. 6. 1911, 13/48, str. 3.
- Za »Narodni muzej«, *Soča*, Gorica, 24. 6. 1911, 41/72, str. 3.
- Za »Narodni muzej«, *Gorica*, Gorica, 27. 6. 1911, 13/51, str. 2.
- Za »Narodni muzej« so darovali, *Gorica*, Gorica, 11. 7. 1911, 13/55, str. 2.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 13. 7. 1911, 41/79, str. 3.
- Za »Narodni muzej« so darovali, *Soča*, Gorica, 15. 7. 1911, 41/80, str. 3.
- Za »Narodni muzej« so darovali, *Gorica*, Gorica, 18. 7. 1911, 13/57, str. 3.
- Za »Narodni muzej« so darovali, *Gorica*, Gorica, 1. 8. 1911, 13/61, str. 2–3.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 1. 8. 1911, 41/87, str. 2.
- Za »Narodni muzej« so darovali, *Gorica*, Gorica, 29. 8. 1911, 13/69, str. 3.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 29. 8. 1911, 41/98, str. 2.
- Za »narodni muzej« so darovali, *Gorica*, Gorica, 5. 9. 1911, 13/71, str. 2.
- Za Narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 5. 9. 1911, 41/101, str. 2.
- Za narodni muzej so darovali, *Gorica*, Gorica, 26. 9. 1911, 13/77, str. 2.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 28. 9. 1911, 41/11 str. 2–3.
- Za »Narodni muzej«, *Gorica*, Gorica, 21. 10. 1911, 13/84, str. 2.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 21. 10. 1911, 41/121, str. 3.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 2. 11. 1911, 41/126, str. 2.
- Za narodni muzej so darovali, *Gorica*, Gorica, 4. 11. 1911, 13/88, str. 3.
- Za narodni muzej v Gorici, *Soča*, Gorica, 26. 11. 1910, 40/135, str. 3.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 28. 11. 1911, 13/95, str. 3.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 23. 1. 1912, 13/7, str. 3.
- »Muzejsko društvo za Goriško«, *Soča*, Gorica, 27. 1. 1912, 42/11, str. 4.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 30. 1. 1912, 42/12, str. 3.

- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 3. 2. 1912, 13/10, str. 3.
- Muzejsko društvo za Goriško, *Gorica*, 20. 12. 1910, 12/101, str. 2.
- Iv. Znidarčič, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 15. 2. 1912, 42/19, str. 3.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 24. 2. 1912, 13/16, str. 2.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 24. 2. 1912, 42/23, str. 3.
- Umrli je, *Soča*, Gorica, 5. 3. 1912, 42/27, str. 3.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 16. 3. 1912, 42/32, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 18. 3. 1912, 13/23, str. 3.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 13. 4. 1912, 42/43, str. 3–4.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 16. 4. 1912, 13/31, str. 2.
- Za Narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 16. 4. 1912, 42/44, str. 2–3.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 23. 4. 1912, 13/33, str. 2.
- Za Narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 23. 4. 1912, 42/47, str. 3.
- Za »Narodni muzej«, *Soča*, Gorica, 27. 4. 1912, 42/49, str. 3.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 30. 4. 1912, 13/35, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 7. 5. 1912, 13/37, str. 3.
- Za »narodni muzej«, *Gorica*, Gorica, 11. 5. 1912, 13/38, str. 3.
- Za narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 11. 5. 1912, 42/55, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 18. 5. 1912, 13/40, str. 3.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 18. 5. 1912, 42/57, str. 2.
- Izlet muzejskega društva, *Gorica*, Gorica, 21. 5. 1912, 13/41, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 25. 5. 1912, 13/42, str. 3.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 25. 5. 1912, 42/60, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 1. 6. 1912, 13/44, str. 3.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 1. 6. 1912, 42/63, str. 2.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 8. 6. 1912, 42/65, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 8. 6. 1912, 13/46, str. 2;
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 15. 6. 1912, 42/68, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 18. 6. 1912, 13/49, str. 3.
- Intimna razstava, *Soča*, Gorica, 27. 6. 1912, 42/73, str. 3.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 6. 7. 1912, 42/76, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 9. 7. 1912, 13/55, str. 3.
- t-c-, Intimna razstava, *Soča*, Gorica, 11. 7. 1912, 42/78, str. 3.
- a-a-, O intimni razstavi, *Gorica*, Gorica, 13. 7. 1912, 13/56, str. 3.
- R-O-, Intimna razstava v Gorici, *Gorica*, Gorica, 16. 7. 1912, 13/57, str. 1.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 20. 7. 1912, 42/82, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 23. 7. 1912, 13/59, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 10. 9. 1912, 13/73, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 10. 9. 1912, 42/103, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 17. 9. 1912, 42/106, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 24. 9. 1912, 13/77, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 8. 10. 1912, 42/115, str. 3.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 26. 10. 1912, 13/68, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 26. 10. 1912, 42/123, str. 3.

- Izlet muzejskega društva, *Soča*, Gorica, 26. 10. 1912, 42/123, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 16. 11. 1912, 42/132, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 19. 11. 1912, 93/93, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 10. 12. 1912, 13/99, str. 2–3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 16. 12. 1912, 42/142, str. 3.
- Izidor Nanut, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 11. 1. 1913, 43/5, str. 6.
- Za »Narodni muzej«, *Gorica*, Gorica, 18. 1. 1913, 14/5, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 18. 1. 1913, 43/8, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 4. 2. 1913, 43/15, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 8. 2. 1913, 14/11, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 22. 2. 1913, 43/23, str. 3.
- Občni zbor »muzejskega društva Gorica«, *Gorica*, Gorica, 22. 2. 1913, 14/15, str. 3.
- Odbor »Muzejskega društva za Goriško«, *Gorica*, Gorica, 1. 3. 1913, 14/17, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 4. 3. 1913, 14/18, str. 3.
- Muzejsko društvo v Gorici, *Gorica*, Gorica, 18. 3. 1913, 14/22, str. 1.
- Muzejsko društvo za Goriško, *Soča*, Gorica, 22. 3. 1913, 43/32 str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 26. 3. 1913, 43/33, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 1. 4. 1913, 14/25, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 1. 4. 1913, 43/35, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 6. 4. 1913, 14/27, str. 2.
- Za Narodni muzej so darovali, *Soča*, Gorica, 8. 4. 1913, 43/37, str. 2.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 12. 4. 1913, 14/28, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 12. 4. 1913, 43/38, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 19. 4. 1913, 43/40, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 22. 4. 1913, 43/41, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 3. 5. 1913, 43/44, str. 3.
- Za Narodni muzej so darovali, *Gorica*, Gorica, 6. 5. 1913, 14/35, str. 2, 4.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 20. 5. 1913, 43/49, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 24. 5. 1913, 43/50, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 31. 5. 1913, 14/42, str. 2.
- Sklep šolskega leta na obrtno-nadaljevalni šoli v Mirnu, *Soča*, Gorica, 7. 6. 1913, 43/53, str. 4.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 10. 6. 1913, 14/45, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 10. 6. 1913, 43/55, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 28. 6. 1913, 43/60, str. 3.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 1. 7. 1913, 14/51, str. 4.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 12. 7. 1913, 43/63, str. 4.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 22. 7. 1913, 14/57, str. 2.
- Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 29. 7. 1913, 14/59, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 5. 8. 1913, 14/61, str. 3.
- Za narodni muzej darovali, *Gorica*, Gorica, 16. 8. 1913, 14/64, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 19. 8. 1913, 43/79, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 23. 8. 1913, 43/80, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 28. 8. 1913, 14/66, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 30. 8. 1913, 14/68, str. 3.

- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 30. 8. 1913, 43/82, str. 3.
- Slovinci!, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 4. 9. 1913, 43/92, str. 7.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 9. 9. 1913, 14/71, str. 3.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 16. 9. 1913, 43/87, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 13. 9. 1913, 14/72, str. 3.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 20. 9. 1913, 14/74, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 23. 9. 1913, 43/89, str. 2.
- »Slovensko muzejsko društvo v Gorici«, *Gorica*, Gorica, 30. 9. 1913, 14/77, str. 3.
- »Slovensko muzejsko društvo v Gorici«, *Soča*, Gorica, 30. 9. 1913, 43/91, str. 3.
- Mihalj Turk, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 30. 9. 1913, 43/91, str. 4.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 4. 10. 1913, 43/92, str. 5.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 14. 10. 1913, 14/81, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 18. 10. 1913, 14/82, str. 4.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 18. 10. 1913, 43/96, str. 4.
- Za narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 31. 10. 1913, 14/86, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Gorica*, Gorica, 4. 11. 1913, 14/87, str. 3.
- Za narodni muzej, *Soča*, Gorica, 31. 10. 1913, 43/100, str. 3.
- Občni zbor Muzejskega društva za Goriško, *Soča*, Gorica, 24. 2. 1914, 44/3, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 7. 3. 1914, 45/8, str. 2.
- Za Narodni muzej*, *Soča*, Gorica, 21. 3. 1914, 44/13, str. 3–4.
- Muzejsko društvo, *Soča*, Gorica, 24. 3. 1914, 44/14, str. 3.
- Adolf Urbančič [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 7. 4. 1914, 44/20, str. 4.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 14. 4. 1914, 44/23, str. 2.
- Z. Vižintin, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 16. 4. 1914, 44/24, str. 4.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 2. 5. 1914, 44/29, str. 3.
- Kolesarsko društvo »Gorica«, *Soča*, Gorica, 2. 5. 1914, 44/29, str. 4.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 16. 5. 1914, 44/33, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 19. 5. 1914, 44/34, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 19. 5. 1914, 44/34, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 13. 6. 1914, 44/41, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 14. 7. 1914, 44/50, str. 3.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 18. 7. 1914, 44/51, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Soča*, Gorica, 23. 10. 1914, str. 44/63, str. 3.
- Srečno, [čas. oglas], *Soča*, Gorica, 31. 12. 1914, 45/1, str. 4.

DRUGI ČASOPISNI VIRI IN KOLEDARJI

Slovensko slovstvo. Popisano 1846, *Slovenija*, 37, Ljubljana 8. Velkiga travna 1849, str. 148.

Dekanija Bovec, Imenik častnih p. n. udov družbe sv. Mohora leta 1883, *Koledar družbe sv. Mohora za prestopno leto 1884*, Celovec 1883, str. [33].

Dekanija Bovec, Imenik častitih p. n. udov družbe sv. Mohorja za leto 1893, *Koledar družbe sv.*

Mohorja za navadno leto 1894, Celovec 1893, str. [17].

Šole. Dol, *Kažipot po pokneženi grofovini Goriško-Gradiški*, 1894, I., (ur. in izdal Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1894, str. 62.

Kažipot po pokneženi grofovini Goriški Gradiški ter obmejnih krajih kranjskih, 1895, II., (ur. in izdal Andrej

- Gabršček), [čas. oglas], Goriška tiskarna, Gorica 1895, b. p.
- Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu za leto 1898, IV.*, (ur. Josip Krmpotič), [čas. oglas], Goriška tiskarna, Gorica 1897, b. p.
- Tabakarnice, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu za 1898, IV.*, (ur. Josip Krmpotič), Goriška tiskarna, Gorica 1897, str. 29.
- Andrej MARUŠIČ, *Moja doba in podoba, Primorski list*, Gorica, 1. 9. 1898, 6/25, [97].
- Obrtniki, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri za 1899, V.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1898, str. 56.
- Obrtniki, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri za 1899, V.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1898, str. 57.
- Breginj, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri za 1899, V.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1898, str. 73.
- Trgovsko-obrtni registrovani zadrugi v Gorici z neomejenim jamstvom, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri za 1899, V.*, (sestavil Andrej Gabršček) Goriška tiskarna, Gorica 1898, str. 29.
- Trnovo, p. Serpenica, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri za leto 1899, V.*, (sestavil Andrej Gaberšček), Goriška tiskarna, Gorica 1898, str. 78.
- Telovadno društvo »Goriški Sokol«, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri, Koledar za navedeno leto 1900, VI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1900, str. 85.
- Puŕkarja, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri. Koledar za navadno leto 1900, VI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1900, str. 91.
- Šola, *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri in Koledar za navadno leto 1901, VII.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1901, str. 69.
- Obrt.[niki], *Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri in Koledar za navadno leto 1901, VI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1901, str. 70.
- Ročni kaŕipot po Goriškem, Trstu in Istri in Koledar za navadno leto 1902, VIII.*, (sestavil Andrej Gabršček), [čas. oglas], Goriška tiskarna, Gorica 1902, b. p.
- Dekanija Bovec, *Imenik častitih p. n. udov druŕbe sv. Mohorja za leto 1903, Koledar druŕbe sv. Mohorja 1904*, Celovec 1903, str. [17].
- Obrtniki, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem za navadno leto 1905, X.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1905, str. 92.
- Trgovci, *Ročni Kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem za navadno leto 1905*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1905, str. 108.
- Davkarija, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1906, XII.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1906, str. 116.
- Deŕelni uradi, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908, XIV.*, (sestavil Andrej Gaberšček), Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 30.
- Krojači, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908, XIV.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 64.
- Trg.[ovina] Jestvine, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908, XIV.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 110.
- Velikolaške demonstracije, *Edinost*, Trst, 3. 7. 1908, 33/182, str. 3–4.
- Goriški municipij in mestni učitelji, *Edinost*, Trst, 4. 7. 1908, 33/183, str. 4.
- Obrtniki, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908, XIV.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 104.
- Obrtniki, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908, XIV.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 112.
- Šola, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem in Koledar za prestopno leto 1908, XIV.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1908, str. 138.
- Nov odvetnik v Gorici, *Slovenec*, Ljubljana 22. 12. 1908, 36/294, str. 2.
- Bate, *Koledar druŕbe sv. Mohorja za leto 1910*, Celovec 1909, str. 22.
- Gradišče, *Koledar druŕbe sv. Mohorja za leto 1910*, Celovec 1909, str. 29.
- Zrelostni izpit, *Primorski list*, Gorica, 7. 10. 1910, 18/27. str. 4.
- Tehnično gozdni oddelek, *Ročni kaŕipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*,

(sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 44.

Telovadno društvo »Goriški Sokol«, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 52.

Goriška sokolska župa, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 53.

»Ženska podružnica sv. Cirila in Metoda«, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 54.

Dvokolesa poprave, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, str. 61.

Časniki, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 79.

Trgovci, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 90.

Poštna nabiralnica, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem za navadno leto 1911, XVI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 128.

Pošta, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica 1911, str. 129.

C. kr. finančna straža s komisarijatom, *Ročni kašipot po Goriškem in Gradiščanskem in koledar za navadno leto 1911, XVI.*, (sestavil Andrej Gabršček), Goriška tiskarna, Gorica, str. 142.

Josip Jakil, *Primorski list*, Gorica, 14. 9. 1911, 19/37, str. 5.

Dekanija Črniče, Lokovec, Imenik čč. p. n. udov družbe sv. Mohorja za leto 1912, *Koledar družbe sv. Mohorja za leto 1913*, Celovec 1912, str. [81], 83.

Osebne vesti, *Primorski list*, Gorica, 18. 1. 1912, 20/3, str. 5.

V. Znidarčič, [čas. oglas], *Novi čas*, Gorica, 1. 3. 1912, 3/9, str. 10.

Novice iz Šebrelj, *Novi čas*, Gorica, 22. 3. 1912, 3/12, str. 7.

Izpite usposobljenosti za ljudske šole, *Primorski list*, Gorica, 23. 5. 1912, 20/21, str. 2.

Maturo na c. kr. gimnaziji v Gorici, *Novi čas*, Gorica, 12. 7. 1912, 3/28, str. 4.

Na tukajšnjem c. kr. moškem učiteljišču, *Novi čas*, Gorica, 12. 7. 1912, 3/28, str. 5.

B., Umetniška razstava v Gorici, *Zarja*, Ljubljana 26. 7. 1912, 2/341, str. 2.

-g-, Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 28. 3. 1913, 53/13, str. 3.

Za Narodni muzej v Gorici, *Primorski list*, Gorica, 24. 4. 1913, 21/17, str. 2.

† Zlatomašnik Andrej Žnidarčič, *Primorski list*, Gorica, 31. 7. 1913, 21/31, str. 2.

Učiteljska imenovanja in premeščanja, *Primorski list*, Gorica, 4. 9. 1913, 21/36, str. 3.

Poroka, *Primorski list*, Gorica, 11. 9. 1913, 21/37, str. 4.

Usposobljenostni izpit za slovenske ljudske šole, *Primorski list*, Gorica, 27. 11. 1913, 21/48, str. 3.

Volitve v cestni odbor za goriško okolico, *Primorski list*, Gorica, 27. 11. 1913, 21/48, str. 4.

Popravek, *Primorski list*, Gorica, 4. 12. 1913, 21/49, str. 3.

† Emil Hojak, *Slovan*, Ljubljana 1913, 11/8, str. 254.

† Emil Hojak, *Ljubljanski zvon*, 1913, 33/7, str. 448.

† Emil Hojak, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana 13. 6. 1913, 53/24, str. 1.

Deskle, *Goriški list*, Gorica, 7. 2. 1914, 1/1, str. 2.

Za Narodni muzej darovali, *Goriški list*, 12. 2. 1914, 1/2, str. 2.

Muzejsko društvo za Goriško, *Goriški list*, Gorica, 26. 2. 1914, 1/4, str. 3.

Učiteljske vesti, *Novi čas*, Gorica, 17. 3. 1914, 5/29, str. 7.

m, Občni zbor Muzejskega društva na Goriško, *Goriški list*, Gorica, 18. 3. 1914, 1/7, str. 4.

m, Dopis iz Gorice, *Goriški list*, Gorica, 26. 3. 1914, 1/8, str. 3–4.

Zahvala, *Goriški list*, Gorica, 26. 3. 1914, 1/8, str. 5.

Za narodni muzej so darovali, *Goriški list*, Gorica, 9. 4. 1914, 1/10, str. 3.

- Kanal, *Dan, Neodvisni politični dnevnik s tedensko prilogom 'Bodeča neža'*, Ljubljana 13. 4. 1914, 3/834, str. 2.
- Za Narodni muzej, *Goriški list*, Gorica, 16. 4. 1914, 1/11, str. 2.
- m, Smrtna kosa, *Goriški list*, Gorica, 7. 5. 1914, 1/14, str. 3.
- †Josip Kenda, *Goriški list*, Gorica, 2. 7. 1914, 1/23, str. 6.
- Učiteljske vesti, *Novi čas*, Gorica, 17. 7. 1914, 5/29, str. 6.
- Učiteljske vesti, *Novi čas*, Gorica, 17. 7. 1914, 5/29, str. 7.
- †Janez Vončina, *Novi čas*, Gorica, 17. 7. 1914, 5/29, str. 8.
- Poroka, *Novi čas*, Gorica, 30. 7. 1914, 5/31, str. 7.
- Velikodušen dar, *Novi čas*, Gorica, 27. 8. 1914, 5/35, str. 7.
- m, Smrtna kosa, *Goriški list*, Gorica, 10. 9. 1914, 1/34, str. 3.
- G. Kutin, *Novi čas*, Gorica, 8. 10. 1914, 5/41, str. 7.
- Franc Marinčič, *Novi čas*, Gorica, 16. 10. 1914, 5/42, str. 5.
- Ranjenci v Gorici, *Novi čas*, Gorica, 22. 10. 1914, 5/43, str. 5.
- Jurist Jos. Fon — padel!, *Novi čas*, Gorica, 29. 10. 1914, 5/44, str. 3.
- Na severnem bojišču je bil ranjen, *Novi čas*, 29. 10. 1914, 5/44, str. 5.
- Duhovske vesti, *Goriški list*, Gorica, 29. 10. 1914, 1/41, str. 2.
- Goriška okolica, *Goriški list*, Gorica, 12. 11. 1914, 1/43, str. 3.
- V srbskem vjetništvu, *Novi čas*, Gorica, 19. 11. 1914, 5/47, str. 6.
- Z bojišča k poroki in od poroke v boj, *Novi čas*, Gorica, 17. 12. 1914, 5/51, str. 3.
- V srbskem ujetništvu, *Novi čas*, Gorica, 1.1.1915, 6/1, str. 2.
- Osebna vest, *Goriški list*, Gorica, 28. 1. 1915, 2/4, str. 2.
- Že dvakrat odlikovan št. Ferjanski, *Novi čas*, Gorica, 25. 2. 1915, 6/9, str. 4.
- m, Umrl je v Gorici, *Goriški list*, Gorica, 8. 4. 1915, 2/14, str. 3.
- Smrtna kosa, *Novi čas*, Gorica, 8. 4. 1915, 6/15, str. 2.
- Anton Turk, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 12. 1915, 55/18, str. 1.
- g-, Gorico, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 12. 1915, 55/18, str. 4–5.
- g-, Anton Faganeli, učitelj v Podgori, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 12. 1915, 55/18, str. 5.
- g-, Oglasila, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 11. 2. 1916, 56/3, str. 5.
- Tovariš Vekoslav Benko, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana 25. 2. 1916, 56/4, str. 6.
- g-, Tovariš Alojzij Toroš, učitelj na Kožbani, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 24. 3. 1916, 56/6, str. 5.
- g-, Franc Bajt, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 21. 4. 1916, 56/8, str. 6.
- g-, Anton Zorzut, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 21. 4. 1916, 56/8, str. 6.
- g-, Pred c. kr. izpraševalno komisijo v Gorici (sedaj v Ljubljani), *Učiteljski tovariš*, Ljubljana 2. 6. 1916, 56/11, str. 4.
- g-, V ruskem ujetništvu je umrl, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 30. 6. 1916, 56/13, str. 4.
- g-, Zrelostni izpiti, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 28. 7. 1916, 56/15, str. 4.
- g-, Odlikovanje, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 6. 10. 1916, 56/20, str. 5.
- Marija Brezigar, *Edinost*, Trst, 7. 10. 1916, 41/279, str. 2.
- Pogrešane družine s Primorskega, *Slovenec*, Ljubljana, 12. 10. 1916, 44/234, str. 2.
- g-, Šolstvo v goriškem okraju, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 11. 1916, 56/22, str. 4–5.
- g-, V ruskem ujetništvu, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 11. 1916, 56/22, str. 5.
- g-, Iz šolske službe, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 23. 2. 1917, 57/4, str. 5.
- g-, Tovariš Matija Lavrenčič, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 9. 3. 1917, 57/5, str. 4.
- g-, Pred goriško izpitno komisijo za ljudske in meščanske šole v Ljubljani, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 18. 5. 1917, 57/10, str. 6.
- Engelbert Podgornik, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana 21.

- Engelbert Podgornik, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana 21. 9. 1917, 57/19, str. 3.
- XII. Goriško učiteljsko društvo, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 2. 11. 1917, 57/22, str. 4.
- g-, Pred c. kr. goriško izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole v Ljubljani, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 30. 11. 1917, 57/24, str. 6.
- g-, Odlikovanje, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 25. 1. 1918, 58/2, str. 3.
- g-, Goriško okrajno društvo, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 22. 3. 1918, 58/6, str. 4.
- Učiteljsko društvo za goriški okraj, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 28. 6. 1918, 58/14, str. 4.
- Umrli je, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 3. 1. 1919, 59/1, str. 4.
- Iz pokrajine, *Večerni list*, Ljubljana, 9. 4. 1919, 71/1, str. 3.
- Josip Vittori, *Slovenec*, Ljubljana 16. 4. 1919, 47/87, str. 6.
- † prof. Jožef Cizelj, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 6. 8. 1919, 59/32, str. 3.
- Josip Cizel. †, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 8. 10. 1919, 59/41, str. 2.
- †Luka Dugar, *Goriška straža*, Gorica 9. 10. 1919, 2/2, str. [3].
- Gimnazijska matura, *Goriška straža*, Gorica, 23. 10. 1919, 2/2, str. [?].
- Koledar Goriške matice za prestopno leto 1920*, (ur. dr. A. Pavlica), [čas oglas], Narodna tiskarna, Gorica 1919, b.p.
- † Dr. Janko Bratina, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 7. 1. 1920, 60/1, str. 13.
- r, Zrelostni izpit v zasedenem ozemlju, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 7. 1. 1920, 60/1, str. 19.
- Koledar Goriške matice za navedeno leto 1921*, (ur. dr. A. Pavlica), [čas. oglas], Narodna tiskarna, Gorica 1920, b.p.
- Sveta gora, *Koledar za navedeno leto 1923*, Goriška matica, Gorica 1922, str. 82–83.
- PODOBNIK, J., † Andrej Žnidarčič. Briška budnica, *Koledar za prestopno leto 1924*, Goriška matica, Gorica 1923, str. 53–54.
- II. deška narodna šola »Grabem«, *Stalež šolstva in učiteljstva ter prosvetnih in kulturnih ustanov v Dravski banovini*, Prosvetni oddelek kr. banske uprave, Ljubljana 1934, str. 125.
- M. I., † Mitja Kenda, *Učiteljski tovariš*, Ljubljana, 10. 11. 1938, 78/15, str. 3.

LITERATURA (PERIODIČNE IN MONOGRAFSKE PUBLIKACIJA):

- BALBONI BRIZZA, Maria Teresa, ZANNI, Annalisa, *Il museo conosciuto*, Franco Angeli, Milano 1984.
- BATTISTA, Alenka di, Zanimanje Štefana Kociančiča za goriško umetnost in umetnostne spomenike, *Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, Nova Gorica 2017, 14, str. 15–24.
- Bavčerjev zbornik, *Goriški letnik 1997*, Goriški muzej, Nova Gorica 1997, 24, str. 209–283.
- BENNET, Tony, *The Birth of the Museum. History, theory, politics*, Routledge, London in New York 1995.
- BINNI, Lanfranco, PINNA, Giovanni, *Museo*, Garzanti, Milano 1989.
- BONČINA, Rado, *Od trivialke do devetletke. Šolstvo v Čepovanu, Lokovcu in na Lokvah*, Kulturno turistično društvo Lokovec, Lokovec 2012.
- BRATUŽ, Lojzka, *Panorama leterario*, v: *Cultura Slovena nel Goriziano*, Istituto di storia sociale e religiosa, Forum, Gorizia 2005, str. 79–81.
- BREDENKAMP, Horst, *Nostalgia dell'antico e faschino della macchina*, Il Saggiatore, Milano 1966.
- BURKE, Peter, *Kaj je kulturna zgodovina*, Sophia, Ljubljana 2007.
- CANKAR, Izidor, Gregorčičeva pisma Gruntarju, *Dom in svet*, 1916, 29/3–4, str. 82–92.
- CANKAR, Izidor, Gregorčičeva pisma Gruntarju, *Dom in svet*, 1916, 29/3, 5–6, str. 144–150.
- CERGNA, Sandro, *L'istrioto: cenni storici*, Atti, Centro di Ricerche Storiche, Rovigno, 2014, 44, str. 317–332.
- CHABORD, Federico, *L'idea di nazione*, Laterza, Roma-Bari 1996.

- Študijska knjižnica Maribor, *Časopis za zgodovino in naravoslovje*, Zgodovinsko društvo Maribor, Maribor, 29/1–2, 1934, str. 94.
- ČURKINA, Iskra V., I. Baudoin de Courtenay in Slovenci, *Goriški letnik*, Goriški muzej, Nova Gorica 1977/1978, 4–5, str. 117–137.
- DERATHÉ, Robert, Patriotisme et nationalisme *au XVIIIe siècle*, *Annales de Philosophie Politique*, 1969/8, str. 75.
- DIDEROT, Denis, Da Gabinetto di storia naturale, *Enciclopedia*, v: Maria Teresa BALBONI BRIZZA, Annalisa ZANNI, *Il museo conosciuto*, Franco Angeli, Milano 1984, str. 183–185.
- DESPOT, Loretana, Put nebesni Ivana Grličića iz 1707 godine (grafijske, pravopisne i jezične odlike), *Filologija*, Filozofski fakultet Osijek, Osijek 2003, 41, str. 1–20.
- Dolenjski biografski leksikon*, Presel Miro, <https://www.nm.sik.si/si/eknjiznica/bioleks/?bid=1649> (21. 3. 2021).
- DOLJAK, Justina, Gostilna pri Ivančkovih, v: *Krčme in gostilne na Trnovsko-Banjski planoti*, (ur. Miroslav Šuligoj Brevec), Kulturno turistično društvo Lokovec, Lokovec 2018, str. 40.
- GABRŠČEK, Andrej, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice od leta 1830–1900*, I., Samozaložba, Ljubljana 1932.
- GABRŠČEK, Andrej, *Goriški Slovenci. Narodne, kulturne, politične in gospodarske črtice od leta 1901 do 1924*, II., Samozaložba, Ljubljana 1934.
- GLOBOČNIK, Damir, Nagrobni spomenik Simonu Gregorčiču, *Kronika*, Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Ljubljana 2018, 66/1, str. 69–82.
- Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (izbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002.
- GOVEKAR-OKOLIŠ, Monika, *Srednje šole na Slovenskem pri oblikovanju nacionalne identitete Slovencev v drugi polovici 19. stoletja*, Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2010.
- Gradivo simpozija o Matiji Vertovcu (1784–1851), *Goriški letnik*, Goriški muzej, Nova Gorica 1984, 11, str. 3–72.
- GRADNIK, Alojzij, Med svobodo in nasiljem, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (izbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 395–411.
- FERJANČIČ, Andrej, Spomini na Josipa Kocjančiča, *Novi akordi*, Ljubljana 1913, 12/3–4, str. 23–24.
- FOUCAULT, Michel, *Les mots et les choses*, Gallimard, Paris 1966.
- FOUCAULT, Michel, *L'archeologia del sapere*, Rizzoli, Milano 1980.
- FOUCAULT, Michel, (ur. M. Dolar), *Vednost–oblast–subjekt*, Krt, Ljubljana 1991.
- HABERMAS, Jürgen, *Filozofski diskurz moderne*, Globus, Zagreb 1988.
- HARTMAN, Manica, *Pranje in likanje nekoč. Mar res radost in veselje žensk?*, Pokrajinski muzej Ptuj Ormož, Ptuj 2015 [razst. kat.].
- HASKELL, Francis, The manufacture of the past in nineteenth-century painting, *Past and Present*, 1971/53.
- HOJAN, Tatjana, Izbor člankov o prvi svetovni vojni v pedagoškem časopisju od leta 1914 do leta 1918, *Šolska kronika*, Revija Slovenskega šolskega muzeja, Ljubljana 2016, 3, str. 303–349.
- ILICH-KLANČNIK, Breda, *Anton Gvajc 1865–1935*, Umetnostna galerija Maribor, september/oktober 1986 [razst. kat.].
- KACIN WOHINZ, Milica, VERGINELLA, Marta, *Primorski upor fašizmu 1920–1941*, Društvo Slovenska matica, Ljubljana 2008.
- KAJZER, Janez, Podrobno pričevanje o času in o ljudeh, v: Anton ŠANTEL, *Zgodbe moje pokrajine*, Nova revija, Ljubljana 2006, str. 465–475.
- KAMBIČ, Mirko, KOVIČ, Brane, KREČIČ, Peter, *150 let fotografije na Slovenskem*, Mestna galerija Ljubljana, Arhitekturni muzej Ljubljana, Ljubljana 1989 [razst. kat.].
- KERŠEVAN, Silvan, L'attività musicale dagli inizi ai giorni nostri, *Cultura Slovena nel Goriziano*, Istituto si storia sociale e religiosa, Forum, Gorizia 2005, str. 227–284.
- KLADNIK, Darinka, Franc, daj kruha ti! Valentin Stanič (1774–1847), duhovnik, alpinist, pesnik, v: *(Ne)znani Slovenci*, Cankarjeva založba, Ljubljana 2017, str. 210–212.
- KLAVORA, Hinko, Čez drn in strn skozi življenje, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (izbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 395–411.

- Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 227–241.
- KOČIANČIČ, Štefan, Nekdaj in zdaj, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (zbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 15–31.
- KODELJA, Zdenko, Is education for patriotism morally required, permitted or unacceptable?. *Studies in philosophy and education*. March 2011, 30/2 str. 127–140.
- KODELJA, Zdenko Preliminarije za analizu Rousseauovog razumijevanja pojmov patria i nacija. *Filozofska istraživanja*. studeni 2014, 34, 1/2, str. 111–120.
- KONTESTABILE ROVIS, Mirjana, Slovenski oddelki Cesarsko-kraljevega moškega učiteljsišča v Kopru 1875–1909, *Arhivi, Glasilo društva in arhivov Slovenije*, Ljubljana 2011, 34/1, str. 67.
- KORŠIČ ZORN, Verena, Zametki Moderne umetnosti med Slovenci na Goriškem, v: *Umetnost 20. stoletja na Goriškem in Posočju*, (ur. Marko Vuk), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2000, 11–44.
- KORŠIČ ZORN, Verena, L' arte dall' Ottocento al primo Novecento, v: *Cultura Slovena nel Goriziano*, Istituto di storia sociale e religiosa, Forum, Gorizia 2005, str. 141–163.
- KOS, Janko, Začetki slovenske pripovedne proze in evropska tradicija, *Slavistična revija, časopis za jezikoslovje in literarne vede*, Obzorja, Maribor 1981, 29/3 str. 233–258.
- KOS, Janko, *Primerjalna zgodovina slovenske literature*, Mladinska knjiga, Ljubljana 2001.
- KOS, Mateja, O nacionalnih muzejih, I. del, *Argo*, Ljubljana 2016, 95/1, str. 10–23.
- KOS, Mateja, Pomen nacionalnih muzejev pri ohranjanju kolektivnega spomina, *Ars&Humanitas*, Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana 2019, 13/1, str. 243–247.
- KOTAR, Jernej, LAZAR, Tomaž Dvesto let muzeja, v: *Dragocenosti Narodnega muzeja Slovenije*, (ur. Pavec Car, Tomislav Kajfež, Urša Pajk in drugi), Narodni muzej Slovenije, Ljubljana 2021.
- KOŠTIJÁL, Ivan, Bibliografske zanimivosti iz reformacijske dobe, (ur. Ivan Prijatelj, Karl Ozvald, Bogomil Vošnjak in drugi), *Veda*, Gorica 1913, 3/6, str. 622–624.
- KOTNIK, Fr.[an], Izviren Drabosnjakov rokopis, v: *Časopis za zgodovino in narodopisje*, (ur. Fran Kavčič), Zgodovinsko društvo Maribor, Maribor 1931, 26/1–2, str. 123–124.
- KOVAČIČ, Fran, Postanek in razvoj mariborskega muzeja, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, Zgodovinsko društvo v Mariboru, Maribor 1928, 23, str. 256–268.
- Kraljevina Jugoslavija, Službeni list kraljevine banske uprave dravske Banovine za leto 1932, II. poletje*, Ljubljana 1933, str. 20.
- KRAUSS, R. E., Postmodernism's Museum without walls, v: GREENBERG, R., FERGUSON, B. W., NAIRNE, S. (ur.), *Thinking about Exhibitions*, Routledge, London 1999, str. 342–348.
- KREK, Gojmir, Josip Kocjančič Ignaciju Gruntarju, *Novi akordi*, Ljubljana 1913, 12/3–4, str. 24–30.
- KREK, Gojmir, Kocjančičevo glasbeno delo, *Novi akordi*, Ljubljana 1913, 12/3–4, str. 30–35.
- KRIŽMAN, Franc, Luka Dolinar (1794–1863) 220-letnica rojstva in 150-letnica smrti, *Loški razgledi*, Muzejsko društvo Škofja Loka, Škofja Loka 2013, 60/1, str. 207–222.
- LAVRENČIČ PAHOR, Minka, *Primorski učitelji 1914–1941. Prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega šolstva na Primorskem*, Odsek za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu, Trst 1994.
- LEBAN, Janko, Josip Kocjančič, O petintridesetletnici skladateljeve smrti, *Novi akordi*, Ljubljana 1913, 12/3–4, str. 17–23.
- LEDINEK LOZEJ, Špela, *Od hiše do niše. Razvoj kuhinje v Vipavski dolini*, Dissrtationes 5, Inštitut za slovensko narodoslovje, ZRC SAZU, Ljubljana 2015.
- Leksikoni Cankarjeve založbe, Slovenska književnost*, Feigel, Damir, (ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar), Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 73–74.
- Leksikoni Cankarjeve založbe, Slovenska književnost*, Kolomonov žegen, (ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar) Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 158.
- Leksikon Cankarjeve založbe, Slovenska književnost*, Pavlica, Andrej, (ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar), Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 260.
- Leksikon Cankarjeve založbe, Slovenska književnost*, Podreka, Peter, (ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar), Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 270.

- Leksikoni Cankarjeve založbe, Slovenska književnost*, Trošt, Ivo, (ur. Janko Kos, Ksenija Dolinar) Cankarjeva založba, Ljubljana 1982, str. 366–367.
- M. V., Ajdovščina, *Varstvo spomenikov*, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Ljubljana 1988, 30, str. 308.
- MAČEK, Jure, Avguštin Stegenšek, v: *Slovenski biografski almanah XIX. stoletja* (ur. Mateja Ratej), ZRC SAZU, Založba ZRC, Ljubljana 2022, str. 233–252.
- MADER, Brigitta, ŽITKO, Salvator, Prva Istrska pokrajinska razstava, v: *Prva istrska pokrajinska razstava-100 let*, (ur. Dean Krmac, Brigitta Mader, Deborah Rogoznica in drugi), Histria Documentum 11, Koper 2010, str. 15–40.
- MAKUC, Neva, *Historiografija in mentaliteta v novoveški Furlaniji in Goriški*, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Thesaurus memoriae. Dissertationes 8, Založba ZRC SAZU, Ljubljana 2011.
- MARN, J.[osip], *Jezičnik. Knjiga Slovenska v 18. veku*, Ljubljana 1884, 22, str. 76.
- MARUŠIČ, Andrej, Epizoda iz kulturne zgodovine Goriške ali košček zgodovine Goriškega c. kr. gimnazija, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (zbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 135–145.
- MARUŠIČ, Branko, Primorski tabori (1868–1871), *Goriški letnik*, Goriški muzej, Nova Gorica, 1974, str. 51–67.
- MARUŠIČ, Branko, Beneška Slovenija v slovenskem periodičnem tisku do leta 1860, v: Branko MARUŠIČ, *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 46–54.
- MARUŠIČ, Branko, Taborsko gibanje na Primorskem, v: Branko MARUŠIČ, *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 79–93.
- MARUŠIČ, Branko, Goriška Furlanija v delih Štefana Kociančiča, v: Branko MARUŠIČ, *Primorski čas pretekli, Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 266–279.
- MARUŠIČ, Branko, Prispevek k biografiji Petra Podreke, v: Branko MARUŠIČ, *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 298–310.
- MARUŠIČ, Branko, Andrej Žnidarčič, buditelj Slovencev na Goriškem, Branko MARUŠIČ, v: *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 334–342.
- MARUŠIČ, Branko, Andrej Gabršček (1864–1938), v: Branko MARUŠIČ, *Primorski čas pretekli. Prispevki za zgodovino Primorske*, Lipa, Koper 1985, str. 364–376.
- MARUŠIČ, Branko, Josip Balič (1854–1933), šolnik in zgodovinar, *Goriški letnik, Zbornik goriškega muzeja*, Nova Gorica 1993–1994, 20–21, str. 17–26.
- MARUŠIČ, Branko, Slovensko-italijanski odnosi v 19. stoletju vse do konca prve svetovne vojne, v: *Goriški letnik, Zbornik Goriškega muzeja*, Nova Gorica 2000, 27, str. 143–162.
- B. M. [MARUŠIČ, Branko], Il Rinnovamento, italijanski list s slovensko dušo, v: *Slovenska kronika XIX. stoletja 1884–1899*, (ur. Janez Cvirn, Stane Granda, Igor Grdina in drugi), Nova revija, Ljubljana 2003, str. 175–176.
- B. M. [MARUŠIČ, Branko], Gorizia xe sciava, v: *Slovenska kronika XIX. stoletja 1884–1899*, (ur. Janez Cvirn, Stane Granda, Igor Grdina in drugi), Nova revija, Ljubljana 2003, str. 272–273.
- B. M. [MARUŠIČ, Branko], Slovenija in njena hčerka na Beneškem, v: *Slovenska kronika XIX. stoletja 1861–1883*, (ur. Janez Cvirn, Stane Granda, Igor Grdina in drugi), Nova revija, Ljubljana 2003, str. 228–230.
- B. M. [MARUŠIČ, Branko], Saggio grammaticale italiano-cragnolesino, v: *Slovenska kronika XIX. stoletja 1800–1860*, (ur. Janez Cvirn, Stane Granda, Igor Grdina in drugi), Nova revija, Ljubljana 2005, str. 88–89.
- MARUŠIČ, Branko, Gli sloveni del Goriziano dalla fine del medioevo ai giorni nostri, v: *Cultura slovena nel Goriziano*, Istituto di storia sociale e religiosa, Forum, Gorizia 2005, str. 39–76.
- MARUŠIČ, Branko, Graziadio Isaia Ascoli in Slovenici, *Zgodovinski časopis*, Letn. 30, št. 3/4, 1976, str. 291–298.
- MARUŠIČ, Branko, La storiografia, v: *Cultura Slovena nel Goriziano*, Istituto di storia sociale e religiosa, Forum, Gorizia, 2005, str. 303–320.
- MARUŠIČ, Branko, Med Hubljem in Sočo v času Vena Piona, v: Branko MARUŠIČ, *Prispevki k primorski biografiki*, Annales, Koper 2006, str. 209–224.
- MARUŠIČ, Branko, Matija Vertovec (1784–1851), v: Branko MARUŠIČ, *Prispevki k primorski biografiki*, Annales, Koper 2006, str. 19–46.
- MARUŠIČ, Branko, Štefan Kociančič (1818–1883) in njegov pomen za Slovence, v: Branko MARUŠIČ,

- Prispevki k primorski biografiki*, Annales, Koper 2006, str. 47–58.
- MARUŠIČ, Branko, Šolnik in zgodovinar Josip Balič (1854–1933), v: Branko MARUŠIČ, *Prispevki k primorski biografiki*, Annales, Koper 2006, str. 107–122.
- MARUŠIČ, Branko, Dr. Lava Čermelja (1889–1980) publicistično delovanje za Primorsko, v: Branko MARUŠIČ, *Prispevki k primorski biografiki*, Annales, Koper 2006, str. 159–180.
- MARUŠIČ, Branko, Andrej Ipavec (1880–1924). Ob stoletnici prve popolne slovenske državne gimnazije, v: *Izvestje Raziskovalne postaje SAZU ZRC v Novi Gorici*, Nova Gorica 2012, 9, str. 19–31.
- MARUŠIČ, Branko, *Doktor Karel Lavrič (1818–1876) in njegova doba*, Inštitut za kulturno zgodovino ZRC SAZU, Lavričeva knjižnica Ajdovščina, Ljubljana 2016.
- MARUŠIČ, Branko, O Slovencih v italijanskem periodičnem tisku na Goriškem (1774–1850), v: *Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, Nova Gorica 2018, 18, str. 22–27.
- MARUŠIČ, Branko, O začetkih slovenskega knjižnega ustvarjanja pri Beneških Slovencih, v: *Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, Nova Gorica 2019, 16, str. 10–14.
- MARUŠIČ, Branko, O Novi Gorici in okoliščinah njenega nastajanja, v: *Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, Nova Gorica 2020, 17, str. 3–14.
- MAURIES, Patrick, *Cabinets of curiosities*, Thames & Hudson, London 2002.
- MAZZINI, Giuseppe, *Scritti politici*, Utet, Torino 1972.
- MERLJAK, Fran, Na Binkoštno nedeljo 1915 v Kobariду. Spomini ob dvajsetletnici italijanske vojne napovedi, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (izbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 435–439.
- MIKLAVČIČ BREZIGAR, Inga, O pomenu slik na steklo, v: SIRK FAKUČ, Ana, *O restavriranju slik na steklo in o tehniki slikanja*, Goriški muzej, Nova Gorica 2011 [razst. kat.].
- MLAKAR, Boris, Dr. Marko Natlačen o svojem delovanju med 6. aprilom in 14. junijem 1941. K poročilu bana dr. Marka Natlačena o dogodkih v Sloveniji v prvih mesecih okupacije (op. napisal Zdenko Čepič), v: *Prispevki za novejšo zgodovino*, Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana 2001, 41/1, str. 117–148.
- MRAMOR, Neža, Na Triglav pred sto leti, *Planinski vestnik*, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2008, 113/12, str. 29–32.
- Ob 125-letnici rojstva Simona Rutarja, *Goriški letnik*, Goriški muzej, Nova Gorica 1976, 3, str. 5–42.
- PALJK, Vinko, Iz cerkvene zgodovine Solkana, v: *Jako stara vas na Goriškem je Solkan*, (ur. Branko Marušič), Krajevna skupnost Solkan, Solkan 2001, str. 98–125.
- PAJTLER, Franc, U. J. Paulič-Sodnik (posebnež iz Pohorja), Občina Lovrenc na Pohorju, KUD Jože Petrun, Krajevna skupnost, Lovrenc 1997.
- Pater Martin Bavčer. Ob štiristoletnici rojstva*, (uredila Branko Marušič in Peter Štih, prevod iz latinščine Milko Rener), Goriški muzej, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Znanstveno raziskovalni center SAZU, Nova Gorica 1995.
- PIVKO, Ljudevit, SCHAUP Adolf (1920–1923), *Telovadba. Razlaga telovadne teorije in navodilo k vodstvu telesnih vaj po Tyrševem sestavu II stroka: Orodne vaje*, Slovenska šolska matica, Maribor 1922.
- PODGORNIK, Iris, Življenje in delo Ivana Laharnarja, *Goriški letnik*, Goriški muzej, Nova Gorica 1988/1989, 15–16, str. 169–198.
- PRUNK, Janko, *Slovenski narodni vzpon*, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1992.
- REHAR SANCIN, Lelja, Antonija Čok učiteljica in kulturna delavka (1897–1978), v: *Nojevo pero (rojstvo 20. stoletja v znamenju primorskih žena rojenih do leta 1900) prvi del*, ZTT EST, Trst 2012, str. 289–295.
- RUBELJ, Gordana, Dr. Franc Kovačič–osrednja osebnost znanstvenega Maribora v prvi polovici 20. stoletja, Časopis za zgodovino in narodopisje, nova vrsta 37, Maribor 2001, 72/ 1–2, str. 79–96.
- RUGÁLE, Mariano, PREINFALK, Miha, Vitez Pagliarucci pl. Kieselstein, v: *Blagoslovljeni in prekleti, 2. del*, Viharnik, Ljubljana 2012, str. 135–143.
- RUPEL, Mirko, *Nove najdbe naših protestantik XVI. stoletja*, SAZU, Ljubljana 1954 (Dela 2. razreda, 7.), str. 7–8.
- SAMEC, Drago, Ivan Koštiál: bibliografija 1901–2011, *Jezikovni zapiski*, Inštitut za slovenski jezik

- Frana Ramovša ZRC SAZU, Ljubljana, 18/2, 2012, str. 95–121.
- SAPAČ, Igor, *Grajske stavbe v zahodni Sloveniji. 1, Zgornja Vipavska dolina*, Ljubljana 2008 (Zbirka Grajske stavbe; 20).
- SEIDL, Ferdo, Suplent in profesor v Gorici 1887–1915, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (zbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Ljubljana 2002, str. 179–183.
- SEKULIĆ, Miloslav, Slovenski dobrovoljci v srbskih osvobodilnih vojnah 1911–1918, *Vojaška zgodovina Military History*, Vojaški muzej Slovenske vojske, Ljubljana, 2010, 11/17, str. 7–55.
- SGUBIN, Raffaella, Alle origini dei Musei Provinciali di Gorizia: preistoria di un' istituzione singolare, v: *La pinacoteca dei Musei Provinciali di Gorizia*, (ur. Annalia Delneri, Raffaella Sgubin), I cataloghi scientifici dei Musei della Regione Friuli Venezia Giulia, Terra Ferma, Vicenza 2007, str. 11–23.
- SIMONIČ, Franc, *Slovenska bibliografija, I. del: knjige (1550–1900.)*, I., II., III., snopič, Slovenska matica, Ljubljana 1903–1905.
- SIRK FAKUČ, Ana, *O restavriranju slik na steklo in o tehniki slikanja*, Goriški muzej, Nova Gorica 2011 [razst. kat.].
- Spominski zbornik 1947–2017 ob 70-letnici Oddelka za agronomijo*, v: Jože MAČEK, Strokovna, raziskovalna, pospeševalna in izobraževalna dejavnost v slovenskem kmetijstvu v obdobju od leta 1767 do ustanovitve Agronomske fakultete leta 1947, (ur. Metka Hudina), Biotehniška fakulteta, Ljubljana 2017, str. 83–105.
- M. S. (STABEJ, Marko), Peter Dajnko in njegova dajncica, v: *Slovenska kronika XIX. stoletja 1800–1860*, Nova revija, Ljubljana 2005, str. 160.
- M. S. (STABEJ, Marko), Abecedna vojna, v: *Slovenska kronika XIX. stoletja 1800–1860*, Nova revija, Ljubljana 2005, str. 187–188.
- STEGENŠEK, Avguštin, Čemu Škofijski muzej?, *Voditelj v bogoslovnih vedah*, Maribor 1900, 3/1, str. 84–86.
- STRES, Gvido, Učitelji in učiteljice Stres na Goriškem in Koroškem-Kronike učiteljskih družin Stres na Goriškem, Koroškem in v Ljubljani, *Šolska kronika, Revija Slovenskega šolskega muzeja*, Ljubljana 2018, 1–2, str. 134–153.
- STRES, Peter, STRES, Marijan, Kobariski fotograf in podjetnik Franc Stres in njegova družina : ob 100-letnici začetka njegovega fotografskega delovanja v Kobaridu, Samozaložba, Nova Gorica 2011.
- SVOLJŠAK, Drago, DULAR, Janez, *Železnodobno naselje Most na Soči. Gradbeni izvidi in najdbe. The Iron age settlement at Most na Soči. Settlement Structures and Small Finds*, Opera Instituti Archeologici Sloveniae 33, (ur. Sneža Tecco Hvala), Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, Založba ZRC, Ljubljana 2016.
- SVOLJŠAK, Petra, »Označen sem namreč za sumljivega in državi nevarnega prijatelja iredente«. Drob- tinica o političnem preganjanju Andreja Gabrščka med 1. svetovno vojno, v: *Marušičev zbornik. Zgodovinopisec zahodnega roba prof. dr. Branku Marušiču ob 80-letnici* (ur.: P. Kolenc, O. Luthar, P. Svöljšak, D. Zuljan Kumar), Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica, Založba ZRC, Ljubljana – Nova Gorica 2019, str. 347–371.
- ŠANTEL, Anton, *Zgodbe moje pokrajine*, Nova revija, Ljubljana 2006.
- ŠANTEL, Saša, Spomini, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (zbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 185–213.
- ŠČEK, Virgil, Pričevanje, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (izbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 363–373.
- ŠTEPEC, Dušan, *Kronika, v: Dolenjske Toplice v odsevu časa [znanstvena monografija ob 800-letnici prve omembe Dolenjskih Toplic v zgodovinskih virih]* (ur. Robert Peskar), Občina Dolenjske Toplice 2015.
- ŠTIH, Peter, Obisk cesarja Leopolda I. v Gorici leta 1660 in govoru jezuita Martina Bavčerja, v: *Pater Martin Bavčer. Ob štiristoletnici rojstva*, (uredila Branko Marušič in Peter Štih, prevod iz latinščine Milko Renner), Goriški muzej, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Znanstveno raziskovalni center SAZU, Nova Gorica 1995, str. 19–34.
- TAVČAR, Lidija, *Zgodovinska konstitucija modernega muzeja kot sestavine sodobne zahodne civilizacije*, ISH Fakulteta za podiplomski humanistični študij, Narodna galerija, Ljubljana 2003.
- TUL, Vlasta, Šola v Kostanjevici na Krasu v primežu prve svetovne vojne, *Kronika*, Ljubljana 2005, 53, str. 53–68.

TUL, Vlasta, Šole, vrtci - brezupna bojišča italijanskih oblasti na slovenski zemlji, v: *Kronika Rihemberka Branika II*, (ur. Zalka Jereb, Savin Jogan, Cvetko Vidmar), Kulturno prosvetno društvo Franc Zgonik Branik, Branik 2006, str. 103–152.

TUMA, Henrik, Spomini iz zadrugiškega dela, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (zbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 327–351.

VERGINELLA, Marta, *Meja drugih: primorsko vprašanje in slovenski spomin*, Modrijan, Ljubljana 2009.

VIROLI, Maurizio, *For love of country: An essay on patriotism and nationalism*, Oxford University Press, Oxford 1995.

VIROLI, Maurizio, *Per amore della patria. Patriottismo e nazionalismo nella storia*. Laterza, Roma-Bari 2001.

VIROLI, Maurizio, *Republicanism*. Hill and Wang, New York 2002.

VODOPIVEC, V.[linko], Ivan Laharnar, *Pevec*, Ljubljana 1927, 10/9–10, str. 33–35.

VODOPIVEC, Peter, *Od Pohlinove slovnice do samostojne države. Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja*, Modrijan, Ljubljana 2006.

VOVKO, Andrej, Podružnice družbe sv. Cirila in Metoda na Gorenjskem do 1918, *Kronika časopis za slovensko krajevno zgodovino*, Zveza zgodovinskih

društev Slovenije, Sekcija za krajevno zgodovino, Ljubljana 1988, 36/1–2, str. 34–40.

VOVKO, Andrej, *Odborniki in članstvo podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda 1885–1918. Življenje in dela. Biografske in bibliografske študije 2*, ZRC SAZU, Ljubljana 2004.

ZBYNEK, Stránský, Pojam muzeologije i temelji opće muzeologije, *Muzeologija*, 8, Zagreb 1970, str. 2–39

ZNIDARIČ, Marjan, Ob 75-letnici zgodovinskega društva v Mariboru, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, nova vrsta 14, Maribor 1978, str. 1–3.

ZORZUT, Ludvik, Muzej slovenskega Primorja, *Nova Gorica*, Nova Gorica 1949, 3/45, str. 6.

ZORZUT, Ludvik, Muzeji in arhivi, *Nova Gorica*, Nova Gorica 1951, 5/8, str. 4.

ZORZUT, Ludvik, Muzejske novice. Goriški muzej, *Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino*, Ljubljana 1953, 1/3, str. 206–207.

ŽNIDERŠIČ, Fran, Izprehodi... s pokojnim dr. Hilarijem Zornom, v: *Goriški spomini. Sodobniki o Gorici in Goriški v letih 1830–1918*, (izbral in uredil Branko Marušič), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2002, str. 467–471.

SPLETNI VIRI

Spletni vir 1: ERPAC - Servizio Ricerca, Musei e Archivi Storici | 160 anni dei Musei Provinciali di Gorizia. 17 aprile 1861 - 17 aprile 2021 (regione.fvg.it). (dostop: 20. 8. 2021).

Spletni vir 2: <https://www.gorizia3-0.it/musei-provinciali-storia> (dostop: 21. 9. 2021).

Spletni vir 3: <https://www.cultura.trentino.it/srchivistorici/soggettiproductori/3840802> (dostop: 22. 8. 2021).

Spletni vir 4: Alessandro QUINZI <https://www.dizionario biografico dei friulani.it/cossar-giovanni> (dostop: 23. 8. 2021).

Spletni vir 5: Renato PODBERSIČ ml., Gorica ob stoletnici. Osvojitev ali osvoboditev? *Razpotja, Revija humanistov Goriške*, Gorica 2016, 24 <http://www.razpotja.si/gorica-ob-stoletnici-osvojitve-ali-osvoboditve/> (dostop: 1. 10. 2019).

Spletni vir 6: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi921100/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 21. 8. 2021).

Spletni vir 7: Chris WINGFIELD, Placing Britain in the British Museum, *National Museums: New Studies from around the World*, Routledge, New York 2011. <https://books.google.si/books?id=G2uhAwAAQBAJ&pg=PT164&lpg=PT164&dq=christopher+whitehead+national+museums&source=bl&ots=VTh0qeAolv&sig=ACfU3U2V7FjtbngnF9VqSRZPtTLd25D2wg&hl=sl&sa=X&ved=2ahUKEwiB18G3nMDqAhXvkIsKHeHRDY8Q6AEwC3oECAGQAQ#v=onepage&q=christopher%20whitehead%20national%20museums&f=false> (dostop: 9. 7. 2020).

Spletni vir 8: Vesna Mia IPAVEC, *Etnologija in kultura etnološke vede na Goriškem*, Univerza v Novi

Gorici, Fakulteta za podiplomski študij, Nova Gorica 2011.

<http://www.ung.si/~library/doktorati/interkulturni/11Ipavec.pdf> (dostop: 28. 8. 2020).

Spletni vir 9: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi221550/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 23. 1. 2021).

Spletni vir 10: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi148024/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 24. 1. 2021).

Spletni vir 11: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi141754/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 24. 1. 2021).

Spletni vir 12: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi291684/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 24. 1. 2021).

Spletni vir 13: <https://ojs.zrc-sazu.si/traditiones/article/view/1388/1146> (dostop: 10. 5. 2021).

Spletna vir 14: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi282540/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 22. 9. 2020).

Spletna vir 15: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi257801/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 20. 5. 2021).

Spletni vir 16: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi257801/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 20. 5. 2021).

Spletni vir 17: Tanja PETERLIN NAUMAIER, Valentin Stanič (1774–1847), Preroditelj, vzgojitelj in dobrotnik, *Goriški izobraženci skozi zgodovino*, Založba univerze v Novi Gorici, Nova Gorica 2018, str. 26–49.

http://www.ung.si/media/storage/cms/attachments/2018/10/02/15/07/47/Gori%C5%A1ki_izobra%C5%BEenci_predzadnja.pdf (dostop: 7. 9. 2020).

Spletni vir 18: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi136088/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 17. 9. 2021).

Spletni vir 19: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi183104/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 26. 8. 2021).

Spletni vir 20: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi906988/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 14. 3. 2021).

Spletni vir 21: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi524089/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 14. 3. 2021).

Spletni vir 22: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi151726/#novi-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 22. 1. 2021).

Spletni vir 23: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi151726/#novi-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 22. 1. 2021).

Spletni vir 24: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi543245/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 23. 1. 2021).

Spletni vir 25: Branko MARUŠIČ, Med Hubljem in Sočo v Pilonovem času, *Zbornik za umetnostno zgodovino* n. v. Umetnostno zgodovinsko društvo, Ljubljana 1997, 33, št. 33, str. 133–147. http://www.suzd.si/images/stories/pdf/st_33/09-zuz33marusic.pdf (dostop: 1. 10. 2019).

Spletni vir 26: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi176526/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 23. 1. 2021).

Spletni vir 27: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1001480/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 22. 9. 2020).

Spletni vir 28: Radovan PULKO, *Seznam borcev za severno mejo 1918/19*. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj1qf-hpoLvAhUmlYsKHQrICkEQfjAGegQIDxAD&url=http%3A%2F%2Fwww.zvezadgm.si%2Fwp-content%2Fuploads%2F2019%2F10%2Fseznam-borcev.xlsx&usq=AOvVaw1fZCm9PaeI2BCW64Qc-UMZ>

(dostop: 24. 2. 2021).

Spletni vir 29: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi137384/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (5. 3. 2021).

Spletni vir 30: Vojko FERLETIČ, Sokolstvo pri nas, *Artepakt*, Študentska revija Fakultete za humanistko Univerze v Novi Gorici, Nova Gorica 3. 12. 2018, 3. http://projects.ung.si/artepakt/clanki/strokovno/strokovno9_ferletic_sokolstvo.html (dostop: 7. 1. 2021).

Spletni vir 31: Žrtve II. svetovne vojne, *Zgodovina Slovenije*. <https://www.sistory.si/zrtve/?ime=Peter&priimek=Birsa&letnicaRojstva=1901> (dostop: 24. 4. 2021).

Spletni vir 32: Tino MAMIČ, *Stomaž in Skrilje*. *Zgodovinski vodnik*, Občina Ajdovščina, Ajdovščina 2017, str. 44. <https://stomaz-skrilje.weebly.com/stoma382-3.html> (dostop: 25. 9. 2020).

Spletni vir 33: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1006520/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 3. 9. 2020).

Spletni vir 34: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1007330/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 18. 12. 2019).

Spletni vir 35: Jernej VIDMAR, *Nadzor in represija v prvem desetletju jugoslovanske oblasti na severnem Primorskem (1945–1955)*. *Primer okrajev Gorica in Tolmin*, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper, Koper 2016, str. 108. (doktorska disertacija) <https://share.upr.si/fhs/PUBLIC/doktorske/Vidmar-Jernej.pdf> (dostop: 8. 9. 2020).

Spletni vir 36: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1007870/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 4. 2. 2021).

Spletni vir 37: Novi člani Cerkljanske podružnice, *Planinski vestnik*, 1906, 12/ 6, str. 99. https://www.planinskivestnik.com/files/File/PV_1906_06.pdf (dostop: 7. 9. 2020).

Spletni vir 38: Studenec nadvojvode Karola Fran Josipa, Krajevna skupnost Šempas. <https://sempas.si/index.php/krajevna-skupnost/botanik-prof-franc-krasan/183-studenec-nadvojvode-karola-fran-josipa> (dostop: 8. 12. 2020).

Spletni vir 39: D 106/2012 Os-2834/12, str. 1318, Okrajno sodišče v Sežani dne 16. 5. 2012, *Uradni list Republike Slovenije*, 43/2012, 8. 6. 2012. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2012004300111/d-1062012-os-283412> (dostop: 25. 9. 2020).

Spletna vir 40: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi213736/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 22. 9. 2020).

Spletna vir 41: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi219257/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 5. 9. 2020).

Spletni vir 42: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1010930/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 22. 9. 2020).

Spletni vir 43: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1011870/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 8. 9. 2020).

Spletni vir 44: Nada BLAŽKO, 90. obletnica prevoza zvona na Sveto goro pri Gorici, *Novi glas*, 5. 9. 2012 <https://www.gore-ljudje.si/Kategorije/Novosti/90-obletnica-prevoza-zvona-na-sveto-goro-pri-gorici> (dostop: 3. 9. 2020).

Spletni vir 45: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1013220/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 28. 8. 2020).

Spletni vir 46: Polonca KAVČIČ, geslo, Jug Anton, *Obrazi slovenskih pokrajin*, Knjižnica Franceta Bevka. <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/abecedni-seznam/page/16/?l=j> (dostop: 27. 8. 2020).

Spletni vir 47: <http://www.osvsmuc.si/files/2019/12/Korte-zgibanka.pdf> (dostop: 15. 9. 2020).

Spletni vir 48: Renata LAPANJA, Kenda Josip, Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin, *Obrazi slovenskih pokrajin*. <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/kenda-josip/> (dostop: 12. 4. 2021).

Spletni vir 49: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi270806/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 13. 5. 2021).

Spletni vir 50: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1014330/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 27. 8. 2020).

Spletni vir 51: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi274623/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 22. 9. 2020).

Spletni vir 52: <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/kobal-ignacij/> (dostop: 3. 9. 2020).

Spletni vir 53: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi282540/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 22. 9. 2020).

Spletni vir 54: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1015240/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 1. 9. 2020).

Spletni vir 55: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1015270/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 27. 8. 2020).

Spletni vir 56: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1015600/> (dostop 1. 9. 2020).

Spletni vir 57: Bruno DOBRIČ, Mirko UROŠEVIČ, Krmpotič, Josip, *Istarska internetska enciklopedija*, 2005. <https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/2179/krmpotic-josip> (dostop: 9. 2. 2021).

Spletni vir 58: Maruša ZUPANČIČ, *Glasbena preteklost na Slovenskem. Razvoj violinske pedagogike in šolstva na Slovenskem od začetka 19. stoletja do začetka druge svetovne vojne*, Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2013.

<https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/download/97/189/2625-1?inline=1> (dostop: 24. 8. 2020).

Spletni vir 58: Nataša CIGOJ KRSTULOVIČ, *Zgodovina, spomin, dediščina. Ljubljanska glasbena matica do konca druge svetovne vojne*, Založba ZRC SAZU : Ljubljana 2015, str. 128. https://books.google.si/books?id=-i_zCwAAQBAJ&pg=PA128&dq=Kubi%C5%A1ta,+pevovodja,+1912&hl=sl&sa=X&ved=2ahUKEwjIya-5l7nrAhWl_CoKHcBxA6UQ6AEwAHoECAEQAg#v=onepage&q=Kubi%C5%A1ta%2C%20pevovodja%2C%201912&f=false (dostop: 26. 8. 2020).

Spletni vir 59: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi313438/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 22. 9. 2020).

Spletni vir 60: Karla KOFOL, Ivan Laharnar, Tolminski muzej, *Obrazi slovenskih pokrajin* <http://www.primorci.si/osebe/laharnar-ivan/758/> (dostop: 6. 9. 2020).

Spletni vir 61: *Ivan Lapajna (1857–1945), zemljemerec in deželni poslanec s Ponikev*. <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/item/ivan-lapanja-1857-1945-zemljemerec-in-dezelni-poslanec-s-ponikev.html> (dostop: 24. 2. 2021).

Spletni vir 62: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi333197/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 7. 9. 2020).

Spletni vir 63: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi333197/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 7. 9. 2020).

Spletni vir 64: Mirko] Rij.[avec], Franc Maurič. *Primorski slovenski biografski leksikon_10.pdf* (sistory.si) (dostop: 3. 5. 2021).

Spletni vir 65: Sara PIRIH, Dragojila Milek, *Življenje in delo v sozvočju z literarnim navdihom*, Diplomsko delo, Ljubljana, 2015, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Oddelek za slovenistiko, str. 7. https://www.slov.si/dipl/pirih_sara.pdf (dostop: 6. 9. 2020).

Spletni vir 66: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi399847/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 28. 9. 2020).

Spletni vir 67: Iva HABJANIČ, geslo, Ozvald Karel, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, *Obrazi slovenskih pokrajin*. <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/ozvald-karel/> (dostop: 29. 9. 2020).

Spletni vir 68: Sara KOMPARA, *Zgodovina lokavškega šolstva v očeh učencev in učiteljev*, Pedagoška fakulteta Koper, Koper 2011, diplomsko delo, str. 16, 37. https://share.upr.si/PEF/EDIPLOME/DIPLOMSKA_DELA/Kompara_Sara_2011.pdf (dostop: 25. 8. 2020).

Spletni vir 69: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi449185/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 30. 8. 2020).

Spletni vir 70: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi472955/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 28. 8. 2020).

Spletni vir 71: Sara KOMPARA, *Zgodovina lokavškega šolstva v očeh učencev in učiteljev*, diplomsko delo, Pedagoška fakulteta Koper, Koper 2011, str. 36.

https://share.upr.si/PEF/EDIPLOME/DIPLOMSKA_DELA/Kompara_Sara_2011.pdf (dostop: 25. 5. 2020).

Spletni vir 72: Idt [Lida DEBELLI TURK], Sardoč, Dorče (Teodor), *Primorski slovenski biografski leksikon*, Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1987, str. 300–302. *Primorski slovenski biografski leksikon_13.pdf* (sistory.si) (dostop: 6. 3. 2021).

Spletni vir 73: B.[ranko] Mar[UŠIČ], geslo, Ostrovska Milica, *Primorski slovenski biografski leksikon*, str. 535. http://www.sistory.si/cdn/publikacije/1-1000/267/Primorski_slovenski_biografski_leksikon_11.pdf (dostop: 11. 1. 2020).

Spletni vir 74: *Primorski slovenski biografski leksikon*, Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1988, str. 323. *Primorski slovenski biografski leksikon_14.pdf* (sistory.si) (dostop: 27. 8. 2020).

Spletni vir 75: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi557022/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 27. 8. 2020).

Spletni vir 76: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi597371/> (dostop: 1. 11. 2021).

Spletni vir 77: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi638434/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 1. 9. 2020).

Spletni vir 78: Zgodovina šole vVrtovinu. http://www2.arnes.si/~odobravljeng/2015_arhiv/254.gvs.arnes.si/index.php/zgovovinavr.html (dostop: 8. 9. 2020).

Spletni vir 79: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi748241/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 7. 9. 2020).

Spletni vir 80: Bož., Živec Fani, *Primorski slovenski biografski leksikon*, (ur. Martin Jevnikar), Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1994, str. 870. <https://>

peoplepill.com/people/fani-zivec (dostop: 11. 8. 2021).

Spletni vir 81: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi659794/#slovenski-biografski-leksikon> (dostop: 23. 1. 2021).

Spletni vir 82: <https://www.worldcat.org/advancedsearch> (dostop: 25. 5. 2021).

Spletni vir 83: Saša QUINZI, *Intimna razstava, leta 1912 prva galerijska postavitev slovenskih umetnikov v mestu, Intimna razstava, leta 1912 prva galerijska postavitev slovenskih umetnikov v mestu (primorski.eu)* (dostop: 14. 7. 2022).

Spletni vir 84: <https://ojs.zrc-sazu.si/traditiones/article/view/1388/1146> (dostop: 14. 7. 2022).

Spletni vir 85: <http://www.tol-muzej.si/vrsno/gregorcic/images/> (dostop: 19. 5. 2021).

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

Ca.	circa	NUK	Narodna univerzitetna knjižnica
c. kr.	cesarsko kraljeva	n. v.	nova vrsta
cm	centimeter	o.	olje
čas. oglas	časopisni oglas	pl.	platno
DCM	Družba Cirila in Metoda	pred.	predmet
etnol.	etnološko	prim.	primerjaj
fl.	florint	SAZU	Slovenska akademija znanosti in umetnosti
FZC	Federalni zbirni center	SI	Slovenija
grad.	gradivo	Sl.	slika
inv. št.	inventarna številka	slov.	slovenski
K	krona, avstrijsko plačilno sredstvo	Sv.	sveti
kartog.	kartografsko	t. m.	tega meseca
kg	kilogram	teh.	tehnična
kult.	kulturna	umet.	umetnost
LJU	Ljubljana	ur.	urednik
MF	mikro film	vad.	vadnica
ml.	mlajši	ZAL	Zgodovinski arhiv Ljubljana
nabož.	nabožni	ZRC	Znanstvenoraziskovalni center
NMS	Narodni muzej Slovenije	zv.	zvezek
NN	neimenovani		

IMENSKO KAZALO

A

-a-a- 50, 274
 Abramsberg, Anton Ludvik 94
 Abramsberg, grof 93–94,
 206, 213
 Abramsberg, Vincenc Jožef,
 pl. 94
 Abramsberg, Vincenc Karel,
 pl. 94
 Abrani, Marija 101, 230
 Ansalone, Piero 260
 Ascoli, Graziadio Isaia 7
 Attems, grof 89

B

B. 50, 186, 278
 Bacher, Rudolf 110
 Bagatelj 101
 Bajc, Anton 102
 Bajc, U. 101, 180
 Bajt, Fran 102, 179, 279
 Bajt, Ludvik 102, 220
 Balboni Brizza, Maria Teresa
 34, 280–281
 Balič, Amalija 74, 103, 225,
 228
 Balič, Josip 25, 32, 53, 55,
 59, 72–74, 101–103,
 181–182, 184–187, 189–
 190, 193–198, 200–201,
 203, 207–211, 220, 222–
 223, 225–226, 228–229,
 231, 234, 283–284
 Bambič, Milko 154–155
 Bandelj, Vincenc/Vinko 103–
 104, 184
 Basar, Jernej 186, 235
 Batič 104, 231
 Batič, Jernej 104, 203
 Batič, Josip 104, 211
 Batič, Mihael 104, 188
 Batiželi, Josip 104, 208
 Battista di, Alenka 73, 88,
 280
 Bavcon, Anton 104, 189
 Bavčer, Martin 11, 284–285
 Bavdaž, Josip 104, 186, 192
 Bavdaževa 104, 233
 Beaumarchais, Pierre 85
 Beer, Alois 260
 Bele, Anton 105, 185
 Bele, Venceslav 25, 105
 Bele, Zora 105, 202
 Belin, Franc 105, 191
 Bellarminio, Romolo Roberto
 Francesco 260
 Beltram, Ivan 105, 196
 Beltram, Josip 105, 185
 Beltram, Joško 105, 192, 195
 Benko, Avguštin 105, 204
 Benko, Josip 105, 213
 Benko, Vekoslav 105, 202,
 279
 Bennet, Tony 35, 280
 Bennewitz, Antonia 142
 Benussi, Bernardo 210, 260
 Berbuč, Ant. 182
 Berce, Alojz 106
 Bergant, Jos. 229
 Bergant, Josip 106, 208
 Bernardi, Jacopo 198, 260
 Bernetič 180
 Bernetič, Franc 106
 Bernot, gospa 105, 191
 Berthold, grof 141
 Bevk, France 106, 183, 188
 Bevk, Ivan 106, 195
 Bežek, Viktor 46–48, 59,
 101, 180
 Biasutti, Dominik 249
 Binni, Lanfranco 34, 280
 Birsa, Jožef/Josip 106–107
 Birsa, Peter 107, 188, 287
 Bitenc, Jos. 107, 231
 Bizjak, Ivan 107, 196
 Bizzarro, P. 73
 Blaznik, J. 236, 242, 245,
 254–255, 257–258, 261
 Blažič 107, 189
 Blažko, Nada 288

- Bleiweis, Janez 89
 Blodek, Viljem 114
 Bock, Emil 114
 Bolko, Ignac 109, 187
 Bollet, Ivan 135
 Boltar, Anton 107, 199, 201
 Boltar, Leopold 107, 201
 Bona, Giovanni Giacomo della 31, 88
 Bončina, Mara 9, 152
 Bončina, Radoslav 9, 118, 152, 172, 280
 Borgia Sedej, Frančišek 125, 139
 Borisov (gl. Ločniškar, Fran) 145
 Borojević, Bojna von, Svetozar 141
 Borri de, D. 164
 Bozzoni, Bart. 207
 Bračun Sova, Rajka 9
 Bradaška 107, 185
 Bratina, Anton 216
 Bratina, Janko 46, 107, 181, 184, 186, 201, 280
 Bratkovič, Dragotin 107, 195
 Bratuš 188
 Bratuž, Leopold 194
 Bratuž, Lojzka 87, 280
 Bratuž, Štefan 107, 194
 Braun, Jos. 109, 199, 220, 229
 Bravničar 107, 179–180
 Bravničar, Alojzij 107
 Brbuč, Josip 107, 203
 Brdar, Jakša 112
 Bredenkamp, Horst 34, 280
 Bregantič, Marica 109, 198
 Bregantič, Miha 109, 198
 Breginc 108, 205
 Breit 141
 Brezavšček, Avgust 108, 191
 Brezavšček, Marija 109, 196
 Brezigar 224
 Brezigar, gospa 200
 Brezigar, Lavoslav 226
 Brezigar, Leopold 53, 108, 195, 199, 208, 221, 224
 Brezigar, Marija 108, 279
 Brezigar, Miha 109, 216
 Brezigar, Peter 197
 Brezigar, Rudi 109
 Brunkovič, Marija 109, 200
 Bucik, Avgust 50, 92, 109–110, 211
 Bučar, Anton 16
 Budal, Josip 111, 211
 Budin, Jos. 111, 184, 187, 190, 193, 197
 Burger, Josef 199, 236
 Burger, Martin 111, 219
 Burke, Peter 19, 280
 Buttura, Antonio 220, 260
- C**
- Caffou/Kafol, Feliks Anton 19, 25
 Cankar, Ivan 134
 Cankar, Izidor 125, 280
 Capuder, Karl 25
 Cegnar, France 201, 236
 Cejan 111, 210
 Cempre 111, 198, 201, 203
 Cergna, Sandro 261, 280
 Chabord, Federico 12, 280
 Chwatal, Franjo 111, 190
 Cicero, Marcus Tullius 197, 260
 Cigler, Janez 86, 236
 Cigoj Krstulović, Nataša 289
 Cigoj, Hinko 111, 200
 Cigoj, Štefan 111, 219
 Cink, Fr. 111, 220
 Cizelj, Josip 59, 101, 280
 Constantini 111, 194
 Coronini, grof 115, 164
 Cossar, Giovanni 14–15, 125, 286
- Costa, E. H. 207, 257
 Courtenay, Baudoin de 31, 89–90, 281
 Cusani, Jožef 103
 Cvirn, Janez 283
- Č**
- Čebtron, Amalija 73–74, 103, 225, 228
 Čehovin, Kazimir 111, 207
 Čekada, Miroslav 112, 230
 Čelišnik, Hanica 155
 Čengiç, Smail Age 196, 261
 Čepič, Zdenko 77, 284
 Čermelj, Lavo 118, 284
 Černatič, Josip 134
 Černe, Milena 118, 141
 Černetič, Davorin 112, 197
 Černuta, Gab. 234
 Červenka 129
 Češčut 189–190
 Češčut, Anka 112
 Češčut, Anton 112
 Češčut, Jan 9
 Češčut, Romi 9
 Čibej 188
 Čibej, A. 112
 Čibej, Edmund 112
 Čibej, Sl. 192
 Čibej, Slavica 112
 Čibej, Stanko 112
 Čičigoj, Marica 112, 215
 Čičigoj, Marija 112, 196
 Čikof 77
 Čok, Amalija 112, 229
 Čok, Ivan 113
 Čop, Matija 85
 Čopi 113, 183
 Črnčić, Ivan 195, 260
 Črnko, Viktor 113, 180, 193, 200

Čufar, Karol 155
 Čurkina V., Iskra 89, 281

D

d. b. 42, 44, 272
 Dajnko, Peter 85–86, 285
 Dalmatin, Jurij 76–77, 85, 227, 236, 244, 256
 Debelli Turk, Lida 289
 Dekleva, Jos. 182
 Derathé, Robert 12, 281
 Dereani, Ernest 114, 180, 201, 218
 Dermota, Anton 50, 111
 Despot, Loretana 261, 281
 Devetak, Ida 93, 114–115, 204
 Dežman, Karel 90
 Diderot, Denis 34, 281
 Diez, Anton 46
 Dobrič, Bruno 289
 Dolar, Mladen 35, 281
 Dolenc, Avgust 115, 211
 Dolenc, Hinko 2, 48
 Dolenc, Viktor 16
 Dolinar, Igor 2, 98
 Dolinar, Ksenija 84, 117, 145, 171, 242, 282–283
 Dolinar, Lojze 111
 Dolinar, Luka 95, 198–199, 215, 237, 282
 Doljak, Justina 162, 281
 Doljak, Pavlina 269
 Domenis, Milovan 115, 207
 Dominko, Viljem 115, 190
 Drašček, Karolina 169
 Drekonja, Ciril 132
 Drexelius, Jeremias 260
 Drexler, Karl 125
 Drufovka, Amalija 115
 Drufovka, Ivan 77, 115
 Drufovka, roj Antonija 166

Drufovka, Rudolf 59–60, 72, 76–83, 101, 115, 182, 184, 187, 190, 217–218, 222, 225, 227, 229, 237, 241–242, 244
 Dugar, Luka 116, 194, 280
 Dujc, Miroslav 116, 233
 Dular, Janez 73, 285
 Durjava, Ana 130

Đ

Đonović, Jovan 164

E

Edling, grof Janez Nep. 186, 237
 Eger, Leopold 247, 250, 257
 Einspieler, Andrej 237
 Einspieler, Tomaž 53, 60, 207, 237
 Elias, Norbert 34
 Erjavec, Fran 90, 186, 237
 Eržen, Ivan 46, 59, 101, 116, 197, 214, 272

F

Fabčič, Josip 116, 179, 189
 Fabiani, Maks 29
 Fabiani, Marjana 93
 Faganel, Cvetko 117, 186, 191, 224–225
 Faganeli, Anton 117, 187, 279
 Faganeli, Helena 117
 Faganeli, Pavel 117
 Faidutti, monsignor 62
 Fajgel, Damir 117–118, 193, 203, 232
 Fajgel, Rafael 118, 212
 Faller, Nikola 142

Faninger, Bruno 118, 211
 Feigel/Fajgelj Uršič, Cecilija (Cilka) 118, 141, 157, 233
 Ferčnik, Lambert 238
 Ferfolja, Elda 148
 Ferguson, B. W. 267, 282
 Ferjančič, Andrej 54, 281
 Ferlat, Anton 72–73, 117–118, 187
 Ferletič, Ernest 118, 186, 188–189
 Ferletič, Filip 117, 192
 Ferletič, Ivan 118, 222
 Ferletič, Vinko 117
 Ferletič, Vojko 287
 Ferstl, Franz 244, 253
 Fichte, Johann Gotlieb 12
 Filipič, Karel 119, 224
 Finžgar, Franc 119
 Fischinger, Duša 9
 Fischinger, Janez 9
 Flachenfeld, Krištof Lovrenc, pl. 94
 Flajs, Andrej 119, 228
 Florenin 119, 191
 Fon, Anton 119, 224
 Fon, Danilo 119–120, 233
 Fon, Josip 120, 279
 Fon, Nada 189
 Fon. I 120, 227
 Fortunat Černilogar, Damjana 2, 9, 265–266
 Foucault, Michel 34–35, 281
 Frakelj, Nina 9, 77, 115
 Frandolič, Olga 120, 194
 Fuchs, Paul 193, 260
 Furlan, Anton 121, 219–220
 Furlan, Stanko 121, 234
 Furlani, Leopold 121
 Furlani, Romana 120–121
 Furlani, Vladimir 121, 187
 Furlanič, Peter 121, 191

G

- g- 28, 52–53, 62, 67, 102, 105, 112, 117, 121, 141, 144, 151, 156, 172–173, 175, 278–280
- Gabrijelčič, And. 121, 230
- Gabršček, Andrej 13–14, 26, 28–29, 46–49, 52, 59, 89–93, 95, 102, 104, 107, 111–112, 114–116, 118–119, 122–125, 127–129, 131–135, 137–138, 140–142, 146–149, 152, 155–159, 161, 164–167, 169–177, 240, 252, 276–278, 281, 283
- Gafsler, Andreas 251
- Gangl, Engelbert 226, 238
- Garstairs, G. 184
- Gatej, Franc 121, 183, 210
- Gatti, Ferdinando 15
- Gavner, Fr. 121, 219
- Gellert, Christian Furchtegott 260
- Gerbec, Lambert 121–122, 234
- Gerber, M. 259
- Geršak, Ivan 136
- Giannetti, Federico 261
- Giontini, Janez 239, 246, 255
- Gironcoli, Jožef 125
- Glešič, Ivan 122, 198
- Globočnik, Damir 147, 281
- Globočnik, Janez 193, 238, 261
- Glonar, Joža 76
- Gnirs, Anton 125
- Godina 211
- Golja 122, 205
- Golob, Jakob 122, 209, 214, 224
- Gomišek, Lucijan 122, 233
- Gonan, Lorenzo 222, 261
- Gorenšek, Fr. 122, 213
- Gorjan, Fr. 122, 193–194, 220
- Gorjanec 122
- Gorjup, Fran 122, 199
- Gorjup, Franc Ksaver 196, 238
- Gorše, France 139
- Govekar-Okoliš, Monika 24, 281
- Gradnik, Alojz 281
- Grahli 122, 194
- Granda, Stane 283
- Grbec, Lambert 121–122, 234
- Grča, Blaž 118, 141
- Grdina, Igor 283
- Greenberg, R. 267, 282
- Gregorčič, Anton 54, 123, 133, 135, 164, 191, 271
- Gregorčič, Franc 122, 265
- Gregorčič, Jožef 122, 202, 214
- Gregorčič, Simon 31, 53, 55, 73–74, 87, 103, 126, 173, 222–223, 225, 228–229, 238–239, 265, 271
- Gregorič 122, 181, 190, 192
- Gregorič, I. 122, 222
- Greiner, Joh. Lovr. 82, 244, 248, 262
- Grilc, Ludvik 24
- Griličić, Ivan 261, 281
- Grohar, Ivan 50
- Gruden, Peter 123, 201
- Gruntar 124–125, 194, 202
- Gruntar, Anton 124, 206
- Gruntar, Fran 53, 123–124, 159
- Gruntar, Ignacij 53–55, 124–125, 136–137, 224, 271, 282
- Gruntar, Iv. 124, 205
- Gruntar, Ivan 123–124, 205, 212
- Gruntar, Janko 123
- Gruntar, Josip 53, 123–124, 159, 205, 213, 218
- Gruntar, Justina 123
- Gruntar, Milan 124, 194, 213
- Gustinčič, Pavle 50
- Gutsman, Ožbalt 85, 207, 239
- Gvajc, Gwaiz/Gvaiz, Anton 32, 44–46, 49–50, 59, 101, 110, 124, 126, 159, 281
- Gvozdrenovič, Franc 90, 226, 239
- Gyra, Ivan/Giovanni 125, 179

H

- Habermas, Jürgen 35, 281
- Habjanič, Iva 289
- Hacquet, Baltazar 261
- Hald, Franz 211
- Hartman, Manica 9, 75, 281
- Haskell, Francis 35, 281
- Hasl/Havenesi, Jožef, Gabriel 193, 239
- Havel, Erna 126, 230
- Hedericus, Benjamin 207, 261
- Herder, Johann Gottfried 12
- Hermelj, Adolf 143
- Hermenegild, Jireček 261
- Hipolit Novomeški /Janez Adam Geiger 239
- Hmelak, Ant. 126, 197
- Hnatyszyn, M. 46
- Hoff 236
- Hojak, Emil 126, 179, 191, 199, 202, 208, 278
- Hojan, Tatjana 48, 105, 107, 117, 171–172, 178, 281
- Holzapfel, Ignacij 240

Hostnik, Davorin 240
 Hovansky, Ivan 126, 229
 Hrast, Jos. 59, 126, 230
 Hrastova, gospa 126, 234
 Hribar, Anton 136
 Hrovat, Avgust (dijak) 126, 229, 232
 Hrovat, Avgust (učitelj) 126, 199, 226
 Hrovat, Franc 126, 234
 Hrovat, Joško 126, 183
 Huber, Ferdinand 127
 Huber, Fr. 126, 234
 Hudina, Metka 285
 Hulka, Josip 173
 Humar 118, 141
 Humar, učenka 127, 219
 Hvala, Franc 259
 Hvalič, Gašper 127
 Hvalič, Jos. 127
 Hvalič, Josip 127
 Hvalič, Jožef 127

I

Ilich-Klančnik, Breda 32, 281
 Ilovar, Franc 143
 Ipavec, Andrej 104, 120, 284
 Ipavec, Vesna Mia 11, 38, 286
 Ischia D' Gian Giacomo 261
 Ivančič, Adalbert 108
 Ivančič, Ciril 128
 Ivančič, Josip 31, 127, 202–203, 227, 271
 Ivančič, Ninus 128, 200

J

Jakil, Andrej 128–129, 180
 Jakil, Franc 129, 182
 Jakil, Josip 128–129
 Jakil, Julij 117

Jakli, Jožef 129, 205
 Jakončič, Ermenglid 129, 198
 Jakopec, Kar. 129, 222
 Jakša, Ivan 129, 194
 Janežič, Anton 240
 Janežič, Ivan 196, 240
 Janša, Anton 230, 240
 Japelj, Jurij 85, 181, 185, 187, 210, 232, 241–242
 Jarnik, Urban 84, 229, 237
 Jejčič, Peter 53, 129, 197–198, 202, 204, 214, 230
 Jenko, Mojca 2, 9, 141, 166
 Jereb, Zalka 104–105, 161, 286
 Jeretič, Anton 55, 57–58, 271
 Jerkič, Anton 2, 18, 47, 55–56, 129, 168, 191, 231
 Jerkič, Rud. 129, 230
 Jesenko, Janez 72, 223, 242
 Jevnikar, Martin 73, 290
 Jireček, Hermenegild 209, 261
 Jogan, Savin 104–105, 161, 286
 Jug 130, 183, 204
 Jug, Anton 130, 187, 288
 Jug, Gvido 130, 222
 Jug, Milan 130, 201
 Jurčič, Josip 86, 125, 135, 203, 225, 242
 Jurkovič, Anica 77
 Justin, Ciril 130, 233

K

K. Rozina 130, 188
 Kacafura, Mirko 130–131, 185
 Kacin Wohinz, Milica 164, 281
 Kajfež, Tomislav 9, 23, 282
 Kajzer, Janez 96, 281
 Kalan, Stanko 131, 205
 Kalin, Boltažar 192
 Kambič, Mirko 130, 281
 Kamensček, gospa 131, 200
 Kandler, Peter 261
 Karis, Josip 131, 216
 Karol Fran Josip, nadvojvoda 141, 288
 Kastelic, Anton 76, 242
 Kastelic, Matija 242
 Kavčič, Emil 131, 180
 Kavčič, F. 76–77
 Kavčič, Franc 14, 282
 Kavčič, Ivan 131, 216, 224
 Kavčič, Karl 131, 180
 Kavčič, Polona 288
 Kavčič, Srečko 131, 196
 Kavčič, Viktor 131, 205
 Kemperle, Elka/Evvalija 131, 230
 Kenda, Jos. 59, 132, 232
 Kenda, Josip 32, 132–133, 211, 221, 279, 288
 Kenda, Josip/Žvikar 132
 Kenda, Matija 131, 217–218, 280
 Kenda, Milan 132, 182
 Kerševan, Amalija 77, 115
 Kerševan, Silvan 114, 281
 Kerševani 187
 Kerševani, Josip 133
 Keršič, M. 55, 133, 227
 Kladnik, Darinka 87, 281
 Klančič, Anton 133–134
 Klančič, Milka 133
 Klančič, Olga 133
 Klančič, žup. Sopraga 133
 Klančnik, Anton 134
 Klanjšček 190
 Klanjšček, Bernard 133, 199
 Klanjšček, Josip 133, 188
 Klanjšček, Joško 133
 Klanjšček, Miroslav 192
 Klavora 134, 222
 Klavora, Adolf 134–135, 234
 Klavora, Fr. 134, 230, 233

- Klavora, Hinko 134–135, 156, 185, 187, 281
 Klavžar, Ernest 135, 182
 Kleinmeyer, Ferdo 113
 Klemenc, Alenka 9
 Klemenc, Branka 9
 Klemenčič, Milan 50, 94
 Klobučar, A. 135
 Klopčič, Fr. 135, 227
 Knez Pavle 80
 Knitel, Ignacij 250
 Knoblehar 44
 Kobal, Ignacij 135, 227, 288
 Koblar, Anton 116
 Kociančič, Štefan 25, 31, 73, 87–89, 103, 193, 228, 243, 255, 280, 282–283
 Kocijančič, Franc 137, 188
 Kocijančič, Josip 54–55, 60, 125, 136, 224
 Kodelja, Zdenko 9, 12, 282
 Kodermac 118, 141
 Kodrič, Anton 137, 207
 Kodrič, Artur 137, 204, 214
 Kofol, Ciril 150
 Kofol, Karla 2, 9, 265, 289
 Kogoj, Leopold 117
 Kogoj, Marij 139
 Kokole, Fran 174
 Kokole, Franc 174
 Kokošar, Ivan 132, 143
 Kolenc, Petra 9, 173, 285
 Koller, Johann 136
 Komac, Jakob 137, 220
 Komac, Jožef 137, 221
 Komel, Alojzij 137
 Komel, Josip 137, 192
 Komidar, Iv. 137, 185
 Komjanc, Jože 137, 209
 Kompara, Sara 289
 Kompare, Ant. 137, 195
 Konc, Rudi 219
 Kontestabile Rovis, Mirjana 48–49, 74, 282
 Kopač, Jernej 137, 201
 Kopačeva, Marija 137, 183
 Kopitar, Jernej 232, 243
 Koren, Anton 29
 Koršič Zorn, Verena 51, 282
 Koršič, Anton 138
 Koršič, Lavoslava 138
 Koršič, Mirko (Friderik) 138
 Koršič, Vlad. 53
 Koršič, Vladimir 139
 Korytko, Emil 243
 Kos, Fr. 59
 Kos, Franc 25, 46–48
 Kos, Janko 84, 86, 117, 145, 171, 242, 282–283
 Kos, Josip 139
 Kos, Mateja 9, 23, 37, 282
 Kosar, Franc 244
 Kosec, Fran 223, 244
 Kosmina, Ivan 139
 Kosovel, Jože 113
 Košir, Miha 139, 182
 Košmrl, Polonca 139, 188
 Koštijál, Ivan 46, 48–49, 76, 101, 179, 181, 188, 282, 284
 Kotar, Jernej 37, 282
 Kotnik, Fran 76–77, 282
 Kovač 130, 195
 Kovač, Ignac 139, 181
 Kovačič, Franc/Fran 32–33, 282, 284
 Kovič, Brane 130, 281
 Kozman, Janko 140, 211
 Kozman, M. 140, 191
 Kozman, Miha 140, 208, 211
 Kožlin 173
 Kožman, Miha 140, 182
 Kragelj, Jožef 90, 244
 Krajec, Ivan 255
 Kralj, A. 140, 192
 Kralj, pripr. 140, 233
 Kramer, Ernest 115
 Kranjc, Ljudevik 140, 198
 Kraševc 140, 230
 Kraševc, Ciril 140, 185
 Krauss, R. E. 267, 282
 Kravanja, Jožefa 140, 220
 Kravos, Jožefa 140, 201
 Krečič, Peter 281
 Kregau 140, 190
 Kregau, Albin 140
 Kregau, Ljudmila 140, 190
 Krek, Gojmir 54, 282
 Krelj, Sebastjan 227, 244, 256
 Krempl, Anton 215, 244
 Križman, Franc 95, 118, 141, 181, 184, 195, 203, 282
 Krmpotič, Josip 104, 122, 141–142, 198, 277
 Krt 142, 197
 Krušič, Alojzij 116, 179
 Kubišta, Lovrenc 142, 181
 Kukuljević Sakcinski, Ivan 88
 Kumar, Srečko 134
 Kumar, Tvrđka 172, 185, 189
 Kumerdej 81, 84, 229, 232, 241–242
 Kušar, Ivan 26–27
 Kutin, Andrej 142, 227
 Kutin, Anton 142–143, 180–181, 203, 208, 245
 Kutin, G. 142, 279
 Kutin, Jos. 142, 196, 234
L
 Laharnar, Ivan 143, 217, 224, 286, 289
 Lampe, Frančišek 129
 Langer 50
 Lapajne, Ivan 225, 245
 Lapanja, Josip 143–144, 218, 221
 Lapanja, Renata 288
 Lasič, Andrej 53, 265
 Lasič, Fr. 144, 184

- Lasič, Zvonimir 144, 233
 Lauko, Tomaž 2, 9
 Lavička, Bohuslav 80
 Lavička, Zdenko 80
 Lavrenčič Pahor, Minka 100,
 105–108, 111–113, 118–
 119, 121, 124, 131,
 133, 139, 141, 144–
 149, 152, 155–158, 161–
 162, 166, 170–174,
 177, 282
 Lavrenčič, Iv. 144, 228
 Lavrenčič, Matija 144, 186,
 219, 279
 Lavrič, Karel 14, 23–24, 75,
 136, 184, 192, 269, 284
 Lazar, Tomaž 37
 Leban, Avgust 136
 Leban, Janko 282
 Leban, Mihael 145, 199
 Leban, P. 144–145, 222
 Ledinek Lozej, Špela 177,
 282
 Lenarčič, Ant. 145, 191
 Lenarčič, Anton 145, 210
 Lenardič, Karl 145, 202
 Lenardič, Viktorija 145, 191
 Leon, J. 83, 238, 240, 245,
 247, 254, 259
 Lesar, Anton 245
 Leštan, Avgust 145, 200
 Leštan, E. 187
 Leštan, Ivan 117
 Levec 75, 184
 Levpušček, Josip 44, 46, 48–
 49, 72, 101, 183, 187,
 189, 191–192, 268, 272
 Levstik, Fran 215, 222, 245
 Likar, Jakob 145, 187
 Linhart 182
 Linhart, Anton Tomaž 85
 Linné, Carl 34
 Locatelli Lanzi, Francesco
 261
 Ločniškar, Fran 145
 Ločniškar, Franc 204, 212
 Logar, Miroslav 145, 193
 Lokar, Jos. 146, 187
 Lorenzoni, Giov. 112, 139,
 156
 Loverčič, Josip 146, 199
 Lubko 141
 Luciani, Tomaso 200, 261
 Lukman, Peter 146, 195
 Lulik, Matjaž 9
 Luthar, Oto 285
 Lutman, Ant. 146
 Luznik, Z. 146, 192
- M**
- m. 278–279
 M. I. 280
 M. V. 94, 283
 MacDonald 34
 Maček, Jože 115, 285
 Maček, Jure 33, 283
 Mader, Brigitta 29–30, 283
 Magister, Marija 105
 Mahnič, Anton 29
 Maionica, Enrico 31
 Majar, Matija 203, 245
 Majcen, Ivan 146, 218
 Makarovič, J. 146, 186
 Makarovič, Karolina 146
 Makorič, Elena 9
 Makuc, Ferdo 146–147, 191
 Makuc, Neva 88, 283
 Malavašič/Malavaschiz, Franc
 92, 211, 215, 245–246
 Male, Marija 146, 195
 Malraux, A. 267
 Mamič, Tino 288
 Mandelz, Ioannes 82
 Manfreda, Karolina 147, 205
 Maraž, Friderik 148, 210
 Marcola, Andrej 146, 181
 Marinčič, Franc 147, 190,
 279
 Marinič, Anton 147, 181
 Marn, Josip 251, 283
 Martelanc, Just 148, 181, 183
 Martelanc, Vladimir 148
 Marušič, Andrej 89–90, 201,
 246, 277, 283
 Marušič, Branko 2, 7, 9, 11,
 13–14, 22–26, 28–29,
 31, 85, 87–91, 102–
 104, 118, 120, 144,
 156, 173, 238, 281–287
 Marušič, Josip 147, 185
 Mašera 31, 147, 194
 Mašera, Albert 147, 206, 213
 Matelič, Ivan 147, 194
 Matteuz, Josip 169
 Maurič, Franc 147, 190, 289
 Mauries, Patrick 66, 284
 Mavri, Lucija 106
 Mayer 148, 180
 Mayer, Julij 148, 191
 Mazzini, Giuseppe 12–13,
 272, 284
 Mažuranič, Ivan 261
 Medik, Franc 75
 Medika, Franc 75
 Medved, Anton 148, 181
 Medved, J. 27
 Medvešček, Ljudmila 149,
 187, 192
 Megiser, Hieronymus 210,
 246
 Merkel, Franc 73, 203
 Merljak, Fran 149, 189, 284
 Mertik, Nina 2, 9
 Mervič, Ciril 149, 233
 Metelko, Franc Serafin 85,
 182, 185, 222, 232,
 246–247
 Mettenleiter, Dominik 247
 Mezler, Xaver Franz 261
 Michelet, 35
 Mihael, Alojzij 149, 204
 Miklavčič Brezigar, Inga 11,
 38, 74, 284

- Miklavčič, Anton 149, 204
 Miklavčič, Fr. 151, 194
 Miklavčič, Friderik 151
 Miklošič, Franc 165, 189, 247
 Milek, Dragojila 149, 161, 289
 Milic, Rudolf 239, 245, 255
 Miškec, Alenka 9, 97
 Mlakar, Boris 77, 284
 Mlekuž, Albina Zorka 151–152
 Mlekuž, Anton 150–151
 Mlekuž, Franc 152, 220
 Mlekuž, Milka 151–152
 Montalembert de, Charles Forbes René 208, 261
 Mozetič 29
 Mozetič, Fran 152, 216
 Možina, Alojzij 152, 214
 Mramor, Neža 166, 284
 Mrevlje, Tomaž 152, 189
 Mrmolja, Jos. 152, 228–229
 Mungerli, Anton 152, 181
 Murko, Anton 85, 209, 232, 248
 Murn, Josip 126
 Mussolini, Benito 167
 Mušič, Marjan 166
 Muznik, Jožef 152, 173, 221, 234
 Mužina, Josip 152, 219
- N**
- N. N. 152–153, 187, 189, 197, 202–203, 205
 Naduš, Josifa 77
 Nairne, S. 267, 282
 Nanut 153, 233
 Nanut, Ivan 153
 Nanut, Izidor 153, 192, 275
 Nanut, Vilijem 118
 Natlačen, Marko 77, 284
 Naumaier Peterlin, Tanja 287
- Nemec 153, 205
 Ničman, Henrik 255
 Nikolaj II., cesar 97, 180
 Nolli 223, 248
 Novak, Fran 153, 190
 Novak, Franc 209
- O**
- Oblak, Karolina 153, 209
 Oblak, Leopold 153, 214
 Onoufrieff 50
 Orel, Boris 153, 219
 Orel, Mihael 153, 214
 Osmago, Urban 80, 82
 Ostan, Karel 153, 234
 Ozvald, Karel 55, 59, 153–155, 229, 282, 289
- P**
- Pagliariucci/Pagliariuzzi, Siegmund 93, 284
 Pagliaruzzi Krilan, Josip 91, 93, 248
 Pagliaruzzi, Natalis Siegmund 93
 Pagloviz/Paglovec, Fran Mihael 232, 248
 Pagon, Josip 155, 233
 Pahor, Anton 117
 Pajer de Monriva, Luigi 30
 Pajtler, Franc 257, 284
 Paljk, Andrej 155, 209
 Paljk, Leopold 154–155, 230
 Paljk, Vinko 130, 284
 Papš, J. 258
 Parmonius, Janus 184
 Pasconi, Gasper 249
 Patek, Josip 155, 181, 272
 Paternolli 243, 246, 255
 Pavissich, Luigi Cesare 211, 223, 262
- Pavle, knez 80
 Pavletič, Franc 156, 194, 207–209, 215
 Pavlica, Andrej 60, 92, 127, 133, 140, 164, 211, 249, 280, 282
 Pavlin, Ivan 156, 221
 Pavlin, Janez 117
 Pavlovec, Matija 2, 98
 Pavsich, Fran 156, 209
 Pečenko, Josip 156, 190, 227, 232
 Pejačević, Franjo Ksaver 197, 262
 Pekec, Antoni 236
 Pellegrini, Jakob 156, 182
 Perc, Jos. 156, 188
 Peršič, Vladimir 156, 192
 Pertout, Lovrenc 231, 249
 Peskar, Robert 76, 285
 Peterlin Naumaier, Tanja 287
 Peternel 164
 Peternel, Marica 132
 Petrovčič 157, 224
 Peunik, Andrej 159
 Pilon, Veno 139, 283
 Pinna, Giovanni 34, 280
 Pintar, Luka 9, 95
 Pirih, Sara 289
 Pirjevec, Ivan 157, 181
 Pirnat, Janez 87
 Pirnat, Marko 2, 9
 Pisk, Anton 157, 215
 Pivko, Ljudevid 164, 284
 Plečnik, Jože 160
 Plesničar, Ferdo 157, 230
 Pletz, Joseph 262
 Pockh, Johann Joseph 197, 262
 Podbersič, Renato, ml. 18, 286
 Podgornik, Andrej 157, 180
 Podgornik, Engelbert 157, 232, 280

Podgornik, Gusta /Avgusta 55, 157, 187, 224
 Podgornik, Iris 143, 284
 Podgornik, Karel 159
 Podgornik, Pavla 193
 Podobnik, Andrej 91, 280
 Podrecca/Podreka, Peter 88, 183, 190, 249, 256, 282–283
 Podvratnik, Urška 9
 Pohl 193
 Pohlin, Marko 29, 84–86, 183, 185, 249, 286
 Poljšak, Ljudovit 157, 214
 Poljšak, Rozina 157, 230
 Poniž, Benedikt 158, 183, 186, 190
 Pontar 158, 205
 Potočnik, Blaž 250
 Povše, prof. 115
 Praprotnik, Edvard 158, 195
 Preinfalk, Miha 93, 284
 Premlehner, Ig. 182
 Premru, Miroslav 25
 Presel, Miro 158, 281
 Presl, Angel, Miro 158, 208
 Prešeren, France 86
 Prettner, Ana 158, 221
 Prijatelj, I. 159, 194, 212, 282
 Prijatelj, Jos. 59, 159, 194, 217–219, 222
 Prijatelj, Josip 101, 159, 179, 202, 204–206, 212–215, 219
 Prinčič 159, 183, 185, 204
 Prinčič, E. 191, 216–217, 220
 Prinčič, Eduard 159
 Prion 159, 233
 Prunk, Janko 24–25, 284
 Puc, Dinko/Dominik 159–160, 173, 192
 Pucelj, Ljudevit 160, 202, 234
 Pulko, Radovan 287

Q

Quinzi, Alessandro 9, 50, 286, 290

R

-r 280
 R-O- 50, 274
 Radikon, Albin 160–161, 181, 183
 Rajer, Albert 161, 224
 Rakušček, Josip 161, 212–213
 Rakušek, Anton 161, 213
 Ramovš, Fran 49, 285
 Rant, Felicijan 195, 250
 Ratej, Mateja 33, 283
 Ravnikar, Matevž/Matevsh 85, 197, 208, 250–251
 Razlag 75, 184
 Rebec, Vekoslav 161, 192
 Rechberger, Georg 231, 262
 Redeskini, Maksimilijan Adam Jošt 232, 251
 Rehar Sancin, Leja 113, 284
 Reiner, Joseph 262
 Reja, Andrej 204, 251
 Rejec, Anton 161, 179
 Rener, Milko 11, 284–285
 Repež, Filip Jakob 232, 251
 Ribadeneira, Pietro 262
 Rihar 95, 213
 Rijavec, Evgen 161, 207
 Rijavec, Fr. 221
 Ripper, Maximilian 135
 Ristič, Aloj. 169
 Ritter, baron 13, 115
 Rizzi, glavar 29
 Rodesc, Iv. 192
 Rogac, Valentin 161, 224
 Rogerij Krammer, Mihael 251
 Rojec, Jakob 161, 216
 Rojic, Franc 161, 208

Rojic, Rafael Vicencij 90, 222, 252
 Rossetti, Domenico 85
 Rottmayer, J. B. 89
 Rousseau, Jean-Jacques 12, 282
 Rovšek, Davorin 2, 53
 Rozman, Jan. 161, 215, 227, 232
 Rubelj, Gordana 33, 284
 Rudež, Anton 92, 223, 252
 Rugále, Marino 93, 284
 Rugerij, P. 185
 Rupel, Mirko 76–77, 80, 284
 Rupert, Marijan 9
 Rupnik, Gašper 193, 252
 Rusjan, Edvard 128
 Rustja 161
 Rutar, Simon 25, 73, 284
 Rutar/ Ruttar/ Rutter, Tomaž 31, 73
 Ruwner, J. 2, 55

S

Sabine, Karl 114
 Sabladoski Klodič, vitez Anton 91, 225, 243, 248
 Samec, Drago 49, 284
 Samec, Franc 162, 202
 Sancin 162, 233
 Sandrin, Fran 117
 Sapač, Igor 94, 285
 Sardoč, Adam 162–163
 Sardoč, Teodor 162–164, 197
 Saunig, Anton 164
 Saunig, Bruno 164, 198, 200
 Saunig, Ignacij 164, 184
 Savenc, Barbara 9
 Schaup, Adolf 164, 188, 207, 284
 Schiller, Friderrich 223, 236, 262

- Schlegel, Amalija Filomena 93, 167
- Schlegel, Avgust 93–94, 206
- Schmidburg, Jožef 37
- Schmidt 77
- Schmidt, Ch., 85
- Schmidt, Franz 110
- Schmidt, W. A. 77
- Schönleben, Janez Ludvig 183, 253
- Schreiner, Henrik 32
- Secondat, Charles-Louis de, Montesquieu 12
- Sedej, Frančišek Borgia 125
- Sedej, Janez 164
- Sedevčič, Rudolf 164–165, 228
- Sedmak, Drago 104
- Seidl, Ferdo 25, 165, 184, 269, 285
- Sekec 39, 271
- Sekulić, Miloslav 120, 285
- Semolič, Miha 165, 223
- Sfiligoj, Josip 173
- Sgubin, Rafaela 11, 14–15, 31, 62, 285
- Sienkiewicz, Henryk 229, 262
- Sila, Evgen 165, 202
- Silič, Jožef 117
- Silič, Viktor 165, 181
- Simčič, V 165, 186
- Simonič, Franc 84, 235, 285
- Sirk Fakuč, Ana 74, 284–285
- Skalin, Anton 165, 213
- Skrbinc, P. 201, 253
- Skrtn 165, 186
- Slomšek, Anton Martin 185, 198, 244, 253–254
- Smaregia, Antonio 30
- Smet 165, 214
- Smodej, Franc 81
- Smole, Andrej 258
- Smrekar, Bogdana 165, 215
- Smrekar, Hinko 50
- Smrekar, Venčeslav 50
- Soban, Josip 165, 185
- Sovdat 166, 205
- Spinčič, Anton 165, 191
- Spinčič, Dinko 165, 209
- Spinčič, Ivo 166, 198, 207
- Srebernič Godnič, Marija 166
- Srebernič, Albin 166
- Srebrnič, Josip 166
- Stabej, Marko 86, 285
- Stanič, Valentin 25, 87, 199, 201, 220, 231, 254, 267, 281, 287
- Stegenšek, Avgust 32–33, 283, 285
- Stegnar, Miha 166
- Stegnar, Srečko 33
- Stegovec, Rafael 166, 204
- Stergule, Al. 166, 219
- Stibel, Jožef 218, 254
- Strco, Ferdinand 166, 205
- Stres, Amalija 94, 167
- Stres, Anton 53, 93, 167
- Stres, Franc 166–167, 205, 212, 285
- Stres, Gvido 9, 93, 168, 285
- Stres, Marjan 167, 285
- Stres, Peter 167, 285
- Stres, Schlegel, Amalija Filomena 93
- Strnad, Franc 168, 184, 223
- Strossmayer, Josip Juraj 203
- Svetokriški, Ivan/Janez 187, 234, 255
- Svoljšak, Drago 73, 285
- Svoljšak, Petra 173, 285
- Svoljšak, Sonja 9, 80–81
- Šantel, Avgusta 50, 95
- Šantel, Jeti 50
- Šantel, Saša 46, 50, 285
- Šapla, Anton 169, 180, 190, 192
- Šarko, Terezija 169, 221
- Šček, Virgil 149, 285
- Šegala, Štefan 59, 169, 184, 218, 226, 229, 232
- Širok, Kaja 9
- Škerbinc, P. 169, 190, 210
- Škodnik, Ignac 169, 209
- Škrl, Zoran 169, 200
- Šmajdek, Mansvet 193, 255
- Šmigoc, Janez Krstnik Leopold 253
- Šorli, Ivo 160
- Špacapan, Egidij 169, 182, 216, 226
- Špacapan, Fran 169, 193, 216
- Špacapan, Franc 169, 193
- Špinčič, Anton 169, 218
- Štepec, Dušan 76, 285
- Štih, Peter 11, 284–285
- Štrekelj, Adolf 169, 180
- Štrekelj, Karel 132
- Štrukelj 170, 188, 197, 202
- Štrukelj, Jožef-John 73
- Štubelj 169, 197
- Štubelj, Filip 169–170, 214
- Štubelj, Josip 200
- Štubelj, Radovan 170, 202
- Šubašič 163
- Šubic, Albert 170, 181, 183, 189
- Šubic, Fr. 170, 234
- Šubic, J. 255
- Šubic, Milan 170, 214
- Šuklje 75, 184
- Šuligoj 281
- Šuligoj Bremec, Miroslav 281
- Šuligoj, Stanko 170, 233

T

-t.-c. 50, 274
 Tangl, Karlmann 195, 262
 Tartini, Giuseppe 30
 Taučar, Fr. 170, 188
 Tavčar 170, 183
 Tavčar, Fr. 170, 207, 229–230
 Tavčar, Jožefina 170, 183
 Tavčar, Lidija 2, 34–35, 87, 267, 285
 Tedeschi, Paolo 201, 262
 Tito, Josip Broz 163
 Tomažič, Viljem 170, 230, 232
 Tominc, Josip 62
 Tominc, Jožef 14
 Tomšič 75, 170, 183–184
 Toplikar, Ivan 171, 200
 Toroš, Alojzij 170–171, 279
 Toroš, I. 170, 183
 Tovačovský 136
 Tratnik, Fran 50
 Traven, Anton 189, 255–256
 Trebše, Ivan 171, 201
 Trepal, Anton 136
 Trinko, Ivan 190, 256
 Trop, Petrina 171, 186
 Trošt, Ivo 171, 283
 Trošt, Matija 103
 Trstenjak 200
 Trubar, Primož 227, 256
 Trušnik, Anton 215, 256
 Tul, Vlasta 104–105, 107, 161, 285–286
 Tuma, Henrik 128, 137, 286
 Tunis, prof. 169
 Turel, Katica 171, 200
 Turjan 171, 205, 213
 Turk, Anton 171–172, 279
 Turk, Miha(lj) 172, 226, 230, 276
 Tušar, Anton 172, 199

U

Umek 172, 194
 Umek, Fran 172, 204
 Urbančič, Adolf 173, 196, 276
 Urbančič, Alojzij 173, 189, 209, 224, 228
 Urbančič, Ana 172, 204
 Urbančič, Josip 172–173, 185, 188
 Urbas, Viljem 207, 257
 Urošević, Mirko 289
 Uršič 118, 174, 214–215
 Uršič, A. 174, 215
 Uršič, Anton 173, 206
 Uršič, Fran 174
 Uršič, Ivanka 9
 Uršič, Jakob 174, 213
 Ušaj, Branka 9

V

Vasconti 211
 Vavpotič, Ivan 159
 Vazzaz, Ludvik 174
 Vazzaz, Zina 198
 Vecier, Achille 175
 Vehissi 203
 Velikonja, Jožef 174, 211
 Velikonja, N. 145, 174, 188
 Velussi 203
 Verč, Ivan 175, 202, 204
 Verginella, Marta 100, 164, 281, 286
 Veriti, Franc 86, 181, 189, 196–197, 199, 201, 210–211, 257–258
 Vertovec, Matija 88–89, 214, 224, 258, 281, 283
 Vičič, St. 175, 193
 Vidmar, Cvetko 104–105, 161, 286
 Vidmar, Ivan 59, 175, 234
 Vidmar, Jernej 288
 Vidmar, L. 175, 210
 Vidmar, Luka 2, 9
 Vidmar, Nep. Ivan 175
 Vidoz, Elena 45
 Vilfan, Josip 138
 Vilhar, Mirosl. 75, 180
 Viroli, Maurizio 12–13, 286
 Višner, Mojca 9
 Vitezovič (Ritter), Pavel 184, 263
 Vittori, Josip 175, 185, 280
 Vižintin 175, 214
 Vižintin, Z. 175, 276
 Vodnik, Valentin 85, 184, 189–190, 258–259
 Vodopivec, Peter 28–29, 84–86, 143, 286
 Vodopivec, Vinko 286
 Vodopivec, Vladimir 175, 232
 Volarič, Andrej/Hrabroslav 95, 123, 203, 213
 Volarič, Ferdinand 175
 Volarič, Ludvik 175, 194
 Volčič, Janez 259
 Volk, Alojz 176, 232
 Volkov, Jaromir 226, 259
 Vončina, Janez 175–176, 222, 279
 Vouk 176, 202
 Vovk, Anton 176, 223
 Vovk, J. 176, 203
 Vovko, Andrej 99, 102, 104–105, 108, 111, 115, 117–124, 126, 129, 133, 138, 143, 145–146, 149, 151, 153, 157–158, 168, 171–173, 175–177, 286
 Vrč, Alojzij 176
 Vrhovnik, Ivan 31, 229, 271
 Vrtovec, Ivan 176, 214
 Vuga 176, 185
 Vuk, Anton 176, 189

Vuk, Henrik 176, 190

Vuk, Josip 176, 185

W

Wagentrutz, Ana 178

Wagentrutz, Jožefa 178

Weber, Carl Julius 201, 262

Weiss, Franc 2, 94

Weissenthurn, Vincenc Franul
de 85, 182, 208, 238

Werdinek/Verdinek, Jurij
199, 257

Wingfield, Chris 286

Winkler, Berthold, grof 141

Winkler, Janja 9, 141

Wisiak, Lidija 110

Wurm 141

Wurmbraud, grof 25

Wurz, Ignaz 197, 262

Z

Zajc, Ivan 142

Zakrajšek 231

Zaletel, Aleksander 176, 186

Zandonatti, Vincenzo 31, 73

Zanni 34, 280–281

Zaransky 210

Zarli, Ferd. 169

Zbynek, Stránský 34, 286

Zgonik, Franc 104, 106,
161, 286

Zimic, Maks 177, 199

Zimic, Miha 177, 199

Zimic, Rafael 176, 189, 208

Znidarčič, Ivan 177, 274, 278

Znidarič, Marjan 32, 286

Zorn, Hilarij 178, 286

Zorn, Luigi Matthia 211, 262

Zorzut, Anton 62, 279

Zorzut, Ludvik 11, 37–38,
62, 286

Zucchiati 62

Zuljan Kumar, Danila 285

Zupančič, Maruša 289

Zuzorič, Cvjeta 111

Ž

Žagar, Avgusta 177, 186

Žitko, Salvator 29–30, 283

Živec, Franja Fani 177, 228,
290

Žnidarčič, Andrej 89–91,
259, 278, 280, 283

Žnideršič, Franc 178, 193,
229, 286

Župančič, Oton 110

Žvab 189

foto: Blaž Samec, © Delo

LIDIJA TAVČAR

Delo dr. Lidije Tavčar, rojene leta 1953, je mogoče razdeliti v štiri večje sklope. Že diplomska naloga na oddelku za umetnostno zgodovino, za katero je prejela Prešernovo nagrado, jo je usmerila v pedagoško polje. Leta 1985 je bila sprejeta na sistematizirano mesto kustosa pedagoga v Narodni galeriji. V letih od 1995 do 2007 je bila vodja Pedagoškega oddelka v isti ustanovi. Leta 2002 je doktorirala iz sociologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Njena knjiga *Zgodovinska konstitucija modernega muzeja kot sestavine sodobne zahodne civilizacije* je izšla leta 2003. Istega leta je postala znanstvena sodelavka Pedagoškega inštituta v Ljubljani. Leta 2004 je prejela Valvazorjevo nagrado in leta 2006 pridobila naziv muzejska svetnica. Ta sklop njenega poglobljenega študija zaokroža elektronska knjiga *Homo spectator* (2009). V drugi sklop spadajo članki, objavljeni v muzejski reviji *Argo*, o obiskih v evropskih in izvenevropskih galerijah in muzejih. Tretje obširno področje njenega ukvarjanja je raziskovanje pozabljenih likovnih ustvarjalk, ki so ustvarjale na našem ozemlju. Na to temo je leta 2006 izšla njena študija *Odsotnost/prisotnost likovnih ustvarjalk v leksikonih in enciklopedijah*. Leta 2014 so izdali njeno knjigo *Vzporedni svetovi. Risarke in slikarke prve polovice 19. stoletja na Kranjskem*. Lidija Tavčar nadaljuje z raziskovanjem likovnih ustvarjalk, rojenih v drugi polovici 19. stoletja. Leta 2016 (ponatis 2017) je napisala publikacijo *Videla sem svet in življenje. Ob 90. obletnici smrti Ivane Kobilca (1861–1926)*. Leta 2019 je sledila monografija o Stephanie Glax de Stadler.

Kot Goričanka se Lidija Tavčar posveča akvarelistki Meliti Rojic. Slednja je bila izredna članica dijaškega društva *Vesna* na Dunaju, zato je ob promotorju in predsedniku društva Saši Šantlu, prav tako Goričanu, obravnavana tudi v članku: *Vesna* v časopi-snih noticah, *Goriški letnik*, zbornik *Goriškega muzeja*, 2021. V zadnjem desetletju nastaja četrti sklop, kamor spadajo besedila z vojno tematiko. Na povabilo Društva vojnih invalidov severne Primorske je za njihovo publikacijo *Pozdrav pomladi* napisala več člankov o goriških zdravnikih. Pritegnila jo je tudi partizanska saniteta, s prispevkoma o bolničarkah. Sledil je zapis o goriškem partizanskem zdravniku dr. Francu Marušiču (1901–1965) in zatem o Darinki Soban (1921–2008), ki je zdravila v Očkovi partizanski postojanki. Isto društvo je natisnilo tudi brošure, pri katerih je sodelovala kot prirediteljica, urednica ali samo kot piska uvodnega dela. Te brošure so: *Dr. Aleksander Gala-Peter*; *Prof. dr. Franci Derganc*; *Dr. Franc Marušič (1901–1965), partizanski zdravnik in družbenopolitični delavec*. Imenovano društvo je s Klubom prijateljev SVPB Franja in Pavla odkrilo v Aleji zaslužnih pred šempetrsko bolnišnico štiri bronaste kipe posvečene partizanskim zdravnikom. Pri njihovi uresničitvi je bila udeležena prav tako Lidija Tavčar.

ISBN 978-961-05-0757-4

9 789610 507574 25 €

IZ RECENZIJ

Znanstvena monografija *Poskus rekonstrukcije neuresničenega slovenskega Narodnega muzeja v Gorici – 1910–1914* se ukvarja z izjemno pomembnim poglavjem iz slovenske zgodovine, ki doslej še ni bilo deležno raziskav: načrtovanjem slovenskega Narodnega muzeja v Gorici v zadnjih letih pred prvo svetovno vojno. Avtorica na podlagi številnih virov, predvsem sočasnih časopisnih člankov, ugotavlja, kako je muzej nastajal, kdo so bili njegovi pobudniki, uresničevalci in darovalci ter kaj so darovali za muzejsko zbirko. Najbolj dragocen prispevek monografije je rekonstrukcija muzejske zbirke (muzealij, arhivskega gradiva in knjig), ki se je med prvo svetovno vojno in po njej porazgubila. Utemeljeno je avtoričino domnevanje o konceptu načrtovanega muzeja, ki bi se najverjetneje približeval modelu deželnih muzejev. V skladu s tem modelom je avtorica tudi razvrstila in predstavila predmete, za katere je ugotovila, da so bili zbrani za slovenski muzej v Gorici. Osrednji del monografije je metodološko izjemno inovativno zasnovan kot bralčev ogled predmetov, razstavljenih v različnih oddelkih imaginarnega muzeja, ki ni mogel nikoli zaživeti. Monografija tako prinaša pomembna spoznanja za slovensko muzeologijo ter kulturno in politično zgodovino, ob tem pa odpira vrsto novih raziskovalnih vprašanj, na katera bo še treba odgovoriti, na primer v zvezi z usodo posameznih darovanih predmetov. Monografija je napisana v zglednem in razumljivem jeziku, ki bo zanimivo tematiko nedvomno približal širšemu krogu bralcev.

Doc. dr. Luka Vidmar

Ustanovitev slovenskega Narodnega muzeja v Gorici in njegovo nastajanje je bilo nedvomno narodno napredno dejanje, enakovredno in enakomerno vpeto v razmere, skozi katere je potekal družbeni razvoj pri vseh Slovencih. Razlaga o tem stanju pri Slovencih, ki se ji je avtorica knjige posebej posvetila, je bila potrebna zaradi lažjega razumevanje razmer, ki so pripravljale pot kulturnim pojavom in dejavnostim, tudi takim, ki so skrbele za kulturno dediščino in njeno ohranjanje v ustanovah, kot so bili muzeji, knjižnice in arhivi ter sorodne zasebne zbirke pri posameznikih ali v ustanovah (župnijski arhivi, knjižnice raznih društev, šole). Središčno vlogo naj bi opravljal Narodni muzej oziroma slovensko Muzejsko društvo v Gorici.

Prof. dr. Branko Marušič

